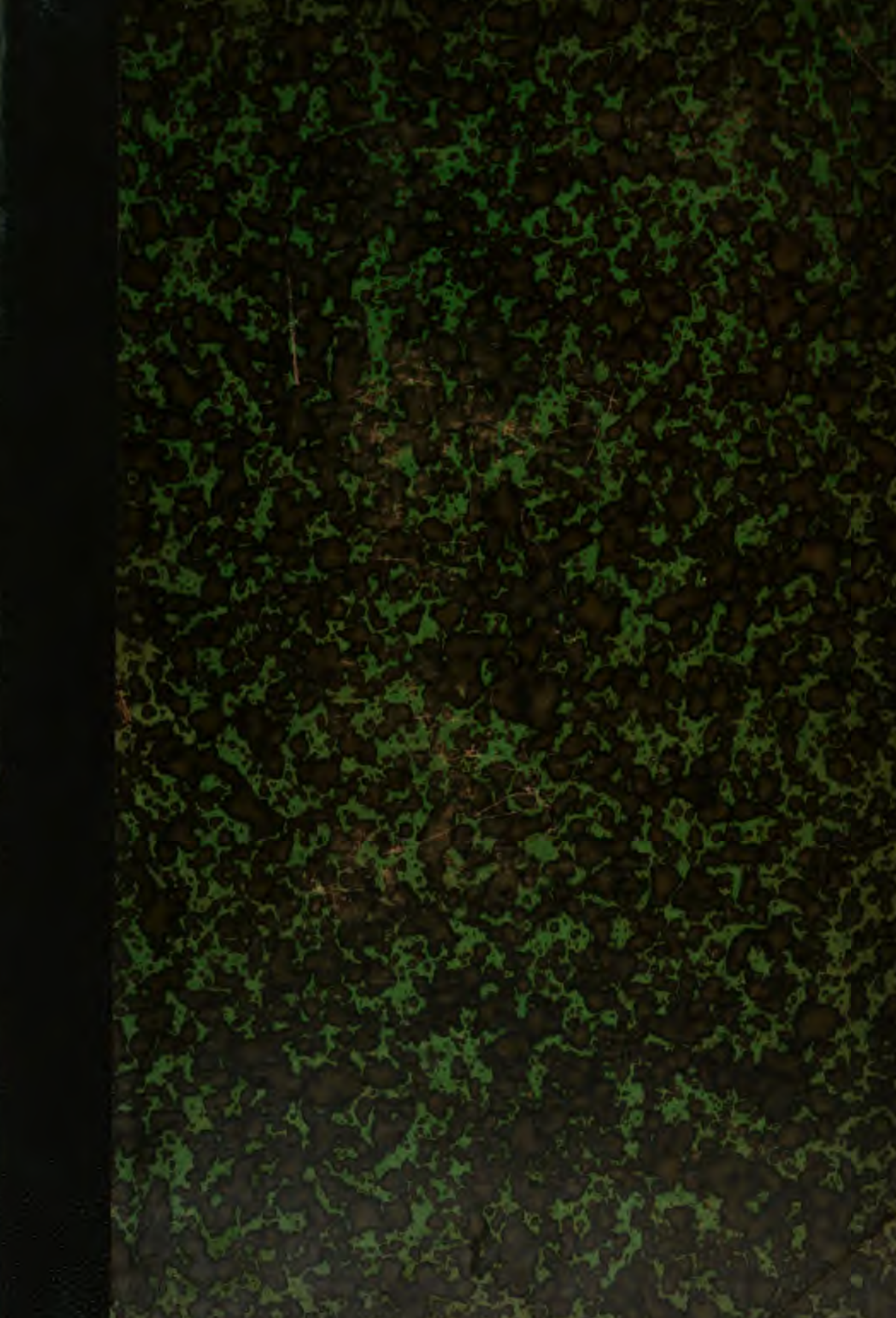

Dagh-Register

gehouden int

Casteel Batavia

vant passerende daer ter plaetse als over geheel
Nederlandts-India

Anno 1659.

Uitgegeven door het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen, met medewerking van de Nederlandsch-Indische Regeering en onder toezicht

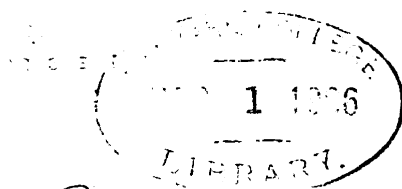
VAN

Mr. J. A. VAN DER CHIJS.

BATAVIA
LANDSDRUKKERIJ

'sHAGE
M. NIJHOFF

1889.

Tot de merkwaardigheden, in dit deel vermeld en voor elken lezer van meer of min belang, behooren vermoedelijk de navolgende mededeelingen:

onveiligheid der omgeving van Batavia ten gevolge van tijgers, bladz. 3, 47, 76;

ontdekkings-togt in de Zuidzee, bladz. 29, 34;

Chineesch feest te Batavia, bladz. 44 *en* 45;

brand te Batavia, bladz. 86;

begrafenis van een lid in den Raad van Indië, bladz. 125 *en* 126;

paraderen van troepen te Batavia, bladz. 180, 183;

boek-verkooping te Batavia, bladz. 232.

De telkens door andere berigten afgebroken berigten nopens Bantam, midden-Java, Palembang, Djambi, enz., enz. kan men, des verkiezende, vervolgen met behulp van het achter dit deel, evenals achter de reeds uitgegevene Dagregisters, voorkomend register van personen- en plaats-namen.

BATAVIA, *Maart* 1889. V. D. C.

Januarius Anno 1659.

Primo d°. zynde n: jaers dach, wert alhier in de stadt als 't casteel voormiddachs gepredict ende na ouder gewoonte met ...... des godtsdienst wiert in de groote saal vande woningh van d'Ed^{e}. heer Gouverneur Generael by d'hooge regeringe van India, ten overstaen van d'heer balliu ende gecommitteerde Schepenen, als d'heer ontfanger generael ende den licentmeester, op voorgaande gedane afficlie van billietten, nevens de conditien, waer naer haer Ed^{e}. van meeninge waren de domeynen der E^{d}. Comp^{e}. by openbaren affslach te verpachten, staende deselve int generale resolutie boeck op den 20^{en} anno passato gearresteert, ende hebben gerendeert maentlicx, als hier volght:

't Chinese hooftgelt	R^{a}.	1950
de Chinese toptafels	»	1100
de vismarct met de Javaense vissers	»	340
de vleeshal	»	200
de waech	»	300
't handelen aen de schepen ende joncken	»	430
de clappus bomen der E^{d}. Comp^{e}.	»	710
d'Angiolse riviers doorvaert	»	55
d'Ankese riviers doorvaert	»	16
d'Comp^{es}. thuyn buyten Chinees kerckhoff	»	13
't Chinese winckelgelt	»	320
de groenmarct sitters	»	700
waschkaerssen	»	130
herbergiers gelt	»	460
rysmarct	»	18
d'Angiolse oesterbanck	»	10
Somma	R^{a}.	6832

's maents, comende over sulcx in twaelf maenden te bedraegen 81984 rycxdaelders tot sestich stuyvers 't stuck, zynde ƒ 245952, ende sulcx ƒ 65268 int jaer meer als het verledene jaer gedaen heeft, dat Godt geve jaerlycx soo mach continueren.

Naer gedane verpachtinge bleven haer Ed^{e}. gesamentlyck, nevens de gecommitteerdens als andere voornaeme gequalificeerde personen, d'heer Generael vergasten ende passeerden soo den eersten n: jaers dach.

2 *d*°. wert door d'heer Gouverneur Generael den sabandaer Symons overhandicht een briefien, door syn Ed^s. in 't maleyts doen schryven aen Tommagon Patty, in antwoordt van 't geene gemelten Tommagon Patty aen syn Ed^s. hadde geschreven, met ordre om d'selve aen syn volck te overhandigen ende aff te vaerdigen; wat haer Ed^{en}. daer by aen gemelte Tommagon is schryvende, wert onder dato deses in Batavias uytgaende generale briefbouck gevonden om, des begerende, naer gelesen te werden.

3 *d*°. is by de regeringe van Nederlants India in vergaderinge toegestaen aen den coopman Baron om desselfs natuerlicken soon, Salomon Baron, naer 't patria te mogen senden, mits gehouden blyvende het geordonneerde transport en kostgelt alvorens hier in 's Comp^s casse te betalen.

Van gelycken is aen Jan Jansen de Ruyter, schipper, toegestaen syn voordochtertie, Christina de Ruyter, onder conditie als voren, naer 't patria te mogen senden.

Schipper Andries Brant is door haer Ed^e op desselffs instantelyck aenhouden van 't gallot Charlois op 't fluytje de Vinck gestelt, ten aensien met Charlois lange over 't jaer ter besettinge voor Bantam is gebruyckt geweest, alwaer de Comp^e. goede diensten gepresteert heeft; ende is verstaen Jacob Claessen Sas, schipper op de Vinck, weder op Charlois sal overgaen, ten aensien een jonck schipper is, om voortaen in de Bamtamse besettinge gebruyckt te werden met Charlois.

Cornelis Mol, zynde bode van de weescamer, is by de regeringe op desselffs versoeck ende bequaemheyt gestelt tot secretaris van gemelte weescamer, om voortaen die qualite, in plaetse van Johannis Trompert, die ernstelyck om daer van ontslagen te mogen wesen versocht heeft, te becleden, mits cautie voor syn dienst tot genoegen van heeren Weesmeesteren alhier te stellen.

Ten jongsten is by haer gemelte Ed^e, in plaetse van den overleden baas vande timmerluyden, Leendert Jansen van den Briel, provisionelicker gestelt Jan van Sterckenberch, althans meesterknecht van 's Comp^{es} huystimmerwerff.

4 *en* 5 *d*°. niet noterens voorgevallen, dan syn hier sterck doende met de twee jongste vaderlantse jachten hare ladinge ende alsoo vervolgens hare despache te geven.

6 *d*°. 's morgens heel tydigh, seylt met de lantwint van dese rhede naer de Bantamse besettinge 't gallot Charlois, mede nemende een cleen briefie, door haer Ed^e aen den aldaer commanderenden coopman, Willem Bastingh, geschreven, nevens eenige verversinge voor de besettelingen, als by 't afschrift desselffs brief, staende onder dato deser in 't generale brieffbouck geregistreert, can naergesien werden.

Tegens den middach comt d'heer lantdrost van den plattelande met 2 heeren gecommitteerde Schepenen ende den stadts chirurgyn d'heer Gouverneur Generael bekent maken, hoe hadden wesen buyten inde steenbackery van de Chinees, Peecko, visiteren den Chinees Siencko, die op gisteren avondt door Poolo van Bayha, lyffeygen van gemelte Peecko, in geseyde steenbackery was vermoort geworden ende het met de vlucht van de nacht naer 't bosch ontkomen was.

Cort aen den middach wert alhier binnen 't casteel voor d'heer Generaels wooninge door eenige swarten gebracht een seer grooten luypert, zynde heel swart geschyft ende door gemelte swarten hier buyten in 't suyckerriet, waer in hem hadde onthouden en reede veel quaets gedaen, betrapt ende doot geschoten, waerover door syn gemelte Ed^e naer oudt gebruyck met een vereeringh begiftight wierden.

7 *d*°. keert des namiddachs hier weder van de eylanden uyt de Straet 't jacht Bloemendael, van daer mede brengende eenich kromhout, als hout tot onderstocken, tot gebruyck van 's Comp^es timmerwerff aldaer gehaelt ende herrewaerts gebracht.

Op heden is in vergaderinge van India d'heer Pieter Sterthemius, lith harer Ed^e vergaderinge, gecommitteert ende gestelt om, nevens d'heer Dirck Steur, mede ordinaris raet van India, d'opsicht ende 't gesach over 's Comp^es equipagie ende vivres te hebben.

Naer overslach is mede by haer Ed^e tot bevelhebber over de twee jonghste patriase bodemen gekoren ende gestelt den coopman, Isack van Twist, mits conditie, dat, so wanneer de vloote onder de vlagge van d'E. Isack Coedyck aende Cabo off S^t. Helena comt te belopen, alsdan in plaetse van schipper van der Marct sal overgaen op 't schip de Provintie, om de voorvlagge der vloote te voeren ende de vice-commandeurs plaetse te bekleden.

Soo is by haer gemelte Ed^le, op't aenhouden van Mangnus Hendricksen, gewesen schipper op 't verongeluckte jacht, de Witte Winthont, op heden by sententie van den achtbaren raet van justitie deses casteels over 't verseylen van gemelte jacht inhabil verclaert d'Ed. Comp^e oyt meer te dienen, desselffs te goet hebbende gagie verbeurt, met de costen, boven de vergoedinge van't schip ende desselfs kostelycke ladinge, toegestaen, naer dat desselffs te goet hebbende reeckeningen hier sullen affgeschreven syn, naer 't patria te mogen vertrecken, ende dat derwegen aen haer Ed^le in 't patria t'harer narichtinge sal geadviseert werden.

8 *d*°. 's morgens, heel tydigh, comt d'heer balliu, Ambrosius van der Keer, nevens twee gecommitteerde Schepenen ende den stadts chirurgyn, in 't casteel by d'heer Gouverneur Generael, rapporteerende, hoe hier achter 't casteel ter syden van de bruggen hadden wesen besichtigen een meysien, out omtrent de 4 à 5 jaren, dat, soo veel haer uytterlyck bleeck, in 't water gevallen ende soo verdroncken was, ende hadde ordre gegeven 't selve lichaem uyt 't water op 't lant te halen ende noch een wyltie te laten leggen, om te sien, off inmiddels door ouders off andre mocht gekent worden.

Soo hadde den Ed. landdrost, mede op van de morgen, den slaeff van Peecko, die op 5 deser een Chinees schelms vermoort hadde, gevangen bekomen ende in hechte doen brengen.

9 *d*°. By de regeringe van India is op heden aen Joan de Mello de Campanje, gewesen gouverneur in Jaffanapatnam, ende aen Leonardo d'Oliveiro d'Almeda, gewesen veador de fasendos, mede in Jaffanapatnam, op haer aenhouden, toegestaen noch 400 rycxdaelders op haer obligatie, om ter plaatse, daer sullen

aengeseth werden, weder te restitueren, in comptant uyt 's Comp[es] cassa te doen verstrecken.

Mede is by gemelte vergaderinge verstaen op 't versoeck schryvens van de gouverneurs van Japara ende Patty, om passen van de Comp[e] te mogen hebben voor hare vaertuygen om naer Amboina ende Queda te varen, nochmaels op onvermogens geheel plat aff te ontseggen ende met dat schryvens derselver alhier gesondene dienaren aff te vaerdigen.

Op naer de middach comt hier ter reede geseylt een Javaens vaertuygh, daer op nachoda Silleman, komende nevens noch twee andere vaertuygen van Palembangh, geladen met peper ende van den coopman Truytmans een brieff nevens eenige papieren, aen haer Ed[e]. geschreven in 't jacht, de Zeehont, binnen 't canael van Palembangh, den 28[en] December 1658 gedachtekent, medebrengende, inhoudende, hoe op 15[en] der maent December haer Ed[e] wegens den toestant aldaer hadde bedeelt by syn schryvens, met den Javaen, Sittra Pada, mede gegeven; sedert was syn Ed. van de pangoran geworden desselffs gecorrigeerden brieff aen haer Ed[e], die alsnu mede was oversendende, in welcken brieff, buyten de veranderinge, door syn E. aengewesen, niets bespeurde iets te syn geschreven, als alleen, dat in de jongste maer van een gequetste Javaen wiert gewach gemaeckt, daer anders te voren van twee geschreven hadde; waerop dan door des pangorans verklaringh materie hadde bekomen om verder te gaen ende eenlick voor eerst maer te versoecken de relaxatie van de Nederlantse gevangenen, ten aensien een groot getal waren, om by verder eysch van de schepen, schut ende goederen niet t'eenemael 't werck te retarderen, te meer also hem uit Palembangh secrete hope gegeven was, dat voor eerst niet soude wycken van de gevangenen te eyssen; waerop dan syn schryvens hadde boven gesonden, maer tot dato syns schryvens aen haer Ed[e] noch geen antwoort becomen, dat hem, Truytman, in bedencken brenght, daer boven een heel andere resolutie moste getrocken syn, te meer also de vissers, comende uyt zee, tot dato syns schryvens altyt onbeschroomt met haer vangst aen syn boort plechten te comen, daer nu heel van boort afhielden ende 't schip schuden; watter op volgen wilde, stont den tyt te openbaren, soo hadde den brenger van syn schryvens daer niet langer naer willen ophouden.

Soo hadde hy, Truytman. dan voorgenomen noch dien selven dach syns schryvens, 't zy oock, watter op volgen mocht, in Godes name, met de opgaende vloet, met beyde de bodems boven tot voor de twee spruyten te rucken, also bericht was, dat weynige dagen bevorens twee Siamse vaertuygen door den eenen spruyt waren boven gekomen ende eenige daer langs weder in zee gekeert syn, sulcx daer beneden voor hem niets te verrichten waer, ende oock die spruyt niet koste besetten ten aensien der buyten droochten, sullende sich dan boven wel op hoede by den anderen tot bewaring van de spruyten houden, doch soude nootsakelyck, tot harer versekeringe vande dorpslieden beneden als andere vyanden, syns oordeels, noch wel een derde bodem aldaer vereyst wiert, also die lieden niet te vertrouwen syn, derhalven, onder 't beter gevoelen van haer Ed[e], oordeelde het geraetsaemst ware, men de vissers al t'saem naer bovenen wees ende van daer dede vertrecken.

Doch, ingevalle de sake inmiddels hem favorabelder vertoonde ende een Palembangse legaetschap naer Batavia volgde, soo soude daer altyt een der drie bodems weder connen naer Batavia gesonden ende wyders 't werck aldaer beleyt werden, als d'ordre ende den tyt soude gebieden.

Den pangoran hadde hem, Truytman, op't versoeck van den chirurgyn te mogen hebben, niet eens geantwoort, maar eenlick denselven toegestaen, nevens den stuerman, Jacob Graeff, een brieffien aen syn Ed. te mogen schryven, die hem dan, nevens des pangorans brieff, wel geworden was, doch hadde op daechs te voren al secretelyck een brieff door een Chinees, 's Comp[s] vrient, becomen, nevens de lyste van de gevangenen, daerby claerlyck bleeck, datter in Palembang noch 25 man int leven waren, maer niet alle van't jacht, Jaccatra, als gemeent hadde, maer ses daer onder van't fluytie, de Wachter, sulcx naer syn overslach op beyde bodems door de Palembangers 42 personen souden vermoort syn, als 31 op Jaccatra ende 11 op de Wachter.

Op't aenhouden van gemelte nachoda, Sillemans, hadde hy aen desselffs broeder ende noch twee andere vaertuygen, met Palembangse peper geladen, toegestaen, onder desselffs, Sillemans, geleyde ende oock speciale onderpant van hondert rycxdaelders in spetie, naer Batavia te mogen navigeren, om also den peper van andre plaetsen te weren ende op Batavia te voeren, welcke hondert realen versochte hy, Truytmans, op de verschyninge van de gemelte vaertuygen op Batavia, hem, nachoda, in comptant weder mochten gerestitueert worden, volgens 't contract.

Seven groote, Javaense vaertuygen waren aldaer van Malacca met cleden naer den anderen aenkomen lopen, om daer voren peper te handelen, die alle in der minne affgewesen hadde.

Den Javasen vaert van d'Oost om peper aldaer scheen vry grooter ende yveriger te syn als wel voor dato ende, soo 't scheen, daer op uyt, om die negotie heel van daer aen haer te trecken ende alsoo d'Engelsen ende die van Macasser daermede te gerieven.

Op't sluyten syns schryvens quam den Chinees, 's Comp[s] vertroude vrient, met een brieffie van den stuerman, Graaff, bedectelyck van boven aen syn boort, waerby verneemt, hoe den Palembanger, in plaets van de gevangenen te restitueren, die noch dagelycx naer 't geberchte wech stuirde om tegens syn berch rebellen ten oorloch te gebruycken; oock verstont uyt gemelten Chinees, dat door des pangorans broeder de eerste resolutie t'eenemael weder om gestoten was ende den pangoran tot de restitutie der gevangenen niet licht soude komen voor beslechtinge der geheeler saeck ende oock eerstdaechs sulck antwoort van den pangoran hadde te verwachten, 't welck geschiedende, soo soude hy, Truytman, haer Ed[e] ordre volgen ende ronde verclaringe aen den pangoran van syn last ende commissie doen, waer mede naer groete besloot.

Den brieff, hier boven gemelt, door den pangoran aen haer Ed[e] geschreven int Maleyts ende alhier overgeseth synde, is van desen inhoude bevonden:

Desen brieff comt uyt een suyver gemoet van pangoran Ratou, die recht doet over alle saecken int lant van Palembangh, aen den Gouverneur

Generael, die mede recht doet over alle saecken int lant van Batavia. De brieff, die S[r]. Capiteyn geschreven heeft aen den Pangoran van Palembangh met S[r]. Capiteyn Truytman, heeft den pangoran ontfangen, waervan den inhout luyt, om wat oorsaeck den pangoran den Capiteyn Panjangh vermoort heeft; eerstelyck, omdat hy veel quaets gedaen heeft, dat het langer onverdraechlyck was, alsoo den pangoran, soo hy dat langer toeliet off verdroech, dat het even soo toe soude gaen, als ten tyde van den capiteyn Boey, doen hy versochte om de Quynammers, die hem vergunt waren van den pangoran, als wanneer hy, Boey, het vaertuych naer 't eylant Combara gebracht ende aldaer verbrant heeft; vorder is, sonder eens naer den brieff te wachten, vertrocken; dat syn immers luyden, die geen goet en doen; maer diergelycke oorsaken can den pangoran noch verdragen, also hy eenlyck om den capiteyn Moor op Batavia gedacht heeft, wat heeft den pangoran int een oft ander, 't sy goet off quaet, gepitsiaert; wyders vertrout den pangoran, dat desen capiteyn Panjangh vry wat meer quaets gedaen heeft, als den coopman Antony Boey, ten tyden als wanneer hy, capiteyn Panjangh, een Javaens vaertuych, geladen met peper, toebehoorende den pangoran Depatty, die den soon is van den Sousouhounangh Mattaram, die met een brieff aen den pangoran gesonden was, met de canons doorgeschoten heeft, waer van een man syn been tot stucken wiert geschoten, als mede noch 1 à 2 inwoonders van Palembangh inde negory gequetst; daerover is den pangoran qualyck te vreden geweest; ende daer en boven liet hy, capiteyn Panjangh, daetelyck de roode vlagh waeyen ende seyde: wat is aen den pangoran van Palembangh gelegen. Wyders, soo is't, dat den capiteyn Truytman aen den pangoran nu vraecht, off hy genegen is tot den vreden ofte niet met Batavia; daerop denckt den pangoran; waerom soude hy niet tot den vrede genegen syn, gelyck voor desen, also den S[r]. capiteyn tot Batavia niet het minste quaet heeft bedreven, maer die ons qualyck bejegent heeft, is den Capiteyn Panjangh alleen; daerom heeft den pangoran denselven laten dooden; dits de meyninge van den pangoran van Palembangh.

10[en] *d*[o]. Tegen den middach comt hier ter rhede geseylt uyt de Bantamse besettinge de chaloup, de Kreeft, mede van daer aen haer Ed[le] een brieffjen van den commanderende coopman Bastingh brengende, gedachteeckent 8[en] deser maent January, int schip Dordrecht, voor Bantam leggende, onder anderen meldende, hoe op den lesten der verleden maent haer Ed[es] schryvens per de Chinesen met het Bantams vaertuygh hadden becomen, alsmede die per de Cat gesonden, dat aldaer eerst den sesten deser maent January ter rhede was verschenen, hebbende de nevens gesondene provisien als comptanten voor de gevangene in d'accorde bevonden; gemelte Chinesen hadden het packet van haer Ed[le] aen den Engelsen agent, M[r]. Joan Edwards, mede op dien selven stont aen denselven overhandicht; vorders ontschuldigt hy, Bastingh, hem op den yver, tot de verlossinge van de gevangene kinderen van den coopman Buys zal[r]. getoont, als eenlyck op't schryven van gemelten Edwards geschiet zynde, die hem tot de verlossinge groote hoope gegeven hadde, waerover de gedane presentatie met advys van den aenwesenden raet gedaen hadde, doch soude int aenstaende trachten

omsichtiger te gaen ende haer Ed[le] ordre tot genoech doen punctuelicker naer komen; ondertusschen soude niet stil staen om den Bantammer alle mogelycke affbreuck te brengen.

Op den tweeden deser maent was ter bhare van Bantam, omtrent 's Comp[ies] vlagge, ten ancker van Macasser over Jamby ende Japara gekomen 't Engelse schip, den Dolphyn, synde een jaer voor dato op Batavia geweest, hebbende, volgens 't voorgeven van gemelte schips opperhoofden, omtrent 4000 picol peper ende 150 picol suycker in, aldaer eenlyck door 't hart weder gecomen ende was den 8[en] deser weder van daer naer Livorno vertrocken; inmiddels hadden d'opperhoofden deselve liberteyt als d'andere verleent, dat by verschyninge van noch andere soo mede doen soude, doch versekerden haer Ed[e]., dat op derselver aff- ende aenvaren de geordonneerde ordre precys ende nauw soude achtervolght werden; soo hadde tot geleyde vande Dolphyn 't jacht de Cat mede laten seylen tot buyten de Straet.

De chaloup, d'Oester, nevens de 23 swarten, waren daer wel aengecomen ende vermeenden d'selve daer seer groote dienst, nevens d'andere, roeyende verdere chaloupen, te sullen doen, daer met d'eerste bequame gelegentheyt een preuve van soude laten nemen.

Drie dagen voor desselfs schryven waren eenige Chinesen met een vrede vlagge aen syn boort geweest met excusen uyt des Sulthans name, dat den tamboer niet gebracht hadden, die aen de Engelsen hadden gepresenteert om aen ons over te leveren, die 't selve hadde geweygert, maer dat sy den selven tamboer binnen drie à vier dagen, in welcken tyd den Sulthan, die alsdoen met 50 prauwen uyt vermeyen voer, weder thuys stont te komen, aen syn boort soude brengen, dat vertrouwden maer uytvluchten waren, sulcx niet naer laten soude wel op hoede te blyven.

'T Engelse schip, den Draeck, maeckte preparatie om te seylen naer Jamby, doch was acht dagen uytgestelt, vermits den gewesen agent, Skynner, by de Bantammers was gevlucht, omdat by de Engelsen uytgevonden was, dat desselfs aen haer gedane transport valsch was; watter nu van dit werck komen soude, stont den tyt te openbaren, dan scheenen d'Engelse seer bedwelmd ende verlegen te staen; vorders soude hy, Bastingh, niet mancqueren op den Draecks vertreck 't selve met 2 bodems een stuck te laten convoyeren, alsoo het een ledigen romp is ende wellicht, in plaetse van naer Jamby, naer Lampon, Anjer off anderwaerts, om ende by Bantam gelegen, mochte trachten te lopen om syn ladingh te becomen.

Gemelte Bastingh was haer Ed[e] bedanckende voor de gunste van dat syn persoon met het becleden der schone plaetse van't Molucxse gouverno hadden gelieven te versien, over sulcx versochte, dat haer Ed[e] belieffden syn persoon soo tydich uyt 't commando van Bantam te verlossen, dat 8 à 10 dagen op Batavia tot reddinge van syn huyshoudinge mochte hebben.

Bastingh bleeff voornemens op den dach syns schryvens de Chinesen van Bantam te laten weten, dat op morgen volgens haer beloften den tamboer soude brengen, off dat anders wiste, wat met haer te doen hadde, hoe wel vertroude daer niet van volgen soude; hadde mede de Engelse vrunden gesproken ende gevraecht

off den Sulthan den tamboer aen haer hadde gepresenteert, seyden van jae, doch onder die conditie, dat sy, Engelsen, haer souden verobligeeren het alsdan vrede soude syn, dat haer onmogelyck was geweest, sulcx niet van gevolght was Ende also hy, Bastingh, in vermoeden bleeff haer Ed^e alhier in verlangen soude syn, wat uytslach de saken daer hadden genomen, soo was te rade geworden de chaloup, de Creeft, die daer best gemist conde worden, een keer naer Batavia tot overvoer syns schryvens te laten doen, dat vertrouden haer Ed^e voor wel gedaen souden houden, waer mede, naer alvorens geremonstreert te hebben, hoe in de vloot om arrack benodicht waren, afbrekende ende syn schryvens besloot.

Met gemelte chaloup bekomen haer Ed^e mede een cleen letterken van den Engelsen agent tot Bantam, M^r. Edwards, in dato 4^en January 1659 binnen Bantam gedachtekent, welckers translaet uyt het Engels in 't Nederlands luyt, als volght:

Recht Heerlycke!

Uwer heerlyckheedens brieven met het scheepken van Bantam hebben wy wel ontfangen, na dewelcke wy ons sullen reguleren; de vorige en is tot dato noch in onse handen niet gecomen, met dewelcke wy verhopen een ontfanck van paspoort voor M^r. Skynner; gisteren morgen verliet hy ons huys ende vluchte naer des Sulthans protectie, maer wy en twyffelen niet aen syne opleveringe binnen weynige dagen; by aldien dan dat de paspoort ons niet en is toegesonden, soo versoecken wy UEd. spoedige affvorderingh desselffs, waer door syne pretentien van niet thuys te keeren sullen in ydelheyt veranderen; tot voorcominge van verder quaet door hem, soo hebben wy goet gedacht onse vrunden tot Macasser te waerschouwen, welcke ingesloten voortkomende, bid UEd. heerlyckheden spoedigh ende behouden geleyt te verleenen, in hetwelcke UEd. heerlyckheyts ten hoochsten sal begunstigen. Onder stont: UEd. heerlycheyts seer onderdanige dienaren, geteeckent Jon. Edwards, Hendrick Page, Robert Streeter ende W^m. Mainstone. Ter syden stont: tot Bantam 4^en Janr. 1659.

Des naermiddaechs, cort naer de boetpredicatie, comt hier mede ter reede geseylt 't schip, Prins Willem, comende van Javas oostkust met een houtladinge, bestaende uyt 1227 stucx balcken van 30 ende 31 voet, 402 d^o à 17 ende 18 voet, 553 swalpen, lanck 36 à 42 voeten, 249 knies, 110 cromhouten, 1986 plancken van 16 à 17 voet, item 4000 catty candy suycker ende 4000 plantclappussen, comende tsamen, met alle de daerop gedragene onkosten, arbeytslonen ende schenckagien, ten bedrage van ƒ 6200:17:—

Met gemelte schip comt hier mede op van Japara, Evert Michielsen, opperhooft wegens Comp^e bedryff op Javas oostcust, hebbende by provisie, volgens haer Ed^e ordre, aldaer tot 't becleden desselffs plaetse gelaten den koopman, Evert van Hoorn, die tot dien eynde van alles transport gedaen ende van behoorlycke instructie versien hadde, als by 't briefken, aen haer Ed^e door hem, van Hoorn, geschreven, conde geoogt werden, synde gedachteyckent 22^en December 1658, meldende niet

sonders, anders dan om 't overgenomen transport ende dat ordre versochte, hoedanich met de candy suyckermaeckers in't aenstaende soude hebben te handelen, off die op leverantie eenige contanten ende cleden soude verstrecken off niet; wyders van den toestant aldaer was hem gedragende aen de rapporten van gemelte Evert Michielsen, die alsnu overquam.

Den welcken haer Ed[le] alsnu een schriftelyck rapport van den toestant, soo op Javas beneden zeecusten, als van de Mattaram overlevert, waerby vertoont, den handel als hooffsche saken aldaer, in 't generael als particulier, tusschen de Comp[e] ende die natie noch in vorigen goeden stant bleven continueren; oock stelde vast, dat, met Godt de voorste, d'Comp[e] van die kant, onaengesien 't woelen van de Macassaerse gesanten, als derselver aenhangh ende 's Comp[s] vyanden, geen veranderinge off verwyderinge in negotie off hooffsche saken te verwachten waren, als breder by 't schriftelyck rapport naer te oogen zy.

11 *d°*. 's morgens, heel tydich, lichten haers ankers uyt dese rheede de fluytschepen, Leerdam ende Goerede, waervan 't fluytschip Leerdam gedestineert zy van hier over Japara, Macassar ende Amboina naer Ternaten te seylen, medenemende een briefken van haer Ed[le]. aen haren resident op Japara, Evert van Hoorn, nevens 2000 Spaense realen ende 50 ℔ amphioen tot vervolgh van den handel ende verval van de gastos, als by 't generale Batavias brieffbouck omstandigh onder dato naer te lesen zy.

Soo neemt mede een brieff aen den coopman Barra, hooft over des Ed. Comp[es] negotie ende verder verrichten op Macassar, tot derselver narichtinge; wat haer Ed[e]. gemelte Barra daerby syn gelastende, soo wegens desselffs doente omtrent dier lantsgrooten als negotie, oock te geven advysen van den toestant aldaer aen de heeren gouverneurs van de oosterse provintien, wert gevonden in 't generale Batavias uytgaende brieffbouck, daer onder dato geregisteert staet.

Waer mede te vinden zy, 't gene haer Ed[le] by een cleen letterken aen den heer gouverneur Hustard, nae Amboina geschreven hebben.

Als ten jongsten mede een brief, door haer Ed[e] aen den heer gouverneur Cos op Ternaten geschreven, daer nevens het restant van den Molucsen eysch voor dit lopende jaer 1659 gedaen, voor soo veele alhier heeft konnen voldaen werden, syn sendende, als noch 185½ lasten rys meerder, als van daer gevordert zy, ten aensien alhier, Gode loff, van dat greyn ten overvloede versien zyn.

Met gemelte Leerdam werden door d'Ed[le] heer Gouverneur Generael ende de heer raet ordinaris van Indien, Arnoldus de Vlamingh, ider een brieff in antwoorde geschreven aen de Coningen Mandarsha op Ternaten ende Saifoedin op Tidore, welckers inhoude in 't Batavias uytgaande brieffboeck mede onder dato geregistreert staen om naergelesen te werden.

'T fluytschip, Goerede, seylt van hier à droicture naer Banda, mede nemende soodanige koopmanschappen, provisien ende benodigtheden, als daer aen den gedanen Bandasen eysch voor 't jaer 1659 noch resteerde voldaen te werden, nevens een brieff van haer Ed[e] aen den gouverneur ende den raet aldaer, welckers inhoude in 't Batavias uytgaende Indias brieffbouck geregistreert staet, onder dato deser daer kan naer gesocht ende gelesen werden.

By de hooge regieringe alhier is op heden in hare vergaderinge gearresteert de twee jongste retourbodems, Naerden ende Erasmus, op 14en deser maent haer affscheyt te geven ende hare reyse binnen 't canael van Vranckryck ende Engelants engte door over d'Cabo ende St. Helena in Godes name te laten vorderen.

12 do. despacheert d'heer Gouverneur Generael de aenwesende expresse affgevaerdigden van de gouverneurs van Japara ende Patty, haer ider medegevende een brieff van syn Edle, nevens eenige vereeringe aen de boven gemelte heeren gouverneurs in erkenninge van de gesondene brieven ende leeningen, als meede een brieff aen den gebieder ofte oppersten van 'Tegal, welckers inhoude in Batavias uytgaende brieffbouck onder dato te vinden zyn.

13 do. waren de opperhooffden der twee jongste retourbodems sterck doende met hare jongste provisien aen boort te halen, alsoo 't goede weder bleeff continueeren ende toeliet te doen.

Soo waren haer Edle mede vergadert om te lesen de brieven, aende respective Cameren particulier geschreven, die naer lecture gesamentlyck teeckende, om also tegens morgen den generalen brieff aen de vergaderinge van d' Edle Heeren 17nen te lesen ende te teeckenen, als de vertreckende vrunden affscheyt te geven.

14 do. des naermiddachs wiert door d'Ede heer Gouverneur Generael het affscheytmael der hooffden als verdere gequalificeerde personen, staende met de jachten, Naerden ende Erasmus, naer 't patria te vertrecken, gegeven, alwaer alle die van de hoge regeringe met hare gemalinnen ende veele gequalificeerde Compes dienaren mede by genodicht waren ende wel onthaelt wierden.

Des naermiddachs tot laet in den nacht waren haer Edle doende met het lesen, tekenen ende despacheren der patriase brieven met hare bylagen, die met gemelte jachten stonden aff te veerdigen, sulx dese nacht noch alles gereet ende in hare cassen volgens de registers perfect gepact ende toegemaeckt wierden.

15 do. 's morgens, heel tydigh, voer d'Ed heer Pieter Sterthemius, raet van India, nevens haer Edle secretaris, naer 't boort van 't jacht Naerden, alwaer gemelten heer Sterthemius, naer voorgaende gebruyckelycke seynen, den coopman van Twist d'opperhooffden als verdere vertreckende personen der 2 bodems als haer commandeur voorstelt ende authoriseert, item d'selve voorhout, hoe in haer Edle vergaderinge was goet gevonden ende gearresteert alle Compes dienaers, met die twee bodems vertreckende, aen te seggen, dat door 't canael van Vranckryck ende Engelant souden hebben naer de gedestineerde haven onses vaderlands hare reyse te vorderen ende niet buyten Yr- en Schotlant om ende, wanneer sulcx naer quamen, sonder dan door den hoochsten zeenoot eenige derselver rycken hare havenen aen te doen, yder persoon een premie van twee maenden gagie soude gegeven worden, waerop gesamentlyck antwoorden, 't selve naer haer vermogen souden naerkomen, waerop de clock geluyt ende 't gemeene volck met een mutse arack vereert werden.

Naer gedane authorisatie stelt haer Ede secretaris de cassen met de generale

ende particuliere brieven, boucken ende verdere papieren, geconsigneert aen haer Ed[le] heeren ter vergaderinge van de 17[en], als de respective Cameren, de overheden der gemelte twee jachten, wel geconditioneert, ter handt ende vaert daerop weder met den Ed. heer Sterthemius, die nu alles, 't gene tot despache der bodems Naerden ende Erasmus vereyste, gedaen hebbende, casteelwaerts gaen ende lichten de jachten haer ankers ende vangen in des Heeren name hare gedestineerde reyse aen, die d'selve verders met het geleyde syner h: Engelen wil bywoonen, soo ten dienste onses vaderlants, als die daeraen in 't bysonder gelegen zyn.

Soo lichten mede haer anckers ende gaen onder seyl de jachten, Domburch ende Bloemendael, d'eerste om met d'heer advocaet-fiscael van India ende de gecommitteerde uyt den achtbaren raet van justitie deses casteels de behoorlycke monsteringe als de geëyste visite aen de gemelte thuysvaerders te doen ende 't andere om deselve tot buyten Sundas engte te convoyeren.

16 *d°*. 's morgens conde men de op gisteren van hier vertrocken twee jongste retour bodems noch boven van des casteels puncten buyten de eylanden sien leggen.

Op naermiddach comt d'heer balliu binnen 't casteel ende maeckt syn Ed[e] bekent, hoe een slaeff van schipper, Bol, uyt jalousie syn bysith, synde mede een slavinne van gemelte, op 's heeren straet, sonder woort ofte weerwoort, moordadich met een mes heeft doot gestoken, waerop gemelte slaeff was gevat ende in hechten gestelt.

17 *d°*. 's morgens seylen van hier naer de Bantamse besettinge 't jacht, Koukercken, ende de chaloup, de Kreeft, medenemende, boven eenige provisien voor de vloot, een brieff aen den heer Bastingh, ter besettinge commanderende, als een brieff van haer Ed[e] aen d'heer Joan Edwarts, agent wegens de Engelse Comp[e] op Bantam, waerinne gesloten sy een vrygeleyde voor den Engelsen agent Skynner, om buyten verhinderinge off becommeringe van d'Ed. Comp[e], die sware actien tegen denselven, over dat onse Bantamse vyanden met kruyt ende geweer gesterckt heeft, is hebbende, naer Engelant te laten vertrecken, om redden, haer Ed[e] moverende ende verder by gemelte schryvens als vry geleyd brieff, die onder dato deses in Batavias uytgaende brieffbouck geregistreert staen, can naergelesen werden.

Op naermiddach keert hier weder 't jacht, Domburch, met d'heer M[r]. Hermanus Clencke, advocaet fiscael van India, nevens d'heeren gecommitteerdens, rapporterende, hoe op van de morgen de jachten, Naerden ende Erasmus, naer d'selve alvorens behoorlyck gevisiteert ende gemonstert, hadden verlaten, seylende aen gints zyde van de eylanden Amsterdam ende Middelburch, sulcx vermeenden van dage Bantam stonden te bereycken.

By de monsteringe, gedaen door d'heer fiscael ende gecommitteerde, is bevonden, dat beyde de jongste bodems bemant syn met 248 sielen, namentlyck 't jacht Naerden met 131 sielen, bestaende uyt 107 gegagieerde, 8 ongegagieerden ende 16 gevangene Portugesen, item op 't jacht den Erasmus 117 personen, als 99 gegagieerde ende twee ongegagieerde met 16 gevangen Portugesen.

Op naer de middach comt den sabandhaer, Symons, binnen 't casteel ende maeckt syn Ed[le] bekent, hoe op stonts hier binnen de rivier was aengecomen een vaertuygh van den gebieder van Pacalongen, welckers volck een brief van haer meester aen syn Ed[e] waren brengende, die was overleverende, synde in 't Javaens geschreven, welckers inhout luyt, als 't volgende translaet is mede brengende:

TRANSLAET MISSIVE *van Kiay Radingh Ingebey Singa Wangsa, opperste van Pacalongen, aen d'Ed. heer Gouverneur Generael.*

Desen brieff comt van Radingh Ingaby Singa Wangsa aen myn broeder, den Capiteyn Moor tot Batavia. Brengeren deses, Angatrita, Mallaty ende Jangrana, ben ick sendende met desen brieff, waerby versoekende van myn broeder, alsoo den Sousouhounangh van myn begeert een esel ende een kameel, gelieft my daer mede te accomoderen, soo d'selve op Batavia te becomen zyn; 'k sal aen myn broeder daervoor wederom geven al wat sal gelieven van my te eyssen; op wien soude ick anders sulcx versoucken als op myn broeder, die alleen myn can helpen; dits alle myne begeerte ende versoeck ontrent myn broeder.

In rade van India op van avont, naer 't gebet, geresumeert ende overwogen het schriftelyck crimineel proces, geintenteert by den advocaet fiscael van India contra Anthony van Mallabaer ende daerop gevolgde sententie by den achtbaren raad van justitie, op haer Ed[e] approbatie gevelt tegens gemelten Anthony van Mallabaer, lyffeygen van schipper Bol, over dat syn meesters slavinne, daer in concubinagie met leeffde, deerlyck vermoort heeft, soo hebben haer Ed[e] tselve vonnisse, als wel ende naer rechten uytgesproken, geapprobeert ende verstaen met d'executie te mogen ter eerster recht dage voort varen.

18 *d°*. Op van daech wierde door den achtbaeren raat van justitie deses casteels Anthony van Mallabaer, een heyden ende lyffeygen van schipper Jan Mol, zynde ter plaetse, daer men gewoon is criminele sententien te executeren, den scherprechter overgelevert ende op een radt gebonden, synde van onder op gerabraeckt, datter de doot naer volghde; 't lichaem wiert des naermiddachs naer buyten op't galgevelt gesleept, om aldaer tot een spectakel ende proye der vogelen op een radt gestelt te worden.

19 *d°*. niet sonders voorgevallen, eenlyk, dat door d'heer fiscael desen nacht goede parthye Hollantse als Indisc zyde stoffen, boven die rheede voor dato gevonden, heeft achterhaelt, zynde door de chiampans gasten de Comp[e] ontrouwelyck ontstolen ende in de stadt hier ende daer verborgen; sulcx bevonden wert de Comp[e] door die gasten merkelyck te syn verkort ende bestolen geworden, dat metter tyt noch wel voor den dach sal komen, also rede den draet hebben, dat te wenschen ware, opdat de dieffstal eenmael mach geweert werden.

20 *d°*. comt alhier uyt Craoan met een vloth baye balcken den Maleyer

Intien Asem, verhalende, hoe den woedenden tyger in den tyt van twee maenden al veertien van syn volck uyt de houthackery hadde gehaelt ende verscheurt, sulcx syn volck haer daer in 't bosch niet langer dorsten vertrouwen ende genootsaeckt waren geworden daer uyt te scheyden ende herwaerts te komen.

21 d°. In rade van India wiert op heden 't vendu meesterschaps ampt deser stede opgedragen, onder andere sollicitanten, aen Cornelis Mol, secretaris van de weescamer alhier, alsoo hetselve ampt voor dato eenige jaren na den anderen by syn, Mols, voorsaet, den secretaris Joan Trompert, is bedient ende waergenomen geweest.

Item het bode ampt van heeren Weesmeesteren alhier, in plaetse van vooren gemelten Mol, wert door haer welgemelte Ed[le] den vryburger, Aernout Mennes van der Schell toegevoecht.

Den pachter van de basaarsitters, nevens derselver borgen, is by haer Ed[e] heden in vergaderinge van India op hare ernstige vertoningen ende ootmoedige beede toegestaen maentelyx hondert rycxdaalders minder, dan die pacht gepacht hebben, te sullen betalen, dats, in plaetse van 700 realen, maer ses hondert realen sullen betalen, alsoo haer Ed[e] gebleeken zy, dat den pacht maentlycx noch op verre naer d'selve ses hondert rycxdaalders boven de moeyte van de collecte niet can opbrengen.

De nieuwe gemaeckte cleede passer staende eerstdaechs volmaeckt te syn, is by haer Ed[e] goetgevonden aen de cleden vercoopers voor dit jaer tot hondert slechte realen 's maents in pacht te laten, ten aensien d'selve passer tharen lasten, buyten de materialen, die de Comp[e] daer toe alle gegeven heeft, hebben doen opstellen.

Op heden syn mede by haer Ed[e] geäpprobeert de personen, by den eerw. kerckenrade alhier tot ouderlingen ende diaconen deser Christelycke gemeente beroepen, namentlyk:

Tot Ouderlingen, in plaets van de drie affgegane ende vertrockene, als daer zyn:

Alexander Heynen, baeskuyper, } beyde nae 't patria vertrocken,
Nicolaes Oldenvliet, opperchirurgyn, }
Louis Isacsz Bassart, oppercoopman deses casteels, affgegaen,
M[r]. Adriaen Groenesteyn,
Jan van Hoesum ende
Nicolaes Houman,

d'affgaende Diaconen zyn:

M[r]. Andries Boogaert,
Hans Wingler,
Nicolaes Houman.

ende de gekoren:

Pieter Elmers,
Thys Pietersz, ende
Paulus Jansen, m[r]. swaertveger deses casteels, die vermits den grooten

ommeslach van desselffs dienst tot 't becleden van 't diacon ampt niet wel can vacereu, sulcx is verstaen, d'Ed. kerckenrade daer vooren eenen anderen sullen hebben te verkiesen.

De clercquen ter generale secretarie syn op heden door haer meer welgemelte Ed[e] met een premie van twee hondert realen vereert geworden, naer ouder gewoonte, ten aensien van hare diensten in 't ses dubbelt schryven der generale brieven en den aencleven van dien, met de twee jongste vaderlantse besendinge by dage ende nacht gepresteert.

Den gewesen Portugesen gouverneur van Jaffanapatnam, als den veador de facendos, becomen op heden schriftelycke antwoorde op hare ses stucx verscheyde doleantien, aen haer Ed[e] overgegeven, wegens 't geene daerinne vermenen door den Ed. heer van Goens vercort te syn, als onder dato in 't generale Batavias resolutiebouck omstandich gevonden wert ([1]).

Op heden middach wiert alhier buyten de stadt op de berm door twee soldaten ende een kaffer van d'heer fiscael gevat ende gevangen gestelt den quartiermeester van de chiampan Amsterdam, hebbende sich al voor 14 dagen fugityff gestelt, over dat schuldich is aen verscheyde groote ende groove dieffstucken, by hem gepleecht, den tyt, dat op de chiampan gevaren heeft, door 't opensnyden van zyde ende linnen packen, opbreecken van cassen, afftappen van verscheyde natte waren, als andersints, wanneer die van boort aen lant ofte van lant naer boort voerde.

22 *d*°. Op heden morgen den quartiermeester van de chiampan, op gisteren in hechte gebracht, door d'heer fiscael ende gecommitteerde uyt den raet van justitie gehoort ende geëxamineert, heeft twee Chinesen aengewesen, die van hem gestolen nagelen ende sandelen hout souden gecocht hebben, die daer oock op stonts by de kop gevat ende in hechten gestelt zyn.

23 *d*°. werden door gedeputeerden uyt den eerw. kerckenrade alhier syn Ed[e] opgebracht de verkiesinge van den diacon, Hendrick Verbeeck, in plaetse van Paulus Jansen, meester swaertveger, volgens haer Ed[e] op eergisteren gegeven ordre.

Alsoo 't getal der militairen hier swack is ende soo grooten getal Lusitaense gevangenen hier op Batavia zyn, soo hebben haer Ed[e] op heden goetgevonden ende gearresteert, tot meerder gerustheyt ende versekeringe, op morgen 150 der gevangen Portugesen kloeckste soldaten over de hier ter rheede als om ende byleggende schepen te doen verdelen ende daer te laten verblyven tot nader ordre.

24 *d*°. Heden na de middach stelt d'heer Gouverneur Generael aen den heer ontfanger, Croon, ende den licentmeester ter hant desselffs schryvens, in antwoorde van den brieff, die den gebieder van Pacalongen met syn volck ende vaertuych aen syn Ed[e] gesonden heeft, met ordre gemelte volck van den Pacalongsen gebieder daer mede aff te vaerdigen; den inhout van gemelte brieff van syn Ed[e] wert onder dato in Batavias uytgaende brieffbouck gevonden naer te lesen.

25 *en* 26 *d*°. niet sonderlinghs voorgevallen, dat noterensweerdich zy, dan dat die van den achtbaren raet van justitie dagelycx doende syn met het examineren

---

([1]) In het bewuste »resolutiebouck" komt op de aangegeven plaats ter zake niets voor.

van de gevangen chiampan gasten, die alle dagen noch al meer en meer clappen ende aenwysen.

Soo syn op heden van een andere chiampan mede gevath twee matroosen, de reste zynde gevlucht, die een cas quicksilver nu onlangs tusschen de rheede ende hier by nacht gestolen ende verdonckert hebben.

27 *d°*. comt hier ter rheede ten ancker 't gallot, Charlois, uyt de Bantamse besettinge, van daer mede brengende een brieff van den Ed. Bastingh, het commando ter besettinge aldaer bekledende, meldende, hoe op den 18en deser maent aldaer de besettinge waren gepasseert de retourschepen, Naerden ende Erasmus, nevens den geleyder, 't jacht Bloemendael, ende aldaer ter besettinge gecomen 't jacht, Koukercken, ende de chaloup, de Kreeft, waer mede haer Ed^e schryven hadden becomen, nevens den ingesloenen van den Engelsen agent, Mr. Edwards, die syn behoorlycke bestellinge hadde doen geven; de provisien, daer nevens voor de vloot gesonden, hadden wel becomen; soude sorge dragen de benodichde daervan behoorlyck versien werden ende yder syn portie bequam.

Belangende den Godverlochenden schelmsen tamboer, vertrouden die van Bantam noyt souden overgeven, hoe wel haer nu lieten verluyden die te sullen overgeven, wanneer de vrede tusschen haer ende ons gesloten was; de Bantamse Chinesen hadden syn Ed. met een praeutie ende de witte vlagge gebracht een brieff in 't Chinees, houdende aen Bingam, Chinees capiteyn alhier, die versochten te willen voort bestellen, dat hadde aengenomen, met eenen haer verbiedende sonder den tamboer niet weder aen boort te komen, alsoo haer geen gehoor soude verleent werden.

Soo was aldaer door de chaloup van de Kat, op den 13en deser, een tinangh met 4000 stucx oude clappussen genomen: de Javanen, die in 't leven gebleven waren, waren't aen 't strant ontvlucht; ende waren in 't veroveren gebleven de kock ende den hoochbootsman, boven drie gequesten, alle bescheyden op gemelte Cat.

Eyndelicken hadden de Engelse met 't schip den Draeck zee gekosen ende waren na Jamby geseylt om aldaer een comptoir te stabileren, tot dien eynde mede nemende drie paerden ende andere behoeftigheden; de bodems, Leeuwinne ende de Kat, waren 't selve tot buyten de Noorderwachter geleyden.

Op 't vertreck van geseyde Engelsen Draeck waren alle de Engelse vrunden aen syn, Bastings, boort geweest, waeruyt onder andere discoursen gehoort hadde, dat het jongst van daer vertrocken schip, den Dolphyn, à droicture na Livorno was vertrocken; item, dat van den Solthan ende grooten op Bantam verstaen hadden, dat in eeuwicheyt geen vrede meer op Batavia souden versoucken ende dattet hun leet was sulcx voor desen gedaen hadden, doch dat den Sulthan wel genegen was in eeuwige vrede met die van Batavia te treden op die conditie, voor dato by d'heeren generael ende de raden van India ontworpen, wanneer de restitutie der beesten daer uyt gelaten wert ende dat de vrede voor Bantam door wedersytse gecommitteerdens onder onse vlagge geschiede ende buyten dat niet, waer door zy, Engelsen, seyden, soo ten halven bleven sitten, sonder dat hare coopmanschappen conden vervoeren tot groote prejuditie van de Engelse Comp^e, die wel wisten,

't selve soo niet souden laten steecken, te meer, daer door genootsaeckt bleven 't schip, d'Advys, recht toe naer Engelandt sonder de minste ladinge te moeten laten vertrecken, waermede voornemens bleven, Mr. Skynner, gewesen agent, met syn familie op te stuiren.

De vrese was also verre in de Bantamse vissers gebracht, dat voortaen niet meer sonder convoy van 10 à 12 backeleys prauwen dorsten uytcomen, soo dat hy, Bastingh, nu mede syn cleyn vaertuygh onder deselve vissers buyten convoy van een schip niet meer dorste uytsenden om te reutelen; de passagie van de west bleeff aldaer thans soo wel beseth, dat daer niet een barringh-barringh prau mee door conde.

Hy, Bastingh, bleeff van gevoelen men met het extrueeren van twee ronduyten, d'eene op 't Hollants kerkhoff ende 't ander op 't westeynde van Pulo Duo, die niet alleene de geheele rheede soude schoon houden konnen, maer selffs over de stadt ende in deselve soude konnen flanckeren; wanneer de jachten, de Leeuwinne ende de Kat, van den noort weder onder de besettingh quamen, was van meeninge 't jacht, Koukercken, een keer om de west te laten doen tot visite van Anjer ende de Peperbay.

Also haer de oorlogs prauwen dagelycx sterck in de bay begonden te verthonen, soo was te rade geworden 't cleen vaertuygh, dat om de west lach, onder de vlagge te roepen ende daer tegens 't jacht, Sluys, weder derwaerts te laten seylen, tot alle versekertheyt.

'T gallot, Charlois, was althans sendende met ledige water vaten, also geen chaloup, overmits de Bantammers sterck in zee waren, alleen dorste vertrouwen ende vaststelde 't jacht, Koukercken, daer mede syn schryven vermeent hadde te senden, by donckere nacht de besettinge voorby gesnapt was.

Den schipper ende den barbier van 't schip Dordrecht versochten, d'eerste om een ankerstock tot een dagelycx ancker ende d'andere om eenige benodichde medicamenten, die volgens de nevens sendende catalogus was vorderende.

Tot besluyt, soo sent ingesloten een brieff van den Engelsen agent aen haer Ede, waermede naer groete affbrekende, dachtekende 26 January in 't schip Dordrecht, ter besettinge voor Bantam.

Den Engelsen brieff, door gemelten Bastingh hier boven van gemelt, geopent zynde, soo is d' selve opstont uyt het Engels in 't Nederduits overgeseth ende bevonden te luyden, als volght:

Recht Heerlycke!

Uwer heerlickhedens laetste missive van den 6/18 deser maent met het ingesloten paspoort van Mr. Skynner hebben wy ontfangen ende keeren weder onse demoedige danckbaerheden voor UEd. favorable affveerdinge desselffs, gelyck mede voor onse brieven, naer Macassar affgericht, waer door syn Ed. eschapperen sal voorgecomen ende alle syn excusen van syn vertoeff op Bantam sullen ongegront blyven, soo dat wy, Godt willende,

hem met het schip d'Advys weder te stuiren besloten hebben; onse eenighste sorge voor jegenwoordig is om dat schip te laden, het andere naer Jambe al versonden hebbende; ende waerlyck, myn heer, het is een seer droevige sake ende sal oploopen tot een hooge schade onser meesters, bevrachtende alleenlyck dit schip, Advys, om het overgeblevene alhier mede te nemen, hetwelcke nu alhier 2 jaren opgekocht gelegen heeft ende tot soo grooten quantiteyt, als 't selve voeren can; niets en is daer op aen den Sulthan schuldich, noch en isser daerop van over de 2 jaren niets geweest, de suycker ende gengber synde effecten van ons meesters eygen gewasch ende plantinge; de bevrachtingh van het schip, by aldien het ledich weder keert, sal tot op 7000 ponden sterlinghs komen te staen; ende om het verder om een carge te stuiren, sulcx is boven onse macht ende buyten onse last; versoecken derhalven, dat het schip mach toegelaten worden om op dese rheede syn last in te nemen off dat sulcx geschieden mach ter plaetse, daer het nu gelegen is, het synde peper, suycker ende gengber, waermede onse schade vermindert, ons schip affgevaerdicht ende M^r^. Skynner sal werden 't huys gesonden; alle uwe heerlichedens vorige brieven hebben wy ontfangen, naer dewelcke wy ons reguleren sullen; aengaende nieus, is het op de beslotene plaetse schaers; den geest deses volcx verheft hem soo seer als oyt; om vrede op Batavia te trachten ofte aensouck te doen en willen sy niet; sy seggen, het was alleene op onse bemiddelinge, dat zy haer genegen thoonden om den tamboer op te leveren ende om aen boort van de schepen te handelen; niet verders hebbende om UEd^s^ excellentien mede lastich te vallen, soo verblyven wy UEd. heerlyckheyts seer demoedige dienaren, geteeckent M^r^. Edwards, Henry Page en W^m^. Mainstone. Ter syden stont; Bantam January 12/22 of 1658/1659.

28 *d^o^*. In vergaderinge van India het schryvens op gisteren alhier van Bantam met 't gallot, Charlois, van de Engelse vrunden gelesen ende met opmerckinge geresumeert synde, soo is by haer Ed^e^ gearresteert, derselver versoeck om aldaer 't schip, d'Advys, te mogen laden, geheelicken aff te slaen ende te ontseggen.

Ten aensien de magazynen alhier op Batavia geheel ten eynde syn van olyven olie, soo hebben haer Ed^e^. in hare vergaderinge goet gevonden gehadt de gevangenen Portugesen, in plaets van de olie, die haer verstreckt is, dagelycx yder mans ende oock vrouspersoon 2 stuyvers ende de kinderen een stuyver te laten geven.

29 *d^o^*. 's morgens, heel tydich, comt d'heer lantdrost des plattenlants alhier ende rapporteert aen syn Ed^e^., hoe met twee gecommitteerde heeren Schepenen ende den stadtschirurgyn hadden wesen visiteren een Javaen, op gisteren avont door eenen Tomoety van Baly, lyfleygen van Sindj, Javaen, moordadach met een cris doot gesteken, die gelast hadden, naer voorgaende gedane visite, te begraven; ende den misdadige hadde hy, lantdrost, in versekeringe binnen 's heeren sloten doen brengen.

30 *d^o^*. Op van avont becomen de opperhooffden van 't gallot, Charlois, weder haer affscheyt van de regeringe van India om vroech in de nacht met de lantwint

weder naer de Bantamse besettinge te keeren, tot dien eynde deselve overbrengende een brieff aen den Ed. Bastingh ende een dito aen d'Ed. Mr. Joan Edwards, agent wegens d'Engelse Compe op Bantam; wat haer Ede daer by haren commandant in mandato syn gevende ende ordonnerende, als 't gene de Engelse vrunden in antwoorde van de haren, nopende haer versoeck als andersints syn dienende, werden de affschriften desselffs in 't Batavise uytgaende brieffbouck, daer onder dato ingeschreven staen, gevonden om, des begerende, naergelesen te werden.

31 d°. Heden wert door d'heer Nicolaes Verburch, ordinaris raad van India ende president van 't eerw. schepen collegie, in rade van India overgelecht 't schriftelyck crimineel proces, by d'heer lantdrost, Joan Fermant, geintenteert op ende jegens Tomoety van Baly, lyffeygen van Sindj, Javaen, over moordadige dootslach, begaen aen syn meesters medeslaeff, nevens de sententie, by 't eerw. schepen collegie, op approbatie van d'hooge regeringe, daerover uytgesproken, alle welke stucken, naer by haer gemelte Ede exactelyck waren geresumeert ende overwogen, de sententie des doots geapprobeert hebben, als wel ende ten rechten gevelt zynde.

Lopende dese maent, January, so syn alhier van verscheyde omme gelegene plaetsen van Java's oostcust, als een van Malacca, een van Johor ende twee van Indragiry aengecomen, so hier voor de rheede, als binnen de revier, 48 inlantse navetten van verscheyde groote en hebben, boven 298 coppen, daermede bemant syn, hier mede gebracht ende ter vente gepresenteert de onderstaende koopmanschappen, namentlyck:

44	lasten	rys,
9	»	padie,
1/2	»	sagou,
1/4	»	erreties,
1790	picols	peper,
100	»	swarte suycker,
40	»	Javasche toeback,
17	»	anys,
2	»	buffels vleys,
2	»	lange peper,
25	stucx	koebeesten,
32	»	bocken,
485	»	hoenders,
400	»	jaty plancken,
1040	»	dammers,
3600	»	oude clappus,
73000	»	» pinangh,
18450	»	gedroochde vis,
400	»	gesoute eyeren,
4070	»	cadjangs,
1500	»	aerde gorgeletten,
9450	bossen	cneppel suycker,

2200 bossen tamborinde,
5900 » ajuyn,
3300 » loock,
100 » rottangh,
10 potten soute kuyt,
62 » clappus oly,
560 sacken capock,
17 » borre-borry ende verscheyde andere cleenicheden meer.

Daer tegens syn in dese maent vervolgens weder van hier naer bovengemelte Javas oostcust, als twee naer Macassar ende een naer Timors custen, vertrocken 96 stucx inlantse vaertuygen, ende hebben van hier mede gesleept de volgende coopmanschappen, volgens de opgebrachte lyste van den heer ontfanger, als:

12737 rycxd. aen allerhande doecken,
45 » comptanten,
86 » goutdraet,
62 » benjuwin,
500 » aen allerhande gommen,
102 » » out yser,
36 » » ysere pannen,
12 » » arrack,
8 » » commyn,
135 » » kisten.

Soo syn alhier gedurende de maent January, volgens de opgebrachte rolle van den dootgraver, de volgende gestorvene lichamen, naer 't Christelyck gebruyck alhier, soo binnen als buyten de kercke, ter aerde bestelt, te weten:

42 Comp^s^ dienaers,
4 burgers,
2 Europiaense vrouwen,
3 dito kinderen, zynde

---

51 Europeanen, item
9 inlantse manspersonen,
4 » vrouwen,
7 » kinderen ende
8 » lyffeygenen.

---

79 lichamen ter aerde besteet.

Daer jegens soo syn alhier in gemelte maent weder door den doop dese volgende kinderen de gemeynte ingelyft:

.... Europiaense kinderen,
.... inlantse »
.... lyffeygenen,
.... bejaerde personen.

Soo syn mede staende dese maent alhier in den h: echt bevestight de volgende paren:

4 Comp^es dienaren,
1 Mardycker,
1 lyffeygen.

By de lyste, door den E. Joan Fermant, lantdrost ten plattenlande alhier, aen haer Ed^e overgegeven, soo wert bevonden, dat haer alhier onder haer capiteyns, als andere, onder 's Comp^es gehoorsaemheyt buyten de stadts muyren syn onthoudende .... Javanen, daer mede al vry wat uyt te rechten soude syn in tyt van oorloge, indien men die natie vertrouwen mocht.

Februarius Anno 1659.

Primo d°. 's morgens, heel tydich, licht hier syn ancker ter rhede ende keert weder naer de Bantamse besettinge 't gallot, Charlois, medenemende, boven eenige benodicheden voor de vloot, twee brieven van haer Ed^{e}, d'eene aen 's Comp^{es} hooft der besettinge ende d'andere aen den agent van de Engelse binnen Bantam, in antwoorde op de haren, met gemelte Charlois hier gesonden, waerby die vrunden haer versoeck om 't schip, d'Advyse, tot Bantam te mogen laden wert ontseyt, alsmede dat de liberteyt om vryelyck aff ende aen haer schepen te mogen varen voortaen sal besnoeyt moeten-werden om onse vyanden geen gevoelen te laten nemen, de Comp^{e} in haer eersten yver verflaut; derhalven gemelte vrunden haer daer naer in 't verrichten harer affaires sullen hebben te reguleren, als wyders gemelte schryvens ende dat, aen den commandeur Bastingh geschreven, medebrenght ende in 't generale brieffbouck geregistreert staen.

2 *d°.* komen vyff onser Javanen, soo seggen, gevlucht uyt het Anckese bosch, alwaer met haer 15 sterck, doende waren om bamboesen te kappen, alwaer by haer vyven soude gecomen syn 25 à 30 Bantamse Javanen, die voorgaven eenige Bantamse slaven, toebehorende een der Orancayen, aldaer quaemen soecken, daer op een weynich rys van d'onse, als toeback vorderden, dat haer bysetten; eyndelyck hadden haer parringhs geëyst, dat excuseerden, also die selffs van doen hadden, waerop de Bantamse haer pieken souden gevelt hebben om haer te grieven off tot 't geven derselver te dwingen, dan waren d'onse, dat siende, daerop doorgelopen ende alsoo door d'Ankese rivier geswommen ende hier gecomen.

'T voornstaende by haer Ed^{e} gehoort, soo hebben goet gevonden op stonts d'Ed. mayoor, van Dam, met de ruyterie, nevens eenige Nederlantse soldaten ende 50 Javanen derwaerts te stuiren om te vernemen, wat daervan was; oock hoe sterck de Bantammers waren, als anders.

Soo gaen mede met eenige vaertuygen, Christejaen, conducteur van een der comp^{e} Javanen alhier, met 100 Javanen, om d'Ankese revier te ontdecken, tot soo hooch als mogelyck sal syn, om te sien off eenige Bantammers om off aen de rivier vernemen.

Item sal Joan de Britte, burger alhier, tegens den avondt, nevens den E. proponent, M^{r}. Cornelis Ceyne, ende den Cap^{n} der Bandanesen met 80 man van syn volck, de groote revier opvaren tot boven gemelten M^{r}. Cornelis syn thuyn ende

aldaer een dach à drie blyven vertoeven, om te sien off daer eenige Bantammers comen te vernemen.

Tegen den avont keert hier weder binnen 't casteel d'E. mayoor van Dam, rapporterende, hoe met de ruyters tot boven in 't Ankese bosch, voorby de tweede suycker molen van capiteyn Bingam, was geweest, alwaer de Chinesen, noch zy, geen Javanen hadden vernomen, noch veel min geruchten derselver; echter soo hadde hy, mayoor, aen den eersten molen van Bingam laten verblyven den vendrich, Frederick Hendrick, met 40 man, soo Nederlanders als inlanders, ende aen den tweeden molen, den capiteyn der Javanen met syn volck, om aldaer stil dien nacht te verblyven, om te horen off eenige Bantammers conden vernemen.

Door d'hooge regeringe op van avont overslach gemaeckt zynde van 't aenwesende swack guarnisoen, soo hebben ordre gegeven aen de twee capiteyns der Comp^s^. suppoosten van de penne, soo binnen 't casteel als de stadt, dat door haer de dagelycxe dachwacht aen 't stadthuys tot nader ordre, in plaetse van de soldaten, die tot versterckinge van 't guarnisoen sullen ingetrocken werden, soude waergenomen worden.

Op het aenhouden van den vryburger, Pittavyn, dat d'E. Comp^e^ syn jacht mochte kopen, is mede gearresteert, dat den selven daer voren 700 rds. tot affcortinge van syn noch aen de E. Comp^e^ ten achterenstaende schult sullen doen presenteren, onaengesien 't selve wel vry meerder waerdich is volgens 't rapport van den equipagemeester, Symon den Dansser.

3 *d^o^*. compt hier over lant van Craoan den Javaen, Baeda, van daer mede brengende 8 koebeesten, ses harten ende ses bocken.

Op van de middach wert door 't eerw. schepen collegie den slaeff van den Javaen, Sundj, ter executie overgelevert ende wert den selven op een cruis gebonden, van onderen geledebraeckt ende 't doode lichaem op een radt ten proye der vogelen omtrent 't Javaens quartier, daer de moort gepleeght heeft, gelecht.

D'E. heer Willem Verbeeck, nevens een Bandanees, komen in 't casteel ende rapporteren aen syn Ed^e^, hoe een der Bandanesen, op gisteren mede de revier opgevaren, van de morgen van boven den thuyn van M^r^. Cornelis de groote revier was affgecomen, maer dat daer boven gants geen onraet van Bantammers vernomen hadde.

Soo wert oock geen vervolch van Bantammers in 't Anckese velt vernomen, volgens de rapporten van de Cap^n^ der Javanen ende den vendrich, Fredrick Hendrick.

4 *d^o^*. 's morgens wert d'eerste dachwacht in 't stadthuys door die van de penne waergenomen ende sal door de comp^e^ van de penne onder den bouckhouder generael, Cornelis Speelman, die in de stadt lecht, de twee dagen, als de nachtwacht hout, mede den dachwacht waernemen; ende sal d'andere ses dagen, wanneer de burgerye de nachtwacht heeft, door die van de penne van 't fort de dachwachten aldaer becleet ende waergenomen werden.

Soo keert hier omtrent den middach weder uyt d'Anckese rivier den conducteur der Javanen, Christiaen, nevens den capiteyn der Javanen ende 100 van syn volck, hebbende met 15 prauwen d'gemelte revier soo hooch op geweest, als met cleene

prauwen bruyckbaer is, dan hadden geen schaduwe van Bantammers vernomen; eenlyck hadden boven in de revier verscheyden vlotten gevonden, die daer in 't begin des jongsten oorlochs waren gelecht om voor bruggen ende overgangen te verstrecken; soo hadden mede noch in de revier 't schuytie van de 5 jongst gevluchte Javanen vinden dryven, maer haer piecken ende parrings, daer die seyden gelaten te hebben, hadden niet gevonden; soo waren mede by de andere Javanen van de comp^e der 5 gevluchte in 't bamboese bosch geweest, die daer vonden hacken ende en wisten van geen Bantammers te spreken, also geen vernomen hadden; sulcx te presumeren sy de Javanen, door de onse ontmoet, soo een parthye Bantammer boschlopers syn geweest, ten waren, dat verloren slaven sochten, als voorgaven, dat niet te vermoeden zy.

By de vergaderinge van India is op heden gearresteert 't jacht, Brouwershaven, tot vervangh van 't schip, Dordrecht, naer de Bantamse besettinge te senden ende daermede den E. Willem Bastingh op te laten comen, om als seconde persoon naer Molucco te vertrecken; ende mede verstaen Jacob Keyser, raedt van den achtbaren raedt van Justitie, voor een corten tyt tot 't becleden van 't commando derwaerts met Brouwershaven te senden ende, nevens denselven, den coopman, Isaac van Meerssen, om by opcomen van gemelten Keyser als dan 't commando ende de vlagge by gemelten van der Meerssen becleet te werden.

5 *d°*. keert alhier uyt Sundas engte 't jacht, Bloemendael, rapporterende desselfs opperhooffden, hoe door veel harde tegenwinden de jongste twee retourbodems eerst op den 27^en der verstreecken maent waren boven de Prince eylanden in ruym zee geraeckt; de Heere wil deselve t'harer gedestineerde plaetse salvo ende voorspoedich geleyde.

Gemelte opperhooffden brachten mede een cleen letterken, door d'opperhooffden ende den raed der twee retourbodems, Naerden ende Erasmus, aen haer Ed^e uyt Sundas engte in dato 21 January, omtrent den hoeck van de Peperberg geschreven, inhoudende: hoe, naer dat op 15^en der maent January Batavias reede hadden verlaten, des anderen daegs door d' E. heeren advocaet fiscael ende gecommitteerdens waren gemonstert ende gevisiteert geworden; ende, onaengesien alle aengewende debvoiren, soo waren tot dato haer schryvens noch niet verder, als tot den hoeck van de Peperbay connen comen, daer verhoopten, met Godt, in twee dagen tot buyten Sundas nauw geraken souden; ende om d'een of d'ander toeval alsdan niet versteecken te werden van haren schuldigen plicht, om by een letterken haren toestant tot daer haer Ed^e bekent te maecken, soo waren te rade geworden de occasie, die alsdoen hadden, niet verby te laten gaen; soo en konden noch en mochten mede niet verswygen, hoe 't jacht, Naerden, soodanich overladen ende overpropt was, dat daer by haer al eenige groote swaricheyt maeckten om met 't selve in zee te lopen ende de reyse te ondernemen, waerover by resolutie van den breden raad, in dato 20^en der maent January, hadden goet gevonden ende verstaen gemelte Naerden met twintigh balen wolle uyt syn ruym t'ontlasten ende daerinne weder andere kassen met brieven, papieren, als andersints waerdiger goederen, naer dato van 't volladen van 't ruym aen boort gecomen, in te bergen, waeraen wilden verhopen UEd^e geen misnoegen

souden nemen, also 't selve ten dienste der Ed. Comp[e] op 't hoochsten nodich geoordeelt hadden, waermede afflatende naer groete haer schryvens besloten.

Soo becomen haer Ed[e] met gemelte jacht mede een brieffken van den commandeur ende den raet uyt de Bantamse besettinge, dato 4 deser maent, inhoudende, hoe aldaer ter besettinge, naer desselffs jongste advysen van den 26[en] der verleden maent met Charlois, niet sonders was voorgevallen dan dat daechs daer aen 't jacht, Kouckercken, met de chialoup, 't Hart, tot de visite van de west, als de rivier Lampon hadde affgevaerdicht; dan was de chialoup 's anderen daechs weder gekeert, alsoo de zee niet wel bouwen kost, vermits hare swaere deyningen.

Den gewesen Engelsen agent, M[r]. Skynner, maecte noch weynich mynen naer vertreck op Engelant te luysteren; ende was eenige dagen verleden in de Engelse logie geweest, alsoo de Engelse vrunden daer convoyeerden, die dien middach als dien avondt t'synen huyse vrolyck geweest ende getracteert hadde; dan in de logie zynde, soo soude den agent, Edwards, te rade syn geworden Skynner aldaer per force te behouden, die sich, also droncken was, daer feytelyck met syn cris tegen stelde, doch deuren ende vensters gesloten zynde, hadde daer moeten verblyven tot s'anderen daeghs, wanneer den Bantamsen Sulthan eenige van syn volck hadde gesonden, dat hem, Skynner, souden loslaten, maer hadden d'Engelsen daertoe niet connen verstaen, daerop den Sulthan een van syn orancayen met syn volck sont om, by weygeringh, per force uyt de logie te halen, sulcx gedrongen waren hem los te laten, waerover sy, Engelsen, haer, nevens gemelten Skynner, ten hooff hadden begeven om hare clachten te doen; dan Skynner was by den Sultan audientie verleent, maer den agent niet, sulcx ongehoort mosten vertrecken, daer over haer veel gehoont zyn bevindende; oock soo hadde hy, Bastingh, verstaen, dat onder d'Engelsen in de logie groote oneenicheyt was; des daeghs daeraen, soo was door den Sultan 't Engels opperhooft, M[r]. Edwards, ten hooff geroepen, die deselve wacker hadde deurgemaeckt, over dat hem in zyn ryck gehoont hadden met gewelden aen Skynner te doen; ende, soo bevonden wiert, dat Skynner aen de Engelse Comp[s] ten achteren was ende niet betalen conde, dat hem alsdan in haer handen soude leveren ende derhalven syn koninckIyck woort in meerder achtinge hadden behooren te nemen; maer vermerckte hy, Sultan, nu, dat sy hem, Skynner, geen recht, maer gewelt sochten te doen, over sulcx gelaste, dat hem niet alleen ongemolesteert souden laten, maer oock vry acces tot hare logie, de boecken ende papieren, die van node mochte hebben tot 't formeren van syn reeckeninge, souden geven; verders begeerde hy, dat parthyen wedersyts ten overstaen van den Sultan in syn hoff souden reeckenen; wat uytslach die sake noch te nemen stont, wisten d'Engelse selffs niet; den cap[n] van d'Advys, die 't bovenstaende aen hem, Bastingh, hadde verhaelt, vermeende, dat de meeste oneenicheden onder de Engelsen ontstont uyt 't heftigh humeur van den coopman, Mainstone, synde een nieulinck ende vry wat fier, daer hy, Bastingh, sich wel mede confirmeerde, also ten tyden, als daer aen syn boort was geweest, gemelten Mainstonè met schimperige woorden hadde uytgebarsten, dat d'Engelse, hare meesters, noch wel revenge, by forme van

represalien, op de schade, haer door ons toegebracht in 't besetten van Bantams rheede ende 't buyten houden harer schepen, souden becomen.

Daeghs voor desselffs schryven waren vyff personen, zynde drie mans ende twee vrouwen, tot Macassar 't huys horende, van Bantam aen Sluys overcomen lopen, die nu mede opsendt, alsoo niet veel wisten te zeggen van den toestant aldaer.

De schepen der besettinge, alsmede de twee oorlogs chaloupen, waren geheel van olyven oly, asyn ende visch ofte hartevlees ontbloot, alsoo den tyt harer provideringe reede verstreecken was, except de jachten, Koukercken, Kat ende Charlois, die noch tot ultimo deser maent geprovideert waren, so verzochte reverentelyck, van 't selve ten eersten mochten versorgt worden, als van een nieuwe basaen voor de sloup, 't Hart.

Tot besluyt schreeff, hoe die van 't Engelse jacht, d'Advys, seer doende waren met water ende branthout te halen; maer waer de meninge hadden, was tot noch voor hem verborgen.

6 *d°*. Omtrent de middach comen hier binnen de rivier drie prauwen van Craoan, met harten, bocken, hoenders ende andere eetwaren meer; zynde d'eerste, die, vermits het weste harde monsson, in lange hier hebben door zee dorven comen.

Soo comt mede by d'Ed. heer Gouverneur Generaal d'heer lantdrost, nevens gecommitteerde heeren Schepenen ende den stads chirurgyn; maken haer Ed^e^ bekent, hoe op verleden nacht in de steenbackery van Hopeko desselffs slaeff, genaemt Polo van Baly, een Chinees steenbacker in zyn meesters steenbackerye, genaemt Lienko, hadde lelick vermoort ende noch eenige andere gequetst, waerop te boschwaert ingelopen was ende soo voor alsnoch ontcomen.

7 *d°*. 's naermiddachs comt alhier uyt Arracan ter rheede seylen ende laet daer 't ancker druypen het jacht, Hasselt, van daer geseylt op den 3^en^ der verleden maent, mede brengende 250 stucx lyffeygenen, daer onder dertigh vrouspersonen, als 4128 ℔ was ende 90 lasten rys, tsamen ten bedrage van *f* 17341 : 17 :—.

Met gemelte schip bekomen haer Ed^e^ mede een brieff ende eenige bylagen, van den onderkoopman, Gerrit van Voorburch, geschreven, die 't oppergesach aldaer heeft, vermits Compagnies opperhooft, S^r^. Hendrick Dieu, op den 15^en^ July verledens jaers deser werelt aldaer overleden was, waer by haer Ed^e^ den redelycken toestant in de negotie off slaven handel, die noch met ongelooffelycke fastidien op den ouden voet bleeff continueren, is advyserende, als breder by 't appart sommier Arraccans verbael onder dato can naer gelesen worden.

Soo becomen haer Ed^e^ mede een brieff van den Arraccansen vorst in 't Portugees, welckers inhoude, in 't Nederlants overgeseth zynde, is bevonden van desen inhoude:

TRANSLAET MISSIVE, *door den Coninck van Arraccan per 't jacht Hasselt aen haer Ed^e^ naer Batavia geschreven.*

Van 't midden van 't westen der groote steden ende rycken, van de cant, daer de son ondergaet, de croon ende de ryckdom van alle heeren ende

Coningen der werelt, wien de elimenten onderdanig zyn, de lucht ende de aerde, de wolcken, het stoff ende de regen, dese sulcke elimenten syn contrarie tegen desen de zon; als wanneer hy met zyne stralen voortcomt, doet hy alle sterren uyt met syn schynsel; met syn macht ende cracht doet hy alles wycken; met syn stralen hy loopt de werelt door, comt voort ende gaet onder. Ick vergelyck my met de voorseyde krachten der sonne, gelyck victorieuse ende machtige, vol van gratien, onwinnelyck, Aracan, heer van 't gouden huys ende van alle monarchie, Chenda, Sudroma, Raza, keyser van verscheyden deelen.

Ick doe weten aen de machtige in de zee, vergiftigh als een serpent, groot van verstant ende wetenschap, raadt van India, heer van het steenen casteel, Joan Maetsuycker, Gouverneur Generael, den capiteyn Heyndrick de Dieu, die hier onder myn protectie geresideert heeft na den raet van den generael, heeft myn Conincklycke raet bevonden te syn een voorsichtigh man van groote raetslagen, die my verheuchde te horen syn loff; in syne tyt alle de schepen, die quamen in dit myn lant, deselve Hendrick de Dieu, als capiteyn van deselve schepen, presenteerden my de brieff ende geschencken van de generael; ick ontfingh die altyt met goede genegentheyt, siende den yver, dien in hem was; en syn my bericht alle de saken. die in hem belast waren, waer met hy verdient heeft veel eer ende gunst te ontfangen in myn ryck, gelyck hy tot syn doot genoten heeft; ick heb hem doen begraven ende doen accompangeren door myn edellieden tot het graff, na dien hy het waerdich was; het heeft Godt gelieft wech te nemen een man, die so groot was, dat my bedroeft heeft, ende alle de raden van mynen raadt; na de doot van deselve capiteyn syn in myn ryck aengecomen twee schepen met brieven ende geschencken van den generael; de koopmanschappen, die hy in deselve brieff heeft begeert, heb ick terstont toegestaen, gevende myn gunst om genegotieert te worden in corte; oock sal my ende mynen Conincklycken raedt aengenaem syn, soo de generael een capiteyn sent, die voorichtigh zy, gelyck den overleden, van goeden raedt, om de affairen van de generael te verrichten, ende met hem eenige stucken crocado ofte laken van Portugael, van allerley soorte, fluweel van allerhande goede coleur, satyn, damast van veel couleur, hetzy om te verhandelen; het eerste mousson, na dat de nieuwe capiteyn sal meriteren, sal ick hem toestaen, al hetgeen redelick sal syn; hier nevens sende vyff stucks betilles.

Naer langh uytsien, soo comt alhier, Gode loff, mede ter rheede seylen 't schip, Westvrieslant, op den 8[en] May verleden jaers uyt 't Vlie van de Camer van Hoorn t'seyl gegaen met 356 sielen, bestaende in 282 seevarende ende 69 soldaten, 3 vrouwen, een kint ende een swartin, hebbende de Cabo de goede hoop aengeweest ende aldaer eenigen tyt ververst; hebben daer door sieckten gelaten 5 seevarende ende een soldaet; onder wegen verloren 67 seevarenden ende 18 soldaten, sulcx hier te lande brenght 265, bestaende uyt 210 seevarende, 50 militaire, 3 vrouspersonen, een kint ende een slavin.

D'opperhooffden stellen d'heer Gouverneur Generael, boven de patriase papieren van de heeren majores, mede ter hant een brieffken van den commandeur Rietbeeck van de Cabo, in dato 7en November passato met de fluytschepen Goerede ende 't Hart; het aldaer met den handel van 't beestiael gewenst voorgongh, ja vry beter als hy, Rietbeeck, hem selven hadden konnen inbeelden, sulcx de Compe aldaer thans over de 1300 stucx schapen ende 400 stucx koebeesten aen de hant hadden.

Soo waren oock de seven vryluyden lantbouwers mede wel voorsien, ider door den anderen met omtrent een getal van vyftigh schapen ende 25 à 30 melckende koebeesten, soo dat die mede in frayen ploy gecomen waren; ende den coornbouw liet sich aldaer mede van geen minder apparentie sien.

Gemelten Rietbeeck was mede op syn schryvens met twee groote oversten der Cochoques, die de grootste ende machtighste van alle, die omme ende by de Caep gelegene natien waren, in onderhandelinge ende hadde reets besendinge tot in haer leger gedaen door tusschenspraeck vande aldaer synde tolckinne, Eva, diens suster aen een der grootste getrout was, ende was wel uytgevallen, sulcx niet twyffelde, off sal aldaer ten besten der E. Compe treffelyck slagen.

Vorders was met dito schip sendende een halff aem caepsbier, op de wyse van mom gebrouwen, tot een preuve, off over zee sal cunnen gevoert worden ende goet blyven, welckers bevindinge bleeff te gemoet sien, om off 't selve in plaetse van mom soude connen dienen en de pÿne waert soude syn om een brouwerye daervan op te rechten, gelyck de heeren majores mede meende bekent te maecken ende twee gelycke halve amen tot een preuve over te senden.

Sent mede met Westvrieslant 12 jonge struysen; waren aldaer wel 25 à 30 stucx gestorven, soude anders meer gesonden hebben, waer mede affbrack ende na groete besloot.

8 *d°*. 's morgens seylt van dese rhede naer Bantams besettinge 't jacht, Brouwershaven, tot vervangh van 't schip, Dordrecht, ende daermede den coopman Keyser tot vervanger van den E. commandant, Bastingh. Met gemelten Keyser senden haer Ede een briefken aen den E. Bastingh, waerby ordonneren, dat het commando ende gesach, volgens haer Ede verleende, schriftelyke commissie, aen den E. Jacob Keyser soude hebben over te geven ende also met Dort hier opkomen.

Naer de middach comt hier binnen de rivier, omtrent de boom, de chaloup Banjarmassing, hebbende op den 3en deser maent syn roer in 't cruyssen omtrent de Palembangse revier verloren, sulcx die niet weder beseylen off bereycken conde, waerover genootsaeckt waren geworden het voort te laten staen ende naer Batavia op te douwen.

Den stuurman van gemelte chaloup verhaelt, hoe de saken tusschen de Palembangse pangeran ende de Ed. Compe in een openbaren oorloch uytgebarsten was, also de Palembangers beyde de affgelopene bodems hadden doen mannen ende versien met lange riemen; ende meenden onse twee jachten ter besettinge daermede met het aenbreecken van den dach, nevens een halff duysent harer vaertuygen, affgelopen ende overvallen te hebben, dan waren, God loff, door den coopman

Truytman ende de goede sorge der scheeps opperhooffden soodanich affgeweert ende affgewesen, dat haer de smaeck om sulcx in 't aenstaende weder te onderstaen wellicht vergaen sal wesen, also met 't groff schut ende de musquetten op haer aenkomst wacker begroet ende ontfangen wierden.

Den pangoran, om de onse in de besettinge te diverteren, onder schyn van vruntschap, soo hadde den chirurgyn, Mr. Isaack, gelargeert ende den E. Truytman aen syn boort toegesonden, die aldaer noch was, soo niet anders en wiste, waer mede syn seggen affbrack.

Soo komen binnen 't casteel 49 militairen, met 't schip, Westvrieslant, alhier op gisteren uyt 't patria aengebracht, die, naer door de heer Gouverneur Generael verwelcomt waren, door de E. mayoor, van Dam, over 't guarnisoen verdeelt zyn.

Werden mede voor de woninge van syn Ed. gestelt de 250 lyffeygenen, op gisteren met Hasselt uyt Arracan gebracht, die door de heer generael geordonneert wierden nae 't quartier van Compes slaven gebracht te werden om wat te ververssen ende te becomen.

9 *do*. comt hier voor de rivier setten een cleen wanckantje met peper, komende van Johor; ende verhaelt desselffs nachoda, hoe in Johor een jonck van China was gecomen ende dat desselffs nachoda hem selffs soude geseyt hebben, dat een dito jonck, met hem gecomen, op Malacca was gelopen ende datter binnen Aymuy eenige joncken in ladinge lagen voor Batavia; watter van sy, staet den tyt te openbaren.

10 *do*. By de vergaderinge van India een wyle in advys gehouden, hoedanich het de Compe in 't aenstaende met dien wreveligen Macassaersen vorst souden aengaen, so hebben met rypheyt van rade gearresteert, om soo veel mogelyck alle verdere verwyderinge met dat ryck ende tot versekeringe der Oosterse costelycke conquesten te voorcomen, dien vorst alle derselver, hoewel ten merendeels ongefundeerde pretensien geheel, voor soo veel de deuchdelicheyt met eden willen stercken te voldoen, mits dat daer en tegens weder een schriftelycke acte aen de Compe sal, verleenen, voor hem ende desselffs nacomelingen, dat hem voortaen met de landen ende volckeren van Amboina, onder de Compe ende de coningh Mandarsaha, niet sullen hebben te bemoeyen.

Alsmede, dat de coningen, bontgenoten der Ed. Compe, als die van Ternaten ende Tidore, onder het contract mede sullen begrepen syn ende by weygeringe desselffs gene restitutie, veel min betalinge van hare pretensien te doen, maer de saecke te laten berusten om te sien, wat uytslach nemen sal, die sich de Compe, met Godt de voorste, getroosten sal, alsoo het beter in openbaren oorloch, als geveynsde vrede voor de Compe met dien Coningh te leven zy.

Ende tot uytvoeringe van gemelte verrichtinge met de Macassaren hebben haer Ede mede gearresteert den coopman, Willem Bastingh, staende als secunde persoon naer de Moluccos te vertrecken, die commissie op te leggen ende aen te bevelen, als by 't generale resolutieboeck onder dato deses omstandich naer te lesen ende te vinden zy.

11 d°. is mede by de regeringe van India in vergaderinge goet gevonden de bewuste voyagie naer de zuytzee, tot ontdeckinge eeniger nieuwe eylanden, syn voortganck over de Moluccos te laten nemen ende daertoe te gebruyken de twee bodems der fluytschepen, het Hart ende de Vinck, ende tot overhooffden derselver de coopluyden, Willem Reyersen ende Pieter van der Voort; ende sal de vlagge ende 't eerste gesach hebben den coopman, Willem Reyerssen, op de fluyt, het Hart.

Item 't jacht, Hasselt, voor Banda aen te leggen, om alvorens met 't fluytschip de Vinck over Macassar ende van daer naer Timor te seylen ende soo naer Banda, sullende met 't fluytie, de Vinck, den heer commissaris naer Macassar gaen.

Ende sullen met gemelte Hasselt weder naer Timor gelargeert worden de aenwesende, van daer opgecomene radjas van Sonnebay, Amaby ende Coupan, ende deselve met een proper geschenck te begiftigen, alsmede een geschenck voor hare principalen mede te geven, om alsoo d'selve tot de Comp^e in goede devotie te houden.

Soo is mede verstaen voor de provintie van Amboina, tot overvoer der resterende provisien als andersints, voor Amboina geëyst voor 't jaer 1659, aen te leggen 't fluytschip, de Coninck van Polen; item 't fluytschip, de Trouw, van Japara te halen ende derwaerts te voeren 150 stucx levendige koebeesten ende voorts soo veele timmerhout, als bequaem sal konnen bergen.

Item, soo is mede met advys van den eerw. kerckenrade alhier goetgevonden den predicant, D^os. Burom, weder na Amboina tot die kercke aff te senden, mits hem voor den gouverneur sal hebben te verootmoedigen ende met den kerckenrade te versoenen, alvorens tot het weerdich predick ampt sal mogen geadmitteert werden; ende dat alsdan van desselffs suspentie van 6/m., daerinne alhier by den achtbaren raat van justitie gedoemt is over eenige onbetamelycke actien, by denselven in 't verliesen van 's Comp^s schip, de Witte Winthont, gepleegt, door de heer gouverneur sal mogen gereleveert werden van den gebrekenden tyt.

Naer overslach van 't aenwesende, gesoute, vaderlants vlees ende speck, soo hebben haer Ed^e verstaen de respective drie Oosterse gouvernementen hare eysschen te voldoen, doch dat van de eysschen voor Banda ende Moluccos hondert vaten sullen affgetrocken werden ende die naer Amboina gesonden, boven den eysch van daer gedaen, ten aensien dat gouverno, buyten vermoeden van de heer gouverneur, dit mousson van hier met een groot excessiefl recreu crygers versterckt is geworden.

Ten jongsten is mede by haer gemelte Ed^e goetgevonden de ledige rompen der schepen, Banda ende de Kievit, eerstdaechs door d'heer directeur generael by openbaren beckenslach aen de meestbiedende te laten vercopen; 't voornstaende alles breder onder dato deser in 't generale resolutiebouck, daer geëxtendeert staet, naer te lesen.

12 d°. Op heden is in vergaderinge van India, naer voorgaende nauwe examinatie van 't criminele proces, door den E. lantdrost ten plattenlande alhier voor heeren Schepenen tegens Polo van Baly, lyffeygen van Hopeko, Chinees, over moordadige manslach geintenteert, ende de daerop gevolgde sententie des doots, verstaen 't selve vonnisse ten rechten naer de Goddelycke rechten gevelt te syn, derhalven 't selve hebben geapprobeert om ter eerster rechtdage ter executie gestelt te werden.

13 *d°.* comt alhier ter rhede ten ancker 't schip, Dordrecht, uit de Bantamse besettinge ende van daer medebrengende den coopman, Willem Bastingh, hebbende aldaer 't commando ende 't gesach der besettinge overgegeven aen den coopman, Jacob Keyser, volgens haer Ed[e] ordre.

Gemelten Bastingh verhaelt verder, hoe 't sedert desselffs jongste schryvens van den 4[en] deser daer ter besettinge niet sonders was gepasseert, dan dat den 8[en] verleden aldaer 't gallot, Charlois, was gecomen met haer Ed[e] schryvens ende eenige verversinge, als mede een brieff aen de Engelse vrunden op Bantam, die te syner tyt heeft naer landt gesonden, welckers inhoude uyt het overgesonden affschrift hadde gelesen ende daeruyt haer Ed[s] meninge verstaen, die oordeelde hooch nodich was, dat so geschiede.

Soo waren mede door 't fregath, 't Wapen van Batavia, 't sedert twee tinanghs van de wal gehaelt, die tot branthout voor de vloot hadde doen hacken; hy, Bastingh, vermeende, dat de vreese soo in de Bantammers hadde gecregen, dat schier geen vaert meer ondernamen, also haer corts met 't cleen vaertuygh dapper op te hacken geseten hadde; maer om daer in te continueren, sonder verswackinge van de macht aldaer, soo oordeelde, dat, indien haer Ed[e] konde goetvinden, dat men de besettinge corter maeckte, als nu geschiede; soo bleeff hy, Bastingh, van gevoelen, de Bantammers soo te benauwen waren, dat naulycx een tinangh soude connen uytsenden, te weten met 3 à 4 vlotgaende jachten te leggen tussen Pulo Doa, recht west ten zuyden ende oost ten noorden van den anderen; item een dito tusschen het Hollants kerckhoff ende een tusschen beyde de Pulo Doas, dat onder 't wyser oordeel van haer Ed[e] sodanich voorsloegh.

Den E. Bastingh geeft syn Ed[e] een briefken, door desselffs vervanger, Keyser, aen haer Ed[e] op heden morgen geschreven, over van inhoude, hoe, naer dat op den 8[en] deser Batavias rhede met 't jacht Brouwershaven hadde verlaten, soo was hem onderwegen 't jacht Sluys, zynde om provisien benodicht, ontmoet, die wederom met hem hadde genomen naer de besettinge, also desselffs provisien medebracht, doch was eerst den 12[en] daer aen ter besettinge gecomen, vermits de harde, deurblaesende, westelycke winden, ende hadde haer Ed[e] schryvens den E. Bastingh ter hant gestelt, die daerop opstonts denselven alle de papieren als verdere victualien, etc. der besettinge, die onder hem, Bastingh, waren berustende, overhandicht; ende was aldaer noch geen gewach sonderlingh van 't vertreck van 't tweede Engels schip, d'Advys, werwaerts 't selve de wil hadde om de steven te wenden, waer mede naer groete syn schryvens affbrack ende besloot.

14 *d°.* wert des middachs voor het stadtshuys door 't eerweerdich schepen collegie den gevangen Polo van Baly, lyffeygen van Hopeko, Chinees, over begane moordadige manslach geëxecuteert; ende wiert levendich op een cruys gebonden ende alsdoen met gloeyende tangen de twee borsten uytgenepen ende van onderen op van lidt tot lidt gerabraeckt; ende werde 't lichaem 's naermiddachs naer buyten op 't galgevelt gesleept ende aldaer tot aes der vogelen op een rath geseth.

15 *d°.* Des middachs wiert door den Ed. heer, Carel Hartzinck, directeur generael van India, by openbaren beckenslach, ten huyse van den chinesen Cap[n],

Bingam, aen de meestbiedende, ten overstaen van d'Ed. ontfanger generael, licentmeester, als gecommitteerden uyt den achtbaeren raet van justitie deses casteels, vercocht de ledige rompen van 't schip Breda tot 470 rycxdaalders ende de schepen Banda ende de Kievith tot 160 rds.

Is op heden in vergaderinge van India vastgestelt, alsoo de Portugesen van Larentucque op Timor gants geen vasticheden en hebben, oock alle cooplieden syn, die haer met het copen ende verkopen van sandelen hout bemoeyen, den vrede ofte treves voor eenige jaren te laten aenbieden, op soodanige voorwaerden, dat alle dat hout sullen gehouden syn aen de Comp^{e} te leveren ende te verkopen, 't sy daer, off dat selve op Batavia brengende, tot sulcken pryse ende onder sulcke voorwaerden, als met deselve sullen overeenkomen, om alsoo door dat middel aen den handel van gemelte hout te komen, daer d'Ed Comp^{e} althans tot vervolgh des handels seer om verlegen is, als mede om door dat middel onse bontgenoten op Timor te beter tegen hare ende onse vyanden, de Portugesen, te connen verseeckeren; tot uytvoeringe van 't selve als tot de te doene redressen ende visite op Solor ende Timor hebben haer Ed^{e} mede verstaen te gebruycken ende 't selve op te leggen ende aen te bevelen den E. Hendrick Terhorst, hebbende aldaer lange jaren geresideert, alles wyt ende breet by 't generale resolutiebouck onder dato gestelt, daer naer gesocht can werden.

Ten jonghsten is by haer Ed^{e} mede goetgevonden tot het opnemen der armen reeckeningh, die door de diaconen alhier op overmorgen in de kercke sal gedaen werden, te committeren d'Ed. heer ordinaris raet, Dirck Steur, politicq commissaris in de kerckelycke vergaderingh, ende den eersten coopman deses casteels, S^{r}. Rogier van Heyningen.

16 *d*^{o}. synde Sondach, is niet noterens voorgevallen.

17 *d*^{o}. wert door d'heer ordinaris raat van India ende politycq commissaris in kerckelycke vergaderingh, Dirck Steur, ende Rogier van Heyningen aen haer Ed^{e} overgegeven een schriftelycke memorie, daer by comt te blycken, dat de diaconie, boven $7949^{7}/_{8}$ realen, tot onderhout der Nederlantse ende inlantse armen, als 't weeshuys, in den verleden jare 1658 uytgegeven, noch 3512 realen te boven opgelecht hebben, sulcx der armen capitael althans is bestaende, eerstelyck in een somme van ruym 48 duysent realen, item 12250 realen aen gronden ende erven, als 400 realen goede rentebrieven, aen 12 stucx slaven ende slavinnen, alle boven noch 6630 rd^{s}. disperate schulden, maeckende der armen capitael op Batavia tot ultimo December 1658 te samen een somma van 67250 realen van 48 stuyvers ofte florinen 161400.

18—20 *d*^{o}. niet, ter papiere waerdigh te brengen, voorgevallen.

21 *d*^{o}. 's morgens vroegh maeckt d'heer balliu ende heeren gecommitteerde Schepenen, nevens den stadtschirurgyn, d'Ed^{e} heer Gouverneur Generael bekent, hoe van den nacht een der inlantse schoolmeesters deser stede syn bysith de keel moordadich affgesneden ende gedoot heeft, ende daer op syn selven fugatyff gestelt.

Is in vergaderinge van India mede goetgevonden 't jacht, Domburch, also van Onrust hier ter rhede gecomen zy, waer versien ende gekielhaelt is ende voor eerst

alhier niet can gebruyckt werden, 't selve voor eenige weecken naer de Bantamse besettinge tot vervangh van 't jacht, Kouckercken, te senden, om aen Onrust gesonden ende aldaer mede vertimmert ende gekielt te werden.

Op het aenhouden der alhier aenwesende Timorse radjas is goetgevonden den inlants leermeester, Manuel Pays, met d'selve in syn qualite derwaerts mede te laten gaen, off het de Heere belieffde die blinde heydenen tot de kennisse Christy te brengen, daerinne alhier 't sedert haer aenwesen al vry geavanceert zyn.

Staende de vergaderinge van India, soo comt d'Ed. heer lantdrost, nevens heeren gecommitteerde Schepenen ende den stadtschirurgyn, syn Ed. bekent maken, hoe in de groote rivier hadden wesen visiteren een onser Mardyckeren, die in 't voortsetten van een prau over boort gevallen ende opstonts gesoncken ende soo verdroncken was.

22 *d°*. 's morgens, met het doorblasen van de lantwint, licht 't fluytschip, de Trou, syn ancker uyt dese rhede ende seylt van hier naer Amboina over Japara, om aldaer 150 stucx levende koebeesten ende soo veel timmerhout voor Amboina in te nemen, als bequamelyck sal connen bergen, medenemende een briefken van haer Ed[e] aen den aldaer provisionelen resident, den coopman Overt van Hoorn, tot derselver naerrichtinge in 't affvaerdigen van gemelten bodem, staende in 't generale brieffbouck ingeschreven.

23 *d°*. In den morgenstont licht syn ancker ende gaet van dese rhede onder seyl naer de Bantamse besettinge 't jacht, Domburch; neemt mede een cleen letterken aen den commandeur Keyser tot geleyde van eenige verversinge voor de Bantamse beleggers, door haer Ed[e] afgevaerdicht.

Soo wert met het vallen van den dach noch een fluytschip, om de west van daen gecomen, omtrent een myltie buyten dese rhede gesien, hebbende de vlagge van boven; sulcx gelooft wert het fluytschip, de Harp, van de camer van Zeelant uytgelopen, sal wesen.

24 *d°*. Met het openen van 't casteel comen hier binnen d'opperhoofden van 't fluytschip, de Harp, op van de nacht alhier uyt 't patria, wegens de Camer Zeelant, ter rheede gecomen, zynde op ultimo Mey a°. passado uyt 't patria geseylt met 135 zielen, te weten, 79 zeevarende, 49 soldaten, drie vrouwen en twee kinderen, hebbende onder wegens Chareleonis ende de Cabo de goede hope aengeweest, alwaer door sieckte gelaten heeft 10 soldaten, ende daer tegen weder 2 sevarende becomen, zynde geduirende de reyse niemanden overleden, sulcx hier te lande brenght 125 zielen, als 81 zeevarende, 39 militairen, 3 vrouwen ende 2 kinderen.

Gemelte opperhooffden stelden haer Ed[e] ter hant de generale ende particuliere brieven met hare bylagen, door d'Ed[e] heeren meesters aen haer Ed[e] per gemelte Harp affgevaerdicht.

Soo geven mede over een packet, door d'E. commandeur, Rietbeeck, van de Cabo aen haer Ed[e] gecarteert, synde gedachtekent in 't fort de Goede hope den laetsten November 1658, inhoudende ten principalen, hoe op 't schip Westvrieslant haer van daer twee vrye luyden hadden versteecken, met namen Marten Jochemsen Vlockert ende Jan Andriaensen, beyde van der Goude, ende aen de Comp[e] aldaer, den

eersten ƒ 160:6:10, boven noch 250 gulden vaderlantse schult, naer latende; soo versochte reverentelyck, dat deselve tot een exempel van anderen ende tot opbouwinge ende voortplantinge van de nieuwe colonie aldaer mochten gecorrigeert ende syn Ed^e daer weder toegesonden worden, gelyck voornemens bleeff aen haer Ed^e in 't patria mede te versoecken, also haer 21 personen op de jongste van daer naer 't vaderlant vertrockene schepen hadden versteecken tot groot hinder van den florerenden lantbouw, die daer door t'elckens stont verhindert ende ten achteren geseth te werden.

By den vendrich, Jan van Herwerden, was aldaer den derden lanttocht gedaen ende redelyck geslaecht, sulcx, met Godt de voorste, vaststelde, geen gebreck meer aen groff vee souden hebben.

'T opruymen van de rivier, voor dato van geadviseert, tot bevrydinge van 's Comp^s ende der vrye luyden bestiael hadde rheede begonnen ende d'selve op veel plaetsen heel diep gevonden, sulcx tot het gehoopte project goede apparentien vertonen; de verdere bevindinge soude successive adviseren.

Op de uytreyse was onder de officieren van gemelte Westvrieslant veele questien ende verschillen geweest, waeruyt grove disordren waren ontstaen, die aldaer door syn E., soo veele mogelyck ware geweest, waren geredresseert met hanthavinge van d'een, vermaninge van d'andere, als verschansingen van sommige cajuyts gasten, opdat also 't selve schip, met Godt de voorste, vorder behouden ende met ruste ende eenicheyt op Batavia aenlanden mochte, waer mede syn schryvens naer groete besloot ende ondertekende, Joan van Rietbeeck ende Roeloff de Man.

Soo stellen gemelte opperhooflden haer Ed^e mede een brieffien ter hant, door de commandant Keyser aen haer Ed^e uyt de Bantamse besettinge geschreven, die in 't verby seylen aengeweest hadden. By gemelte schryvens werden haer Ed^e bekent gemaeckt, hoe aldaer ter besettinge, soo van Lampon als Anjer, waren gepasseert omtrent de 45 à 50 stucx backeleys prauwen, die alle op Bantam waren gelopen, hoe wel 't selve haer met de schepen getracht hadden te verhinderen, dat by haer onmogelyck te doen bevonden was, vermits de jachten tegen geen tinangh seylen konnen ende de chaloupen niet buyten 't bereyck van 't schut mogen vertrout werden onder soo veel tinanghs.

Gemelte Keyser was van gevoelen, dat de twee chaloupen in 't weste moussen aldaer ondienstich waren, dewyl in hol water meer achterwaerts dreven, als met roeyen winnen kosten, sulcx daer maer een last waren ende goetgevonden hadden, op dat d'selve by doncker nacht niet eens van de Javanen mochte genomen werden, met een rhaakettingh aen 't jacht Brouwershaven vast te maecken.

De Javanen van Bantam hadden eenich desain voor, maer waer ende hoe bleeff hem onbekent, want hadde van de capiteyn van 't Engels jacht, de Advys, verstaen, dat binnen Bantam dagelycx aen hare vaertuygen sterck wierde gearbeyt; ondertusschen bleven sy aldaer ter besettinge wel op haer hoede.

D'E. Bastingh voor syn vertreck uyt de besettinge hadde syn E. bekent gemaeckt, hoe syn E. die van Bantam met de voorseyde cleene vaertuygen hadde ingehouden ende vry wonderlycke dingen uytgerecht, 't welck vertroude, hy, Bastingh,

haer Ed[e] mede soo soude bedeelt hebben, doch soo hadde hy, Keyser, naer neerstich ondersoeck sulcx niet bevonden, doch wel, dat 't cleen vaertuych dickmael soo was gehasardeert, dat men Godt te danken hadt, dat niet binnen Bantam lagen; ende waren deselve door Koukercken niet eens ontseth geweest, souden daer al gelegen hebben.

Het Engels schip, d'Advys, hadde al syn seylen vande rhaas affgeslagen, 't welck noch geen vertreck beduyde; ondertusschen wiert goede sorge ende wacht gehouden, dat daer geen goederen als andersints, aen boort gebracht werden off ontlost; 't verdere, successive daer comende voor te vallen, stonden haer Ed[e] by alle occasien t'syner tyt toe te komen, waer mede syn schryvens besloot.

Kort naer 't binnen comen van d'opperhooffden van de Harp, soo wert syn Ed[e]. mede bekent gemaeckt, hoe de sluys van Ancke, onder 't fort de Sevenhoeck, van de nacht door 't hooge en sterck dringend' water geheel ende al was doorgegaen, synde de swalusteerten tsamen glat affgebroken.

Omtrent den middach laet het opperhooft van de fluyt, 't Witte Paert, tegen den gront voor de Ankese rivier leggende, syn Ed[e] bekent maken, hoe van de morgen aldaer voor haer boech was comen dryven de Ankese sluys met derselver vloer ende balcken, soo geheel, als gestaen hadde, die tot syn Ed[ts] nader ordre achter 't schip met goede touwen wel hadde doen versekeren ende vast leggen.

25 *d°*. 's morgens, lichten uyt dese rhede haer anckers ende maecken de seylen by de fluytschepen, 't Hart ende de Vinck, gedestineert over Ternaten naer de zuytzee, tot ontdeckinge van nieuwe landen als andersints, als by derselver opperhooffden, de cooplieden Willem Reyserssen ende Isack van der Voorde, hare schriftelycke commissien ende instructien naer te lesen zyn, staende in 't generale uytgaende Indias brieffbouck onder dato deser geregistreert.

In gemelte bodems is alhier op 't hasardt van ontdeckingh eeniger landen, die by de wereltkenners voor vast gestelt ende gelooft werden, dat in die groote zee, hoewel tot noch onbekent, moeten leggen, gescheept een alderhande cargasoen, ten bedrage van 284894 gl. incoops kostende; God de Heere wil gemelte schepen geleyden ende bewaren ende t'syner tyt met de gewenste winsten behouden weder laten keeren.

Soo licht mede syn ancker ende vertreckt van dese rhede naer Banda 't jacht, Hasselt, over Macasser in comp[e] van 't bovengemelte fluytschip, de Vinck, waer mede onsen expressen commissaris aen dat hoff, den E. Willem Bastingh, mede vertreckt; wat haer Ed[e] gemelten Bastingh by instructie tot derselver naerrichtinge in 't voltrecken van syn commissie in mandato syn gevende, als 't gene haer Ed[e] op die materie als den verderen ommeslach van de Macassars negotie ende hoffsche saecken aen haren aldaer remorerenden opperhooft, den coopman Joan Barra, syn adviserende ende ordonnerende; item 't gene haer Ed[e] ten eynde als voren aen den Macassaersen vorst, als prins, syn schryvende tot wechneminge van verdere verwyderinge tusschen die croone ende d'E. Comp[e] ende 't stabileren van een vaste ende versekerde vrede tot versekeringe van 's Comp[s] kostelycke oosterse quartieren, wert by derselver affschriften, die in 't generale Batavias uytgaende brieffbouck, daer onder dato deser geregistreert ende ingeschreven staen, naergelesen.

Met gemelte jacht, Hasselt, vertrecken mede de hier gewesene Timorse radjas van Sonnebay, Amaby ende Coupan met den coopman, Sr. Hendrick ter Horst, by haer Ede naer Solor ende Timor affgevaerdicht om de visite aldaer te doen, als te sien, wat daer tot bescherminge onser Timorse bontgenoten, 't sy met het leggen van noch een cleyn fortjen op Coupan, als andersints te doen sal syn, als mede specialyck om te onderstaen met den capiteyn, geestelycke ende andere gequalificeerde Portugesen van Larentucque, als hare subjecten ende bontgenoten, een contract van vrede off van treves, die haer uyt haer Ede naem sal presenteren, te besluyten, ten aensien sylieden geen vastigheden op Timor hebben, als voornamentlyck om te becomen den handel van sandelhout, waeromme de Compe in 't vervolgh van haer negotie benodigt valt; wat haer Ede tot dien eynde gemelten ter Horst by syn schriftelycke instructie ende ontworpene concept van vrede artyckelen, soo op 't eene als het andere, rakende 't vorenverhaelde, syn ordonnerende ende recommanderende, als mede wat haer Ede aen den gemelten Portugesen by haren brieff syn schryvende, wert in 't generale brieffbouck onder dato deser gevonden naer te lesen.

Met gemelte Hasselt wert de provintie van Banda het resterende van haren gedanen eysch voor het jaer 1659 voldaen, daer nevens een brieff aen d'hren Gouverneur ende den raet aldaer toegesonden, van inhoude, als by 't brieffbouck can naergelesen werden.

Soo neemt 't selve jacht mede soodanige provisien ende verdere behoeftицheden, als by het opperhooft op Coupan gevordert sy, nevens een brieff van haer Ede in antwoorde van desselffs jongste schryvens, als tot desselffs verdere naerrichtinge in 't aenstaende.

'T fluytschip, de Coninck van Polen, laet mede syn seylen vallen ende haelt d'anckers thuys, settende den steven naer Amboina, alhier geladen synde met de resterende provisien ende verdere benodichtheden dier provintie voor 't jaer 1659, nevens een brieff aen d'hr Gouverneur ende de raadt aldaar; wat haer Ede, rakende de politicque als ecclesiastique regeringe, commercie als oorloge, daerby syn schryvende, is naer te sien in 't generale Batavias uytgaende brieffbouck, daer onder dato geregistreert staet.

26 *do*. wert d'heer Gouverneur Generael door den sippier deser stede aengedient, hoe seecker Chinees, sittende inde boeye, hem aen syn Ede hadde gesonden, also sekerlyck bericht was, dat die van Bantam hare oorlogs prauwen waren toerustende om een assout op de fluyt, 't Witte Paert, te doen, dat voor d'Ankesche rivier licht, ende dat van meening soude syn 't selve aff te lopen.

Uyt voorenstaende gerucht, als de voorgaende, van onsen commandeur van Bantam becomen, soo is in vergaderinge van India vastgestelt, dat ordre sal gegeven werden om, het spoedichste doenlyck, gemelte bodem met een paggeringh ten eersten omheynt werde, om alsoo op 't onvoorsienst van de Bantamse vyanden niet overvallen te werden, gelyck mede voor dato om 't jacht, de Conyn, nu geheel vervallen, geweest zy.

Ende tot voorcominge eeniger andere desseynen, die onse vyanden van Bantam op 't een off 't ander schip off onse visschers mochten hebben, soo hebben

haer Ede mede goet gevonden 't jacht, den Angelier, omtrent den Ruygenhoeck ende 't schip, Dordrecht, omtrent den Craoansen hoeck heen ende weder eenige dagen te laten cruyssen.

'T fluytschip, den Harp, op eergisteren hier aengecomen synde, waerop voor schipper bescheyden is Can Wallis, die bevonden wert, niet alleen geheel sieck, maer oock in syn memorie geslagen te syn, soo is by haer Ede goet gevonden gemelte Can Wallis aen lant te laten komen ende, op dat daerdoor in 't lossen van syn vaderlantse carge de Compe niet mochte vercort, ook binnen 't scheepsboort de vereyste ordre ende dienst van dengenen, daerop bescheyden zynde, wel mochte waergenomen werden, is gearresteert daerop tot schipper weder te laten overgaen Jan Cornelissen Swart, schipper op 't Witte Paert.

Ten jongsten is by haer Ede op heden mede gearresteert, als 't generale resolutiebouck onder dato dicteert, dat, ten aensien 't schip, Prins Willem, hier ter rhede ledich is leggende, 't selve, vermits nu bequamelyck ende sonder verleth geschieden can, voor 't patria te laten ballasten ende zee vast maken om, off inmiddels de Compe dien bodem mochte van noode hebben, alsdan altyt gereet te zyn.

27 *d°*. laet hier ter rhede syn ancker vallen 't jacht, den Drommedaris, comende van Jamby, aldaer door den coopman, de Goyer, ingeladen zynde een retour, bestaende in 400,000 catty geharpten peper, 104$^5/_8$ realen swaerte gout, comende aldaer met alle gevallene ongelden, suyveringe, thollen als andersints, te kosten 59520 guldens; so becomen haer Ede daer nevens een brieff van gemelten de Goyer ende den raet, waerby bekent maken, dat den toestant, soo in negotie als hooffsche saecken, noch al op den ouden voet bleven dravende ende dat den pangoran geerne hadde gesien, de Compe eenige macht tegens den Palembanger hadde te lande gesonden, als by 't appart sommier verbael van Jamby onder dato can naergelesen werden.

Soo sent den pangoran van Jamby mede een brieff aen haer Ede in 't Maleyts, welckers inhouden op den dach desselffs inhalinge sal gementioneert werden.

Met gemelten Drommedaris comt hier mede weder teruch uyt de Palembanghse besettinge den coopman, Johan Truytman, rapporterende, hoe aldaer tot besettinge der Palembangse rivier, tot weringe der handel, achtervolgens haer Ede ordre, de jachten, Zeehont ende de Maria, aldaer, nevens behoorlycke instructie, tot haer Ede nader ordre hadde laten verblyven om te kruyssen: 't wydere voorgevallene ende verrichtte tusschen den pangoran ende syn E., soo was sich gedragende aen desselffs schriftelyck rapport, dat tot dien eynde overleverde, welckers sommier verhael in 't apart verbael van Palembangh onder dato deser gevonden wert.

28 *d°*. omtrent ten vyff uyren, wert alhier binnen 't casteel op de punt, de Peerl, door den gesuspendeerden lantspassaet, Hans Fredricksen Metsker van Groenwyserburch, zynde in de stadt geweest, van waer beschoncken gekeert is, den lantspassaet, Willem Tiebout van Rotterdam, met een mes hartsteken doot gesteecken, waerover op stonts gevat ende gebonden zynde, door den advocaet fiscael van India in hechten doen stellen is.

Soo comen hier mede binnen de rivier twee vaertuygen met expresse affge-

sondenen van den gouverneur van Japara, medebrengende een brieff van haer mr. aen d'Ede heer Gouverneur Generael, wiens inhoude, uyt het Maleyts in 't Nederlants overgeseth synde, van den volgenden inhoude bevonden zy.

TRANSLAET BRIEFF *van Kiey Ingabey Marta Nata aen syn Edt.*

Desen brieff comt uyt een suyver, oprecht gemoet van Kiey Ingabey Marta Nata aen den Gouverneur Generael, Johan Maetsuycker, die seer vermaert is in alle landen, soo van boven tot benedens wints, etc. Brengeren deses, genaemt Habda Wangsa ende Dieuwa, ben ick sendende aen myn broeder, also den Sousouhounangh van myn begeert eenige gedierten, met namen laskaer ende een paer kameelen; d'selve ben ick van myn broeder versoeckende; gelieft my daer aen te helpen, sooder op Batavia te becomen syn, alsoo ick verstaen hebbe, datter aldaer zyn; 'k stelle myn vertrouwe seer vastelyck op myn broeder, daerom ben ick sendende dese myne Loeras met 2 contings.

Ten anderen, soo myn broeder eenige Mattaramse gobars heeft, die bequaem syn voor den Sousouhounangh, gelieft my die toe te laten comen; ick sal daer naer 't kostende wederom voldoen; niets en hebbe ick om aen myn broeder te senden, als eenlyck drie lasten rys; gelieft 't selve niet te versmaden, also maer dient tot teken van broederlycke genegentheyt.

Soo brengen gemelte Japaersse gouverneurs Loeras mede een brieffken van 's Compes resident aldaer, den coopman Evert van Hoorn, in dato 8 January passado van daer aen haer Ede geschreven, inhoudende, hoe het schip, Henriette Louise, met haer Ede letteren, nevens de gesondene provisien ende contanten voor dat comptoir, aldaer op den 23en December jongstleden was geweest ende deselve al t'samen wel overhandicht hadde, excepto den wyn, die den schipper liet seggen, niet conde vinden; ende, naer aldaer wel vervarst hadde, was op 5 January des verleden maents weder van daer over Amboina naer Banda geseylt.

Den aldaer van Bantam weder gekeerden Portugesen capiteyn, Maniel Ferdinando, was, nevens noch eenige Portugesen, van hier gevlucht op den 2en January, 's morgens heel stil, met behulp des gouverneurs en een cleen vaertuych van daer naer Macassar affgesteken, dan waren door hart weder genootsaeckt geworden den 4en daeraen daer weder binnen te komen, doch hadde den gouverneur deselve in syn huys bewaert; ende, onaengesien alle gedane debvoiren, soo hadde hy, van Hoorn, noch gouverneur, noch ontfanger connen te spreken komen om overleveringe van deselve te versoecken; ende waren den 7en 's nachts weder van daer vertrocken. Verders was daechs naer 't vertreck van den resident, Evert Michielsen, in de logie gecomen den gouverneur aldaer met alle syne swite, die naer vermogen hadde ontfangen ende getracteert; gemelten gouverneur voorgevende, dat syn komste aldaer eenlyck geschiede door ordre van den Sousouhounangh om de logie te besichtigen ende in welcker doente de Hollanders aldaer haer waren onthoudende, om daervan rapport aen syn coninck te doen, daerop hy syn E. presenteerde alle de gelegentheden te vertonen, dat

excuseerde, sulcx hy, van Hoorn wel sach, dien heer nergens anders om te doen was dan om een welcomgift, dat dan naer oudt gebruyck gedaen hadde, waerop hy, gouverneur, verder seyde, hoe op gister een brieff van den Sousouhounangh hadde becomen, waerby expresselyck van hem was vorderende een kameel ende een bocrom lasker, doch wist niet, wat 't leste voor een dier was, derhalven versochte die voor hem van Batavia te versoecken, soo sy daer waren te becomen; hadde daer op gedient, die noyt gesien hadde, waerop vertrocken was.

Soo was aldaer mede een brieff van den Sousouhounangh aen den gouverneur gecomen met ordre, 's konincx jacht seylvaerdich soude maecken om een tocht over Macassar naer de Manilhas te doen, groot synde omtrent 70 lasten, van welcke vaert den aenwesenden paap, Codja Brachim van Macassar, groote dingen opgegeven heeft, daer den tyt d'uytcomste van sal leren.

De Japaersen gouverneur eens besocht werdende vande Macassaersen gesant, hadde denselven een vereeringe mede gegeven, daer tegens den gouverneur den gesant een weder vereeringe hadde gegeven, doch vry van minder waerde als de Macassaerssen. daer over denselven gesant hem seer belghde.

Den gouverneur hadde hem, Evert van Hoorn, door syn ontfanger laten versoecken, dat een van syn vaertuygen onder 't geleyde van 't schip Louise naer Amboina soude laten vertrecken, derhalven 't selve aen de overheden wilde recommanderen daer op te letten, dat hy, van Hoorn, geheel op onvermogen plat affgeslagen hadde, ende dat sulcx op Batavia mosten versoucken, opdat behoorlyck pas mochte becomen, off dat andersints syn vaertuygh ende volck soude aengehaelt ende lyffloos wesen.

Soo was hem, van Hoorn, mede geadverteert, dat den Sousouhounangh op den Japaersen gouverneur verstoort was, also den gesant van Macassar voor den oom des conincx hadde uytgegeven ende naderhant verstaen hadde, denselven maer een persoon van geringen staet was, dat seer qualyck hadde genomen, men denselven voor hem ter audientie gebracht hadde, sulcx gelooft wert dien gouverneur, by opcomen in de Mattaram, daer over wellicht qualyck varen sal; soo wiert mede gerucht, dat den Coninck de 4 strantheeren boven by hem behouden sal ende die plaatsen weder door andere doen becleden om te sien, off haer al getrou in die bedieningh gedragen hebben.

Soo hadde hy mede een brieffjen uyt de Mattaram van Tommagon Patty becomen, die aen hem versocht voor de Sousouhounangh een corge fyne, dichte cassa Bengalen ende 10 pees syde chavenys; ende alsoo hem hadde geantwoort, daervan onversien was ende derwegen naer Batavia soude schryven, soo was daerom alsnu versouckende.

Den Japaersen gouverneur hadde mede versocht, dat doch woude schryven, syn volck op Batavia soo spoedich mochten voortgeholpen worden, als ..... doenlyck soude wesen, op dat, 't geeyste becomende, hetselver mede naer boven in de Mattaram opbrengen mocht.

Tot besluyt schreeff mede, hoe de Macassaerse gesanten aldaer noch verbleven, dan gaven voor voornemens te syn om met de volle maen te willen vertrecken, dat noch niet aennemen konde.

Naer 't sluyten soo was aldaer by hem in de logie gecomen den Hollantsen Javaen, Michiel Zeeburgh, met een brieff van Tommagon Patty, daerby versocht voor de Sousouhounangh noch een Persiaens paert van andere haer, als die voor dato geweest waren, nevens twee kameelen ende een paer kosdes, van gedaente als paerden, doch wist niet wat daer mede begeerden, die dan versochte, nevens 't vorige, doenlyck zynde, tot genoegen niet alleen van de strantheeren, maer oock van den koninck, mochten gesonden werden; ende eyndigde daermede syn schryven.

Geduyrende de maent February, soo syn alhier in de reviere van circom jacente plaetsen, als van Malacca, Johoor, Banka, Jamby, Palembangh ende Indragirj, als van Javas oostkust, vyff en dertich inlantse navetten aengecomen, te samen gemant geweest met 306 koppen; ende hebben alhier behoorlyck vertolt ende ter vente gepresenteert de naervolgende coopmanschappen:

11 lasten rys,
1685 picol peper
18 d°. staeffies yser,
6 d°. harpuis,
5½ d°. wasch.
6 d°. Javase taback,
76 stucx koebeesten,
12 d°. harten,
65 d°. bocken,
200 d°. hoenderen,
3500 d°. soute harderskuyt,
3800 d°. Javase maties,
150 d°. tomme tommen.
850 d°. cadjangs,
63500 d°. oude pinangh,
350 d°. oude clappus,
700 d°. dammers,
460 d°. aerde tresellen.
750 bossen kneppel suycker,
450 d°. rottangh,
33 potten clappus oly,
400 sacken capock ende weynige cleuicheden.

Daer tegens syn in denselven tyt weder van hier naer verscheyde om ende aengelegen plaetsen vertrocken 28 inlantse vaertuygen ende hebben van hier wechgesleept de volgende goederen:

5851 rycxd. aen gesorteerde doecken,
311 ditos » koper,
90 d°. comptant.
91 d°. out yser en spyckers,
60 d°. goutdraet,
55 d°. aen thin, loot, vermilioen, amphioen ende cubeben.

Staende de maent February, soo syn volgens der Christen wyse alhier ter aerde bestelt de naervolgende affgestorvene lichamen:

24 Comp[es] dienaers,
1 Nederlants kint

zynde 25 Europianen mannen ende
4 Mardyckers,
5 d°. vrouwen,
11 d°. kinderen,
4 lyffeygenen,

t'samen 49 dooden.

Daer tegens syn hier weder in de Christelycke kercken dese naervolgende kinderen gedoopt, als:

.... Europianen,
.... Inlantse.
.... lyffeygenen,

t'samen .... kinderen.

Soo syn mede in dese meergemelte maent alhier inde kercke wettelyck .... gepaert de volgende persoonen:

3 Comp[e] dienaers.
2 burgers,
4 Mardyckers

t' samen 9 personen.

Ten jongsten werden alhier onder des Comp[es] gebiet bevonden onder haer capiteyns, als andere haer meesters, 1158 Javanen, die alle by den lantdrost aengetekent ende bekent syn met hare namen, volgens de lyste daervan, op heden aen d'Ed[e] heer Gouverneur Generael overgegeven.

Martius Anno 1659.

Primo s' morgens, heel tydigh, comt den burger, S^r. Adriaen van der Helm, binnen 't casteel ende rapporteert, hoe een van syn volck was komen over lant lopen uyt de bocht van de Marongen ende hem hadde bekent gemaeckt, hoe eenige Bantamse praeuwen haer aldaer by de houthackerye ende opgeworpene sterckten van syn volck haer hadde vertoont, waerop korts daerna den sabander, Symon Symonsen, syn Ed^e mede aendient, dat eenige visschers hem hadden bekent gemaeckt, hoe haer om den hoeck van Angiol by de Marongen veel Bantamse rovers vertoonden ende haer gejaecht hadden, waer op by haer Ed^e opstonts ordre gegeven is, dat 't fluytschip de Mese, 't gallot den Appelboom ende 6 à 7 der gereetste oorlochs chaloupen met gemelten van der Helm, nevens den oudt capiteyn der burgerye, Jan Trompaert, haer derwaerts sullen vervoegen om den Bantammer, soo zy die daer noch mochten vinden, van daen te jagen.

Omtrent den middach wiert alhier binnen 't casteel, onder 't lossen van vyff canonschoten, staende de comp^e des casteels in de wapenen, voor syn Ed^e gebracht den brieff, door den Coninck van Jamby aen haer Ed^e geschreven ende alhier op 25 der verleden maent met 't jacht, den Drommedaris, aengebracht, zynde op heden door den heer ontfanger licentmeester, de cooplieden Truytman, de Voocht ende Lantman van boort gehaelt ende met de vereyste eeren binnen geleyt ende aldaer door den capiteyn der Maleyers gelesen; derselser inhout wert onder dato deses in 't apart sommier verbael van Jamby gevonden.

Laet in den avondt comt hier ter rheede geseylt uyt Bantams bocht 't jacht, Koukercken, op den 28^en der verleden maent van daer geseylt, medebrengende een brieffjen van den coopman, Jacob Keyser, aldaer 't commando hebbende, aen haer Ed^e op dato voorschreven gecarteert, inhoudende, hoe aldaer 't sedert den 23^en der verleden maent, dat aldaer 't fluytschip, de Harp, gepasseert was, waermede den toestant aldaer tot dien tydt geadvyseert hadden, niets voorgevallen was dan eenlyck, dat den 25^en daeraen aldaer ter rheede 't Engels schip, de Marigold, van de cust Chormandel aengecomen was met een ladingh meest van geschilderde doecken, van meninge was om aldaer te lossen; dat hun beleeffdelyck hadden doen aenseggen 't selve haer niet vermochten toe te staen; ende bleeff soo door haer macht wel beseth, op dat niet tegens ordre mochten komen te ondernemen; dan gaven d'opperhooffden van gemelte Engels schip voor, van meninge

waren in 3 à 4 dagen naer Macassar te verseylen, om aldaer de ladinge om te setten; by verseylen desselffs soude het door twee snedige bodems een stuck weeghs tot Duyffkens eylant laten convoyeren.

Wyders verhaelt, hoe den gewesen Engelsen resident Skinner, hebbende een lusthoff off thuyn, omtrent 12 Engelse mylen buyten Bantam westwaerts in gelegen, aldaer d' Engelse presenten resident ende de verdere koopluyden hadde uytgenoot gehad; ende, also het verre te scheppen was, een stucx weeghs by doncker mosten varen; inmiddels wierde de praeu van den resident door eenige onbekende Javanen besprongen ende ten eersten ses der scheppers deerlyck gequetst, daer van een opstonts doot bleeff, ende den opperchirurgyn met drie piecken door ende door was gelopen, dan noch by 't leven: welck voorval by d' Engelse vremt wert geduyt ende presumeren, off dat volck licht door Skinner daer toe gekocht is om den agent, Mr. Edwaerts, om te brengen, om daer door revengie van de gepretendeerde affronten, aen hem gedaen, te nemen off wel om door dat middel uytstel tot vertreck te becomen; doch watter van waer, bleeff haer onbekent; d' uytkomst stont den tyt te openbaren, dan bleeff seker, dat onder d'Engelse een wonderbaerlyck huys van oneenicheden wiert gehouden.

Inmiddels bleeff hy met de vordere schepen tegens alle Chinesen [?] ende potentaten gestadich wel op hoede, daerop haer Ede haer gelieven te rusten; ende jets vernemende, soude 't selve tydich bekent maken.

'T jacht Domburch .... met haer Ede letteren ende de toegesonden verversinge wel aengecomen, ende deselve na rato onder d'schepen verdeelt, daer voren danckbaer bleven, waer jegens volgens de ordre alsnu was opsendende 't jacht, Koukercken, by welckers occasie dan niet verby kost haer Ede te adviseren, dat alle de aenwesende bodems ten eynde off in corten ten eynden victualien souden zyn, als mede gebreck van lont ende branthout hadden, daer versochte by d'eerste occasie gesamentlyck van versien te werden.

Soo was mede 3 Chinesen met Koukercken opsendende, die op daeghs voor 't verseylen van Bantam by nacht met een cleen prautjen aen 't jacht, de Leeuwinne, waren over komen lopen; wisten niet sonderlinge te vertellen, als alleen, dat overquamen, om dat aldaer voor haer niet te winnen was.

Soo hadde mede verstaen door den capiteyn van 't Engels jacht, de Advys, dat sy voornemens bleven binnen 4 à 5 dagen à droicture naer Engelandt te keren; soo haer Ede mochten goetvinden daermede te schryven, die vrunden haer dienst daer toe presenteerden; versocht mede, dat haer Ede aen desselfs verlossingh gelieffden te gedencken ende syn E. door den aenwesenden koopman, van der Meerschen, te laten verlossen.

Tot besluyt soo was met syn schryvens oversendende drie paccetten met brieven, syn Ed. door d'Engelse opperhooffden van de Marigold overhandicht ende haer E. door den heer gouverneur, Joan Thyssen, van Palliacatty overhandicht, waer mede syn schryvens besloot.

De brieven, door d'heer gouverneur Pith aen haer Ede geschreven met de Marigold, in dato 14, 16 ende 17en January verleden, by haer Ede geopent ende

gelesen zynde, vernemen den stant der Ed. Compe aldaer noch in redelycken toestant, sonder merckelycke veranderinge, soo in de negotie als oorlogs saecken, tusschen de konincklycke Magolse broederen voorgevallen; soo sont daer mede een copye brieff, door d' heer Ryckloff van Goens uyt de stadt Coulan aen den koopman Ooms geschreven, inhoudende, hoe syn E. de gemelte gefortificeerde stadt Coulan, gelegen op de Mallabaerse cust, op den 29en December verleden de Portugesen vechtenderhant hadde affgenomen, daer voor de Heere gelooft bleeff.

De vorenstaende victorie, bevochten op den Portugees, by haer Ede gelesen, hebben goet gevonden op morgen, synde Sondach, derwegen Godt de Heere door de dienaren des Goddelicken woorts in hare publycque gebeden in de kercke dancksegginge toe te laten brengen.

Item des avonts tot vreuchde teeckenen, al omme vande puncten deses casteels als die vande stadt, ende de hier ter reede leggende schepen het groff geschut te laten losbranden, te weten van de puncten deses casteels, als die hooch puncten der stadt ende de grote schepen yder vyff schoten, voorts van de andere stadspuncten ende mindere schepen yder drie schoten, om daer door onse omgelegen vyanden, als den hier verkerenden vremdelingen, gemelte victorie mede, nevens ons, te doen horen.

2 *d°*. synde Sondach, wiert hier alomme in de kercken Godt den Heere gedanckt voor syne verleende victorien op onse vyanden, den Portugees, onder 't beleyt van den heer van Goens met de overwinninge van de gefortificeerde stadt Coulan, gelegen op de Malabaerse cust, bevochten, zynde een der principaelste peperhavens dier cust, waer door verhoopt wert, met Godt de voorste, de Compe alle dach de vruchten van plucken sal.

Des avonts, tusschen 7 en 8 uyren, naer 't avondt gebedt, wiert alhier van de vier puncten deses casteels, als de vyff groote stads hoeckpunten, yder vyff schoten met groff geschut gedaen, als mede van de verdere stadspuncten yder drie ende van de hier ter rhede leggende schepen mede gelycke vyff ende drie schoten, tot teken van vreuchde ende overwinninge, welckers geluit niet twyffelen, off sal de ooren onser vyanden alomme mede vervult hebben.

Dan dese vreuchde tekenen zyn, Godt beter 't, niet sonder ongeluck te geschieden gehouden, also een metale halve Duytse cartou, staende op de punct de Zaphier, hier in 't casteel, met het losbranden berste ende den bosschieter, die het aenstack, de herssenpanne op 't hooft heel verpletterde, soo datter 't breyn uytvlooch; doch is noch levent, gebruyckende syn volle verstant.

3 *d°*. 's morgens, keeren alhier weder uyt de bocht vande Marongen de bodems, op eergisteren met de Srs. van der Helm ende Trompert op de geruchten van dat haer daer eenige Bantamse prauwen onthouden, derwaerts geseylt, ende rapporteren aldaer niet een mens, veel min eenich vaertuych vernomen te hebben, doch dat syn volck aldaer confirmeert, eenige Bantammers haer daer hadden vertoont ende met haer gesproken hadden.

Des namiddachs comt den sabander, Symon Symonsen, ende brenght een brieff van Sr. de Goyer, opperhooft wegens de Compe in 't ryck van Jamby, aen

haer Ed[e] voor dato van 't vertreck van 't jacht, den Drommedaris, gecarteert ende alhier opstonts door een .... nachoda, die met syn jonck van daer gekomen en aengeweest, doch van geen anderen inhout, als met de Drommedaris geschreven heeft.

Omtent deselve tyt, soo wert een Chinese prau, die by den berm tusschen 't fort en 't vierkant over de groote rivier omgevallen, door de groote menichte van 't volck in de gront gelopen ende veroorsaeckt, dat de chiampan, die aldaer leght, door leckte dien nacht in de gront gelopen was; ende syn drie Comp[es] matroosen ende een swart daer mede verdroncken, alsoo daer een stercke stroom ende draeyinge van water gaet.

4 d°. Twee derselver, op gisteren verdroncken matroosen, bescheyden op 't schip Westvrieslant, syn van dage buyten in de rivier gevonden ende door d'h[r]. advocaet-fiscael ende gecommitteerde gevisiteert; den derden tot noch toe niet gevonden.

Soo comt alhier mede een jonckie van Jamby, welckers nachoda met een brieffien van 's Comp[s] hooft aldaer, S[r]. de Goyer, mede brenght, doch van geenen anderen inhoude als de vorige.

5 d°. comt d'h[r]. advocaet-fiscael ende rapporteert, hoe aen boort van 't fluytschip, de Harp, nevens twee gecommitteerde heeren uyt den achtbaren raad van Justitie, nevens den opper-chirurgyn deses casteels, was geweest ende hadden aldaer gevisiteert desselffs seylmaecker, op den 3[en] deser met het omvallen van de Chinese prau verongeluckt ende op heden morgen by gemelte schip komen verby dryven ende door haer aengehaelt, synde den vierden, die alsdoen mede verongeluckt was, een swart, die op gisteren mede gevist ende gevisiteert was.

Heden naer de middach komen de voornaemste Chinesen en ingestenen deser stadt binnen 't casteel; zyn volgens haer wyse deftigh gecleet ende gesiert, gevolgt door vyff wagens. die van menschen gedragen wierden, daer verscheyde oude ende jonge Chinesen als hare .... rontventen en heerlyck verciert ende gemaeckt als arke trumphales, vertonende ende uytbeeldende eenige Chinese historie; voorts verscheyden te paert als te voet, yder besonder actie ende bediedinge medebrengende ende bedryvende, speelende op pypen ende gommen; en trocken soo de heele stadt door, welcke vertooninge ende kosten by haer gedaen waren in teecken van seecker hooge feestdach, comende maer alle twintich jaren eens, wanneer twee nieuwe jaersdagen in een jaer hadden, die op heden waren vierende, die drie dagen duyrden; ende by aldien versekert waren desen jare eenige joncken uyt China alhier souden komen, daer nu heel aen twyffelen, aen haere vertoningen ende onkosten vry heel .... de kostelycker gemaect hebben, als nu noch geweest ware.

6 d°. maeckt d'h[r]. bailliu aen d'Ed[e] heer Gouverneur Generael bekent, hoe op de morgen door becomene advertentie twee hier morerende joncken, staende na de oost te vertrecken, hadde wesen visiteren, alwaer onder den santballast, tusschen de inhouten op de kiel des joncks, omtrent tusschen de 40 à 50 picol nieuwe yserwerck hadde gevonden, bestaende uyt hoepen ende spyckers, die nootsaeckelyck de Comp[e] mosten ontstolen zyn, derhalven de nachodas off eygenaren der joncken derwegen in rechte soude betrecken.

Op heden is by de hooge regeringe van India goet gevonden tot herwaerts halen van sodanige houtwercken, als by 't Japaerse opperhooft, Evert Michielsz, gesegt wert op Java's oostcust in voorraet gekocht ende aenbesteet gereet leggen, aen te leggen ende te senden 't schip, Westvrieslant, nevens de lastpoort hebbende fluyten, Coninck David ende Harp.

Item gemelten Evert Michielsen weder als hooft naer Japara te senden, van waer met believen van haer Ed^e om syn vrou ende kinderen te besoecken opgekomen is, synde aldaer soo lange gelaten den coopman, Evert van Hoorn, die weder opsenden sal.

Soo is mede by haer Ed^e geapprobeert de sententie des doots, by den achtbaren raad van justitie deses casteels gevelt tegens den gesuspendeerden lantspassaet, Fredrick Metsker, over moetwillige manslach, begaen aen Willem Tiebout van Rotterdam, mede lantspassaet, als by het schriftelyck proces daervan, by den advocaet fiscael van India geintenteert, kan naergelesen werden.

De Chinesen vieren heden voor den tweeden dach haer feest op derselver manieren, als gisteren gedaen hebben, treckende de geheele stadt door, ende brengen den naermiddach door ende den avondt mede, wanneer een yder syns weeghs weder thuyswaert keert, ende voorts den nacht voornemens met eeten ende drincken, met vrolyck wesen naer hare wyse mede door te brengen.

7 *d*°. rapporteert den sabander Symons aen syn Ed^e, hoe een expres vaertuygh van den Japaersen gouverneur hier aengecomen was, eenlyck om syn gouverneurs hier aenwesende expresse affgevaerdighdens cito weder te roepen, also den gouverneur door den Sousouhounangh cito boven in de Mattaram te komen geordonneert zy.

Uyt de Javanen van bovengemelte aengecomen vaertuygh verstaen mede, hoe den Sousouhounangh den pangorau Sura Bayn, zynde de oudtste soon van syn oom ende de naeste persoon in 't ryck, oock desselfs schoonvader ende swager, also met hem pangorans suster ende dochter getrout is, in de Mattaram heeft laten ter doot crissen, nevens seven syner sonen; de redenen, waeromme sulcks gesehiet was, en wist men aldaer noch niet sekers van te seggen, daer .... maer veele van haer noch medeslepen soude.

Drie van de vier Mattaramse strantheeren waren naer de gedane moort aen den pangoran Sura Bayn op stonts door den Sousouhounangh gelast nae Surabayn te trecken, haer van des pangorans vrunden al tsamen te versekeren ende derselver middelen al tsamen op te schryven ende alsdan in de Mattaram te brengen.

In vergaderinge van India is op heden vastgestelt de Engelse vrunden van Bantam volgens gedane aenschryving voor ses .... de ten overvloede verleende vryheyt ende voldaene courtoisie van het varen van Bantam aen haer schepen ende van haer schepen in Bantam aff te snyden, om door langer continuatie onse besettinge aldaer niet geheel ilusoir te maken ende onse vyanden redenen van vermoeden te geven, wy met onse rechtvaerdige oorloge verflauden, als andersints, sulcx maer drie dagen die van de aenwesende als daer te komene schepen uyt 't patria, als de custen van Indien sullen toegestaen werden tot het overleveren van hare brieven ende te ontfangen ordre harer resident, als te halen water ende

ververssinge, voorts dat haer geene tsamen sprake off conferentien langer sal mogen vergunt ende gegeven worden.

De jachten Bloemendael ende Koukercken, nevens noch een te noemen jacht, als twee oorlogschaloupen, tot besluytinge van de Palembangse revier met hare spruyten, derwaerts tot vervangh der aldaer zynde jachten, de Zeehondt ende de Marya, aen te leggen ende, soo tydigh gereet sullen zyn, derwaerts te laten seylen.

Ende is mede vastgestelt d'opperhooffden der gemelte jachten, de Zeehont ende de Maria, te gelasten, wanneer voor Palembangs revier opbreken, dat alsdan na de rivier van Jamby sullen zeylen om van daer een ladinge der aldaer gereet leggende peper en passant mede te brengen.

Item een à twee handige jachten, nevens sooveel oorlogs chaloupen, tot besluytinge van de Benjermasserse revier tot weringe van den peperhandel, die sy met den Macassarees, als andere zyn dryvende, aff te steken, also de Comp^e op die natie over begane moort ende afflopen harer schepen ende volck, voor eenige jaren begaen, noch een rechtvaerdige actie heeft, om alsoo door dat middel te sien den vremden handelaer van daer geweert ende den peper aen de Comp^e alleen can gelevert werden.

Ten jongsten is by haer Ed^e mede gearresteert de corps du garde, die onder de punt Grimbergen, aen de oostzyde van de kant op de groote rivier is leggende, als onnodich zynde, door dien aen d'ander zyde van de brugge de poort en de punt Diest is leggende, daer een hooftwacht leght, aff te breken ende wech te laten nemen.

8 *d^o*. 's morgens wierde door den raad van justitie den misdadiger, Frederick Metsker, over dootslach den scherprechter overgelevert ende ter gewoonlycker plaetse met een sweerde ter doot gebracht, als mede eenige soldaten over 't by nacht absenteren van hare punten als op schiltwacht slapen gestropieert; oock eenige gaudieven gegeesselt.

Naer middachs comt hier ter rheede ten ancker een jonck, alhier thuys horende, komende van Johoor, hebbende en passant op Malacca aengeweest, welckers nachoda verhaelt, hoe eenige Chinesen van Malacca was medebrengende, die aldaer van Tayouan aengecomen waren ende een schip van de Comp^e, dat door hart swaer weder van Tayouans rheede met verlies van drie anckers verdreven was; ende dat aldaer drie dagen daeraen noch drie schepen op Malacca van Tayouan behouden waren aengecomen; ende braght geen brieven van den gouverneur aen haer Ed^e mede, alsoo eerstdaeghs een schip van daer herwaerts stont te komen.

Den nachoda verhaelt mede, hoe in Johoor een jonck, in China thuys horende, was aengecomen, met meyninge om syn ladinge aldaer om te setten, van welckers nachoda verstaen hadde, datter mede met hem een joncke uytgelopen was om op Malacca te handelen; oock datter wel ses à seven jончken op Aymuy voor Batavia in ladinge lagen, dat den Chinees hier vry courageert ende moet geeft.

9 *en* 10 *d^o*. is alhier niet waerdich te stellen voorgevallen.

11 *d^o*. 's morgens, seylt heel tydigh met de lantwint van dese rheede naer de Bantamse bessettinge het jacht, der Veer, om aldaer eenigen tyt gebruyckt te werden, waermede den E. majoor van Dam eens een keer derwaerts toegestaen

is te doen tot besichtinge der vlackten, diepten ende ondiepten, als andersints, voor ende omtrent Bantam.

Met gemelte bodem senden haer Ed^{e} mede een brieffken aen den commanderenden coopman, Jacob Keyser, nevens eenige provisien ende geëyste nootwendigheden voor de vloot aldaer, alsmede de gearresteerde ordre, hoe sich voortaen met d'Engelse vrunden sal hebben in 't aff- ende aenvaeren te dragen, als verdere ordre op 't een ende 't ander, als beantwoordinge syns vorige schryvens; oock ordre om met gemelte Kath te mogen opkomen ende den koopman van der Maerssen het commando over te doen, als breder by 't generale brieffboeck te sien is.

12 *en* 13 *d^{o}*. niet sonderlings gepasseert, dan 't schynt, dat den tyger hier omtrent de lage landen seer begint te vermeerderen, waerom dagelycx niet gehoort wert als van dat mens off vee hier off daer vernielt heeft, gelyck alsnu op verleden nacht een slaeff, sittende om 't vier in een open affdack buyten in Angiol, op 't lant van den predicant, D^{s}. Harmanus Buschoff, omtrent middernacht, daer noch 15 à 16 van syn meesters slaven om 't vier lagen en sliepen, van den tyger gevat ende overvallen ende in 't bosch gesleept is, sonder dat een enckel woort kost roepen; ende soo nu door d'andere slaven gehulpen ende uyt den muyl des tygers, aengesien veel geruchts ende schietens maeckten, konden verlossen, soo heeft den tyger mede een Comp^{e} paerd, onder de punt Noortwyck lopende weyden om by eenigh voorval daer mede by die van de punt hier binnen de weet op 't spoedighste mede te brengen, aengevallen, vernielt ende selffs wech gesleept.

14 *d^{o}*. comen eenige onser ingesetenen van Craoan alhier over landt, van daer met haer Ed^{e} kennisse ende permissie medebrengende outrent de veertigh buffel ende koebeesten, die aldaer opgekoft hebben; wyders verhalen, hoe boven in Craouans geberchte, ja selffs in Craoan, gebreck ende dierte van rys was veroorsaeckt; d'inwoonders voor den Sousouhounangh lange in de Mattaram hebben gearbeyt, sulcx niet hebben kunnen saeyen, noch planten.

Soo comt hier mede ter rheede ten ancker een jonck, alhier thuys horende, comende van Malacca, welckers nachoda verhaelt, hoe op syn scheyden van daer een van Comp^{s} schepen gereet lach om in 2 à 3 dagen naer syn vertreck mede herwaerts aen te komen, sulcx geen brieven mede brachte van de h^{r}. gouverneur, maer wel verscheyde Chinese brieven uyt China, aen eenige Bataviasche Chinesen .... geschreven ende met een jonck van daer uyt China aengebracht, van welcke Chinesen verstaen hadde, dat desen jare, also Coxinja met syn macht heel hooch op de cust tegen den Tarter vertrocken was, gene Chinese joncken uyt China op Batavia stonden op te komen, dat alhier groote alteratie onder den Chinees, als vele banckeroeten veroorsaecken sal.

15 *d^{o}*. werden door d'h^{r}. Gouverneur Generael de expresse hier aenwesende gesondene dienaren van den gouverneur, Kiay Ingabay Martanata op Japara, met een brieffie in antwoorde weder affgevaerdicht, waerby haer Ed^{e} schryven, hier geen cameelen en zyn, doch dat den coopman, Evert Michielsen, in 3 à 4 dagen met 2 à 3 schepen van hier naer Japara staet te volgen, waermede voornemens blyft 2 paer Suratse osies met hare carreties te senden.

Also alhier desen jare geene joncken uyt China staen te komen, so hebben haer Ed^e^ in vergaderinge van India gearresteert, om niet geheel van soodanige behoeftigheden ontbloot te blyven, als jaerlycx hier tot gerieff by deselve wiert aengebracht, dat aen 's Comp^es^ ingesetenen alhier, voor die 't sullen komen te begeeren, passe om op Quinam te mogen varen sal verleent werden, onaengesien de Comp^e^ met dien vorst noch vry wat uytstaende heeft, als mede passen naer Cambodia te verlenen, dat sekerlyck gerucht wert, door den Quinammer mede geheel overheert ende beseten wort.

Soo is op heden by de vergaderinge van India met den E. Arent van den Helm een accoort gemaeckt, dat hy, van den Helme, voortaen de stapel branthout, langh 230 voeten, diep 5 voeten ende hooch vier voeten, tot 55 realen sal leveren, in plaetse tot nu daer voren 70 realen genooten heeft, met dien verstande, dat de E. Comp^e^, in plaetse van 't selve hier te ontfangen, dat door een bodem voor de groote Moronge sal doen halen ende aldaer ontfangen, 't welck de Comp^e^ sonderlingh niet can verschelen ende hy, van der Helm, daer mede ...., dat syn volck ende vaertuygh maer heen ende weder varen om hout, door de Bantamse rovers onderworpen zyn.

16 *en* 17 *d^o^*. niet sonderlinghs om ter papier gebracht te werden voorgevallen.

18 *d^o^*. By de hooge regeringe is op heden om verscheyden motiven, haer Ed^e^ moverende, als by resolutie daer over, onder dato getrocken, large can naergesien werden, goetgevonden de penningen, die de Comp^e^ alhier van verscheyden personen, soo in als buyten dienst der E. Comp^e^, tot drie quart percento 's maents à deposito heeft, met het eynde deser maent te reduceren op een halff p^r^. cento 's maents ende die het daervoren niet gelieft te laten, dat selve alsdan sal hebben te lichten, waer van, om een yder kennisse daervan te doen hebben, gemelte resolutie, by openbare billietten alomme ter gewoonlycker plaetse geaffigeert, bekent gemaeckt is tot harer naerrichtinge.

Daer tegens is mede verstaen ende by haer Ed^e^ gearresteert, om den vreemdelingh alomme tot het herwaerts voeren van peper aen te moedigen, tot wackeringe van den handel als afftreck van Comp^es^ cleden ende verhoginge vande uytgaende tollen, voortaen den alhier aen te komen staende peper tot vyff sware rycxdaelders 't picol in plaetse van 5 lichte te betalen.

Soo is mede 't jacht, de Kath, staende alhier uyt de Bantamse besettinge dagelicx op te comen, goetgevonden voor den derden bodem tot besluytinge van Palembangs revier opstonts te doen aenleggen.

19 *d^o^*. 's morgens met de lantwint zeylen van dese rheede naer Japara ende Javas oostcust de schepen, Westfrieslant ende de Harp, om van die cust het aldaer in voorraet leggende hout te halen, waer mede vertreckt den coopman, Evert Michielsen, weder derwaerts om voortaen daer weder 's Comp^s^ bedryff ende verderen negotie ende ommeslach, als .... als by hem tsedert eenige jaren herwaerts .... den coopman, Evert van Hoorn, aldaer door ordre van haer Ed^e^ provisionelycken op syn, Michielsens, opcomen van daer gelaten, weder met den eersten van daer herwaerts kerenden bodem hier te laten keren.

19 d°. daertegens, soo keeren hier weder ter rheede uyt de Bantamse besettinge 't jacht de Kath, 't fregath 't Wapen van Batavia ende de chaloup 't Vliegende Hart, waermede herwaerts keert den E. majoor van Dam, nevens den coopman, Jacob Keyser, jongst 't commando over de vloot van besettinge voor Bantam gevoert ende met haer Ed[e] ordre alsnu aen den coopman Jacob van der Maerssen overgegeven, van wien een brieffken aen haer Ed[e] is medebrengende, die, nevens syn, Keysers, gehouden dachregister gedurende desselffs aenwesen ter besettinge, als twee brieven, nevens verscheyden protesten door d'Engelsen resident van Bantam, als de hooffden van 't jacht, de Dragon, aen gemelte Keyser gedaen ende gelevert, was overleverende.

Den brieff, door van der Maerssen aen haer Ed[e] gecarteert in dato 15 Maert, hielt in, hoe op den 12[en] deser 't jacht der Veer met den E. majoor van Dam, waermede haer Ed[e] schryvens, nevens de toegesonden provisien als andersints, aldaer wel was aengecomen en naer rato over de vloote verdeelt; bleven derwegen danckbaer; soo bleeff hy, van der Maerssen, mede danckbaer voor d'eere, die haer Ed[e] hem hadden gelieven te doen met het aenbevelen van 't oppergesach over de Bantamse besettinge, waerinne verhoopte haer Ed[e] in alles genoegen te sullen geven.

'T gepasseerde aldaer, voorgevallen tot dato syns schryvens, gedroech sich aen d'E. Keyser, die althans opquam, dan eenlyck, dat den E. mayoor, Johan van Dam, den 14[en] deser voor dach met de jachten Sluys ende de Kath ancker hebbende gelicht, daermede dicht voorby Poulo Dua liep en soo voorts, veer binnen schoot, verby de stadt Bantam, van meninge tusschen 't Hollants kerckhoff ende Java te passeren, dat door contrarie wint achterbleeff, sulcx ten ancker quamen, waerop gemelte E. van Dam, alsoo syn E. 't gesach van haer Ed[e] den tyt syns aenwesens gedefereert bleeff, ordonneerde 't cleen vaertuygh om de bocht by de Houtsagers eylanden te gaen visiteren; ende werden daertoe gecosen 't gallot Charlois, 't fregat 't Wapen van Batavia, de galey Malacca ende de chaloup 't Vliegende Hart, op 't welcke den E. majoor selver gegaen was, zynde al tsamen wel gemonteert ende versien; ende waren so bochtwaerts ingeseylt tot dicht by 't landt, wanneer stil wiert, soo dat de twee chaloupen, zynde dicht by den anderen, de twee groote bodems een halff canonschoot ontroeyt waren, dat by een oorlogsprau van Bantam gemerckt zynde, die daer omtrent in een kreeck in de ruygte verborgen lach, neemt de couragie ende comt er op uyt ende leyt de galey eens slaegs aen boort, die sy overrompelen, smytende seven Nederlanders ende vier swarten doot; de reste was buyten boort in zee gesprongen; d'E. majoor, doen ter tyt geen boot lengte van de galey zynde, dede syn best om te beletten, geen verder quaet quamen aen te rechten, door dien daer wacker vuyr op dede geven, sulcx de Javanen de galey weder verlieten ende, sonder schade geleden te hebben, sprongen weder in de hare over ende voeren haers weeghs, dat voorwaer een groote, ja desperate stoutheyt schynt te wesen, dat een Bantamse prau tegens twee onser oorlogsprauwen durft uytcomen, die met ses metale en twee steenstuckies ende dertigh blancke ende veertien swarte gemonteert waren.

Tot besluyt soo versochte, dat de mede gesonden ledige water leggers toch met den eersten weder haer mochten gevult werden; 't Wapen van Batavia ende 't Hart waren genootsaeckt op te senden om schoon gemaeckt te werden, die dan mede weder souden verwachten, waermede syn schryven besloot.

Den eersten brieff, door Nicolaes Badiford, capiteyn van 't Engels jacht, de Dragon, aen haer Ed[e] geschreven ende gedateert 28 December in Bantam, uyt het Engels overgeseth zynde, hielt desen inhout:

Bantam, December A°. 1658.

Recht Honorable!

Het gevoelen van de groote schade, dewelcke van wegens de surpryse van het schip Dragon, als doen gedestineert naer Jamby, door UE. honorabile schepen van oorlogh ende ophoudinge op Batavia syne eygenaers en ick selver alreets hebben uytgestaen ende noch apparentelycken sullen moeten uytstaen door een taedieuse ende hasardeerlycke voyagie ende den noot, die op my lecht, om myne eygenaers een volcomen genoechdoeninge te geven ende geen gelegentheyt te verliesen van sulcke wettelycke proceduren, als de wetten van koopmanschappen, zeeën ende natien toelaten, sal my volcomentlyck excuseren; eenich vertrouwe vastelick in UE. honorabilheyts eygen opinie van wegen het ingesloten protest, welcke ick in eygen ende myne eygenaers recht sake genootsaeckt ben geweest toc te stellen; niet verders tegenwoordigh hebbende, dan met alle behoorlycke respecten verblyve ick, onderstont: UE. honorabile onderdanigen dienaer ende was get. Nicolaes Badiford.

Het bovengemelte hiernevens overgesonden Engelse protest luyt in de Nederlantse tale, aldus:

Naer dien het schip Dragon van Londen, over het welcke commandeerde Nicolaes Badiford van Beddriff in het graefschap van Surey, bevracht was by de parthye van chartres, op dato den 16[en] April 1658 door de recht honorabile, de gouverneurs ende de compagnie van cooplieden van Londen, handelende in de Oost-Indien, om een tocht te doen na de haven van Bantam en op de zuyder zeeën van Indien, in vervolgh van welck oochmerck het schip voornt. met hare cargo is door Godes segen behouden gearriveert op de rheede van Bantam voorgemelt op den 30[en] dach van den laetsten October; ende soo wanneer dat het schip, noch den commandant in deselffde rheede van Bantam die persoon niet en vont, aen dewelcke sy door de voorgemelte honorable Comp[e] geconsigneert waren, so hebben sy, in nakomen van andre ordres, haer gegeven van des honorabile Comp[es] factoren, doen aen boort synde van 't selffde schip, voor haer onder zeyl begeven uyt die selffde rheede na Jamby, in welcke passagie hetselffde schip, contrary den laetsten vrede, unie ende confederatie, gemaeckt tusschen syne hoocheyt, den heer protecteur van Engelant ende de heeren Staten Generael van de vereenichde Nederlanden,

overvallen wiert van vier schepen, Duytse seylen, leggende voor deselffde rhede van Bantam, onder het commando van W^{m}. Bastingh, haren admirael, pretenderende een commissie van den heer Gouverneur Generael ende den Raad van India tot Batavia voor de Nederlantsche Oost-Indische Comp^{e} tot het belegeren ende blocqueren van deselffde rhede van Bantam; ende om dies wille, dat hetselffde schip op die selffde rhede van Bantam geweest was, so eyste hy den selffden commandeur uyt hetselffde schip op ende detineerde hem gevangen, dwingende hetselffde schip naer de rhede van Batavia, alwaer het schip oock, onder pretensie van prys te zyn, onder arrest gehouden wiert ende denselffden commandeur geconfineert, sonder eenige vorige examinatie ofte reden gevinge desselffs; door welcke ongerechtige handelinge, dewelcke geduyrt heeft van den 31^{en} dach van October tot den 23^{en} dach van November lest geleden, als het schip 't seyl ginck nae Batavia, denselffden commandeur ende eygenaers van hetselffde schip in groote onkosten ende in hasart van nacominge van deselffde voyagie vervallen syn; nu, so sy een yder bekent, dat denselfden commandeur, Nicolaes Baddiford, naervolgens ende by publicatie met dese tegenwoordige voor hem selffs ende syne eygenaers van 't selffde schip protesteert tegen deselve Nederlantse Oost-Indise Comp^{e}, denselffden h^{r} Gouverneur Generael ende den raet van Indien, alsmede den admirael Willem Bastingh ende alle andre, agerende door, voor off onder die gene voor deselffde Nederlantse Oost-Indische Comp^{e}, van wegens de breucke van deselffde vrede, unie ende voorgemelte laetste confederatie, alsmede om het verlies van tyt, oncosten, schade ende nadeel, dewelcke oock om deselvige vorige overvallinge willen, syn surpryse ende ongerechtigh arrest van 't selffde schip ende commandeur, het selffde schip ende syne eygenaers almede geleden hebben ofte namaels, waer in het zyn mochte, sullen komen te lyden, om door alle wettige middelen weder gerecouvreert te werden; in getuygenisse waervan denselffden commandeur, Nicolaes Baddiford, hier toe syn hant en segel geset heeft, desen 29^{en} dach van December 1658; geteyckent: Nicolaes Baddiford; geteeckent, gesegelt, gepubliceert ende verclaert aen boort van 't schip den Dragon, in tegenwoordicheyt van Jno. Willschar, Jan Paige, Robbert Wolger, Willem Danyes, Michiel Fitchet, Willem Apsmal, Thomas Morly, Joseph Thomas.

Recht Honorabile!

De schade van onse honorabile m^{rs} in de obstructien van haren vryen handel in dese haven van Bantam door uwe schepen van oorlogh ende konnen niet by UE. honorabile buyten bedencken blyven, hare schepen den inganck geweygert zynde in de haven, haer gedesigneert, hare middelen opgesloten in dese belegerde plaets sonder vryheyt om die te transporteren mogen, onse coopluyden geweygert in te mogen passeren tot hare gedesigneerde residentie plaetsen ofte om hare particuliere goederen van 't een in

't ander schip te mogen transporteren, moet uytbersten tot een groote schade ende nadeel van de honorabile imployerende, gelyck als een rekenschap van alle die dingen sal verwacht worden van diegene, die cooplieden zyn in de coophandelycke methode van ons affgelegen, so en derven wy oock niet den plicht van getrouwe dienaers nalaten in het maken van dese onse wettelycke protesten tegens alle sulcke daden; ende wy syn oock versekert in UE. heerlyckheyts wetende oordeel, dat wy sullen verexcuseert zyn, terwyl dat wy onsen dienst manageren met alle respecten, den cooplieden toepassende, en oock Christenen; vergeeft derhalven dese onse moeyte, daertoe de wetten van coophandel ons dwingen. Onderstont: mynheer, lager: UE. honorabelheyts seer demoedige dienaers, geteyckent Inº. Edwards, Henry Sage, Wm. Mainstone, ter zyden was gesn. Bantam, Feb. 25, 1658.

Naerdien het schip Dragon, waerover commandeerde Nicolaes Baddiford, is bevracht geweest, van de recht honorabile, de Engelse Oost-Indische Compe in parthye van chartres, in dato April, 16, 1658 ende gedesigneert naer de haven van Bantam op het eylandt van Java Major, in een vreedsamen wech van coophandel voor hare rekeninge ende van haren't wegen; ende naer dien hetselffde schip in vervolgh van syne reyse naer de haven van Jamby van de rhede van Bantam aengeslagen was op den 30en October 1658 door den alsdoen commandeur van de Duytse vloot, leggende voor deselffde haven, op gepretendeerde ordre ende van wegen de heer Gouverneur Generael voor de Nederlantse Oost-Indise Compe ende wechgevoert naer Batavia ende aldaer opgehouden onder arrest voor den tyt van 6 à 8 dagen ende denselffden commandeur en een van de coopluyden in dienst van deselffde honorabile Compe geconfineert, sonder eenige redengevinge ofte belastinge voor hetselffde ofte exhibitie gedaen tegen denselffden commandeur, coopman, schip ofte cargo, waerop dat groote schade, ja tot 7 £ per diem, van den 31en dach van October veroorsaeckt is aen hetselffde schip ende noch anders groote onkosten daerop gevolght syn ende hare g'intenteerde voyagie in een eminenten hasart gestelt van te faillieren door dese onnabuerelycke en onvreedsame proceduren, dewelcke apparentelycken contrarie zyn de ware intentie ende het bedrach van de laetste handelinge ende vrede, gemaect tusschen syn hoocheyt, den heer protecteur van Engelant, Schotlandt ende Yrlandt, etc. ende de hoochmogende, de Heeren Staten Generael van de vereenichde Nederlanden, wy derhalven, Jan Edwarts, Hendrick Page, Robbert Straete ende Wm. Mainstone, gecommitteert by. de recht honorabile Compe tot manageringe van hare saecken in dit agentschap van Bantam, etc., ende aen dewelcke hetselffde schip geconsigneert was, door ons wettigh protest van wegen deselffde recht honorabile Oost-Indise Engelse Compe ende sulcks tegens de voorgemelte recht honorabile Nederlantse Oost-Indise Compe ende den heer Gouverneur Generael ende den raed van Indien, residerende op Batavia, ende alle commandeuren, schepen, etc. haer toebehorende off onder hare gehoorsaemheyt ende in haren dienst, ende dat over de breucke van de voornoemde

articulen van vrede, onlanghs gemaeckt tusschen de republycque van Engelant ende de vereenichde provinciën, voor alle onkosten, schade, intrest ende nadeel, welcke de recht honorable Oost-Indische Comp^e^ alrede heeft uytgestaen ende hier naer sal comen te lyden door het arrest ende de seisuire van het schip van voor de bay van Bantam, hetselffde forcerende naer Batavia ende hare commandeurs, gelyck gesecht is, confinerende; was get. Jo^s^. Edwards, Henry Page, W^m^. Mainstone; ter syden 't onderges.: geteeckent, versegelt, geprotesteert ende verclaert ende gepubliceert desen 22^en^ van February 1659; was gesubscribeert: Thomas Clough, Henry Pearle, Richard Mohum.

Naer dien het schip Advys, waerover commandeert capiteyn Robbert May, was door de recht honorable, de Engelse Oost-Indise Comp^e^ in parthye van chartres, dato den 20^en^ April 1658 bevracht ende gedesigneert na de haven van Bantam op het eylant van Java Mayor in eenen vreedsamen wech van coophandel van haren t' halven ende om haer middelen ende resterende in retour van goederen met hetselffde schip, in vervolch van hare reyse arriverende behouden onder Pulo Panjangh voor de bay van Bantam voornoemt, door den commandeur van de Duytse vloote ende syne andre oorloch schepen, pretenderende ten selven eynde commissie van de heer Gouverneur Generael vande Nederlantse Oost-Indise Comp^e^ tot Batavia, geweygert is geworden inganck in de haven van Bantam ofte eenige plaetse onder de dominie van den Sulthan van Bantam met groote dreygementen van branden, sincken ende van gevangen nemen van deselffde personen, ende niettegenstaende alle amicable ende vreedsame bejegeningen van den recht honorablen, den heer Gouverneur Generael van de Nederlantse Oost-Indise Comp^e^ ende den raad van India, tot Batavia residerende, ende 't sedert door onse brieven aen haer tot vrye toelatinge van 't selffde schip in dese haven, konnen niet verwerven dan een weygeren, door welcke violente ende onnabuerlycke proceduren, tegens de ware intentie ende retour van de articulen van de laetste vrede handelinge ende unie tusschen syn hoocheyt, den heer protecteur van Engelant, Schotlant ende Yrlant ende de hooch mogende, de heeren Staten Generael van de Vereenichde Nederlanden, hetselffde schip voor dese bay gelegen heeft van den 15^en^ dach van October lestleeden tot dato deses op 8 ponden steerlinghs daeghs van wegen deselffde verder verblyven ende tot verder ongelooffelycke belastinge ende schade van deselffde Comp^e^, die verplicht zyn een seer groote vracht te betalen voor desselffs reyse, wy derhalven, Jan Edwarts, Henry Page, Robbert Strate ende W^m^. Mainstone, in commissie van de recht honorable Comp^e^ tot manageringe van de saecken in dit agentschap van Bantam etc. ende aen welcke hetselffde schip was geconsigneert, doen ten baete van deselffde recht honorabile Oost-Indische Nederlantse Comp^e^, den heer Gouverneur Generael ende den raet van Indien, residerende op Batavia, ende alle commandeuren en schepen, haer toebehorende off onder hare gehoorsaemheyt en in haren dienst, over de breucke van gemelte articulen van vrede, onlangs gesloten tusschen de republycque van

Engelant ende de g'unieerde provintien ende voor alle costen, schade ende intrest ende nadeel, die de recht honorable Engelsche Oost-Indische Comp^e^ alre'e ontfangen heeft ofte hier naer noch ontfangen sal, door ophoudinge van hetselffde schip Advys van de reede van Bantam voornoemt, deselffde Jan Edwards, Henry Page, Robbert Streete ende W^m^. Mainstone bevestigende, dat by aldien hetselffde schip Advys directelyck gearriveert ware in dese haven, daer goederen genoech waren voor de reeckeninge van de gemelte recht honorabile Engelse Oost-Indische Comp^e^, gereet om hare ladinge ende retour naer Engeland, sonder te vervallen in de minste verbeurte van eenige demeure.

Gesegelt, verclaert, geprotesteert ende gepubliceert desen 22^en^ van February 1659; was get. Jan Edwards, Henry Page, W^m^. Mainstone, Richard Mohum, Thomas Clough ende Henry Pearle.

Naer dien het schip Marigold, daerover commandeert Capiteyn Jan Connis, door den agent, etc., residerende in 't fort S^t^. Joris op de cust van Chormandel, voor de recht honorabile Engelse Oost-Indise Comp^e^ volgeladen was met balen goederen van daer ende gedesigneert directelyck naer de haven van Bantam op het eylant van Java Mayor ende geconsigneert naer den agent, etc. voor de recht honorable Comp^e^ tot Bantam ende M^r^. W^m^. Gifford, ende gedesigneert voor de venteringe van dese haven, ende alleenlyck bequaem voor deselffde zynde, met versoek, dat, hebbende alle hare balen gelost, dat het schip alsdan met allen spoet syn reys bevorderen na Japara ende Macassar om haren mousson te behouden, het welcke schip, arriverende voor de bay op den 15^en^ van February, gedwongen wierd te anckeren met een schote, gedaen van den admirael van de Duytse vloote, alhier leggende tot ende in de belegeringe van de haven, ende naderhant geweygert inganck in deselffde off haren coopman aen lant te komen om van de tegenwoordige saecken te mogen communiceren, daer zynde daer benevens te kennen gegeven, dat geen van de coopluyden, gedesigneert van de haven van Bantam, soude toegelaten werden passagie te nemen op hetselffde schip Marigold naer Macassar tot op nieuwe ordre van Batavia, door welck uytstel hetselffde schip manifestelycken souden hebben te hasarderen het verlies van haren mousson ende voyagie, ende door welcke apparente ende onlydelycke molestatien de vercopingen van de voornoemde goederen, etc., gedesigneert na ende alleenlyck handelbaer in dese haven, verhindert syn, ende men vervallen is in groote schade ende verlies van tyt ende de articulen van de leste vrede handelinge ende unie, gemaeckt tusschen syn hoocheyt, den heer protector van Engelant, Schotlant ende Yrlant ende de hoogh. Mog. de heeren Staten Generael van de vereenichde Nederlanden, manifestelycken verbroken zyn, wy derhalven, Jan Edwards, Henry Page, Robbert Street ende W^m^. Manistone, gecommitteert van de recht honorable Comp^e^ tot menageringe van de saecken in 't agentschap van Bantam, ende M^r^. W^m^. Gifford, aen wien 't gemelte schip geconsigneert was, maken derhalven voor ende ten dienste van de recht honorable Engelse Oostindise Comp^e^. dit ons wettigh protest tegens de recht honorable Nederlantse

Oost-Indise Compe, den heer Gouverneur Generael ende den raet van Indien, residerende tot Batavia, ende alle commandeurs en schepen, haer toebehoorende off onder hare gehoorsaemheyt en in haren dienst, over de breucke van de gemelte articulen van vrede, onlangs gemaect tusschen de republycque van Engelandt ende de vereenichde provincien, ende voor alle onkosten, schaden, intrest ende nadeel, die alreede ontfangen zyn van de recht honorable Oost-Indise Compe. off die deselffde noch ontfangen sal door de voornoemde ophoudinge van hetselffde schip Marigold uyt de haven van Bantam, alwaer sy tot de beste advantagie van het merendeel van haer cargo soude gedisponeert hebben.

Geteeckent, geprotesteert, verclaert ende gepubliceert desen 22en dach van February 1658; was getekent, Joan Edwards, Henry Page, Wm. Mainstone, Tho. Clough, Henry Pearle, Richard Mohum.

20 do. onder 't vallen van den avont, soo laten de jachten, der Goes ende Worcum, hier ter rheede 't anker vallen, komende van Ceylon, van daer mede brengende een cargasoen, bestaende uyt 186672 ℔ peper en 38539 ℔, soo aen onderwicht, als by twee vaertuygen, die gesoncken zyn, 304½ reael swaerte stamp paerlen, 1200 snoerties geregen paerlen, 18200 ℔ boscruyt, 79 roers, tsamen kostende ƒ 22755 : 18 : 5, boven 2 mortiers ende 6 metale falcoens, als 24 canaryns ongetaxeert van den treyn.

Soo comt mede den commandeur van der Laen ende den capiteyn Hartmans met 515 effective soldaten, boven noch twintigh officieren, door d'E. hr. van Goens van Colombo herwaerts opgesonden; met gemelte bodems becomen haer Ed. mede een brieff, nevens verscheyde bylagen, van den E. hr. Ryckloff van Goens, waerby largo wegens desselffs verrichten omtrent den Portugees op de cust van India als andersints op Ceylon g'intenteert ende verricht zy, als by 't appart sommier verbael van Ceylon, onder dato deser, daer largo verhandelt wert, can naergelesen werden, als mede 't gene den E. heer gouverneur van der Meyden ende den raet op Ceylon met gemelte schepen aen haer Ede hebben gecarteert.

21 do. werden de soldaten, van Ceylon op gisteren alhier aengecomen, aen lant gehaelt met eenige boots ende een chiampan, dan de chiampan in de mont van de revier blyvende vast sitten, soo syn de helft derselver soldaten maer aen lant gecomen ende d'andre van de chiampan sullen tot morgen, dattet hooch water is, moeten blyven sitten.

Op naermiddach laet hier mede behouden ter rhede het ancker vallen 't fluytschip, de Voglesangh, komende recht door uyt Bengalen, van daer medebrengende een ladingh van de aldaer voor dato opgekochte ende by de packhuysen in voorraet leggende rys, kostende .... nevens een brieff van den ..... in dato .... aen haer Ede, nevens eenige bylagen gesonden, welckers inhout in 't sommier verbael van Bengalen onder dato verhandelt staet.

22 do. cort naer de middach werden de soldaten, op gisteren ende van den morgen aen lant gecomen van Ceylon, onder haer ses vendels in ordre gestelt achter het viercant ende van daer langhs de westzyde onder de wal door de stadt tot binnen 't casteel voor de woninge van d'Ed. heer Gouverneur Generaal gevoert ende

aldaer cort by den anderen gestelt, alwaer d'selve door syn Ed[e] ende in 't aenwesen der E. heeren raden van India voor hare gepresteerde goede, trouwe diensten, bewesen in 't veroveren van soo vele steden ende sterckten op Ceylon, als de cust van India, onder 't beleyt van d'E. h[r]. raad Rycklof van Goens, op onse vyanden den Portugees bevochten, bedanct ende, om eens vrolyck te syn, met twee leggers stercken arrack vereert, daer voren danckbaer bleven.

De comp[e] deses casteels stont aen d'ander syde van 't binnen pleyn deses casteels in de wapenen, waeromme de ses comp[e] rontomme trocken ende drie salvos deden ende daervan vier comp[e] soo weder na buyten, om naer hare geordonneerde plaetsen ter besettinge der stadt als buyten forten te leggen, uyttrocken; d'andre twee blyven binnen desen casteele leggen.

Des avonts wert in vergaderinge van India goetgevonden den capiteyn, Johannis Hartmans, nu van Ceylon gekomen, aen de westsyde deser stadt, aen de poort Diest te leggen ende 't gesach over d°. poort, als de punten Nassau, Middelburch, Uytrecht ende Middelsteyn aan te bevelen, als de twee forten, gelegen buyten dese stadt, Batenburch ende Ryswyck.

Soo wert by haer Ed[e] goet gevonden, also den Chinees basaerwachter van 't Chinese hooftgelt voor drie dagen sich selver heeft fugityff gestelt ende derselver borgen niet suffiçant genoech bevonden werden om die pacht te konnen aen haer nemen, soo is verstaen die weder voor 9 maenden, van primo April beginnende, openbaerlyck by beckenslach aen de meestbiedende te verpachten ende de gemelte borgen by provisie in versekeringe te stellen.

23 *d°*. maeckt den sabandhaer Symonsen syn Ed[e] bekent, hoe drie groote joncken, die int gesicht deser rheede syn leggende ende door de harde ooste wint de rheede niet connen bereycken, de joncken syn van Bingam, capiteyn der Chinesen alhier, die met een volle peper ladinge van Sumatra's Westcust komen, alwaer over de negen maenden gelegen, met passe van haer Ed[e] geseylt zyn.

24 *d°*. Op beden middach werden door de Ceylonse, hier op voor gisteren aengecomen soldaten een der twee leggeren stercken arrack, haer door haer Ed[e] op eergisteren vereert om eens vrolyck te zyn, uyt s' Comp[s] magasyn naer de stadts binnen berm onder de punt Uytrecht gesleept om die aldaer gesamentlyck te nutten, latende den tweden voor morgen leggen.

25 *d°*. Van naer middach waren de Ceylonse gekeerde soldaten doende met den tweeden, haer vereerden legger arack te incorporeren, daer mede so dien middach doorbrachten, doch so effen niet toegaende, off daer liep een plockhartie op, dewyle sy van zyd als ander geweer ontbloot waren; soo waren mede by haer toegecomen eenige matrosen der twee jachten, Goes ende Worcum, daer mede hier aengecomen waren, waeronder een matroos, die hem in 't nuttigen van dien dranck soo verre vergat, dat sich 't herte affbrande ende de siele van 't lichaem by 't vath dede scheyden, dat voorwaer te beclagen is in ons volck, dat haer selffs geen maet kunnen stellen, maer veel liever, als het crygen konnen, haer selven te cort doen dan een dronck te laten staen.

Op 't gestadich aenhouden der aenwesende gevangen Portugesen, gequalificeerde

personen, als capiteynen Moor, capiteyns, vendrigs ende dons, soo is by haer Ed[e] goet gevonden deselve tot haer onderhout, namentlyck de cap[ns]. Moor acht rycxdaalders, d'andre al te samen vyff rycxdaelders 's maents te geven boven rantsoen rys ende voor yder hooft harer familien, die niet dienstbaer syn, yder gelycke reael ende al tsamen rantsoen rys, om alsoo d'selve van verder clachten te voorcomen.

Op heden wiert mede die van de penne der twee comp[e] suppoosten deses casteels, als die van de stadt door haer Ed[e] aengesecht, dat voortaen by dage niet meer in 't stadhuys souden waken, maer die wacht als voor desen voortaen door die van de militie soude waergenomen werden.

26 *d*[e]. komen de drie nachodas van de drie joncken van cap[en] Bingam aen lant, waervan den eenen een brieff aen haer Ed[e] uyt de besettinge van Bantam is mede brengende, als twee brieffies van de ses Nederlandse gevangens op Priaman, mede aen haer Ed[e] geschreven, zynde gedachteeckent, dat van Bantam den 22[en] deser maent, van inhoude eenlyck, hoe aldaer den 19[en] de jachten, Goes en Worcum; waren gepasseert, als wanneer dien naer noen noch in 't sicht bequamen, oock onder de vloot qnam een jonck, die op Batavia seyde thuys horende ende vertoonde syn passe van haer Ed[e] om op Priaman van Batavia te mogen varen ende wederkeren, derhalven den nachoda een schip tot convoy ende versekeringe van de Bantammers hadde versocht, 't welck door den commandeur van der Maerssen hem toegestaen zy, ende daer toe geordonneert 't jacht Domburch om hem beoosten de Menseeters te convoyeren, daer op 't seyl gongen, dan 's nachts hadde de jonck de cours verandert, soo dat hem gemelte jachts volck 's morgens niet en sagen; dan omtrent 15 mylen buyten de besettinge wiert een jonck gesien, daerop twee jachten deden seyl maecken; die van de jonck, dat siende, setten 't om de oost, alwaer door die van Domburch weder wiert ontmoet, die dan den nachoda aen boort dede komen ende verstonden het deselve jonck was, derhalven is by gemelte jachts raet by resolutie goetgevonden die jonck op te brengen in de besettinge, also meenden, dat getracht hadde haer te ontduysteren ende ter schuyl binnen Bantam te lopen off daer te lossen, derhalven gemelte jonck op dato syns schryvens in de besettinge opgebracht hadden, ende ten welcken tyt daer noch twee gelycke joncken, met peper versien, met passe van Priaman quamen met voorgeven naer Batavia te willen; soo was te rade geworden gemelte drie joncken door 't jacht Domburch tot 't eylant Amsterdam in sekerheyt te laten convoyeren, zynde 't verhaelde al, dat 't sedert 't vertreck van d'E. heer Keyser daer voor gevallen was, derhalven daer mede syns schryvens affbreeckt.

De twee brieffies van Priaman was 't eerste getekent by den assistent cassier, van Asperen, ult[o] January 1659, inhoudende alleenlyck een langh verhael van desselff aencomon ende verblyff aldaer, als het gevangen nemen van 's Comp[s] dienaren op Ticko ende Priaman, daer onder hy eene was, het aflopen ende plunderen der logie ende hoe aldaer noch met haer sessen sterck waren, ende noch een was naer Atchien gevoert ende wierden daer dach ende nacht bewaert ende gedwongen in de kettingh, sulcx veel armoede ende honger leden; de panglimaes

ende orancays langs de hele cust lagen seer overhoop ende stelden haer tegen den anderen op, omdat d'een Aetchin wilde affvallen ende d'ander daer by blyven, ten aensien van dat daer sonder handel saten; ondertusschen lieten sy de sake ende de uytkomste, als hare verlossinge, Godt bevolen; desen brieff was sendende uyt haer aller naem met nachoda Tjencke, die haer veel goets gedaen hadde, die haer hadde geseyt, daer in corten met syn jonck weder te sullen komen, soo licentie daer toe van haer Ed. hier becomen konde; sulx geschiedende, versochten seer nedrich, dat haer Ed^{e} haer doch van weynich behoeften tot cleden ende dranck, als gelt tot rys ende anders belieffden te versorgen, also seer nodich was, aen welckers waerheyt haer gedroegen aen gemelten nachoda ende soo het schryvens besloot ende ondertekenden als boven.

Den tweden brieff was maer een cartebelleken, door eenen Adam Claessen geschreven selver dach off plaets, beclagende alleen derselver quaden toestant ende gebreck van decksel ende leefftocht, die dan aen haer Ed^{e} versocht haer van hier, indien eenige nachodas daer weder met haer Ed^{e} passe te komen stonden, mochten bedacht werden, waer mede naer nedrige groete gesloten ende getekent heeft.

27 *d°*. Heden wiert alomme ter gewoonlicker plaetsen door affictie van billietten den Chinees, als andere ingesetenen, bekent gemaeckt, hoe haer Ed^{e} by hare resolutie hadden vastgestelt de pacht van 't Chinese hooftgelt, alsoo den pachter was wechgelopen, op ultimo deser maent ten huyse van capiteyn Bingam voor 't lopende jaer, aenvangende met primo April, by openbare beckenslach aen de meestbiedende te verpachten, opdat die daerinne mochte gadinge hebben, ten gemelten tyde haer daer hadde te laten vinden.

28 *d°*. comt hier naer veel suckelens ter rhede geseylt 't jacht, de Zaphier, komende van Malacca, hebbende over de acht dagen in 't verre gesicht van Batavia door harde contrarie westelycke winden gedreven, mede van Malacca herwaerts brengende 97 $^{1}/_{2}$ reael swaerte gout ende 1901 picol suyveren peper, aldaer tsamen incoops kostende, met alle onderwichten ende daerop gevallene ongelden, *f* 28566 : — : 3, nevens een brieff ende eenige bylagen van d'h^{r}. gouverneur Joan Thyssen ende den raed aldaer, waerby den toestant aldaer, als 't behouden aencomen ende weder van daer seylen der Noortse schepen met hare Japanse ladinge voor de Indise comptoiren is adviserende, als den voortganck der vercleninge der stadt, breder by 't gehouden sommier verbael van Malacca onder dato naer te lesen.

Op heden is in vergaderinge van India goetgevonden, alsoo alle de vier compagnien, soo van 't casteel als de stadt, geen luytenants, noch vendrigs hadden, uyt de officieren der militie, alhier van Ceylon aengecomen, binnen 't casteel provisionelicken uyt d'selve te leggen ende te gebruycken tot luytenant den sergiant ende provisionelen luytenant, Christiaen Poolman, ende tot vendrich den vendrich Walraven Thome, ende onder de comp^{e} van cap^{n}. Burgers tot luytenant den vendrigh ende provisionelen luytenant, Govert Danielsen, ende tot vendrigh den serjant ende provisionelen luytenant, Severyn d'Ollander, onder de comp^{e} van capiteyn du Chiene tot luytenant den sergiant ende provisionelen luytenant, Benjemyn Perigrinus, ende

tot vendrich den vendrich Jan Diricksen ende ten jongsten onder de comp^e van capiteyn Johan Hartmans tot luytenant den provisionelen luytenant, Nicolaes Jacobsen, ende tot vendrich den serjant ende provisionelen luytenant, Barent Harmensen; welcke officieren ten merendeelen door d'h^r. van Goens haer Ed^e als soldaten van couragie werden gerecommandeert.

Soo is mede by haer Ed^e goetgevonden tot 't halen van eenigh swaer hout tot paggeringh als onderleggers, oock 10 à 12 duysent sparren in Baccassi te hacken ende herwaerts te halen, daer toe den vendrich P^r. Thomassz. te gebruycken ende tot overvoerder derselver houtwercken de fluyt de Mees aen te leggen ende tot beschermiuge vande houthackers ende de contings, daer 't hout mede aen boort sal moeten gebracht werden, voor 't gewelt der Bantamse rovers mede te laten gaen de chiampan Middelburgh, ten oorlogh boven light op te boeyen ende met acht buysen te monteren, nevens noch twee bequame, wel gemonteerde oorlogh chaloupen, die boven haer varent volck met noch eenige swarten tot hacken ende dragen mede sullen gesonden worden.

29 *d°*. comen d'h^r. advocaet fiscael van India ende den lantdrost naer den anderen binnen 't casteel ende maken haer Ed^e bekent, namentlyck d'h^r. fiscael, hoe met heeren gecommitteerde uyt den achtbaren raad van justitie, nevens den opper-chirurgyn deses casteels, hadde wesen visiteren een matroos, die hier achter 't casteel in de buyten gracht was gevonden ende met wassen scheen verdroncken te zyn, ende den h^r. lantdrost, hoe buyten de stadt, omtrent een canonschoot ter syden Ryswyck, een swart in 't water hadden wesen visiteren met heeren gecommitteerde Schepenen ende den stadts chirurgyn; ende hadden niet anders kunnen vermoeden off was in 't water verdroncken, doch hoe daer in gecomen was, was haer onbekent, zynde beyde droeve ongelucken.

30 *d°*. wert d'heer Gouverneur Generael door den sergiant, leggende op 't fluytschip, 't Wilte Paert, recht voor de Ankese revier op de wacht, bekent gemaeckt, hoe op gisteren morgen een soldaet, nevens een matroos, met verloff om aen lant wat te mogen gaen schieten waren gegaen, dan waren tot noch niet weder aen boort gecomen, sulcx beducht bleeff, off sy wel van eenige Bantammers mochten genomen syn, also daer Bantammers vernomen hadden.

31 *d°*. tegen den middach is door d'E. heer directeur generael, Carel Hartzinck, ten bywesen van d'h^r. ontfanger ende licentmeester, ten overstaen van den officier ende gecommitteerde heeren Schepenen by openbaren beckenslach aen de meestbiedende ten huyse van den cap^s der Chinesen voor dit lopende jaer verpacht de pacht van 't Chinese hooftgelt ende is gemynt by Soetse voor 1450 rycxd^rs 's maents, makende juyst 500 rycxd^rs 's maents minder, als den fugityven Chinees Kieko die voor dit jaer gepacht hadde.

Lopende dese maent, soo zyn alhier van Javas Oostcust, als Palembangh, Jamby, Malacca ende Johoor aengecomen 108 stucx allerhande inlantse nayetten, zynde te samen gemant geweest met 915 coppen, ende hebben alhier de onderstaende coopmanschappen vertolt ende vervolgens aen de marct gepresenteert, namentlyck:

290	lasten	rys,
5	»	padie,
1½	»	sagou,
1	last	sout,
1	»	boonties,
6820	picols	peper,
1½	»	lange peper,
730	»	swarte suycker,
11¼	»	anys,
106	»	taback,
210	»	benjewin,
40	»	thin,
8	»	drakenbloet,
7	»	hartevlees,
7	»	comer,
2	»	lynsaet,
1	»	cardamom,
2	»	cattoen,
78	stucx	koebeesten,
7	»	hartebeesten,
19	»	bocken,
16	»	gansen,
2075	»	eenden ende hoenderen,
5500	»	allerhande, koock-, drinck- ende kalck-potten,
910000	»	oude pinangh,
4480	»	» clappus,
13560	»	dammers,
6920	»	cadjangs,
1820	»	Javase maties,
180	»	rys wannen ende manties,
650	»	ysere pannen,
40	»	copere the ketels,
2000	»	allerhande groff posteleyn,
1000	»	drooge visch,
12200	»	soute eyeren,
1050	»	» kuyt,
7000	»	ingesoute vissies,
360	»	doelangs,
475	»	riemen ende bengayen,
6500	bossen	suycker,
1350	»	tamberinde,
10000	»	loock,
5000	»	ajuyn,

770 bossen rottangh,
275 potten clappus oly,
700 » met calck,
2 tonnen met goutdraet,
2120 sacken capock,
180 jaty plancken ende andere clenigheden ende cramerien meer.

Lopende dese maent, soo syn van hier weder 116 inlantse vaertuygen, soo groot als cleyn, naer Javas oostcust vertrocken, waer onder vyff naer Macasser ende 2 naer Baly, ende hebben van hier weder wech gesleept volgens 't opgeven derselver schippers ende haren betaelden tol de volgende goederen, te weten, voor:

16853 rycxd^{a} aen allerhande geschilderde cust doecken,
50 » » comptanten,
78 » » benjuwin,
17 » » thin,
20 » » loot,
30 » » out yser,
57½ » » kisten medicinen ende andre Chinese cramerien.

In Maert, soo syn op ende om Batavia 86 personen door de doot weghgeruct ende begraven, bestaende allé uyt Christenen, als:

46 Comp^{es} dienaers,
1 burger,
1 kint,
8 inlantse mans personen,
6 d°. vrouwen,
17 d°. kinderen,
7 stucx lyffeygenen.

Tsamen 86 coppen.

Daer tegens, soo syn alhier in gemelte tyt weder door de bedieninge des echts te samen gegaert dese navolgende personen:

7 Comp^{es} dienaren,
3 burgers,
3 Mardyckers.

13 paer.

Soo syn mede in meergemelte maent Maert alhier dese naervolgende kinderen gedoopt, als:

.... Europeanen,
.... inlantse,
.... lyffeygenen.

Volgens de lyste, door den E. lantdrost ten platten lande alhier aen d'Ed^{e} heer generael overgegeven, soo syn hier op Batavia onder de jurisdictie der E. Comp^{e} ende hare capiteynen ende hooffden bevonden te onthouden 1172 Javanen, namentlyck:

by de schans Jaccatra onder den Javaensen capiteyn Zittra	367	pers.
» de revier Crocot, onder den Javaensen capp. Schilder	368	»
» de oude capiteyn der Javanen onder de poort Uytrecht, als zyn luitenant	226	»
buyten de poort Diest onder Jan de Britte, soo Javanen, Maleyers als Baliers	178	»
noch wercken by verscheyde personen alhier noch verscheyde Javanen tot	33	»
Tsamen	1172	pers.

April Anno 1659.

Primo d°. comen binnen 't casteel by den Gouverneur Generael een soldaet ende drie swaerten; den soldaet verhaelt, hoe op eergisteren, nevens een matroos van 't Witte Paert, ter wacht leggende voor d'Ankese revier, met verloff syner opperhoofden naer lant waren gegaen om daer wat te schieten, waer gecomen synde, soo sagen wel, gelyck oock al gesien hadden, eer van boort voeren, twee à drie canoties, in ider twee man om te vissen, die haer aen lant opstonts besprongen ende hem, soldaet, gevangen gecregen hadden, doch den matroos hadden sy in het verweeren doot gesteken, waerop hem aen een oorlogs prau, die sy, Bantammers, daer, verborgen onder tacken ende ruychte, in een creeck hadden leggen, brachten ende wel vast bonden; des anderen daegs sach, hoe sy sterck waren 16 man, hebbende 4 à 5 canoties by haer, daer sy soo twee en twee in gaen sitten, off vissers waren, ende ymant vernemende, dan daerop uyt vallen, gelyck den dach daeraen sy een prau, varende met 4 slaven om branthout, genomen hadden ende 't vaertuych gesoncken ende de slaven gevangen aen haer tinangh gebracht, daerop gemelte Javanen, als van menschen roven noch niet versadicht waren, op heden met haer twaelfven van boort voeren met verscheyde canoties op de oude wyse, waerop twee der aen boort verbleven vier Javanen haer een weynigh van de groote prau om te vissen begaven, 't welck by den soldaet ende een der swarten gemerckt zynde, gaven den anderen moet ende sprongen op, yder nemende een cris ende vielen de twee aen boort verbleven twee Bantammers op 't lyff ende ontsielden haer, dat niet sonder groot geraes ende verlies van tyt toe gingh, sulcx de twee vissers weder sagen komen, daer op de soldaet, de cris noch medenemende, nevens drie swarten, haer over boort begaven ende 't oostwaert in op het vluchten stelden, latende den vierden swart, zynde een out man ende die seyde het niet soude konnen ontlopen, in de praeu verblyven ende waren 't, Godt loff, so ontcomen.

Soo seylen van hier na Bacassj 't fluytschip de Mees, d'oorlogs chiampan Middelburgh ende twee wel gemonteerde champan, nevens vyff gontings, naer de rivier van Bacassj met den vendrigh, Pieter Thonissen, om aldaer eenigh swaer hout, tot onderleggers ende pagger hout te gebruycken, als om acht à thien duysent sparren te hacken, waertoe vyftigh slaven mede gaen, soo om te hacken als te dragen.

Daer tegens comt hier weder ter rhede geseylt 't gallot, Charlois, uyt de Bantamse besettinge, van daer mede brengende twee brieffiens, het eene van den assistent, Jacob Machelm, uyt syne gevanckenisse tot Bantam dato 25 Maert geschreven, doch vertrouwen hem in den maent, door dien lange daer gevangen geseten heeft, sal vergrepen hebben, houdende aen den coopman ende den commandeur der besettinge, Jacob Keyser, ende het ander van den coopman van der Meerssen, gedachteeckent op heden p^{ro} April, houdende aen haer Ed^{e}; het brieffken van gemelten assistent Mackelyn hout in, hoe aldaer binnen Bantam wel 50 vaertuygen, daer onder eenige al vry groot, tot 4, 5 à 6 lasten, met peper, witte suyckeren ende gengber geladen lagen om by donckere nacht daer mede naer Lampon te seylen, gelyck daer reede al eenige dien nacht syns schryvens verseylt waren, alwaer 't Engels schip, de Advys (van daer geseylt, met voorgeven van naer Engelant te seylen) heymelyck gekeert was om aldaer syn ladinge ter sluyck in te nemen, dat dan, naer daer van seker bericht hadde becomen, syn E. met den brenger, een Chinees, die voor de bestellinge vyff rycxdaelders hadde belooft, cito tot derselver naerichtinge hadde willen bekent maecken; in middens soude hy, Mackelyn, een letterken van den ontvanck wederom verwachten.

Den brieff, door den Ed^{e} van der Maerssen aen haer Ed^{e} geschreven, bracht mede, hoe opstonts syns schryvens, zynde middernacht voor p^{ro} April, door twee Chinesen een brieffken van den assistent Mackelyn uyt Bantam steelsgewys aen boort hadde becomen, waer by hem waerschoude, hoe 't Engels schip, d'Advys, in Lampon gekeert was, naerdat op 11 Marty door 't jacht Brouwershaven buyten de Prince eylanden was geconvoyeert, om daer ter sluyck syne ladinge door cleen vaertuygh, van Bantam by donckere nacht uytlopende, in te nemen; edoch, alwaer 't schoon met den lichten daer uytliepen, soo soude hy, van der Meersen, met de bodems der besettinge 't selve niet connen beletten, als haer Ed^{e} uyt den mont van d'E^{s}. van Dam, als Keyser, die 't selve 't harer aenwesen dagelycx genoegh gesien ende ondervonden hadden, soude konnen verstaen.

Gemelte van der Meerssen soude uyt de besettinge wel twee kloucke jachten hebben affgesteecken om gemelten Engelsen bodem op te soucken, maer hadde daer toe geene connen missen, vermits aldaer, op daegs voor syn schryvens, van de cust Cormandel g'arriveert was 't Engels schip, de Marchiand delight, volladen met douckep, die gaerne daer tot Bantam hadde willen lopen ende daer lossen, als op haer aencompste genouchsaem tegens wil onser besettinge had vermeent te doen, also niet tot setten conden gebracht werden, tot dat haer 't vier soo naer aen de voeten geleght hadden, dat vive force mosten setten off anders 't schut affwachten.

Uyt de voren verhaelde, by hem, van der Meerssen, geciteerde twee Bantamse Chinesen, die hem 't brieffken van Makelyn brachten, hadde verstaen, ende syn E. versekert, dat de Javanen tot Bantam sterck doende waren aen hare vaertuygen ende dat in weynigh dagen een groote menichte oorlogh tingangh tot d'een off d'ander exploict in zee soude brengen.

Nevens syn schryvens sont elff personen mede, die aldaer aen Brouwershaven ende Domburgh waren komen overlopen uyt ....., soo de Chinesen voorgaven,

daer qualyck aen de kost conde komen, bestaende in drie slaven, daer onder twee slaven van d'E. landdrost, Jan Ferment, ende twee Balyse wyven, die de slaven volgden, als twee Chinesen met een vrou ende drie kinderen.

Dit syn schryvens was dan met 't gallot Charlois haer Ed[e] toecomende, dat by raads resolutie, soo tot het een als 't ander vorengemelt haer Ed[e] daer by bekent te maecken, t'harer governo hadden goetgevonden aff te steecken; inmiddels souden alle debvoiren aenwenden om, soo veele mogelyck, den Engelsman wel te verseeckeren, dat daer niet alleene niet quame in te lopen, maer oock niets te lossen off te laden, voornamentlyck buspoeder, daer den Bantammer op 't hoochste om verlegen is.

Soo sont uyt de besettinge op negen zeevarende personen, die, vermits de berre-berry hadde, daer geen dienst conden doen, daermede naer nedrige gebiedenisse ende toewenschinge van de segen des Heeren affbrack ende besloot.

Heden naer middagh, in vergaderinge van India, is aen den burger Thomas de Lieffde, op syn versoeck toegestaen ende vergunt een pas voor syn jonck, groot ontrent 150 lasten, om die naer de Sumatrase Westcust met syn volck tot opcoop van peper te mogen versenden.

De reduyt Buiren, als leggende onder het canon der stadt ende tusschen de twee groote nieuwe buyten gemaeckte sterckten, Batenburgh ende Jaccatra, is by haer Ed[e] althans ondienstigh geoordeelt door die van de militie te laten bewaken, derhalven de besetters in te trecken ende over 't guarnisoen te verdeelen, doch met dien verstande, dat gemelte punt Buiren echter sal blyven staen in syn geheel ende voortaen op deselve Comp[es] leerbereyders ...... ende die plaetse beneden om deselve langs den ....kant met kuypen als andersints, tot het leerbereyden vereyssende, bequaem te doen maken.

2 *d*[o]. Op heden is by ..... affictie van billietten een yder bekent gemaect, hoedanigh voortaen niemanden, wie hy oock soude mogen wesen, vermogen sal aen eenigh hier te comen handelaer syn boort te varen, voor ende aleer syn ancker ter rheede sal hebben laten vallen off wel vast leggen, op poene van het vaertuygh, daer mede sullen varen, verbeurt te zyn, boven een amende van 20 r[s]., alsoo haer Ed[e] 't selve sodanigh ten dienste van 't gemeene beste bevonden te vereysschen.

3 *d*[o]. Heden morgen lichten haer anckers uyt dese rhede ende seylen naer de revier Palembangh, om deselve nevens syne spruyten te besetten ende die natie alle handelinge te weren, de jachten Bloemendael, Koukercken ende de Kath, nevens twee wel gemonteerde oorloghs chaloupen, synde de opperhooffden derselver door haer Ed[e] op gisteren avont in vergaderinge van India hare schriftelycke instructie ter hant gestelt, nevens een brieff aen 's Comp[es] opperhooft, de Goyer, op Jamby, om aldaer door de jachten Zeehondt ende de Marya, wanneer uyt de Palimbangse besettinge opbreecken, nevens eenige comptanten, doucken, als andersints, die alsnu mede syn sendende, derwaerts te brengen, om van daer in contra weder een ladinge peper te halen, als omstandigh in 't generale Batavias brieffbouck onder dato 2 deser, daer de instructie voor de besetters, als den brieff naer Jamby ingeschreven staen, can naergesocht ende gelesen werden.

Soo light mede syn ancker ende seylt van hier naer Japara op Java's oostcust 't fluytschip, de Coninck Davidt, om aldaer een ladinge houtwercken in te nemen ende herwaerts te brengen, medenemende een brieffken aen 't opperhooft, Evert Michielsen, van haer Ed^{e}, welckers affschrift geregistreert staet int Batavias brieffbouck onder den 2^{en} deser.

4 *d°*. is by de hooge regeringe alhier goetgevonden ende verstaen, also 't gallot, Charlois, nu seer lange aen den anderen ter besettinge van Bantam is gebruyckt geworden ende althans desselffs schipper seer swaer aen de berre-berry leggende, derhalven 't gallot, den Appelboom. aldaer voortaen in plaetse te gebruycken ende ten dien eynde 't selve morgen derwaerts aff te vaerdigen, nevens ons schryvens; item 't jacht, de Leeuwinne, dat mede lange tyt aldaer in de besettinge is gebruyct geworden ende nootsaeckelyck versien ende gekielhaelt dient, te laten opcomen ende tot derselver vervangh weder derwaerts te gebruycken 't jacht, der Goes.

Ten jongsten is mede gearresteert 't schip, Dordrecht, voor 't patria aen te leggen ende met sappan, suycker ende salpeter te ballasten ende met peper te laten beloopen ende soo zeevast te maken, also altans sonder eenigh verlet geschieden can, oock alsdan altyt gereet om, des noot synde, hier off daer gebruyct te worden.

5 *d°*. comt alhier ter rhede gelopen een Javaens vaertuygh, geladen met peper, komende van Palembangh, welckers nachoda, aen lant komende, brengt een brieff mede, nevens eenige bylagen, van de schippers der twee jachten, de Zeehont ende de Marya, in de Palembangse revier ter besettinge leggende, houdende aen haer Ed^{e}, gecarteert 12 Maert 1659 in 't jacht, de Zeehont, welckers brieffs inhout bevatte, hoe aldaer, 't sedert het vertreck van den E. Joan Truytman, ter besettinge niet noterens was voorgevallen, dan dagelycx daer veele vaertuygen van de west comen te passeren ende dat den 5^{en} van Maert een jonck van boven uyt de spruyt Oubangh is affgecomen, alwaer 't jacht de Marya voor ter besettinge lach, die 't selve heeft gedwongen weder de Palembangse revier in te seylen, daer 's avonts 't schip Zeehont ten ancker quaem ende bevonden hetselven Japaers vaertuygh ende volck te syn, die voorgaven met haer peper ladingh naer Batavia wilden, die dan naer onse gevangens gevraecht hadden ende tot antwoort van den stuyrman derselver becomen, selffs in Palembang met stuyrman Graeff wel gesproken te hebben; oock wel middel was om uyt syn gevanckenisse aen de schepen te ontvluchten, soo 't maer wilde onderstaen; daer op de schippers aen den nachoda versekerden, indien syn stuyrman gemelte Graeff conde helpen, dat van daer aen onse schepen quam, souden hem in erkentenisse desselffs, niet alleen onverhindert laten naer Batavia seylen, maer oock een vereeringe doen, dat aennam te onderstaen; daerop denselven een brieffjen aen gemelte de Graeff ter hant stelden, van inhouden, als hier voren verhaelt, om sulcx, so zynde, de gelegentheyt waer te nemen ende, so het niet mogelyck ware, dat hy konde mede comen, dat dan ten minsten antwoort wederom met den brenger soude senden; waerop gemelten stuyrman des anderen daeghs, synde den 6^{en}, met een cleen praeutien naer boven is geschept, blyvende 't vaertuygh by onse schepen versekert leggen; ende was hy, stuurman, den 11^{en} weder affgecomen, verhalende, dat door de

groote ende stercke wacht, die de Palembangers met vaertuygen langs de revier hielden, het onmogelyck was, datter een mens konde uytcomen; dan bracht een brieff weder terugh van gemelte de Graeff, in dato 10 Maert 1659 in Palembang geschreven, waerby adviseerde, hoe aldaer noch met haer 23 Nederlanderen waren ende nauwe bewaert, doch alle welvarende; den brieff van den Javaen, den brenger, hadden wel ontvangen, maer om van daer te geraecken, sonder kennisse van de Palimbangers, was onmogelyck te doen, sulcx maer praeties vande Javanen waren, want den Javaen hadde selffs wel twee dagen heen en weder gevaren, eer hy Graeff den brieff hadden durven overlangen door groote vrese der Palembangers, die nauwe toesicht hielden, datter geen vremdelingen stilswygent souden vertrecken, also den oorlogh met Batavia seer vresen; ende vertroude sy seer geerne de schade aen de Comp[e] souden willen vergoeden, maer dorst niemant van haer daerom aen boort varen, also haer jongste schelmstuck, wanneer het jacht, daer Truytman op was, met alle haer macht, in 't aenbreken van den dach, meenden te overvallen ende met de menschen te leven, als met d'andre gedaen hadden, niet te openbaer ware geweest, waervan sy oock de smerte noch voelden, also sy alsdoen een groot getal dooden ende veele gequetsten becomen hadden, sulcx met schade ende schande mosten wycken; de stercken, die de Palembangers drie quart myl van de negry gemaect hadden, waren maer vuylens nesten ende bequaem om met een sloep haer selffs daer mede den neck te breken; oock waren de Palembangers, sedert dat so van de Zeehont gegroet waren, so vol vrees ende schrick, dat hy, Graeff, vast stelde, dat, in dien gemelte jacht haer hadde connen vervolgen, de gehele Palembangse macht soude geslagen off verjaeght ende de stad becomen hebben, als breder by 't apart sommier verbael van Palembangh onder dato deser naer te lesen.

Met het weder brengen van voorengemelte schryvens door den Javaen van stuyrman Graeff uyt Palembangh, so hadden sy goet gevonden den Javaen met syn vaertuygh te largeren, mits dat naer Batavia soude vertrecken; ende tot versekeringe desselffs, soo hadden daer twee lasten peper à 3000 ℔ 't last uytgelicht, om hem op Batavia door haer Ed[e] weder vergoet te worden, volgens haer daervan verleende hantschrift, dat versochten haer Ed[e] voor wel gedaen gelieffden te nemen, ende affbraken; omstandiger in't Palimbangs verbael, hier voren aengeroert, te vinden.

6 *d°.* 's morgens, heel tydigh, light syn ancker uyt dese rhede ende seylt na de Bantamse besettinge 't gallot, d'Appelboom, mede nemende een brieff van haer Ed[e] aen den commandant ter besettinge aldaer, waerby haer Ed[e] derselver schryvens syn beantwoordende ende op 't een ende 't ander nader ordre gevende, raeckende de besettinge aldaer, als by 't affschrift derselver, geregistreert in't Batavias uytgaende Indisch briefbouck, can naergelesen werden onder dato 5 deser.

7 *d°.* comt hier binnen 't casteel den sabandaer, Symon Symonsen, en levert syn Ed[e] een brieff, op heden door expresse affgevaerdighden van Tommagon Suranatta van Damack met eygen vaertuych aen syn Ed[et] den Gouverneur Generael geschreven; ende brengt desen inhout, uyt het Maleyts in't Nederlants overgeseth zynde, mede:

TRANSLAET BRIEFF *van Tommagon Suranatta aen d'Ed. heer Gouverneur Generael geschreven.*

Desen brieff comt van Keay Tommagon Suranatta op Damack aen myn broeder, den capiteyn Moor, die 't lant van Batavia gouverneert ende die Godt Almachtigh een lang leven hier op aerden wil verlenen, nevens andre Javaense complimenten meer.

Brenger deses is myn broeder, Wiera Diepa; ben ick sendende aen myn broeder, den capiteyn Moor, met desen mynen brieff, t'is even off ick selver by den capt. Moor quam; vorders versoecke seer vrundelyck, dat capiteyn Moor my gelieft te helpen met 5000 realen ofte wat minder, 't sy 4000 à 2000, also ick 't selve seer van node hebben; daer voor sal ick myn broeder wederom restitueren, 't sy rys, sout off houtwercken, volgens begeerte; hier nevens sende tot vereeringe twee lasten rys; gelieft 't selve in danck te aenvaerden.

Soo keert hier weder ter rhede ende binnen de revier den vendrigh, Pieter Thonissen, uyt Bacassj met 't fluytie de Mees, d'oorloghs champan ende twee chaloupen, nevens eenige gontings; ende rapporteert den gemelte vendrich aen syn Ede den Gouverneur Generael, hoe op gisteren avondt, de clock tusschen 7 ende acht uyren, hy, vendrigh, van buyten Bacassie revier, van de champan hadde gecommandeert de chaloup, het Hart, ende de galey, om naer 't boort van de Mees te convoyeren de drie met sparren volladen gontinghs; ende die een weynigh tyts wech geweest hebbende, hadden onmoet twee vaertuygen, daer aen geroepen hadden in 't Maleyts, wat volck, ende tot antwoort becomen: vissers, daer op de Javaenen een sloegs de chaloup, 't Hart, aengevallen ende overrompelt, hoe wel in yder een schoot met schroot hadden geleght, sulcx ten eersten twee man van 't chaloups volck over boort geraeckt is, die niet weten, waer gebleven zyn; voorts vier gequest; de rest was gelopen in 't afterdeck ofte tent, daer uyt haer seer dapper hadden geweert, so dat de Javanen, wat gewelt deden, geen cans sagen om 't selve te vermeesteren; oock beducht waren, also recht tusschen de Mees ende de champan in lagen, van besocht te werden, derhalven het so weder verlieten, mede nemende een yser stuck, nevens twee steen stucken, ende snydende de fock uyt het lyck en sprongen in haer vaertuygen ende schepten wech.

Ondertusschen was de galey ontseylt ende de gontings door haer volck, dat over boort gesprongen was, verlaten ende seylden soo heen, daerop den vendrigh, het geschiet hoorende, zyn tou capte ende mede met syn chaloup daer naer toe quam, rescontrerende de galey, die dan weder mede nam ende de dryvende vaertuygen als swemmende menschen weder visten; ende syn soo gelyckelyck naer de Mees gevaren ende aldaer tot de morgen verbleven ende 2150 stucx sparren aen overgegeven, die gekapt hadden, ende daermede soo gesamentlyck hier gecomen, hem met de vaertuygen daer niet langer voor de Bantamse Javanen dervende vertrouwen, also de Mees door de vlacte te ver van de wal moet blyven leggen ende geen bescherminge aen 't cleen vaertuygh can doen.

8 *d*°. Op heden wiert in vergaderinge van India goet gevonden den vendrigh, Pieter Thonissen, op gisteren hier van Bacassy gekeert, weder andermalen derwaerts te laten keren ende tot t'herwaerts voeren van de te hacken sparren als pagger houten 't fluytie, de Mees, mede te laten seylen ende tot bevrydinge van de rivier voor de Bantamse prauwen, als tot bescherminge van 't cleen vaertuych ende volck, 't fregath 't Wapen van Batavia, de oorloghs champan ende 30 soldaten mede te geven.

Soo is mede gearresteert 't fluytschip, de Vogelsangh, voor Siam aen te leggen, om aldaer in te nemen ende te laden den eysch voor Japan ende daer mede soo tydigh derwaerts te seylen, als mogelyck sal syn, om also tydigh in Japan te connen aen de merct komen.

Onder 't fortie Batenburch, daer de chimpan legt, een houte brugge met een valdeur in 't midden, tot 't deurschieten der boots, over de groote rivier te doen maken ende de geintresseerdens, die voor dato daertoe vrywilligh hebben gepresenteert een donatie te geven, gesamentlyck door den landtdrost ten platten lande te doen aenspreken, als die verder daeraen mochten gelegen zyn, ende op nieus yder laten tekenen, om alsdan 't gene meerder als 't gene, dat zullen comen te teeckenen, mochte komen te kosten, door de Comp^e^, die daer althans gestadigh een chiampan ende twee slaven houden moet tot de overvoer van haer volck, soo van de kruytmolens, aldaer onder Batenburgh gemaeckt, als de verdere onderhande zynde molens, breder by de resolutie, daer over getrocken, naer te sien.

9 *d*°. is niet noterens voorgevallen.

10 *d*°. is op 't ernstigh aenhouden der aenwesende voornaemste Portugese gevangenen, om van hier naer St. Thome op de cust Cormandel met 's Comp^es^ eerst daeghs derwaerts te verseylen schepen mede te mogen vertrecken ende alhier niet so lange te verblyven, tot dat de Comp^e^ van hier naer Goa besendinge doet, vast gestelt den Portegesen Gouverneur van Jaffenapatnam, Joan de Mello, die daertoe gantsch niet wil verstaen, maer dat sy altsamen met hem naer Goa sullen moeten vertrecken ende sy, Portugesen, sustineren dat niet gehouden te zyn, gemelten gouverneur de Mello door twee gecommitteerde heeren Schepenen ende derselver Secretaris uyt den naem van haer Ed^e^ tot derselver naerrichtinge te laten insinueren, dat hem sal hebben te verclaren met categorise antwoorde op gemelte Portugesen versoeck, om als dan by haer Ed^e^ nader op haer versoeck geleth te werden.

11 *d*°. 's morgens, tydigh, maect 't jacht, der Goes, syn seylen by ende vertreckt van dese rheede naer Bantam, mede nemende voor de vloot eenige verversinge ende benodigde provisien, ende is voor 2 maenden geprovideert om aldaer te kruyssen, als by het brieffjen, door haer Ed^e^ aen den commandeur aldaer geschreven, dat is mede voerende ende in 't generale brieffbouck geregistreert staet, can naer gelesen werden.

Omtrent de middagh sent den burger, Arent van der Helm, een cleen letterken aen syn Ed^e^, waerby bekent maect, hoe opstonts twee van syn volck over lant uyt de Morongen, daer syn vastigheyt heeft leggen ende syn volck, die hout cappen, haer des nachts in onthouden, verbaest zyn comen lopen ende verhalen, hoe van de morgen, omtrent vyff uren, een Javaense praeu met 15 cloecke coppen daer onder haer

legerplaets was gecomen; ende gevraegt door syn volck, wat begeerden, seyden, dat vissers van Batta (om de oost gelegen) waren, maer syn volck vertrouden het Bantammers waren; oock waren versekert de rivier alle nacht door eenige Bantamse vaertuygen, haer daer onthoudende, beseth wiert; oock dat haer rende vous hielden in Dacaronde off rivier van Campogrando, daer hy vermeende, sy wel te besetten waren, waer mede, met excuse, dat vermits aen het podagra lach, selffs haer Ed^e^ niet conde komen begroeten ende bekent maken, affbrack ende sloot.

12 *d^o^.* comt hier aen een vaertuych, nevens eenige expressen, door den Gouverneur van Patty met een brieff aen haer Ed^e^ affgesonden ende wert syn Ed^e^ door den sabandaer, Symon Symonsen, overhandigt, zynde in 't Maleyts ende bevonden desselffs translaet aldus te luyden:

TRANSLAET MISSIVE *van Kiey Tommagon Paty aen d'Ed^e^ heer Gouverneur Generael.*

Desen brieff comt van Kiey Tommagon Paty aen myn broeder, den Gouverneur Generael, die God Almachtigh langh leven, gesontheyt en voorspoet in 't lant van Batavia wil verlenen, ende die van alle natien van boven tot benedens wints gevreest wert, alsmede die seer vermaert wert in alle landen wegens syne goetaerdigheyt. Brenger deses, mynen broeder Wiera Wangsa, neffens desen brieff, ben ick sendende aen myn broeder, waerby versoecke seer vrundelyck, dat myn broeder my gelieft gunstigh te wesen, also den Sousouhounangh seer haestigh (dat noch binnens tyts) van myn affvordert alle de incomsten ende de thollen van Paty; over sulcx ben ik versoeckende aen myn broeder, dat my met 20 duysent realen gelieft te helpen: 't selve sal strecken tot behoudenisse van myn leven; ende soo myn broeder daer mede my niet en helpt, dan soude light gebeuren, dat ick uyt myn gelegentheyt sal raken en alles affgenomen worden; dits d'oorsaeck, dat ick myn broeder Wiera Wangsa tot myn broeder, den Gouverneur Generael, ben sendende, vermits den Sousouhounangh seer haestigh is om dat gelt te willen hebben; ingeval myn broeder sulcx my toestont, soo sal ick myn broeder daer voor alle 't gene van myn begeert, wederom tot voldoeninge restitueren; ick stelle al myn vertrouwen op myn broeder; daerom vertrouwe, dat myn broeder myn versoeck sal toestaen; mede versoecke myn gesant soo haestigh wederom te senden, als 't mogelyck is; verders myn vereeringh aen myn broeder is niets anders als twee lasten rys ende een harte beest; gelieft 't selve niet te versmaden; myne vordere begeerte is myn broeder Wiera Wanga wel bekent.

13 en 14 *d^o^.* synde Paesschen, wiert den eersten dach derselver alhier binnen 't casteels als de stadt, des Heeren H. Avontmael gecelebreert ende gehouden, met toevloeyinge van verscheyde personen, soo van Europianen als inlanderen uyt het Heydendom, dat Godt de Heere wil geven tot uytbreydinge van 't rycke Christy, dagelycx meer ende meer tot verheerlickinge Synes H. naems toe nemen magh.

15 d^e. comt den sabandaer, Symon Symonsen, binnen 't casteel ende maect syn Ed[e] bekent, hoe den tweden gebieder van Craoan, met dessellfs sabandaer ende eygen vaertuygh alhier opstonts aengecomen, een brieffken aen syn Ed[e] geschreven hadde, die hem door gemelte Craoansen sabandaer ter hant gestelt was ende nu was overleverende, welcken brieff, door haer Ed[e] ordre uyt het Maleyts in 't Nederlants overgeseth synde, behielt desen sin.

TRANSLAET BRIEFF *van Lingabe Wiera Caba, twede gebieder van Craoan, aen d'Ed[e] h[r]. Gouverneur Generael.*

Desen brief comt van den orancay, Lingabe Wiera Caba, aen d'heer generael, myn broeder op Batavia, dewelcke brenght mynen sabandhaer Clingh, beneffens sende ick twee stucx koebeesten tot schenckagie aen myn broeder, dewelcke ick versoecke myn broeder gelieft te ontfangen, hoewel het weynigh is; want verleden mael ick gesonden hadt met den sabandaer, Saracsatty, 19 stuck beesten, dewelcke myn broeder heeft doen betalen, daer ick hem grootelycx voor bedancke; vorders heeft my myn broeder door den sabandhaer Saragatty laten weten van het kiaty hout, hetwelck ick noch niet heb bekent gemaeckt op de Mataram, maer ick sal nu desen sabandaer naer den Mattaram senden om dit mede bekent te maecken; ende wanneer ick dan weder tydingh ontfange, soo sal ick myn broeder laten weten, wat ick mach doen.

16 d^e. op de naermiddach laet hier ter rheede het ancker druypen 't fluytschip, de Patientie, comende recht door uyt Aracan, van daer mede brengende een brieff, nevens verscheyden bylagen, van den ondercoopman ende provisioneel opperhooft, Gerrit van Voorburch, in dato 12[en] February 1659 aen haer Ed[e] geschreven, waerby den toestant aldaer is adviserende, die noch met veele schrobberien op den ouden voet henenschoot, als omstandigh by 't apart sommier verbael, van Arracan gehouden, onder desen dato can naergelesen worden.

Gemelte fluyts ladinge uyt Arracan bestaet uyt 1288 carren ouwen grauwen rys, 1050 ℔ hennip, 12 visch segens ende 157 stucx lyfeygenen, aldaer gesamentlyck, met alle de daerop gevallen ongelden, cômende inkoops te kosten ƒ12471:14:—

In vergaderinge van India op heden in overweginge getreden, wat voor antwoort men de expresse afgeveerdigdens van de gouverneurs van Patty ende Damack op haer medegebrachte brieven, d'eerste om ter leen van de Comp[e] 20 duysent ende d'andre vyff, vier off twee duysent rycxdaelders te hebben, soo is by haer Ed[e] gesien, van hoe quaden gevolge het soude syn so grooten somme gelts aen die luyden te leenen, ende daerenboven, dat de twee andere strantheeren apparentelyck daerop om geen mindere somme ter leen soude schryven, haer hetselve op het beleeffste doenlyck te ontseggen op onvermogen, alsoo het tegens d'ordre onser heeren principalen is strydende.

Soo is by haer welgemelte Ed[e] mede gearresteert, aengesien den overvloedigen toevoer van rys van Javas oostcust ende om deselve niet te stuyten, alle door de Comp[e] tot den prys van 20 r[s]. 't last aen te slaen ende daer tegens de Comp[e] van dien ouden rys, van Bengalen ende Arracan gecomen, alwaer de minste drie jaren

de packhuysen bewaert heeft, soo die aen lant als by de schepen zy, te laten vercopen tot 13 r^s^. 't last, aengesien die oude rys onder 's Comp^es^ dienaren by genuttinge siecten veroorsaect ende echter noch wel ruym een cent renderen sal, wanneer aen arackbranders ende verckenvoeders als anders vercocht wert.

17 *d°*. comt hier ter rheede uyt de Bantamse besettinge ende laet het ancker vallen 't jacht, de Leeuwinne, op 13^en^ deser van daer geseylt, medebrengende van den coopman, van der Meerssen, een brieffjen in dato voorsz., nevens een protest in 't Engels, door de opperhooflden van 't Engels jacht, de Coopmans Vermaeck, aen de opperhooffden onser besettinge in dato 7^en^ April 1659 gedaen.

Den inhout des brieffs, door gemelte van der Meerssen aen haer Ed^e^ geschreven, hielt in, hoe 't sedert desselffs jongste schryvens aen haer Ed^e^ aldaer den 7^en^ en 12^en^ wel waren g'arriveert 't gallot, den Appelboom, ende 't jacht, der Goes, nevens haer Ed^e^ missive ende mede gesondene provisien als andersins, welkers inhoude wel begrepen ende de provisien behoorlyck verdeelt hadde; tot versterckinge van desselffs vorige schryvens soo quamen alsnu met de Leeuwin over twee swarten, die van Bantam aen onse besettinge waren comen overlopen, die dan confirmeerden, dat d'Advys uyt zee weder onder Lampon gekeert was ende aldaer in ladinge lagh, also selffs de vaertuygen wel tot 50 toe gesien hadden, bestaende de ladingh, als gesecht, uyt peper, suycker ende gengber, doch wat quantiteyt bleeff hem onbekent; wyders om correspondentie volgens haer Ed^e^ voorstel met den assistent Macquelin op Bantam te houden, oordeelt onmogelyck te syn, alsoo noyt eenigh Javaen aen boort comt ende met een Engelsman, ten tyde daer een schip leght, mede te geven, vint niet raedsaem, also deselve toch alle van te voren openen ende lesen; de vyff Spaense realen, door Mackelin aen den Chinees belooft, hadde hy, van der Maerssen, voldaen.

Vorengemelte Engels schip, de Coopmans Vermaeck, was den 7^en^ daeraen uyt de besettinge geseylt, voorgevende naer Jamby tendeerden, ende hadde 't jacht, Domburch, 'tselve tot geleyde van eenige mylen buyten de Noorderwachter mede gesonden, welckers opperhooffden syn E. rapporteerden, dat gemelte Engelsman tot ontrent Lucipara hadden geaccompaigneert, alwaer denselven syn cours straetswaerts van Banca stelde; d'opperhooffden van gemelte Engels schip, voor dat de Bantamse reede verlieten, hadden aen hem, van der Maerssen, een schriftelyck protest overgegeven in 't Engels, dewelcke alsnu mede oversont.

Soo bleeff hy, van der Maerssen, voornemens 't jacht, Domburch, eens een tour langs Anjer, de Peperbay ende soo naer Lampon te laten doen, om te sien, off aldaer eenig schip conde vernomen worden.

Soo versochte mede eenige provisien voor de jachten, Brouwershaven, Sluys ende Domburch, also haer tyt, daer voor geprovideert waren, al verstreecken was, doch specialyck versochte, dat van wat ruymer waeter mochten versorght worden, also door gebreck derselver selffs de boonties, haer tot provisie toegesonden, niet conden koken; nevens ende onder 't geleyde van de Leeuwinne was mede opsendende de chaloup, de Kreeft, die in acht maenden niet schoon gemaeckt was.

Vorders wiert in alles de behoorlycke mesnage ende sorge over de besettinge gehouden, daerop haer Ed^e^ haer vryelyck rusten mochten, waermede syn schryvens

besloot, naer groete ende wenschinge van heyl affgebroken ende gedagteeckent hadde als voren.

Volght het translaet uyt het Engels van 't protest, door d'Engelse hooffden van 't jacht, de Coopmans Vermaeck, voor Bantam aen den commandeur onser besettinge gedaen, ende luyt, als volght:

Naerdien het schip, Coopmans Vreuchde of Vermaeck, Thomas Bel commandeur zynde, affgevaerdight was op den 6en dach van February 1658 door den eerwaerdigen Thomas Chambres, agent, etc., consul van 't fort St. Joris, voor de eerlycke Engelse Oostindise Compe van 't nieu generael vereenight capitael van Porto Novo op de cust Chormandel, met ordre van directelycken 't seyl te gaen naer de haven van Bantam tot ontladinge van een notabel cargasoen van goederen en coopmanschappen, geconsigneert aen den eerwaerdigen agent, etc., aldaer consul synde voor de Engelse Oostindise Compe.; ende naer dien dito Thomas Bel, in vervolgh van gemelte ordre, (met Gods toelatinge) dit gemelte schip gebracht heeft op den 21en deser voor de rheede van Bantam, om naer te comen de ordre van den gemelten agent, etc., consul van het fort St. Joris, tot ontladinge van de goederen, die aen boort waren, maer geweygert was toeganck op de gemelte rhede door heer Jacob van der Meersche, admirael van de Duytse schepen op die rheede, beyde, hy selffs ende de resterende schepen, schietende verscheyde scheuten naer ons, soo dat wy gedwongen wierden te anckeren ende also verhindert ende geweygert de ontladinge van de goederen voornoemt, uyt kracht van een order (gelyck hy seyde) ontfangen te hebben van den generael van Batavia voor de Nederlantse Oostindise Compe, tot groote schade ende verlies van de honorable Engelse Oostindise Compe, derhalven ick, gemelte Thomas Bel, maecke myn wettelyck protest ten voorbate van gemelte Engelse Oostindise Compe, de eygenaren van gemelte schip ende alle anderen, deser aengaende, tegen den gemelten admirael Jacob van der Maersche, den generael van Batavia en de gemte Nederlantse Oostindise Compe voor alle verlies, schaden ende verhinderingen, soodanigh als sy souden mogen syn, dewelcke ter oorsake van gemelte schips ophoudinge van te mogen ingaen in gemelte haven van Bantam, om dien volgens syn goederen te leveren, sullen oploopen, voor de gemelte Engelse Oostindise Compe, de eygenaers van gemelte schip, Coopmans Vreughde, ende alle anderen, die het aengaen; verclarende, dat gemelte Nederlantse Oostindise Compe verplicht syn om satisfactie te geven voor alle verlies ende schade, hoedanigh die oock zyn mochte, dewelcke daer door sullen geleden syn; met getuygenis mynder hant gedateert aen boort het schip Coopmans Vreuchde, den 28en dach van Maert 1659; was geteeckent: Thomas Bell, verder stont: aldus geteeckent, gepresenteert, gepubliceert in tegenwoordigheyt van Jonathan Led, Jan Andrews.

18 *do*. comt den hr. ontfanger Croon ende den licentmeester syn Ede bekent maecken, hoe alhier, binnen de rivier, met een cleen vaertuygh aengecomen is een Maleyer, zynde alhier woonachtigh, hebbende vrou ende kinderen, dewelcke haer E. hadde verhaelt, hoe met syn prau voor weynige dagen van den Bantammers was

gevangen genomen, dewelcke hem alhier van Ontongh Java, alwaer sy met ses groote oorloghs vaertuygen lagen, hadden gesonden op belofte van hem te zullen largeren, wanneer seeckeren brieff, van des Sulthans van Bantam outste broeder, Kiey Aria Lara, aen syn Ed^{e}, den Gouverneur Generael geschreven, wilde brengen ende antwoorde wederom, dat hy aengenomen hadde te doen, tot welcken eynde dan hier was gecomen ende den brieff aen haer hadde overhandight, die sy dan syn Ed^{e} overleverden, welck schryvens door haer Ed^{e} dan, uyt het Maleyts int Nederduyts overgeset, wiert van desen inhoude bevonden.

TRANSLAET MISSIVE *van den Pangoran Aria Lara aen d'Ed^{e} h^{r}. Gouverneur Generael.*

Desen brieff comt van Pangoran Aria Lara aen capiteyn Moor, generael, die seer vermaert wert in alle landen ende die seer wys ende verstandigh is om alle saken te verhandelen, also ick seer geerne soude weten, hoe off het met desen oorloch sal gaen; daeromme soude ick geerne weten de sekere tydinge, opdat wy mogen versekeren in 't goet ofte quaet, maer vertrouwe van goede uytkomste dierwegens, soo met een teecken van vruntschap gemeent wert, 't sy tot den vrede off den oorlogh laten weten, also ick daer naer seer ben verlangende, opdat naer desen geen verschillen meer mochten ontstaen: ende gelieft capiteyn Moor, generael, over desen mynen brieff te bitchiaren.

In voornstaende Maleytsen brieff was ingesloten een cleen brieffien in 't Nederduyts, willende, soo vermoeden, het translaet wesen off tot meerder becrachtinge door d'een off d'ander onser gevangenen door gemelten Lara doen schryven, luydende, als hier onder staet.

Myn Heer, myn Heer Joan Maetsuycker, Generael.

Also ick verstaen hebbe uyt diverse monden, dat UE. ons sullen comen besoecken, soo ist, dat ick versoeck op UE., off UE. sult comen besoecken; dat wensche ick wel, soo UE. soo veel gelieven te doen ende laten myn eens weten, opdat ick myn selven daerop wapen; maer ick wensche wel, dat wy vrientschap houden, gelyck wy van te voren gedaen hebben ende noch meer; onder stont, al met eene hant geschreven: UE. ootmoedigen dienaer Pangeran Loer, d'outste broeder van den Sulthan.

In vergaderinge van India is goetgevonden 't schip, Prins Willem, ten eersten voor de cust Cormandel aen te leggen ende daerinne te schepen, 't gene alhier tot vervolgh van dien inport en handel, soo aen gout, coopmanschappen, als anders sullen by de hant hebben, voornamentlyck om daer mede naer S^{t}. Thome over te voeren eenige der voornaemste Portugese gevangenen familien van Jaffenapatnam, zynde ontrent de 350 zielen, soo out als jongh, sterck; te meer also gemelte schip tot het overvoeren van gevangenen wel de bequaemste ende versekerste bodem is, die de Comp^{e} altans is hebbende, also voor ende achter gesloten is ende vier stucken dwers

scheeps heeft leggen; en sullen de Portugesen, die van S^{t}. Thome in een jaer na Goa willen vertrecken, passe voor haer ende haer behoeftigheden, sonder meer, op de cust gegeven werden.

Is mede verstaen, indien door den Magolsen broederen oorlogh de wegen na Patna ende Agra noch voor den coopman onveyl blyven, den directeur in Bengalen te ordonneren 5 à 600 balen zyde doleria voor Suratte op te copen, die vertrout wert, daer ten minsten 1 $^{1}/_{2}$ à 2 centen sullen renderen, tot een preuve; verders aldaer alle 't capitael ende soo ...... sal connen bemachtigen, in zyde te besteden, alsoo door den oorlogh, als gesegt, daer buyten gemeen ten civilen pryse te bemachtigen sal zyn, alsmede soo vele hennip voor Batavia als becomelyck op te kopen.

In vergaderinge mede gelesen ende overwogen zynde het brieffken, op heden door een Maleyer van den outsten broeder van den Sulthan van Bantam hier aengebracht, soo is verstaen, gemelte schryvens, als van een particulier ende niet van den Sulthan comende, door haer Ed^{e} niet schriftelyck te beantwoorden, maer den brenger mondelingh tot antwoorde te geven, dat aen Pangoran Arien sal seggen, de Comp^{e} wel tot den vrede genegen is, wanneer den Sulthan daer mede toe genegen is ende soo sulcx oprecht meent, dat alsdan den tamboer, nevens syn gesanten, hier sent, dat d'selve in alle billicheyt sullen ontvangen werden, als voor dato meermalen laten weten ende daer noch by persisteren blyven; ende op dat deselve redenen mogen geloofl meriteren, soo sal den Maleyer een brieffken van den sabandhaer mede gegeven werden.

19 *d^{o}*. Op van de morgen den h^{r}. ontfanger ende licentmeester by syn Ed^{e} geroepen zynde, stelt deselve ter hant de brieven, van syn Ed^{e} in antwoorde geschreven aen den gouverneurs van Patty ende Damack, met ordre die aen gemelte heeren hare aenwesende expresse affgevaerdigdens te overhandigen ende affscheyt te geven, welckers inhouden in 't brieffboeck ingeschreven staen.

Item aen den Maleyer, op gisteren hier met een brieff van Bantam van Keay Aria Lara gecomen, met het mondelinge bescheyt, volgens op gisteren genomene resolutie voor 't affscheyt te geven ende daernevens door den sabandhaer een letterken by te voegen, wat haer Ed^{e} meninge zy, die haer wel bekent is.

20 *d^{o}*. 's morgens, comt den advocaat fiscael, nevens twee gecommitteerdens ende den secretaris van den achtbaren raed van justitie ende den opperchirurgyn van 't hospitael ende maken de heer generaal bekent, hoe hadden gevisiteert het lichaem van een soldaet, die van de morgen, achter 't sieckenhuys in de groote rivier om hem .... gegaen zynde, verdroncken was.

21 *d^{o}*. Soo maect den licentmeester, Symons, d'h^{r}. generael bekent ende overhandight syn Ed^{e} met eenen een brieffjen, op heden hem door den Maleyer, op voorgisteren van hier vertrocken met mondelinge antwoorde aen Pangoran Aria Lara, ter hant gestelt, zynde van morgen vroech met een cleen schepprauetie van ontrent den hoeck van Ontongh Java gecomen, alwaer ses Bantamse oorloghs tinanghs leggen, om andermael noch een brieff van voren gemelte Sulthans broeder aen syn Ed. te brengen, om antwoorde weder daerop aen gemelte Pangoran te brengen.

Welcken brieff in 't Maleyts zynde geschreven, is bevonden, in 't Nederlants overgeseth zynde, deze zin mede te brengen.

TRANSLAET MISSIVE *van den Pangoran Aria Lor tot Bantam aen d'Ed' heer Gouverneur Generael.*

Desen brieff comt van Pangoran Aria Lor aen den cap^t. Moor, generael, die seer vermaert is wegens syne manhaftigheyt, soo te water als te lande, als mede die seer verstandigh is om goede ende quade saken te bitchiaren; de brieff van de capiteyn Moor, generael, door Intchie Poety gesonden, is behoorlyck in handen van den Pangoran Aria Lor overhandight; ende nu sent den Pangoran Intchie Poety wederom na Batavia om desen brieff van den Pangoran aen den capiteyn Moor, generael, te brengen; vorders de begeerte van den capiteyn Moor, generael, op den Pangoran, dat sullen wy, wanneer de vreede besloten sal wesen, nacomen; 't is seer licht, den Pangoran sal dies aengaende wel bitchiaren, soo maer den capiteyn Moor, generael, vastelyck op den Pangoran gelieft te vertrouwen; aengaende den Abdul Tamboer, denselven is noch seer sterck in de Moorse religie, doch om den Abdul Tamboer laet den Pangoran Aria Lor sigh weynich aengelegen; voorts, dat hem hout, is de Moorse religie, maer soo hy wederom Moors gelooff vertrout, dan sal na desen seer licht voor den Pangoran wesen ... brieff van den capiteyn Moor, generael, aen den Pangoran gesonden, daer voor blyven danckbaer aen de capiteyn Moor, generael.

In 't vorenstaende Maleytse briefien is dit volgende Nederduyts geschrift ingesloten bevonden.

Ick hebbe UE. brief op den 20^{en} April wel ontfangen, daer uyt verstaen, dat UE. mede genegen syn om de vrede; dat wenschte ick oock wel; maer, soo uyt een goet hart comt, soo sullen wy dan met den eerst een Javaen op Batavia senden; ende laet my met eerste weten met den brenger dese brief, soo sullen wy daer eynde van maecken; ende was in 't Javaens daeronder geschreven den naem van de Pangoran Aria Lor.

In vergaderinge van India gelesen ende overwogen synde den brieff, hier bovenstaende, soo hebben haer Ed^e goetgevonden denselven door den sabandhaer Symons te laten beantwoorden ende eenlyck daerby te schryven, dat, so lange den Sulthan niet can resolveren om den overgelopenen tamboer ons weder te geven, dat haer Ed^e met syn hoocheyt in geen bespreck, veel min vrede connen treden; ende soo lange sulcx niet geschiet, het onnodigh zy meer brieven off ymant anders hier sent, als breder by de resolutie onder dato naer te lesen zy.

22 *d*^{o}. comt een der capiteynen van de Javanen, versoeckende by syn Ed^e licentie van overlant uyt Craoan alhier eenige beesten, die syn volck aldaer souden gaen copen, mochte dryven, ende dat hem door haer Ed^e daervan tot bewys een acte mochte gegeven werden, dat denselven toegestaen zy.

Gemelte Javaen maect d'h^r Gouverneur Generael mede bekent, hoe op verleden nacht een tyger twee Javanen van syn volck, zynde buyten in 't bosch in den arbeyt, van den tyger waren vernielt ende gegeten.

23 *d*^{o}. seylt andermalen van hier naer de rivier van Bacassi den vendrigh, Pieter

Thonissen, met 't fluytie de Mees, tot ladinge van paggerhout ende latten ende tottet hacken ende aen boort brengen desselffs 60 stucx lyffeygenen en seven contings, onder 't convoy van 't fregath, 't Wapen van Batavia, d'oorloghs chiampan ende twee kloecke chaloupen, altsamen wel versien ende boven 't varent volck met 50 soldaten onder een sergiant gemant

Den E. lantdrost ten plattenlande, Johan Ferment, maeckt d'heer Gouverneur Generael bekent, hoe hy, nevens twee gecommitteerde heeren Schepenen ende den opper-chirurgyn van 't hospitael, hadden wesen visiteren een slaeff van de Comp^e^, die sich selven aen een boom hier buyten op 't suyckervelt van den Chinees Leequa hadde verhangen, sonder dat wist, wat hem gemoveert heeft om sich selven soo ellendigh te verdoen; soude 't lichaem buyten, naer gebruyck, tot aes der vogelen in een mick doen hangen.

24 *d°*. In de morgenstont werden alhier verscheyde schooten met groff schut gedaen door de bodems, op gisteren van hier naer Bacassj verseylt, waerover vertrout wert, dat haer wellicht eenige Bantammers moeten aengeranst off wel andersints ontmoet hebben, waerop by haer Ed^e^ opstonts geordonneert wert 't jacht, de Zaphier, eens heen en weder derwaerts te laten seylen om haer Ed^e^ rapport te brengen, watter van sy.

Den advocaet-fiscael van India, nevens gecommitteerde uyt den achtbaren raed van justitie, maken haer Ed^e^ bekent, hoe van de morgen een timmerman, synde wat sieckelyck geweest, comende van den arbeyt ende hem willende wassen in de groote rivier, naer schynt, door de stroom van gront geraect zy ende also, God beter't, in't water versmoort was.

Tegens den avondt keert 't jacht, de Zaphier, op van de morgen geseylt na Bacassj, hier weder ende raporteert, hoe 't fluytie de Mees, nevens d'andre bodems, haer schut hebben afgeblasen ende claer gemaeckt om niet van de Bantammers overvallen te werden, die haer daer seer dick waren vertonende, sonder omtrent haer te comen.

25 *d°*. 's morgens, wert door den E. lantdrost ende gecommitteerde Schepenen den Gouverneur Generael bekent gemaeckt, hoe van de morgen een jonck ende sterck persoon, zynde een soldaet, was comen de groote revier affdryven, verdroncken zynde; ende soo veel conden sien, was noch niet ter degen besturven, hebbende een longetie om het lyff ende een kam in syn hant; wert gelooft, dat door den stroom sal wechgesleept wesen, also het volck niet wil gewaerschout wesen, verlatende haer altemets op haer swemmen ende anders, sulcx daer door veel ongelucken comen te gebeuren ende op haer hals halen.

Voor de middach keert hier weder van Succadana, gelegen op 't eylant Borneo, den burger, Philips Angelraet, met syn vaertuygh, waer tegens desen morgen van hier derwaerts geseylt zy met syn jacht den burger ende vendrigh der burgerye, Thys Pietersen, met een capitael aen doucken, als andersints, ten bedrage van 4 duysent rycxdaelders.

26 *d°*. comt hier binnen de revier ter rhede leggen een inlants vaertuygh van Japara, door 's Comp^es^ resident aldaer, Evert Michielsen, herwaerts expres affgevaerdight met een brieff ende verscheyde bylagen, aen haer Ed. geschreven dato

13^{en} deser maent, welck schryvens door haer Ed^{e} geopent ende gelesen zynde, is bevonden van dese volgende sommieren inhoude te zyn: eerstelyck: hoe, naer op den 19^{en} Maert dese rhede met de schepen, Westvrieslant ende de Harp, verlaten hadden, so waren den 24^{en} daeraen voorspoedigh ter rhede van Japara aengelant, werwaerts hem vervoeghde om, volgens haer Ed^{e} ordre, daer van den coopman, Evert van Hoorn, 's Comp^{es} ommeslagh over te nemen ende vervolgens, als voor henen, het oppergesach te becleden; soo hadde met het aen lant comen bevonden, gemelten van Hoorn op 25 February daer te voren, deser werelt was overleden, daer apparent hem door den overvloedigen sterken dranck als verkort hadt, hebbende in desselffs aenwesen niet een letter schrift gemaeckt, noch selffs geen maentlycxse reeckeninge van de assistenten, naer gebruyck, willen hebben, sulcx daer den staet seer verwert hadde bevonden, dat door hem, soo vele mogelyck ware geweest, weder herstelt wiert; ende stonden de boeckjes ende 't gene, dat hy, van Hoorn, te quaet bleeff, haer Ed^{e} met de schepen, van daer eerstdaeghs herwaerts kerende, omstandigh toe te comen, daer hem verders aen gedragen soude, also noch alles niet vereffent, maer daer mede doende was; hadde ten overstaen van de scheepsopperhooffden transport overgenomen, etc.; uyt den mont der assistenten hadde verstaen, dat de gesanten, by den Sousouhounangh affgesonden om de Suratse ossjens ende kameelen te vorderen, seer onfatsoenlyck door hem, van Hoorn, bejegent waren; oock so was den Tommagon Patty ontboden geweest om by hem op Patty- te comen, dat met een schuytie binnen door onder 't verdroncken lant hadde onderwonden; dan, wanneer den gemelte gouverneur hem, van Hoorn, sach, was seer over syn persoon verwondert ende hem, sonder veele omstandigheden te gebruycken, seyde, dat ordre van den Sousouhounangh hadde becomen om de Hollanders van Japara op te seggen, daer meergemelte gouverneur boven ten hooff, wanneer hem den last gegeven wiert, vele hadde tegengesproken; eyndelyck onder anderen was syn E. alsdoen gevraeght, off de Hollanders wel thien duysent rycxdaelders jaerlycx, voor dat in de Matarams lant alomme den vryen handel souden hebben, souden willen geven; hadde gedient sulcx niet te weten, waerop voor een bottert uytgescholden synde, gelast wiert alle de vaertuygen claer te laten maecken om daer mede naer Baly te gaen, waerby gebleken was, welcke ordre voortquam; so vermoede uyt den oorlogh, die Palembangh met de Comp^{e} heeft, ende het stoocken van de Macassaerse gesanten, als den gouverneur Martanata, die voorgeven, wy nergens van tol en betalen ende dat sy op Batavia van alles mosten tol betalen, ja meer als van te voren. gevende nu ses realen op 't last rys, dat noyt geschiet ware; vorders vraegde den Tommagongh, wat sterckten de Comp^{e} wel in Amboina hadden ende hoe veel volcx daer in guarnisoen lagh, soo soude hy, van Hoorn, daer op gedient hebben 15 à 16 sterckten, die met 7 à 8000 Hollanders ende voor 4 à 5 jaren versien bleven, daer op den gouverneur 't hooft hadde geschut ende hem, van Hoorn, gelastende weder te vertrecken en opstonts d'h^{r}. Gouverneur Generael 't verhaelde soude bekent maken, blyvende sterck doende om de vaertuygen gereet te laten maken.

Soo waren de schepen, die aldaer 't sedert syn affwesen waren aengeweest, gecomen ende vertrocken, als Louyse op den eersten, Goeree den 16^{en}, Leerdam den

21en February, de Trou primo ende de Coninck van Polen, 't Vergulde Hart, Hasselt ende de Vinck den 6en Maart; ende syn weder van daer geseylt den 5en ende 21sten January, 22en February, 13en Maart ende de 4 jongste den 10en Maart; soo hadde den E. Willem Bastingh op syn vertreck aldaer een brieffken, aen haer Ede houdende, gelaten, dat nu was oversendende.

De vier strantheeren waren maer eenmael uyt de Mataram affgeweest om de goederen van den gemassacreerden Pangoran Soerobaya op te schryven, waer wel 600 vaertuygen naer toe syn vertrocken geweest, met ordre om alle de grooten daer om te brengen; dan, op wege zynde, sont den Sousouhounangh pardon over lant, met ordre die alle sonder geweer in de Mattaram souden senden; ende soo dra sy alles hadden opgenomen, waren alle naer haer plaetsen vertrocken, alwaer gekomen zynde, ordre vonden om opstonts weder boven te komen, so dat, sonder voeten aen lant te setten, naer boven mosten.

Den Pangoran van Soerabaya was den 21en February, nevens twee van syn broeders, een soon, twee neven, als wel 60 van syn principaelste bevelhebberen, omgebracht; de oorsaecke daervan wert gerucht, omdat naer 't leven van de Sousouhounangh stongh ende een seker persoon met beloften van staet ende gelt te vereeren soude gekocht hebben om denselven te vermoorden ende dat hem tot dien eynde met een cleet ende cris soude begiftight hebben, waer door het soude uytgecomen zyn.

Soo wiert aldaer gants van geene veranderinge der vier strantheeren gehoort, maer wel, dat seer om gelt verlegen waren om haer quota op te brengen, off dat daer so lange boven inde Mattaram souden moeten verblyven, waerover aldaer groote persinge van gelt onder de gemeynte geschiede; yder most een à twee rycxdaelders op brengen ende Chinesen, die getrout syn, 10, daer by de strantheeren 7 à 8000 rycxdaelders sullen proffiteren; ende die niet hebben, werden datelyck ..... stelt; soo wiert hy wegens de Compe mede van haer alle gesamentlyck aengesocht om gelt ter leen, dan stelde haer uyt, dat het nu niet hadde; soo hadde mede verstaen, dat drie der vier gouverneurs hare gesanten aen haer Ede om gelt te leen hadden gesonden, die oock last hadden om vande Chinesen, als den Capiteyn en andere, 1 à 2000 rycxdaelders te lenen, daer voren hout, sout, rys, suycker off wat anders begeerden, souden gelevert worden.

De Macassaerse gesanten waren ultimo February verleden van daer geseylt met twee vaertuygen, die haer van den Sousouhounangh gegeven syn, synde ongevaer 20 lasten yder groot; ende seylden mede in compe desselffs 't gallot, door den Sousouhounangh daer doen maken, op het groot opgeven van den Codja Brahim ende de Portugesen wegens de winsten, die op de cust te doen waren, waer naer haer ooren jeuckten, ende voornemens geweest waren om derwaerts aff te senden, dan schenen nu verandert te zyn, ende sonden 't selve om op Macasser te vercopen, off wel een tocht naer de Manilhas off anderwaerts te laten doen.

Gemelte ambassadeurs waren met groote statie van daer uytgeleyt ende van den gouverneur aldaer met seven lasten rys beschoncken, onder beloften van den anderen trou te blyven; waren oock van Tommagon Patty versocht, dat op Jouanna

eens wilden comen, maer hadden g'excuseert; voor weynige dagen syns schryvens waren aldaer Codja Brahim, nevens 2 contings met 15 à 20 Portugesen, gekeert, die seyden met haer seven vaertuygen waren gekeert, die de reyse van Macassar niet hadden konnen winnen; was goet, dien snoden gast, Codja Brahim, boven by de raedslagen niet present sal wesen, want hy den auteur van 't geheele werck is; oock rapporteert hy, de Balyers een vaertuych aen 't oost ende van Java, dat van de Coninck van Macassar aen syn gesanten gesonden was, hadden affgelopen ende van 27 man maer 16 affgecomen waren, daer onder 7 noch gequest, die op Grissee selver soude gesproken hebben.

'T Engels scheepken, den Diemion, met cleden van de cust over Bantam, waer aldaer op 7en Maert aengecomen, weder daer brengende de ses Javanen, door hem op verleden jaer van daer naer de cust mede gevoert, die mede brachten 4 packen met geschilderde doucken, daer van den capiteyn van 't jacht drie aen lant hadde gesonden ende de vierde gaff hy voor, niet by cost; wert vertrout, die voor syn vracht als andersints behielt, soo was hy mede door den gouverneur versocht eenige cleden aen lant te willen brengen, dat g'excuseert hadde, maer seyde, soo eenige begeerden, die voor gelt aen syn boort conde becomen, ende was soo den 27en daer aen vertrocken, hebbende ontrent 60 packen in ses tingangs van Bantam overgegeven om derwaerts te brengen.

Den gouverneur Martanata hadde op Evert Michielsen versocht een brieffjen van voorschryvens aen de hooffden der Palimbangse besettinge, die een gallot, door den Sousouhounangh uytgerust, hadden aengehouden, met versoeck 't selve hem wilden toe laten comen, dat syn E. toegestaen hadde.

Op syn, Michielsens, verschyninge op Japara hadde syn wederkeren aldaer met brieven de 4 strantheeren, in de Mattaram zynde, doen bekent maken, alsmede dat vier Suratse osjens met haer karreties medebracht voor den Sousouhounangh ende, des begerende, daerom konden senden.

Den 11en deser maent was aldaer met haer Ede schryvens 't fluytschip, de Coninck David, wel aengecomen, mede brengende een eysch van verscheyde houtwercken, die hy soude alle aenbesteden, waervan haer Ede nader soude dienen met 't schip Westvrieslant.

Onder het affvaerdigen syns schryvens bequam tydinge in Rambangh, dat op Japara seecker bevelhebber van den Sousouhounangh, genaemt Prana Inda, een syner naeste pagien, was gecomen om van hem te eyschen huir vande Compe logie aldaer, dat hem, Michielsen, vremt dacht, also het de Compe selffs bekostigt ende laten maken hadde, dan was bericht door een seker vrunt, die met gemelte Prana Inda affgecomen was, dat niet wist, wat ordre noch becomen soude, maer hadde last alle 't geweer des gouverneurs te versorgen, dat het gereet ware, daer sterck over arbeyde; daer liepen vremde geruchten deser besendinge ende te comen ordre, waer over hy, Michielsen, wel op hoede soude maken te wesen, opdat de schepen aldaer op Rambangh noch Japara niets quaets onvoorsiens mochte toegebracht werden; inmiddels beval God de Heere de uytcomste, die verhoopte haerluyden, als 's Comps schepen, wel bewaren soude, ende verwachte haer Ede ordre, hoe sich op gemelte huyr eyssinge soude dragen.

Daer waren mede eenige gecommitteerdens van den Sousouhounangh uyt de Mattaram affgecomen om de vier ossies met de twee karreties (die alvorens met root laken hadde doen overtrecken) op souden halen, die dan vraegden, watter meer by was, also vertrouden het een formele schenckagie aen den Sousouhounangh van haer Ed^e was, also in langen tyt geen schenckagie geschiet ware; daerop haer hadde gedient, dat de ossies door de strantheeren gevordert waren, nevens cameelen, die altans op Batavia niet en waren, maer, so die begeerden, door de Comp^e in 't aenstaende souden versorght worden.

Soo hadde hy, Michielsen, aldaer Chinesen gevonden, die de candy suycker hadden aengenomen te leveren tot acht rycxdaelders 't picol, die dan 500 r^s. op de handt gegeven hadde.

De twee fluytschepen stonden eerstdaegs met haer houtladinge te volgen, als mede 't schip, Westvrieslant, met gelycke last; desen dan was p^r. expressen sendende, om haer Ed^e van 't verhaelde te dienen, door gebreck van andere gelegentheyt, waermede syn schryvens naer nedrige groete affbrack ende dachteeckende als voren.

Het briefken, door d'E. Willem Bastingh bovengemelt op Japara gelaten ende aen haer Ed^e houdende, hielt sonderlingh niet in, als hoe aldaer met 't fluytie de Vinck op den 7^{en} van Maert gecomen ende den 9^{en} weder met Hasselt van daer naer Macassar vertrocken, dat hem door de oostelycke winden liet aensien seer beswaerlyck soude winnen; 't fluytschip, de Trou, was den 28^{en} February naer Damack geseylt om aldaer 70 à 80 beesten, nevens eenige balcken ende vouragie, in te nemen ende was aldaer op den 9^{en} Maert weder gekeert ende hebbende met veel suckelens ende ophoudens dier natie noch eyndelyck 38 koebeesten becomen ende ingescheept, daertoe dan de aldaer gereetstaende 100 beesten mede soude innemen ende so binnen 2 dagen recht door naer Amboina volgen.

'T sedert syn vertreck van Batavia hadde syn commissie 2 à 3 malen met aendacht doorlopen ende haer Ed^e meyninge, daerin vervath, seer wel begrepen; ende soude trachten 't selve naer haer Ed^e meyninge punctueel te achtervolgen, sullende in alles met 's Comp^e resident aldaer, Barra, communicatyff gaen.

De schenckagie voor den Coninck ende den Prins Caronroe wierden hem door den schipper van de fluyt, den Coninck van Polen, daer ter rhede op Japara wel overhandight; alleene bleef hy, Bastingh, beducht, by aldien den vreede troff volgens haer Ed^e ordre, waermede het bedragen van 368 taylen gout, 1362 oude goude masen, 2777$^1/_8$ Spaense realen ende 32 stucx lyffeygenen, vorders de genotificeerde veroverde prysen, by memorie hem door haer Ed. opgegeven, die noch boven de rede betaelde *f* 52587 soude moeten voldoen, waeruyt die soude betalen, also syn instructie daer geen gewach van maeckte, noch oock yets in de brieff, aen den resident geschreven, van verhaelt wiert; dan die sake soude, so verre gecomen synde, alsdan syn selven wysen; want als wel insach ende doorgronde, dat den Coninck, alvorens eenige betalinge soude doen, hem een bondige beëdigde acte van verbont in scriptis moste verlenen, soo vertroude, als sulcx geschiede, dan aen geen comptanten soude mancqueren, waermede, naer nedrige groete ende 't heyl Godes haer Ed^e. bevolen hebbende, affbrack ende dachteeckende als voren.

27 d^e. des naermiddachs, comen de fluytschepen, de Spreeu ende de Zeeridder, hier ter rhede ten ancker, zynde op den 15^{en} February verleden, in $comp^e$ van de fluyt Breuckelen, van Siam geseylt ende aldaer voor Batavia gesamentlyck ingenomen hebbende 128 lasten ouden grauwen rys, 136 picol sappanhout, 586 stucx jaty plancken ende 30 ditos ribben, 1650 potten clappus oly, als twee p^s. goude kettings, tsamen aldaer met alle ongelden costende *f* 23149 : 8 : 8.

Soo brengen noch mede vyff stucx eliphanten, so door den Coninck, als de grooten, aen $d'Ed^e$ h^r. Gouverneur Generael tot vereeringe gesonden; die van den Coninck aen syn Ed^e was met een root schaerlaken tuygh met groote silvere doppen beslagen, als een silveren haeck ende een goude kamby.

Verhalen d'opperhooffden derselver, hoe even in de bocht van Siam, door hart weder, Breuckelen van haer was geraeckt ende 't sedert niet weder vernomen, soo hadden daer tegens by oosten Lucipare ontmoet 't fluytie, Hilversum, met 't gallot 't Nachtglas, in $comp^e$ voor de jongste besendinge des verleden moussons van Tayouan herwaerts gesonden; met gemelte fluytschepen becomen mede een brieff van 't opperhooft, van Ryck, ende den raet in Siam, nevens verscheyde bylagen, daer by haer Ed^e den goeden toestant der negotie als hooffsche saecken aldaer syn bedelende, als mede hoe een firman van den Coninck hadden geobtineert om alle de vellen, in Siam vallende, alleen te mogen coopen, breder by 't appart sommier verbael, van Siam gehouden, onder dato deser omstandigh naer te lesen.

Den brieff, door den Coninck ende een der grooten, nevens d'eliphanten, by haer tot schenckagie gesonden ende met gemelte bodems mede gecomen, sullen in een dach à twee naer eysch ingehaelt werden.

28 d^e. Is in rade van India op heden mede gearresteert, tot vervolgh des handels op de Cormandelse cust, met 't schip, Prins Willem, boven eenige coopmanschappen ende provisien, daerinne 150 duysent gulden aen Japans schuytsilver, als Hollantse copstucken ende 71 duysent gulden aen gout aff te steecken.

Item den zyden handel in Tonkin voor Japan desen jare tot een preuve te laten onderstaen ende tot dien eynde daer 300 duysent guldens aen Japans schuytsilver toe te projecteren ende aff te steecken; ende tot overvoer ende verdeelinge van den risico desselffs capitael daer toe hier aen te leggen ende te gebruycken de fluytbodems, de Spreeu ende de Zeeridder.

'T jacht Brouwershaven van Bantams besettinge op te ontbieden om voor Japan aen te leggen ende daerinne te laden een ladinge der aen de hant synde coopmanschappen, soo Bengaelse zyde, als andersints, omme daer mede, soo tydigh claer sal connen zyn, te vertrecken ende also daer tydigh te mogen verschynen ende met Godt alle swarigheden, die by later vertreck veeltyds onderhevigh zyn, mogelick synde, 't selve te voorcomen; ende tot vervangh van gemelte Brouwershaven weder ter besettinge, om aldaer voor eenigen tyt gebruyckt te werden, te laten seylen 't jacht Worcum.

29 d^e. werden door haer Ed. expres gecommitteert d'heer ontfanger Joan Croon, den licentmeester, de coopluyden Truytman, Baron, Lansman ende Leverey, om met een der roey chaloupen van 't boort van de Spreeu des Coninex van Siams brieff

in te halen, die omtrent ten thien uren van boort affstaken onder 't affblasen van drie canonschooten ende soo met de vereyste eeren den brieff in 't casteel brachten, alwaer de comp[e] derselve in volle wapenen stont, daer midden door gingen ende also tot binnen in de vergadersael van India voor d'h[r]. Gouverneur Generael brachten, latende de vyff eliphanten binnen voor de puye van 't huys, wanneer drie chergies met musquetten wierden gedaen ende op elck derselver chergies, van de puncten deses casteels, een canonschoot ende op de jongste chergie gelycke vyff schooten, waerop den brieff des Conincx door den capiteyn der Maleyers, die mede aen boort geweest was, wierde gelesen; ende desselffs affschrift wert gevonden in 't apart sommier verbael, van Siam gehouden ende onder dato deser gestelt, alsmede de brieven, door des rycx grooten, Oja Sickarie ende Olouangh Piesnockan, aen syn Ed[e] den Gouverneur Generael geschreven.

Naermiddagh comt alhier van Grisse een Javaens vaertuygh, welckers Javanen verhalen, hoe twee Bantamse prauwen aen haer boort waren gecomen, eyssende een sack rys off twee, nevens partye hoenderen, dat sy d'selve hadden geweygert, waerover het met gewelt wilden nemen, dan hadden haer daer tegen geseth ende met gewelt affgewesen, waerover een van haer volck twee steecken met een pieck, het eene dwers door ende 't ander tot op het been, beyde boven heel in't dick van 't been, hadde becomen, die dan door den chirurgyn van 't Vierkant is verbonden geworden.

30 *d°*. 's morgens, heel tydigh met de lantwint, licht 't fluytschip, de Vogelsangh, uyt dese rhede syn ancker ende vertrect van hier naer Siam, om aldaer de coopmanschappen, aldaer tot vervolgh des handels desen jare voor Japan gevordert ende versamelt zynde, in te nemen ende syne reyse daer mede soo spoedigh naer Japan vorderen, als doenlyck syn sal.

Is in vergaderinge van India gearresteert den coopman, Ludolff van Coulster, opperhooft op Masulipatnam, op te ontbieden om alhier voor den raad van justitie de saecken, raeckende de Palicolse reecq. van Poulo Serva, nevens den coopman, Willem Alma, rede hier daer toe opgesonden zynde, te verantwoorden.

Ende tot hooft op Masulipatnam weder by provisie te ordonneren den coopman, Jaques Coulier, synde seconde persoon op Paliacatte.

Geduyrende de maent van April syn hier, soo van de omme gelegen Javase oostcust, als seven vaertuygen van Palembangh ende een van Priaman, als Malacca, Jamby, Johoor ende Borneo aengecomen 98 stucks inlantse navetten, met haere coopmanschappen, synde te samen gemant geweest men 682 koppen; ende 't geene ter vente gepresenteert ende alhier vertolt hebben, bestaet in 't volgende:

345	lasten	rys,
10	d°.	padie,
5	d°.	sout,
142	picols	peper,
630	d°.	witte en swarte suycker,
120	d°.	Javase toeback,
84	d°.	Javaense arpuis,
10	d°.	harte vlees.

11	picols	droge garneelen,
4	d°.	aguilhout,
6	d°.	thin,
1½	d°.	thee,
2	d°.	cattoen,
12	stucks	koebeesten,
16	d°.	harte ende bocken,
250	d°.	gansen en cappoenen,
3450	d°.	enden ende hoenderen,
8250	d°.	oude clappussen,
97000	d°.	oude pinangh,
1500	d°.	soute eyeren,
360	d°.	potten met clappus oly,
1350	d°.	rottangh rys wannen ende manties,
1060	d°.	aerde koock- ende waterpotten,
1080	d°.	cadjangs,
220	d°.	matten,
1650	d°.	drooge visch,
5450	d°.	grove porceleine copiens,
500	d°.	Chinese spiegels,
260	d°.	jaty plancken,
71	d°.	quitasollen,
59500	bossen	suyckerriet,
2050	d°.	ajuyn,
900	d°.	loock,
150	d°.	tamberinde,
200	d°.	cattoen,
1600	d°.	sacken met capock ende andere clenigheden, niet noemelyck.

Soo syn daer tegens geduirende dese maent van hier weder comen te vertrecken na de Javase Oostcusts handels plaetsen, als een naer Borneo, 42 stucx inlantse handel vaertuygen; ende hebben van hier 't volgende mede gesleept:

8812	rycxd[s].	aen alderhande witte ende geschilderde doecken,
40	d°.	comptant,
130	d°.	aen out yser,
30	d°.	» benjuwin,
20	d°.	» rosewater,
7	d°.	» deeckens,
6	d°.	» sintan, maeckende

tsamen 9045 rycxdaelders.

Volgens d'opgebrachte lyste des dootgravers, soo syn staende de maent April hier overleden ende volgens 't Christen gebruyck ter aerde bestelt 80 lichamen uyt de volgende natiën:

39 Compˢ dienaren,		Europianen 46,
1 burger,		
2 vrous personen,		
4 kinderen,		
5 Mardyckers,		Inlanderen 34.
6 dº.	vrouwen,	
17 dº.	kinderen,	
6 dº.	lyffeygenen,	
80		

Daer tegens syn in gemelte tyt hier weder, soo in de Nederlantse, als Maleytse kercke, de volgende kinderen gedoopt geworden:

.... Europianen,
.... inlantse kinderen,
.... bejaerde inlanderen.

Staende dese maent, soo syn alhier in de kercken door den echt te samen gegeven ..... paer personen, bestaende uyt de volgende natien:

.... paer Compᵉˢ dienaren,
.... » burgers,
.... » Mardyckers.

By de schriftelycke rollen, door den E. lantdrost, Johan Ferment, opgebracht, comt te blycken, dat haer alhier op Batavia, onder de jurisdictie der E. Compᵉ, 1177, soo Javanen als Balyers onthouden; ende syn verdeelt onder de volgende hare capiteynen als meesters:

By de schans Jaccatra, onder den Javaensen capiteyn Zittra ende den vendrigh Hendrick	360	koppen.
Bij de rivier Crocot, onder den Javaensen Capiteyn Schilder	368	»
Onder de poort Uytrecht, by den ouden Javaensen Capiteyn	142	»
Onder desselffs luytenant noch	85	»
Buyten de poort Diest, onder den burger Jan de Britte, soo Javaenen als Baliers	193	»
By d'E. lantdrost, den proponent Mʳ. Cornelis Sene, Thomas de Lieffde, Thomas Juwedo ende Jangha Chinesen noch	29	»
Tsamen	1177	koppen.

Mayus Anno 1659.

Primo dito 's morgens, tydigh, ligt 't schip, Prins Willem, uyt dese rhede syn ancker ende seylt naer de custe Cormandel, mede nemende, boven haer Ed^{e} schryvens aen d'E. h^{r}. gouverneur, Lourens Pith, met verscheyden bylagen tot derselver naerrichtiuge, als by 't generale Batavias uytgaende briefboeck onder dato can naer geoogt werden, een cargasoen tot vervolgh des handels aldaer ten bedrage van *f* 275286: 10: 2, bestaende ten merendeelen uyt gout ende silver spetie, als Japans staefkoper, Hollantse laeckenen ende andere kleenigheden meer.

Met gemelte bodem vertrecken van hier mede naer de cust tot S^{t}. Thome 330 gevangene Portugesen, bestaende uyt huysgesinnen van mans, vrouwen, als kinderen, door d'heer van Goens van Jaffanapatnam ende Manar herwaerts gesonden om tsyner tyt naer Goa overgevoert te werden, doch op haer versoeck toegestaen om by dese gelegentheyt over S^{t}. Thome te mogen vertrecken.

Recht op de middagh ontstont hier aen de westzyde, recht achter 't Vierkant, in de Chinese houtsagerye, een subyten fellen brant, comende uyt een der adappe woningen, op gemelte houtsagers eylant staende, die, onaengesien wat debvoiren daertoe wierden aengewent, also daer een frisse zeewint woey, niet konde beleth werden; also den geheelen opstal door de vlamme vernielt ende tot assche gebracht wiert, maer selffs konde door de vehementen brant noch door de waterspuyten off gieters voorgecomen werden, dat niet alle de houtstapels, op 't eylant van gesaegde deelen ende balcken leggende, t'eenemael vernielt wierden, dan wiert met kracht soo veele door gieten te wege gebracht, dat de vlamme geen vat konde crygen op de huysingen, daer recht tegenover aen d'ander zyde der gracht staende; want, by aldien daerin gecomen hadde, gelyck reede tot vier à vyff malen al begonnen heeft te vlammen, soude apparent niet alleene om dat block, maer wellicht om de geheele westzyde te doen geweest hebben, sulcx noch een groot geluck by 't gemelte ongeluck sich bevont; waerdoor gemelten brant is veroorsaeckt, is noch onbekent; is apparent, alsoo 't geheel eylandt van bamboes ende adap, hier off daer een vonckje aengecomen sal syn.

Ontrent drie uyren naermiddaghs, soo als een yder der stadt doende was, den een om vorengemelte brandt noch hier ende daer te lesschen, 't een ende 't ander gebergde te soecken, den anderen om 't gene door 't vyer vernielt was te besichtigen, soo wert in de stadt noch droeviger ongeval verbreet, door dien den stalmeester binnen 't casteel was komen ryden ende d'heer Gouverneur Generael bekent hadde

gemaect, hoe opstonts de cruytmolen buyten de stadt met alle het volck, daerin arbeydende, gesprongen was, waerop opstonts alle de chirurgyns deses casteels als der stadt derwaerts wierden gesonden om de menschen, die in 't opvliegen van 't kruyt ellendigh verbrant waren, sulcx jammerlyck kermden, te verbinden ende, mogelyck synde, te helpen; syn Ed^{e} met eenige der E. heeren raden van India mede naer buyten gaende, bevonden, dat met haer 17 cruytmakers in de molen syn geweest, wanneer 't vuer, door een der stampers, soo sy selver vermoeden, tegens den mortier op een steentjen ontfonckt, in de masse viel ende soo de 18 mortiers, die even te voren met ontrent 300 ponden cruyt stoffe, om gestampt te werden, gevult waren, opvloogh met een doffe slagh, doch echter hare vlam soo verre spreyde, dat ontrent 300 ponden cruyt, die even uyt de mortiers gecomen waren ende daer mede doende waren om te correlen, aen brant bracht ende soo sterck sloegh, dat alle de metale mortiers uyt haer plaets, de stampers 't merendeel aen stucken, de pannen van 't dack vlogen ende gemelte 17 personen gesamentlyck ellendigh gebrant wierden, dat het seer schrickelyck om sien ofte horen was; ende wiert bevonden, datter vier van de 17 in de cruytmolen doot lagen ende noch eenen, die soo te seggen mede soo veel als doot was, synde volgens 't gevoelen der chirurgyns weynigh hope tot eene der 12 andere gebrande menschen, om in 't leven te konnen blyven, dat voorwaer een swaer ongeluck is.

Inmiddels dese ongelucken verschynt ende laet hier ter rhede een Chinese jonck, comende van Javas oostcust, 't ancker vallen, welkers nachoda, aen lant comende, maect haer Ed^{e} alhier bekent, hoe op gisteren ontrent Craoan door de Bantammers een groote, schoone, nieuwe jonck was affgelopen, 't volck gesamentlyck vermoort, de joncke, naer dat haer gadinge daer uyt hadden genomen, verbrant, doch niet sekers wiste off gemelte joncke van hier gecomen was off wel daer naer toe tendeerde, dat hier al onder sommige reders, die over een à twee dagen eenige joncken naer Javas oostcust uytgerust hebben, als die eenige joncken van daer als andere quartieren staen te verwachten, al eenige bedencken maeckt, yder menende, dat het de syne sal syn. Godt de Heere [moge] in 't aenstaende voorenstaende, swaere besoeckingen van de Comp^{e} als hare onderdanen weren ende daer tegen met allehande segeningen overstorten, Amen!

2 *d^{o}*. voor de middagh maeckt den opperchirurgus deses casteels syn Ed^{e}. bekent, hoe 't sedert gisteren avont, dat het eerste verbant aen de 12 noch in leven gebleven ende gebrande cruytmaeckers hadden gelegt, noch negen derselver waren overleden, veroorsaect, door dien het kruyt in 't springen de menschen het herte heeft overstelpt ende soo van binnen en buyten geschonden.

Naer de middagh comt hier ter rhede seylen 't fluytjen, Hilversum, in comp^{e} van 't galliot, 't Nachtglas, voor de jongste besendinge des verleden moussons uyt Tayouan herwaerts geseylt, medebrengende een brieff met verscheyde bylagen van d'heer gouverneur Coyet ende den raet aen haer Ed^{e}. nopende den goeden toestant van dat gouverno met den aencleven van dien, soo in politie als in commercie, als by 't apart sommier verbael van Tayoan onder dato deser can naer gelesen werden, daer largo verhaelt staende.

Gemelten bodem brenght een cargasoen ter monture van *f* 21225:10:4 mede, bestaende uyt 456 1/2 reaelen swaerte gout, 40 kissies goutdraet, 8 potten conserven, 500 balys smeecolen ende eenige Chinese zyde knopen, als andere kleenigheden.

Tegen den avont comt hier mede binnen de rivier den vendrigh, Pieter Thonissen, comende met 't fluytie de Mees, 't fregath 't Wapen van Batavia, d'oorlogs chiampan Middelburgh ende een chaloup van Bacassy, werwaerts den 23[en] der verleden maent syn geseylt met een aental van 50 soldaten tot 't hacken van eenige houten, bequaem tot sparren ende paggeringh; gemelten vendrigh rapporteert, hoe daeghs, naer van hier waren geseylt, voor Bacassy waren gecomen ende des nachts daeraen met hoog water binnen ende aldaer tot den 27[en] doende geweest met het hacken van ontrent 2000 sparren, als eenige weynige paggerhouten ende 70 bossen bast van bomen, bequaem voor de leerbereyders tot run, als wanneer by de rivier vernamen 7 Bantamse vaertuygen, die daer meenden in te lopen, dat haer van 't fregath met een schoot daernae doende verhindert wert, waerop daegs daer aen haer ontrent veertig Bantamse oorlogs tingans vertoonden ende tegens wil de rivier meenden in te lopen, dat haer door 't schut van 't fregath, de chiampan ende de chaloup beletten, sulcx haer in drie troupen verdeelden ende daer soo by ende om haer bleven hengelen sonder yets aen te vangen, waerop hy, vendrigh, met advys van de aenwesende hooffden van de Mees, 't fregath ende den sergeant hadde goet gevonden van daer op te cramen, op dat haer d'een off d'ander ramp van de Bantammers niet mochte toegebracht werden, waerop van gemelten 28[en] verleden maents tot dato vroegh waren doende geweest met vaerwerck ende winden, om 't fregath weder uyt de rivier in ruym zee te brengen, sonder dat haer yets anders meer ontmoet off by haer verrecht was.

Op heden wiert in vergaderinge van India goetgevonden 't jachie, de Jager, by de E. Comp[e] nu jongst van de vryburger, S[r]. Pittavyn, gecocht ende hecht vertimmert ende versien synde, voor Malaccas gouverno aen te leggen, om daer mede vooraff die presidie met eenige comptanten ende scheeps gereetschappen, als touwercken voor de cruyssende vaertuygen, oock d'Aetchiense besetters daeromme alhaer benodigt syn te versien.

Item Quedaas revier soo lange met schepen beseth te houden ende alle commercie daer te beletten, totter tyt ende wyle die vorst d'Ed. Comp[e] satisfactie sal gedaen hebben van de moort, aen 9 's Comp[s] dienaren van 't jacht, Hoorn, op verleden jare gemassacreert, begaen.

Soo mede den E. heer Joan Thyssen, raet extraordinaris van India ende gouverneur van Malacca, te versoecken desen jaren ten dienste der E. Comp[s]. in gemelte Malacse gouverno noch gelieft te blyven continueren.

D'E. Johannis Bouchillion, op verleden jare voor 2[e] mael als hooft der Japanse negotie ende hoofse verrichten in Japan hier weder gekeert, is by haer Ed[e]. wederom geëligeert om d'E. Zacharias Wagenaer desen jare na gedane negotie te vervangen ende die qualite voor de derde mael te becleden.

Ten jongsten is d'Eerw. kerckerade op derselver versoeck toegestaen, dat de broederen predicanten alhier soo lange sullen geëxcuseert blyven van in 's Compagnies

hospitael eenmael ter weeck te prediken, tot dat de vierde plaetse van zal^r. D^{ns}. Johannis Bon wederom door een anderen ende vierden leeraer sal syn versien.

3^e *d^o.* 's morgens, heel tydich, verschynt den m^r. kruytmaker hier binnen 't casteel ende maect syn Ed^e. bekent, hoe van de verleden nacht de andere drie beschadighde personen waren overleden, sulcx nu van de 17 personen, die in de molen geweest syn, niet eene gesalveert zy, eenlyck hy, m^r. die op dien tyt, wanneer de molen sprong, met noch een persoon was geweest by de swavel, dat d'E. Comp^e in de oude kruytmolen, op 't houtsagers eylant hadde leggen, welckers eylant doe geheel affbrande, om daer naer te sien, dat daer geen vuer mochte bycomen, alsmede noch drie andere, die even buyten om 't een en 't ander te doen waren gegaen, sulcx tsamen noch vyff met den m^r. behouden waren, die voornemens blyven metten eersten, wanneer 't dack sal versien ende de mortiers gestelt zyn, weder op nieus aen te vangen; ende tot haer hulp sal haer door haer Ed. wederom andere personen toegevoeght werden uyt diegene, die rede haren dienst daer toe syn presenterende.

Soo vertreckt oock van hier ende seylt nae Bantams besettinge 't jacht, Worcum, om aldaer te vervangen 't jacht, Brouwershaven, dat naer Japan gedestineert is, mede nemende een cleen brieffken van haer Ed^e., nevens eenige verversinge voor de besetters aldaer, aen den commandant, van der Meerssen, welckers inhout ingeschreven staet in 't Batavias uytgaende generale Indische brieffboeck, onder dato deser.

4 *d^o.* Mettet aenbreken des dags lichten 't jacht, den Drommedaris, ende 't fluytschip, de Patientie, haer ankers uyt dese rhede ende maken de seylen by ende seylen naer de hoeck van Craoan, om aldaer off ende aen op de gaende ende keerende inlantse handel prauwen te passen ende te bevryden tegens de Bantamse rovers, die haer daer met haer rooff vaertuygen seer dick syn onthoudende; ende syn d'opperhoofden desselffs tharer naerrichtinge een schriftelycke, nieuw beraemde ordre ter hant gestelt, als naer te lesen is int generale brieffboeck, daer onder Craoan geregistreert ende onder dato ingeschreven staet.

Cort naer de middagh wert alhier binnen 't casteel voor de woninge van de heer Gouverneur Generael gebracht door eenige Chinese lantbouwers een grooten levendigen tyger, die sy in een val levendigh gevangen ende vervolgens afgemat, wel ter deege gebonden, de klauwen afgenepen ende binnen gebracht hadden, waervoor syn gemelte Ed^e de Chinesen met een dosyn realen liet begiftigen.

Is in vergaderinge van India goetgevonden op de aenbiedinge van de E. heer Arnold de Vlamingh van Outshoorn, raad ordinair van India, dat syn E. op morgen een keer naer de rivier, de groote Moronde, sal doen met de bodems de Mees, 't Wapen van Batavia, de oorlogs chiampan ende een chaloup, nevens hondert soldaten, om by gemelte heer de Vlamingh te besichtigen, off men aldaer, op de kant van gemelte Moronde, niet bequamelyck een aerde sterckte soude connen opwerpen ende also den Bantammer van daer weren, die hem daer binnen seer sterck onthout; ende in gevalle syn Ed^e tselve bequaem ende geraedsaemst oordeelt, alsdan opstonts daer een sterckte naer eysch te laten affsteecken ende opwerpen, sullende tot dien eynde nevens syn gemelte E. mede derwaerts laten gaen 's Comp^s fabryck, Johannis Liftingh, als eenige slaven om te graven ende materialen tot den arbeyt.

8 *d°*. comt hier ter rhede seylen uyt Bantams besettinge 't jacht, Sluys, waervan den schipper, aen lant komende, syn Ed[e] den Gouverneur Generael overhandight een gesloten brieff van van der Maerssen, commanderende ter besettinge, aen haer Ed[e] geschreven, dewelcke geopent synde, wert bevonden van den 3[en] deser geschreven te syn ende inhoudende, hoe de jachten, ter besettinge voor Bantam uytgeseylt, alle ten eynde victualie waren; was genootdrongen geworden Sluys, dat 8 m. ter besettinge gecontinueert hadde, een keer herwaerts met de ledige water vaten, synde ruym tachentigh leggers, te laten doen, nevens versoeck, dat met den eersten met d'een off d'ander bodem mochten bedacht werden, soo van victualien als waeter.

Voor acht dagen syns gemelte schryvens, synde den 26[en] der verleden maent, des naermiddaghs, waren 33 oorlogs tingangs met veele bravaden van vlaggen ende geraes van Bantam geseylt ende meenden soo zee te kiesen, dat haer door onse schepen der besettinge, die ancker lichten, beleth wiert, sulcx wederkeerden ende het tot den donckeren onder de stadt op een droogten mosten setten ende alsdoen voorts onder de wal in zee gelopen syn; van het uytlopen der gemelte praeuwen was twee dagen te voren syn Ed[e] de weet gedaen door een Chinees, die met syn vrou en kint uyt Bantam aen onse besettinge overgecomen was, die voorgaff, dat se nae Ontongh Java ende van daer nae Ancke ende Craoan wilden gaen ruyten ende roven.

Gemelte van der Meerssen was onder syn schryvens door een Maleyer. komende uyt Bantam met een cleene cano, overhandigt een brief in 't Javaens ende een int Nederlants, de Javase door Keay Aria Mangjaye, des Sultans broeder, ende d'andere in 't Nederlants aen syn Ed. geschreven, waerby van syn E. versoeckt te verstaen, off het vrede off oorlogh met Bantam ende d'E. Comp[e] sal wesen, doch, soo hy, Meersen, van de Maleyer onderright was, soo souden sy, als Kiey Aria mede schryft, liever vrede hebben, waarover die brief aen haer Ed[e] sont ende verwachte haer Ed[e] ordre tot syne naerrichtinge weder; ende ondertusschen soude altans wel op hoede blyven; ende besloot alsoo zyn schryvens.

't Vorenstaende brieffie, door Kiey Aria aen d'E. van der Meerssen geschreven in 't Javaens, in 't Nederlants over geseth zynde, luyt, als volght:

TRANSLAET BRIEF *van Keay Aria Mangjaye aen den Hollantsen Admirael voor Bantam.*

Een teecken van oprechte, suyvere genegentheyt van Kiey Aria Mangjaye aen den admirael, die seer verstandigh is om alle saecken ter zee te dirigeren; ick hebbe gesonden Intie Poety om te vernemen off genegen was tot den vrede tusschen Jacatra ende Bantam; ende nu, wat gelieft den admirael met my te pitcharen, off tot den vrede genegen is off tot den oorlgh; maer naer myn oordeel sal 't goet te pitcharen zyn naer den vrede; want de pitcharingh tot den vrede is een goede saeck; by aldien soo met oprechtigheyt genegen syt te pitchiaren tot den vrede, den admirael gelieft dan te pitchiaren; soo wanneer den admirael ietwes van myn begeert, als den vrede gesloten sal zyn, dan sal seer light wesen te pitcharen.

Vorders aengaende van den tamboer, so denselven genegen mocht zyn om naer Batavia te komen, t'is wel; laet den admirael hem nemen; ick sal seer verblyt zyn, soo den admirael met my gepitsiaert heeft tot den vrede; laet dan den admirael de witte vlagge wayen, om dat ick myn volck naer boort mach senden om te vernemen naer de goede tydingh.

Het briefjen, hiervoren van gemelt, in 't Nederlants door Kiey Aria, nevens syn Maleytse brief, geschreven, willende, soo vertrouwen, den inhout van 't Maleytse wesen, hielt dese woorden in.

Aan de heer Admirael!

Kiey Aria, die laet UE. weten door desen Maleyer, of de heer generael genegen is tot den oorlogh off tot de vrede, maer de vrede liever; ende van den tamboer, die willen wy wel overgeven, maer niet eerder, dan de vrede gemaeckt is, want sy meenen de vrede van gantscher herten, soo sy seggen. Geschreven op Vrydagh, den datum en weet ick niet; onder 't selve was in 't Javaens door Kiey Aria geteekent syn naem.

6 *d*°. Tegens den avondt vertrect d'E h^r^. ordinaris raet van India, Arnold de Vlamingh van Outshoorn, naer de revier de Moronde, mede met syn E. gaende d'E. majoor van Dam, de fabrycq Lifthingh ende 100 soldaten met de bodems van 't fluytie de Mees, 't fregath 't Wapen van Batavia, d'oorloghs chiampan ende chaloup, waerinne eenige materialen gescheept syn om te gebruycken, indien gemelte heere aldaer de plaatse bequaem oordeelt om een aerde fortje te connen begrypen.

Naer verscheyden gehouden deliberatien wegens de vercleeninge van Malacca, soo hebben haer Ed^e^. op heden in vergaderinge van India goetgevonden voortaan met dat werck te supercederen, ter tyt ende wylen derwegen nader advys uyt Malacca van gemelten h^r^. gouverneur ende den raedt, alsmede antwoorde van d'E. heeren meesters op hare nader te doene voorstel t'harer gouverno sullen becomen hebben, om redenen breder by de resolutie vervath.

By haer welgemelte Ed^e^. is in vergaderinge mede vastgestelt de Griffioen voor Bengalen aen te leggen tot derwaerts brengen der hier gecomen zynde Siamse eliphanten, also desselffs jachts ruym tot overvoer van eliphanten geapproprieert is, doch om soo lange inmiddels hier niet ledigh te leggen, soo is mede verstaan, dat een keer in de straet aen 't eylant Sebesse sal doen om aldaer te halen 't hout, by 't volck van 't schip Breda op verleden jare daer gehackt ende door overval van eenige Javanen moeten laten leggen, also tot behoef der equipagie alhier om pomphouten ende ancker stocken benodigt vallen, alsmede om vorders desselffs ruym met diergelycke bomen voorts vol te hacken ende te laden, sullende tot versekeringe van 't volcq, om niet weder door de Javanen uyt het bosch overvallen ende beledight te werden, mede senden 100 soldaten, onder een bequaem luytenant ende vendrigh, als mede 't fluytie, de Mees, in comp^e^. laten seylen om dagelycx, tegen het rotten der Javanen, het eylandt rontomme te seylen.

7 *d*°. Tegens den avondt compt hier ter rhede ten ancker 't jacht, Brouwershaven,

op den 7en 's morgens uyt Bantam besettingh geseylt, medebrengende een brieffjen aen haer Ede van den E. Commandant van den Meerssen, dienende eenlyck tot geleyde van gemelten bodem ende dat 't jacht, Worcum, aldaer op den 4en deser met de provisiën ende verversinge voor de vloot wel was aengecomen ende naer ordre verdeelt soude werden.

'T jacht Domburgh, zynde op den 16en der verleden maent tot ontdeckinge van Anjer, de Peperbay ende langs 't eylandt Sebessie tot aen de Sumatrase Westcust ende de bocht van Lampon geseylt, was daer den 21en weder voor Bantam gekeert, hebbende niet als eenige Javaense cleene vaertuygen in dat vaerwater vernomen; door de stercke stroom ende om dat ten eynde water waren, hadden in de bocht van Lampon niet geweest, waermede nae groete ende gebiedenis syn schryven affbrack.

8 *d*°. comt hier ter rhede ten ancker 't fluytje Breukelen, comende uyt Tayonan, hebbende Cambodias rivier aengedaen ende, alsoo volgens de schriftelycke ordre van d'Ede heer gouverneur Coyet daer wachte, was van twee Maleyers, die daer beneden waren gevlucht, onderricht, hoe het Cambodisch ryck door den Quinammer was overheert ende den Coninck gevangen genomen ende datter een groote massacre geschiet was, doch dat sy niet wisten off 's Comps dienaren dootgeslagen off dat het over de rivier ontvlucht waren; dan de logie was geheel vernielt ende afgelopen, sonder dat iets anders wisten te seggen; waerop d'opperhooffden van gemelte fluyt hadden goetgevonden nae Siam te stevenen, alwaer de contanten voor Cambodia, in Tayoan daer ingescheept, ten bedrage van 20 kisten Japans schuytsilver off 60 duysent gulden, door ordre van 's Comps opperhooft aldaer hadden ontlost ende weder een ladinge met rys ingenomen ende in compe van de fluyten, Spreeu ende de Zeeridder, van daer geseylt; 't bedragen desselffs rys ladinge was, nevens de ladinge van gemelte twee fluyten, op een factura gestelt ende op den 27en der verleden maendt op de verschyninge der twee gemelte bodems uytgetrocken.

9en *d*°. comt hier binnen de rivier een Javaens vaertuyg van Patty, daerop vyff Javanen; ende verhalen, hoe voor vier dagen verleden door eenige Bantamse praeuwen syn aengeranst, eyssende rys ende hoenderen van haer; die dan, aen boort synde gecomen, vonden daer vier Maleyers op, waer over die van Bantam seyden, also daer Maleyers op waren, dat die de ladinge aengingh, derhalven de Maleyers hare gevangens souden syn ende 't vaertuygh met syn ladinge goede prys, waerover 't selve achter een der in de straet leggende eylanden omtrent Onrust hadden gesleept, aldaer hare ladinge, bestaende in acht cojangs rys, drie hondert hoenderen ende andere cleenigheden, ontlost ende deselve, nevens de Maleyers, in haer vaertuygh overgenomen ende haer met het ledige vaertuygh laten varen, seggende haer, omdat Javanen van de oost waren, voor dees male haer 't vaertuygh wedergaven, maer dat in 't aenstaende, sulcx meer geschiedende, alles souden dootslaen ende prys maken, wat vonden; soo waren gemelte Javanen hier comende om haer wat te provideren ende van meninge om noch van de nacht weder na Patty te vertrecken; hoe nu sulcx by den Pattysen gouverneur ende den Mattaram sal genomen worden, moet den tyt leeren.

Des naermiddags keert hier weder van de groote Moronde 't fluytie, de Mees, ende 't fregath, 't Wapen van Batavia, met den E. heer Arnold de Vlamingh van

Outshoorn, raadt ordinaris van India, op den 6^{en} deser derwaerts geseylt; gemelte E. heer rapporteert in vergaderinge van India, hoe sigh hadde vervoeght aen de Moronde ende aldaer, volgens haer Ed^{e} goede meninge, de plaetse alomme naukeurigh besichtight ende op den hoeck van de mont van de grote Moronde een bequame plaetse uytgevonden, waer men met weynigh kosten een aerde sterckte conde distineeren tot bescherminge der rivier Moronde, waerover dan goetgevonden hadde aldaer door den fabrycq, Johannis Liftingh, een sterckte te laten affsteecken ende opmaken, in maniere, als het ontworpen caertien, dat tot dien eynde was overleverende, aenwees, synde op 't vertreck van syn E. alles daer al afgesteecken ende onder hande genomen; gemelte fortie sal vereyssen met seven stucken licht schut versien te werden om daer mede van voren de zeekant, daer een bolwerck sal comen met vier stuckies, als 't incomen der rivier Moronde ende 't nevenstaende bosch te connen beschieten ende bevryden; sal voortaen een berm rondomme van acht voeten ende een gracht van vyftien voeten breet blyven ende in 't midden van 't fortie is de plaets gelaten om een corps de guarde van 30 voeten langh ende 20 voeten breet tot bergingh van de ammunitien, provisien, als legeringen der besetters, te stellen; wyders hadde gemelte heer de 50 soldaten daer tot versekeringe op de vaertuygen gelaten, om vorders op de besettinge soodanigh gedelibereert te werden, als haer Ed^{e} souden bevinden te behoren.

10 *d°*. 'smorgens, seylt 'tfluytie, Hilversum, van hier naer de Moronde, medenemende een cleen brieffjen van haer Ed^{e} aen den fabricq Liftingh tot derselver narichtinge in 't opmaken der vastigheyt aldaer, alsmede de geeyschte ende benodighde materialen, als by 't briefie in 't generale briefbouck onder dato can naergelesen worden.

Soo comt op de middagh hier in 't casteel den sabandaer Symons ende maeckt d'h^{r}. Gouverneur Generael bekent, hoe op stonts hier ter rhede een joncke van Bingam, capiteyn der Chinesen, groot ontrent 100 lasten, van Cheribon was aengecomen, welckers nachoda verhaelt hadde, hoe op gisteren door 25 Bantamse oorloghs tingangs was aengedaen, die het beste mogelyck hadden affgeweert, alse seer hart aenvielen om de jonck te vermeesteren; sulcx een doode hadde becomen ende bracht noch 13 gequeste mede ende elff gesonde; vertroude hy, nachoda, dat de Bantammers haer niet seer souden belonen, alsoo versekert was, harer al vry meer doot ende gequest waren.

By de hooge regeringe van India is op heden in vergaderinge goet gevonden, also het in 't beste ende sekerste van 't mousson is ende 'tjacht Brouwershaven, dat voor Japan aengeleght zy, hecht, sterck ende groot van ruym is, daer mede voor Japan aen syde ende Hollantse manufacturen aff te steecken een cargasoen van ontrent vier hondert duysent gulden.

Item 'tjacht der Vere, althans in Bantams besettinge gebruyct werdende, met den eersten op te ontbieden ende te laten vervangen om voor d'eerste besendinge nae Tayouan aengelegt ende geinployeert te werden.

Soo is mede g'arresteert tusschen 't vierkant ende des E. Comp^{s} timmerwerff aen d'over syde deser rivier, in plaetse van de houte paggeringe, daer staende, die telckens vergaet ende veel kosten met sigh sleept, te laten van steen maecken, waerdoor

hechter ende oock versekerder sal syn, om te dienen tot afsluytinge van 't viercant ende de watersyde van de stadtswestsyde, als breder by 't generale resolutieboeck onder dato naer te lesen zy.

Tegens den avont comt hier binnen 't casteel den sabandaer Symons, syn Ed[e] bekent makende, hoe alhier binnen de rivier waren aengecomen twee vaertuygen, comende van den Jambysen pangoran, ophebbende twee van syne gesanten, nevens den ondercoopman de Harde, ende brachten een brief van den pangoran aen haer Ed[e] mede, als mede een brief met eenige bylagen van 's Comps hooft aldaer, S[r]. Pieter de Goyer, ende den raed, waer by gemelte de Goyer des E. Comp[e] goeden toestant aldaer, soo in negotie, als andersints, was overschryvende; oock hoe aldaer de jachten, Zeehont ende Maria, van de Palembangse rivier met haer Ed[e] letteren waren aengecomen, die ten eersten haren peper last souden ingeven ende herwaerts laten keeren; wyders, dat den pangoran syne gesanten was sendende om te sien, off door desselfs intercessie aen wedersyden de differenten, tussen de E. Comp[e] ende Bantam ontstaen, niet konden hygelegt ende vrede gemaeckt werden, alles breder by 't apart sommier verbael, van Jamby gehouden, onder dato naer te lesen.

11 *d*[o]. 's morgens, tydigh met het doorblasen der lantwindt, licht hier ter rhede 't anker ende keert weder nade Bantamse besettinge 't jacht Sluys, op den 5[en] deser van daer gecomen, also ten eynde victualie was, synde de novo voor twee maenden versorght; neemt een brieffjen aen den commandeur der besettinge, van der Meerssen, mede, welckers inhoude onder dato deser in Batavias generale uytgaende brieffbouck te vinden is.

12 *d*[o]. Ontrent den middagh werden de Jambyse gesanten, op voorgisteren alhier aengecomen, uyt hare vaertuygen, leggende binnen den boom, gehaelt ende hier binnen 't casteel voor d'Ed[e] h[r]. Gouverneur Generael, d'E. heeren directeur generael, Carel Hartzinck ende Pieter Sterthemius in de audientie saal geleyt door den E. ontfanger generael, Joan Croon, den licentmeester, als de S[rs]. Johannis Bouchillion, Truytman, de Vooght ende Lansman, als den cap[n] ende schryver van de Maleyers, staende de comp[e] deses casteel in de wapenen; ende naer dat gemelte gesanten daer tussen door gepasseert waren, soo deden drie salvos met musquetten, waerop door de puncten des casteels op de twee eersten yder met een schoot swaer schut ende de derde met seven gelycke schooten beantwoort wierden, waerop gemelte gesanten door syn welgemelte Ed[e] bewellecomt ende naer ondervraginge over ende wedersyts naer den welstant, soo van Batavia als Jamby, ende dat met siry pinangh onthaelt wierden, wert des Pangorans brieff opentlyck gelesen, welckers inhout, alsmede van een der rycxgrooten, aen syn Ed[e] geschreven, dienende alleen, hoe den Pangorangh syne gesanten herwaerts sont, alsmede andere voornemens was naer Bantam te senden, om als middelaers de verschillen, tusschen d'E. Comp[e] ende die van Bantam ontstaen, wech te nemen ende vrede te maecken, als breder by 't apart sommier verbael, van Jamby gesonden, onder dato deser daer in geschreven staet, can naer gesien werden.

's Maendaghs laet hier ter rheede 't anker vallen 't gallot, 't Nachtglas, comende uyt Tayouan, zynde in comp[e] van 't fluytie Hilversum, dat op 2 deser alhier mede g'arriveert is, van daer geseylt; desselffs ladinge bestaet in 20 duysent ponden ofte

90 kisten suycker, incoops costende *f* 2330:6:12; verders de dubbelde der brieven ende papieren, van d'E. Coyet ende den raed uyt Tayouan aen haer Ed^e geschreven met gemelte Hilversum.

Den sabandhaer, Symon Symonsen, stelt d'Ed^e heer Gouverneur Generael een brief ter hant, alhier op heden door eenige expresse affgevaerdigdens met een praeuw van den gouverneur van Sammarangh, Wangsa Radja, aengebracht om aen syn Ed^e te overhandigen, welckers inhoude, uyt het Maleyts in 't Nederlants overgeseth zynde, luyt, als volght:

TRANSLAET BRIEF *van Kiey Ingabey Wangsa Radja, Gouverneur van Sammarangh, aen d'E. heer Gouverneur-Generael.*

Desen brieff comt van Kiey Ingabey Wangsa Radja aen den capiteyn generael tot Batavia, die van alle natien ende onderdanen gevreest wert ende die seer manhaftigh is ter zee, als mede seer geluckigh ende voorspoedigh in allen saecken hier op der aerden; brengeren deses, Sipatra Wangsa ende Tchittra, ben ick sendende aen myn broeder met desen brieff, waerby versoecke seer vrundelyck aen myn broeder, dat my gelieft te helpen, also daer seer om verlegen ben, met eenige contanten, soo veel als 't UEd^e. gelieft toe te staen, om 't selve aen den Sousouhounangh op te dragen; by aldien dat myn broeder ietwes van Sammarang off Sidajou gelieft te hebben, gelieft 't selve maer vryelyck te commanderen, 'k sal alle 't gene, datter te becomen is, laten volgen ende volgens begeerte toestaen; op wien soude ick anders versoecken, als ick ietwes mochte van node hebben, dan alleen op myn broeder; ick hebbe jegenwoordigh niet anders om myn broeder te senden, als vier hartebeesten ende vier schapen; gelieft 't selve niet te versmaden, also niet na behoren is.

13 *d^o*. 's morgens, soo lichten haer anckers uyt dese rheede ende seylen straetwaerts naer 't eylandt Sebessie om een ladinge pomphouten ende ankerstocken 't jacht de Griffioen ende 't fluytie de Mees; wat haer Ed^e. gemelte scheepsopperhoofden in mandato 't harer naerrichtinge by schriftelycke ordre hebben mede gegeven, staet in 't generale brieffboeck onder dato deser ingeschreven, alwaer can naegelesen werden; met gemelte bodems tot versekeringe van houthalers ende hackers, soo gaen mede, onder een luytenant ende vendrigh, 100 soldaten.

Waer tegens hier weder ter rheede comen geseylt van Japan de fluytschepen, den Coninck David ende de Harp, d'eerste inhebbende 5727 stücks allerhande timmerhoudt, bestaende uyt 4810 enckelde ende 690 dubbelde plancken, 110 stucx knies ende 21 swalpen, ten bedrage van *f* 3867:10, ende 't ander 4010 stucx gelycke houtwercken ende 20 stucx levende beesten, tsamen ten bedrage van *f* 3878:—; met gemelte bodems becomen haer Ed^e. mede een brieff van 's Comp^s resident op Japara, Evert Michielsen, nevens eenige bylagen, in dato 8 deser geschreven van Japara, waerby is adviserende 't gene hier sommierlyck sullen verhalen.

'T sedert desselffs jongste advysen, met 't volck van Tommagon Paty gesonden (dat tot dato hier noch niet verschenen is), hadde 't schip Westvrieslant meest

volladen gecregen op Rambangh ende weder de novo aldaer aenbesteet 1000 gesaegde ende 600 ongesaegde swalpen.

Met gemelte twee fluytbodems was nu sendende partye houtwercken, soo daer gereet gevonden hadden, als hy nevens sendende cognossement conde naer gesien werden.

Geen beesten boven 20, die altans was sendende, conde hy becomen, ter oorsake de lantluyden alomme so belemmert ende becommert waren door de geltschattingen van de gouverneurs, dat stil saten en niet wisten, wat doen souden; maer vermeende noch met Westvrieslant 30 stucx souden volgen.

Soo sont een vat met daer ingesouten vlees, dat met peper en koriander wel hadde laten versien, tot een preuve om te sien off het daer gesouten vlees wel sal connen dueren, dat verhoopte wel bevallen soude, ende soo alles daer in wesen bleeff, souden daer wel 100 vaten jaerlycks te bemachtigen wesen.

Gemelte twee bodems, als seer bequaem synde om houtwercken te laden, versochte daer off andere gel. ten eersten weder mochten keeren om de aenbestede houtwercken van den nieuwe eysch te halen, daervan met den eersten wel tot drie fluytsladinge souden gereet zyn, om alsoo de gelegentheyt waer te nemen, eer wederom eenige nieuwigheden. als gestadigh met die wispeltuerige natie onderhevigh was, voor quam.

Tommagon Patty hadde hem, Michielsen, andermalen door syn soon, Wiera Soeta, ende syn broeder, Naeya Soeta, ende noch eenen derden, een brieff uyt de Mataram geschreven om eenigh gelt van de Comp^{e} ter leen ende gelast aen gemelte personen van niet uyt de logie te gaen, alvorens met een à 2000 gulden souden geholpen zyn, also daerom op 't hoochste verlegen was, waer over sy twee dagen in de logie waren verbleven, als wanneer gedrongen was geweest haer op leverantie van 300 aenbestede balcken 500 rx. ter hant te stellen, onder belofte, dat 100 derselver balcken tegens de compste van 't eerste schip souden gereet syn.

Met de verschyninge van gemelte Michielsen op Japara, soo waren eenige gecommitteerdens, als Prana Juda ende Anga Raxa, beyde pagies van den Sousouhounangh ende gewesen contrerolleurs van den Japaersen gouverneur, uyt den Mattaram van den Sousouhounangh gesonden om van de Comp^{e} te eyssen, soo voorgaven, gront huyr vande logie tot 10 r^{s}. 's maents, van de tyt daer geresideert hadden, dat ontrent 1000 r^{s}. soude bedragen, ende by weygeringe van dien, dat van daer souden moeten vertrecken, als den Sousouhounangh rede daer toe ordre aen Tommagon Patty gegeven hadde, dat hy, Prana Juda, met syn voorspreken voor de Hollanders hadde voorgecomen, also den Sousouhounangh meende, dat geen meer voordeelen van de Comp^{e} als van andere particulieren en trock ende, wat van rarieteyten als anders was, conde mede van andre becomen; oock soo was volgens 't contract noch noyt ymanden den Sousouhounangh comen begroeten, hoewel de May^{t}. niet om schenckagie te doen was, maer eenlyck de May^{t}. souden kennen; vorders sloegen voor off hy, Michielsen, Comp^{s} logie op Grissee ofte Soerebaye wilde maken, daer op dan eyntlyck nae drie dagen over en weder gaens hadden moeten antwoorden, also een van beyden met syn antwoorde terstonts naer boven moste vertrecken, soo hadde hy, Michielsen,

gemelte gecommitteerde geantwoort, dat de Compe hare logie aldaer op Japara wel met believen van den Sousouhounangh hadden doen maken, maer alleen tot haer eygen kosten, die al hooch quamen te lopen, ende niet genegen waren van daer op te breken, dan ten ware het den Sousouhounangh begeerde, daer tegens niet doen konden, maer d'Mayts ordre soude naercomen; vorders, dat altans niet raers onder syn handen was berustende om aen de Mayt te presenteren; dat wegens de Compe niemanden meer in de Mattaram quam, was volgens d'Mayts expres begeren ende geboth; ende belangende het eyssen van grontgelden nieuwigheden waren, voor desen noyt meer gehoort, derhalven daer over aen haer Ede op Batavia soude schryven ende daer op haer Ede ordre affwachten, waermede de gemelte Sousouhounanghs gecommitteerdens haer vernoegt hadden gehouden ende soude met die antwoorde een van haer opstonts naer boven reysen ende hy, Michielsen, soude inmiddels de antwoorde van haer Ede versorgen; waerover dan by syn schryvens reverentelyck is versoeckende haer Ede hem aldaer op 't een ende ander prompte antwoorde tot derselver naerrichtinge, soo spoedigh mogelyck, gelieven te laten toecomen, alsoo daer voorseecker gerucht wiert, dat de gecommitteerden van daer niet souden vertrecken, voor ende aleer die sake affgedaen soude syn; vorders wiert aldaer voor vast gestelt, dat Codje Abrahim door ordre van den Sousouhounangh aengeseght was, dat hy den Coninck van Macassar conde verwittigen, dat geen meer gesanten behoeffde te senden, also deselve niet soude geadmitteert werden om boven in de Mattaram te komen, daerop hy soude gedient hebben, dat tegens 't besluyt was van alle jaren door wedersytse gesanten den anderen te begroeten, doch dat het de Mayt soude aenschryven; inmiddels bleeff hy, Codja Brahim, aldaer by yder mede ongeacht sitten, alles recht contrarie de vorige eere ende beloften; de strantheeren waren tot dato syns schryvens noch alle in de Mattaram, sonder dat nochtans, als wel voor heenen gerucht was, daer van de minste veranderinge gehoort wiert, waermede syn schryven besloot ende in Japaras logie naer groete ende gebiedenisse den 8en Mey hadde gedachtekent ende geslooten.

Op heden is in vergaderinge van India toegestaen aen Bingam, capn. der Chinesen, ende Soocko, Chinees coopman, om yder desen jare een wanckantie naer Tayouan te mogen equiperen, ten aensien desen jare geene Chinese joncken uyt China hier gecomen syn, waerdoor den ingeseten alhier om vele cleenigheden, die deselve jaerlycx hier mede brengen, comen benodigt te vallen, als andersints, breder by 't resolutie boeck onder dato geëxtendeert.

De fluyten, de Coninck David ende de Harp, op heden alhier van Japara aengecomen, soo spoedigh doenlyck van haren houtlast te ontlasten ende den David weder derwaerts te senden om alsdan naer Siam gebruyckt te werden, ende de Harp voor Tayouan aen te leggen.

Soo is mede by de hooge regeringh geleth, hoe door gebreck van vaderlants gesouten vleesch ende speck, niet alleen tot voldoeninge der eyssen voor de respective gouvernementen ende comptoiren, ja, maer selffs de vertreckende schepen qualyck voor de reyse meer connen provideren, op 't hoogste verlegen vallen, is by haer gemelte Ede gearresteert, also langer aen het hier ter rhede leggende scheepsvolck mettet versorgen van vars vlees ende visch, in plaetse van gesouten vlees ende speck, geen

raedt weten, derhalven aen 't volck derselver, in plaets van haer rantsoen vlees ende speck, oly ende asyn, boven rantsoen rys ende arack, te weten, den gemenen man 2 stuyvers daegs te doen geven in comptant ende aen de officiers buyten de cayuit 31 stuyvers ende die van de cayuyt ses gelycke stuyvers daegs, alle ligt gelt, waer by veele uyt te winnen staet, als by 't generale resolutie bouck onder dato breder can naergelesen werden.

14 *d*°. De gesanten van Jamby door haer Ed° aengepresenteert zynde, off haer personen, nevens een tamelyck gevolgh, geliefden den tyt hares aenwesens in de stadt te logeren, doch dat haer beyde vaertuygen, ten aensien Javanen waren ende syluyden uyt de Bantammers niet konden onderscheyden worden, waerdoor wel licht eenige alteratie onder dese ingesetenen mochte veroorsaeckt werden, geliefden binnen den boom, in de buyten stadts gracht, te laten leggen; soo waren gemelte ambassadeurs altans door d'E. licentmeester, Symons, versoeckende, dat sy mochten in de stadt logeren ende dat haer twee vaertuygen mede voor haer deur binnen mochten leggen om also het opsicht op haer volck, die tsamen 120 koppen waren, te beter te mogen nemen, dat haer Ed° om redenen, boven gemelt, beleefdelyck afgeslagen wiert, waermede haer dan scheenen te genoegen ende souden haer personen dan in hare vaertuygen mede buyten verblyven, dat niet als te beter is.

15 *d*°. comt hier binnen de rivier een vaertuygh van Tommagon Patty met eenige van syn dienaren, mede brengende een cleen letterken van voorschryvens, door gemelte Tommagon op Evert Michielsen aen haer Ed° versocht, die dien heer 't selve niet heeft connen weygeren, maer, op Rambangh synde, gedachtekent 20 April, hadde verleent, meldende eenlyck, hoe hy, Patty, vermits tot noch syn gelt aen den Sousouhounangh niet opgebracht hadde, boven in de Mattaram moste blyven, waeromme syne expresse aen haer Ed° op Batavia sont, om te versoecken met eenige comptanten mochte geaccomodeert werden, waer toe syn voorschryvens aen haer Ed° versocht, dan hadde verleent; tot besluyt schreeff, dat gemelte heer 200 groote balcken hadde belooft eerstdaegs te sullen leveren, soude dan met een à twee duysent realen mogen geaccomodeert werden, dat haer Ed° wyser oordeel bevolen liet ende so sloot.

16 *d*°. 's morgens vroegh, stelt d'Ed° H[r] Gouverneur Generael den coopman, Nicolaes de Voocht, staende voor opperhooft nae Tonckin te vertrecken, ter hant de papieren voor Tonckin, by haer Ed° afgevaerdicht, soo tot desselffs naerrichtinge in negotie als hooffsche saecken, met den aencleven van dien, alsmede een brief van syn gemelte Ed° aen de Tonkinse May[t], alsmede twee brieven aen eenige rycxgrooten, als by 't generale Batavias briefbouck onder dato, daerin geschreven staen, omstandigh can gevonden ende naergelesen worden.

Gemelte de Voogt dan aen 't boort der fluytschepen, Spreeu ende Zeeridder, gedestineert na Tonkin, sigh hebbende vervoegt, liet de anckers lichten ende de seylen bymaecken om hare gedestineerde reyse aen te vangen, van hier slepende tot incoop van syde voor Japan een capitael van *f* 317500, bestaende uyt 100 kisten Japans schuyt silver, salpeter en buspoeder, als eenige andere cleenigheden meer.

Op heden werden haer Ed°, door seker Mardycker met syn vischprau uyt de Moronde van 's Comp° fabrycq, Johannes Liftingh, een briefjen toegebracht, waerby gemelte Liftingh haer Ed° is adviserende, hoe naer 't vertreck van d'E. h[r]. ordinaris

raet, Arnold de Vlamingh van Outshoorn, van daer alle debvoiren hadde aengewent tot spoedige voltreckinge der vestingh, aldaer by gemelte h^r^. geordonneert te maecken, waermede alsnu soo verre gecomen was, dat op van dage meende het groff schut op 't bolwerck, dat geheel in postuer van defentie claer was, te planten, sullende mede den geheelen omcryts der vestinge met lange pallissaden besloten krygen, waerover by provisie, tot besettinge derselver, 20 soldaten ende 5 bosschieters, soo uyt de gemonteerde chiampan als chaloup, hadde daer binnen geordonneert, tot haer Ed^e^ naerder ordre, sulcx daer niet meer en resteerde gedaen te werden, dan de buytenste cleene palissaden der wal ende van binnen de huysinge ende bancquets; ende, soo 't haer Ed^e^ aengenaem ware, althans daer wel conde gemist ende door den aenwesenden vendrigh, Pieter Thonissen, waergenomen ende voltrocken worden; op gisteren hadden elff Bantamse vaertuygen even beoosten gemelte sterckte haer volck gelant, waerover hy vermeende, sy een torn op 't volck, dat daer wrocht ende hout hackten, souden doen, maer hadden naderhant van een Batavias Mardycker verstaen, dat het landen om synent wille geschiet ware, also sy hem ter zee ende aen lant hadden vervolght om te becomen; hadden syn vaertuygh in stucken gehact, maer hy was in 't bosch ontcomen. Tot besluyt vermeende, onder 't goetvinden van haer Ed^e^, aldaer nootsaeckelyck wel een chirurgyn, constapel ende tamboer, als eenigh lont, was vereysschende etc.

Soo comt des naer de middags hier mede ter rheede uyt de Bantamse besettinge 't oorlogs jacht, der Veere, van daer medebrengende van den commanderende coopman, Jacob van der Maerssen, een brieff aen haer Ed^e^, nevens drie briefjes in 't Nederlants, door den gevangen Jaques Macquelyn aen d'E. van der Meersen uyt Bantam geschreven.

Den brieff, door gemelte van der Meerssen aen haer Ed^e^ geschreven, in dato 13 deser, hielt in, hoe op den 12^en^ deser aldaer, met haer Ed^e^ schryvens ende de bygesondene provisiën ende ververşinge voor de vlote, 't jacht Sluys wel was aengecomen, ende volgens orde verdeelt, ende haer Ed^e^ intentie, in 't selve schryvens vervath, wel begrepen, waer uyt vermeent te sien, het schynt off eenige opgecomen schippers over syn E. hadden geclaecht, gelyck off de verdelinge met gunste soude geschieden, daervan hy haer Ed^e^ verseeckerde, sulcx noyt soude blycken, maer wel by desselffs gehouden consumptie boeckje der vloot het contrarie, daer sich daer aen gedroegh; ende soude de daerby gegeven ordre promptelyck achtervolgen.

Den 11^en^ deser maendt was aldaer ter besettinge aen desselffs boort verschenen den Maleyer van Bantam, om te vernemen off noch geen antwoort op den brief van Keay Aria, aen haer Ed^e^ geschreven, en hadde becomen, waerop denselven van neen gedient hebbende, soo stelde hem twee brieffjes, geschreven van den gevangen assistent, Jaques Macqueleyn, ter hant, in dato 6 en 8 deser, waerby gemelte Macquelyn gewach maeckt, hoe 't Engels schip, d'Adviso, welckers ladinge ten principalen bestont in peper ende suycker, uyt Lampons bocht naer Engelant was verseylt ende dat 't Engels jacht, de Marchand, die licht op den 7^en^ April van voor Bantam met voorgeven naer Jamby wilde vertrecken, weder in Lampon lagh om aldaer syn ladinge in te nemen, doch dat hy, van der Meerssen, in 't discoureren met

den voorgemelten Maleyer onder anderen verstaen hadden, dat gemelte schip niet in Lampon, maer seer verre boven in een seer groote rivier was opgehaelt ende daer soude laden; tot opsoecken deselffs, soo soude op daegs naer syn schryvens de visite aldaer rontomme door 't jacht Domburgh laten doen, doch bleeff van gevoelen, sy die bodem niet licht souden vinden, alsoo het lant daer seer gebroken is, veel eylanden, spruyten ende inhammen heeft, die men met soo een jacht (als niets te schoon daer synde) qualyck can doorsnuffelen, daer by comende, het in vyanden lant is, sulcx daertoe beter eenigh cleen, sneedigh vaertuygh soude vereyssen, daer dan noch al peryckel in gelegen ware.

By aldien den Maleyer nochmalen weder aen syn boort om antwoorde quame te verschynen, soo soude hem, volgens ordre, een corte antwoorde geven.

Het uyt- ende invaren der oorlogs prauwen ende vissers, als ander cleen vaertuygh, uyt en in Bantam seylende, conde by de besettinge niet beleth ofte voorgecomen worden, alwaer 't, dat de besettinge noch ende nochmalen grooter ware, als nu is, wanneer alsdan by nachte over de vlacke gronden souden lopen.

Op 't sluyten syns schryvens, soo quam den Maleyer andermalen aen boort, die syn E. den ingeleyden in 't Duyts ter hand stelt, met mondelinge versekeringe, ingevalle haer Ed^{e}. conden resolveren brieven van versekeringe voor de Bantamse gesanten te senden, sy bereyt syn alsdan opstonts naer Batavia te comen, waermede affbrack ende besloot.

Het briefjen, door van der Meerssen boven van gemelt, van Bantam aen syn Ed. geschreven ende door den Maleyer overhandight, volght hieronder:

S^{r}. Jacob van der Meerschen, Admirael.

Dese weynige regulen dienen eenelyck om UE. bekent te maken, dat den Sulthan jegenwoordigh volcomen macht aen Pangoran Papaty Tommagon Ranta Baggus ende Keay Kandouroan heeft gegeven, om in de saecke van vrede tusschen haer Ed^{e}. van Batavia ende haren Coninck te handelen, sonder datter eenige andere grooten aldaer haer sullen mede hebben te bemoeyen; 't selve versoecken dese bovengenoemde grooten UE. by gelegentheyt aen haer Ed^{e}. op Batavia gelieft bekent te maken. In de stad Bantam desen 12 Mey 1659. Onderstond: met haest uyt den naem vande bovengemelte personen.

17 *d^{o}*. Den Mardycker, alhier op gisteren uyt de Moronde met een briefjen aen haer Ed^{e}. van den fabrycq Liftingh gecomen, keert op heden weder derwaerts, medenemende een brief van haer Ed^{e}. aen Liftingh in antwoorde, staende in 't generale briefbouck geregistreert.

Tegen den middagh wiert alhier door den achtbaren raedt van justitie deses casteels eenige militaire misdadigers drie malen gestroppieert ende eenige gegeeselt over moetwille ende dieverien.

18 *d^{o}*. retourneert hier van Moronde 't jacht, den Zaphier, geladen met branthout, dat aldaer geladen ende ingenomen heeft van 't volck van S^{r}. van der Helm, waermede hier wederkeert 's Comp^{s} fabryck, Johannes Liftingh; ende rapporteert

aen haer Ed^{e}., hoe de nieuwe sterckte aen de Moronde was benaemt: 't fort de groote Moronde, ende was althans in volcomen defentie ende stont in weynigh dagen 't noch resterende binnenwerck voltrocken te werden door den vendrigh, Pieter Thonissen, die volgens haer Ed^{e}. ordre daer soo lange 't gesach gedefereert hadde.

19 d^{o}. comt hier ter rheede geseylt ende laet het aucker druypen 't fluytschip, Nieupoort, comende recht door uyt Banda met een specerie ladinge, bestaende uyt 414 sockels met macis off foelie, 40915 catty Banda gesorteerde notenmuscaten, 45 ℔ geparste oly van noten ende 350 ℔ kaerssen van noot oly, gesamentlyck ten bedrage van ƒ 42870:3:8.

Met gemelte schip becomen haer Ed^{e}. mede een brieff, nevens verscheyde bylagen, door den gouverneur ende den raed van daer aen haer Ed^{e}. geschreven, waerby vernemen, 's Comp^{e} bedryff in die presidie, Gode loff, noch alles in goeden stand stonde, als by 't somnier verbael van Banda, onder dato deser gehouden, can gelesen werden.

20 d^{o}. Heden niet noterens voorgevallen, alleenlyck dat hier mede van de Moronde keert 't fluytschip, de Patientie, hebbende eenige dagen wesen kruyssen tusschen de Moronde ende Craoan op de Bantammers ende alsnu een ladinge met branthout uyt de Moronde hier medebrengende.

21 d^{o}. Soo comt hier mede van Japara te retourneren 't schip, Westvrieslant, aldaer door den resident, Evert Michielsen, volladen met een last allerhande jaty timmerhout ende 30 levendige koebeesten, gesamentlyck ten bedrage van ƒ 8184:9.

Soo becomen haer Ed^{e} mede een brieff van haren Japaersen resident, in dato 14^{en} deser maent, inhoudende, hoe althans 't schip, Westvriesland, vol met houtwercken hadde affgeladen ende na herwaerts was sendende, comende desselfs ladinge, als die van de twee fluyten, Coninck David ende de Harp, gesamentlyck te bedragen ƒ 15928:19.

Wyders, de gesondenen comptanten waren bevonden meest uyt gegoten munt te bestaen ende derhalven aldaer niet ganckbaer; 't pack taperhindis van Solor, nevens de 29 stucx gobars Mattaram, dat maer Suratse maleye waren, sont dan gesamentlyck weder terugh, als aldaer niet dienstigh.

Den arrack hadde aldaer van seker fugityven Chinees, die noch 400 realen aen de Comp^{e} schuldigh was, in minderinghe van schult aengenomen.

Soo was althans mede oversendende de geslotene negotie boeckjes van Japara tot 25 February, dat den coopman, van Hoorn, daer overleden was, volgens het transport, by hem van den 2^{en} aenwesenden assistent overgenomen, ten overstaen van d'overheyt der aenwesende bodems, waerby bevonden wert, hy, van Hoorn, styff over de 900 gulden op syne administratie te cort gecomen sy, hebbende 't sedert syn aenwesen aldaer niet een letter op het papier gebracht; oock niet willen hebben, dat de assistenten hem maendelycx rekeninge souden doen van 't gene onder haer gegasteert, verkocht, verschoncken ende andersints gegasteert wiert, sigh nergens in vermakende dan alleen in gestadigh onder den stercken dranck versmoort te sitten; althans was tot een preuve een half vath aldaer ingesouten vlees, dat sedert 24 April hadde ingesouten geweest, oversendende; ende in gevalle wel mochte bevallen ende haer Ed^{e}. geliefden daer eenige quantiteyt van versorgt te hebben, soo dienden meerder als 4000 realen ende 2 packen fyne ramboetjes, by hem voor dato g'eyscht, gesonden te werden.

Het afparssen van gelt van de ingesetenen aldaer bleeff noch even hart continueeren ende werdt vertrout met de intreede off eyndigen van hare pouaassen veranderinge in de regeringe der vier strantheeren door den Sousouhounangh sal geschieden; ende bleven de voor desen affgeschrevene twee Mattaramse gecommitteerdens noch al inde logie, om bescheyt van haer Ede te verwachten, die dan met verlangen bleeff te gemoet sien.

Aldaer wiert sterck gerucht, dat den Bantammer hem sterck omtrent Batavia in zee onthielt ende alles aensloegh, dat daer passeerde; oock dat eenige Javanen van de oost hadden aengeranst, haer geweer affgenomen, nevens soo veele victualien, als van noden hadden, ende daer nevens aengeseght, soo sy haer weder quamen te ontmoeten, dat haer, alsoo wel als die van Batavia, souden doodslaen ende hare vaertuygen ende goederen prys maecken, also hare vyanden spysigden; wat uytslagh dit nemen soude, bleef hem onbewust; ware te wenschen, die natien den anderen niet verstonden, maer malcanderen bestoockten; die van Candael hebben 4 Bantamse praeuwen met haer volck genomen ende een man naer Bantam laten keeren, met belastinge aen den Sulthan te seggen, dat den Gouverneur haer in betalinge van de jonck, door die van Bantam van hem genomen ende aldaer als op Lampon gebracht ende verkocht, hadde aengeslagen; ende soude daer mede volherden, totter tyt hem van den Sulthan satisfactie vande jonck gedaen wiert; d'uytcomste stont den tyt te openbaren, waermede syn schryvens affbrack.

Soo syn op haer versoeck op heden de gesanten van Jamby voor syn Ede. den Gouverneur Generael ter audientie geweest ende onderlinge conferentie gehouden wegens treffen van de vrede tusschen den Bantammer ende d'Compe; ende naer met siry pinangh wel onthaelt waren, syn weder door den heer ontfanger generael ende den licentmeester, daer mede gecomen waren, logementwaerts gekeert.

22 *do*. wiert alhier binnen 't casteel ende de stadt inde kercken alomme voor de middaghs predickt ende volgens de Christelycke gebruycken geviert de glorieuse hemelvaert onses Heeren Jesu Christy.

23 *do*. niet noterens voorgevallen.

24 *do*. des naer de middags, comt hier ter rheede ten ancker 't jacht, de Cabeljauw, comende recht door uyt de Aetchinse besettinge over Malacca, hebbende voor Aetchien twee gesanten van die croon met een brieff, aen haer Ede alhier afgevaerdigt, ingenomen ende en passant Malacca aengedaen, alwaer mede een brief, nevens verscheyde bylagen, van de hr gouverneur, Joan Thyssen, aen haer Ede hadde becomen, boven dat aldaer ingeladen hadde 1643 picols peper, ten bedrage van *f* 21782 : 1.

By de hooge regeringe gelesen synde 't schryvens van d'heer gouverneur, Joan Thyssen, uyt Malacca gedaen, soo wegens den toestant in 't politycq, commercie ende kerckelyck aldaer, dat noch, Gode loff, al in vorigen staet blyft continueeren, als desselfs gevoelen wegens d'Aetchinse besendingh, als by 't apart sommier verbael van Malacca, onder dato deser gehouden, can naer gelesen werden; soo hebben haer Ede. verstaen d'selve op van avondt noch door den sabandaer Symonsen te laten verwellecomen ende eenige verversinge brengen.

Wiert mede by haer Ede. in vergaderinge vastgestelt, d'Aetchinse gesanten op

overmorgen, also morgen Sondach sy, naer ouder gebruyck te halen ende te ontfangen, doch, ten aensien wy althans met die croone in oorloge zyn, soo sullen de gesanten met weynig minder staty, als van outs in gebruyck is geweest, ontfangen werden.

Soo is mede by haer wel gemelte Ed^{e}. goetgevonden ende gearresteert, dat de twee hier remorerende Chinese coopluyden, die toegestaen hebben yder een wanckan desen jare nae Tayouan te mogen senden, voor uyt- ende incomende gerechtigheyt volgens out gebruyck, drie hondert realen sullen betalen, de helfte voor uytgaen hier ende d'ander helft in Tayouan.

25 *d^{o}*. seylt van hier nae de Moronde 't jacht, de Zaphier, om van daer een last branthout te halen; ende soo keert daerentegens weder van de Moronde 't fluytie, de Mees, met een last branthout, daer ingenomen.

26 *d^{o}*. 's morgens, omtrent negen uyren, soo varen den ontfanger generael, Joan Croon, den licentmeester Symons, nevens de cooplieden Truytmans ende van Lier, als de vry coopluyden, d'S^{rs} van der Helm ende Trompert, item den cap^{n}. ende den schryver van de Maleyers, met twee groote scheppraeuwen naer de rhede aen 't jacht, de Cabeljau, ende halen aldaer de twee Aetchiense gesanten, nevens des May^{ts}. brief, waerop, soo als van boort voeren, vyff schooten met groff schut uyt 't jacht gedaen wierden; ondertusschen stelde de comp^{e} deses casteels haer in ordre in twee ryen, van de poorte des casteels tot haer Ed^{e} woninge, waer gemelte gesanten midden door passeerden ende in de woninge van syn Ed^{e}. naer de groote vergadersael traden, alwaer den Gouverneur Generael, nevens d'E. heeren directeur ende ordinaris raden, Hartzinck, Vlamingh ende Verburgh, vergadert waren; inmiddels loste gemelte comp^{e} haer musquets tot drie malen toe, waerop telckens als de eerste twee chergiën een groff canonschoot volgde ende op de derde seven gelycke schooten, waerop de gesanten van haer Ed^{e}. bewellecomt ende, ondertusschen dat met siry pinangh onthaelt wierden, wert door den Cap^{n} der Maleyers des Aetchinse vorstinne haren brief opentlyck gelesen ende bevonden van desen inhoude:

TRANSLAET MISSIVE, *door de Coninginne van Aetchin met hare gesanten aen d'Ed^{e} h^{r} Gouverneur Generael geschreven.*

Desen brief comt uyt een oprecht, suyver gemoet van Paducca Siry Sultan aen den Gouverneur Generael, Joan Maetsuycker, die de stadt ende 't casteel van Batavia gouverneert, die oock stoutmoedigh, seer wys en verstandigh om in 't velt te stryden, als mede die seer victorieus omtrent alle syne vyanden is, etc. Voorts make den Gouverneur Generael, Joan Maetsuycker, bekent, hoe dat den gouverneur, Joan Thyssen, eenen commandeur, Balthasar Bort, hier gesonden heeft ende versocht aen Paduca Siry Sulthan omme gesanten aen den Gouverneur Generael nae Batavia te senden, omme alle de saken tusschen de Aetchinders ende d'Hollanders aff te handelen; derhalven sent den Paduca Siry Sultan haer gesanten derwaerts, met namen Radja Doeta Tchittra, Siry Bidsy Indra ende Oupaduta Tchittra Siry Nara Wangsa, nevens den tolck, Settia Moelo, om desen brief van Paduca Siry Sulthan aen den Gouverneur

Generael, Joan Maetsuycker, te overhandigen, die een persoon van verstant ende groot van vermogen is, die oock alle gewichtige saken wel weet te overleggen ende te bitsiaren; oversulcx sent den Paduca Siry Sulthan dese voorschreven gesanten, also de begeerte van den Paduca Siry Sulthan is om alle de schepselen des werelts te doen floreren; also seght God de Heere t'ouden tyden, datter geen ander beter dingen en syn, als dese twee dingen, te weten: denckt altyt vooral op God Almachtigh, ende ten anderen, doet alle menschen in de werelt alles goets, dat den Gouverneur Generael van syn zyde vertrouwde insgelycx sal doen; over diergelycke wercken wert men meer en meer gesegent ende van alle menschen in dese werelt g'eert ende gepresen; de Aetchinders ende de Hollanders hebben veel jaren herwaerts in de vrede ende vruntschap gecontinueert, maer jegenwoordigh heeft het Godt Almachtigh soo gelieft, dat tot den oorlogh geraect syn; doch dese verschillen en hebben niet veel te beduyden; echter met de hulpe van Godt de Heere is 't naer 't goet voornemen van den Gouverneur wel uytgevallen, waermede wederom de Aetchinders ende de Hollanders eens syn geworden; daerom gelieft den Gouverneur Generael hierin niet anders aen off aff te doen; de wyse luyden plechten eertyts te seggen tot een waerschouwinge, weest twee dingen altyt gedachtigh, namentlyck: gedenckt eerst (vooral) altyt op Godt, ende dan oock, gedenckt te sterven ende vergeet twee dingen, te weten: vooreerst alle deuchden, die wy aen menschen doen, ende ten anderen, alle quaet, dat ons aengedaen wort, opdat wy onse conscientien daer door mogen suyveren ende gerust stellen; wyders, als wanneer de voorschreven Siry Bidje Indra, Siry Nara Wangsa ende Settia Moelo op Batavia sullen aengecomen wesen, gelieft den Gouverneur Generael haestigh hun wederom tot den Paduca Siry Sultan te laten keeren, op dat den Paduca Siry Sultan met den eersten mach verstaen de goede gestaltenisse van den Gouverneur Generael; ende, soo wanneer den Gouverneur Generael ymant gelieft te senden, om voor Paduca Siry Sulthan te verschynen, nevens den brief van den Gouverneur Generael, versoecke dan een persoon van goet verstant, macht ende vermogen, opdat hy niet en vreest 't lant van Aetchin te betreden en om den Paduca Siry Sulthan te comen begroeten, gelyck den commissaris Schouten is geweest, op dat mogen affgedaen worden alle wichtige saecken, volgens de meyninge van den Gouverneur Generael.

Jegenwoordigh en hebbe ick niets anders tot vereeringe te senden aen den Gouverneur Generael dan de onderstaende clenigheden, als twee p. gout ende silver laecken, een mes met swassen hecht ende een stuckjen gout, wegende 4 teyl en 2 maes swaer.

Op heden is by haer Ed^{e} mede goetgevonden, op 't versoeck van d'h^{r}. gouverneur Joan Tyssen op Malacca, 't jacht de Cabbeljau weder derwaerts te laten keren ende ten dien eynde, soo spoedigh doenlyck, van syn ingeladen peper te ontlasten, om ter degen aen Onrust te versien ende laten kielhalen, ende alsdan voor dat gouverno aengeleyt ende gebruyct te werden.

27 *d*^{o}. Den m^{r}. baas cruytmaker wert door d'h^{r} Gouverneur Generael een

schriftelycke ordre ter hant gestelt, by de vergaderinge van India gearresteert, op de onderhoudinge van goede ordre, sorghvuldigheyt als verderen aencleven van dien voor 's Comp^{s} cruytmaeckers, waernaer haer voortaen, soo tot voorcominge van ongelucken, als andersints, sullen hebben te reguleren, op pene van sodanige correctien, als voor yder post uytgedruckt staen ende by 't generale resolutie boeck can naergesien werden.

28 *d*°. Soo comen de gesanten des Jambisen pangorans, geleyt door den sabandaer Symons, in 't casteel by d'heer Gouverneur Generael, waer met siry pinangh onthaelt werden; ende also gemelte gesanten noch bleven persisteren, van dat genegen bleven een keer naer Bantam aen den Sulthan te doen, om te onderstaen volgens haer m^{rs} bevelen, off sy de verschillen ende oorloge, tusschen Bantam ende Batavia ontstaen, niet souden connen byleggen ende accomoderen, so wert haer E. door syn Ed^{e}. afschrift der artyculen ter hant gestelt, als nu jongst by haer Ed^{e}. ontworpen ende by den Sulthan geaccepteert waren, om in vrede te treden, doch doen soo gebleven, alsmede een briefien van haer Ed^{e}. aen haren commandeur der Bantamse besettinge, om tot een passe ende vry geleyde van gemelte Jambyse gesanten tot binnen Bantam te dienen, als by 't generale uytgaende brieffboeck onder dato can gelesen werden.

Soo compt mede den coopman, Johannes Bouchelion, binnen 't casteel om afscheyt van syn Ed^{e}. h^{r}. Gouverneur Generael te becomen, om met 't jacht, Brouwershaven, naer Japan te vertrecken; ende wert gemelte Bouchelion door syn Ed^{e}. een doos met een brief, als verscheyden bylagen, aen den E. Zacharias Wagenaer, althans opperhooft wegens 's Comp^{s} bedryff in dat ryck, tot vervangh van wien syn E. derwaerts gaet, open ter handt gestelt.

In gemelte jacht is alhier, soo aen Bengaense en Tonkinse zyde, die bestaen in 662 balen, als Hollantse manifacturen ende alderhande doucken, tot vervolgh des Japansen handels, gescheept een cargasoen ten bedrage van *f* 478566:15:6, dat de Heere geve, tsyner tyt, nevens de te volgen coopmanschappen, wel ende tydigh mogen aen de marct comen ende de gewenste voordelen behalen.

Daer tegens, soo comen hier weder ter rhede seylen ende laten 't ancker aldaer vallen de jachten, Arnemuyden ende Avenhorn, het eerste van de cust Chormandel van Paleacatte over Masulipatnam comende, van daer medebrengende, tot vervolgh des Indischen handels 450 packen alderhande geschilderde ende witte doucken, 9 packen Santhomese roggevellen ende 3 sarcksteenen, tsamen op Paleacatte door d'h^{r}. gouverneur Lourens Pith daerinne gescheept ten bedrage van *f* 114431:9:—, ende door 't Masulipatnams opperhooft 303 packen gelycke doucken, 220 sackjes stael, 10 duysent pondt caetsio ende eenige goeny sacken, ten bedrage van *f* 197934:4.

'T jacht Avenhorn van Bengalen syn ladinge bestaet in 420 balen rouwe zyde, 650 sacken gerafineerde salpeter ende 970 sacken kitchery ende boontjes, ten bedrage van *f* 164065:3:9.

Met gemelte twee bodems becomen haer Ed^{e} schryvens van d'h^{r}. gouverneur, Lourens Pith, 't Masulipatnams opperhooft, als den E. provisionelen Bengaelsen directeur;

wat haer Ed^e^., soo nopende de negotie, als hooffse saecken ende broederlycken oorloge, als verderen aencleven syn schryvende ende haer Ed^en^. van dienende, wert onder dato deses in de aparte sommiere verbalen, van Cormandel ende Bengalen gehouden, largo gevonden om naer te lesen.

Soo laet hier mede 't ancker vallen het galliot, d'Appelboom, comende uyt de besettinge voor Bantam, medebrengende een brief van den commandeur van der Maerssen aen haer Ed^e^., gedachtekent uyt oorlogs jacht Ter Goes den 26^en^ deser maent, inhoudende: hoe conform haer Ed^e^. ordre op den 16^en^ deser het jacht Worcum ende de chaloup de Kreeft hadde affgevaerdight tot 't visiteren van de groote bocht van Lampon, die dan den 20^en^ daeraen, naer dat twee dagen met opsoucken aldaer hadden t'souck gebracht, een Engels schip van achter eenige eylanden onder seyl sagen, haren cours straetwaerts settende, daerop haer volgden; dan was gemelte Engels schip haer door beter beseyltheyt ende slappe winden, als voornamentlyck het vaerwater aldaer met rudsen ende clippen zynde vervult, sonder 't selve te konnen verspreecken ontcomen; ende soo keerden sy weder besettingwaerts, alwaer den 24^en^ quamen ende deden rapport van 't verhaelde; doch waren d'opperhooffden van gemelte jacht van gevoelen, indien den Engelsman selffs niet hadde t'seyl gegaen, sy by haer niet souden opgedaen off gevonden gewerden hebben.

Tot naerrichtinge van gemelte opperhooffden by rescontre van Engelse vrunden hadde hy, van der Meerssen, d'selve een schriftelycke ordre medegegeven, die vermeende volgens de goede meninge ende successive wel gegeven ordre van haer Ed^e^., tot naerrichtinge aen de hooffden der besettinge aldaer geschreven, was accorderende, doch tot derselver gerustheyt, soo was reverentlyck versoeckende, haer Ed^e^. deselve eens gelieffden te resumeren, tot welcken eynde de copye derselver was oversendende, om te sien off de orde, daerby vervath, oock alsodanigh de meeninge van haer Ed^e^. zy, waerop bleeff haer Ed^e^. antwoorde te gemoet sien.

Alsoo 't galliot, d'Appelboom, aldaer seven weken ter besettinge hadde gelegen ende door syn lecte qualycken konde boven water gehouden worden, soo ware goet gevonden 't selve een keer na Batavia te laten doen, waermede opsont 4 mans ende een inlants vrouspersoon, alle van Bantam, op den 17^en^ des nachts aen boort comen vluchten, dan wisten niet sonderlings te verhalen.

Soo en vernamen oock van de Bantammers niet ende noch minder van de vrede; den Maleyer hadde 't sedert 't vertreck van der Veer noch eenmael aen boort geweest, onder pretext van naer de antwoorde van haer Ed^e^. te vragen, die dan hadde aengeseght in toecomende niet weder te comen, off dat hy anders als nu soude getracteert worden, sulcx hem niet meer vernomen hadde.

Soo waren daer binnen Bantam weder verscheyde van hare oorlogs prauwen geretourneert, sonder te weten tot wat eynde, off opontboden, off wel dat ten eynde victualy gecomen waren.

Tot besluyt versocht, in geval hier een bequaem ende wel beseylt jacht conde gemist ende ter besettinge gesonden werden om daer dienst te doen, soude het de sake daer wel vereysschen by opcominge van eenige Engelse bodems, alsoo Domburgh wel schoon gemaeckt is, maar syn groote mast is in de visser meest aen twee, want

andersints soude 't selve de tocht, in plaets van Domburgh, naer Lampon hebben laten doen, daer door althans qualyck seyl dorst voeren, waer mede naer reverente groete besloot.

29 *d°*. Soo stelt d'Ed^{e} heer Gouverneur Generael den licentmeester, Symons, een brieff ter handt, om d'selve aen expresse affgevaerdigdens van den Sammarangsen gouverneur, Kiay Ingebey Wangsa Radja, te overhandigen ende daer mede te laten vertrecken, zynde by syn Ed^{e} in antwoorde geschreven van dien, die sy van haren gemelten heer aen syn Ed^{e} hebben gebracht, waerby haer Ed^{e} beleeffdelyck versoecken geëxcuseert te mogen blyven om syn E. eenige penningen wegens de Comp^{e} te lenen, alsoo 't selve niet vermogens syn, als breder by 't generale uytgaende brieffboeck can naergesien ende gelesen werden, daeronder dato in geschreven staet.

Soo comt hier binnen de rivier by den boom vast te meeren seker tingangh, comende van Bantam, daer op vier Javanen ende twee Chinesen, nevens eenen Jaques Macquelyn, zynde geweest assistent in dienst der E. Comp^{e} ende nu jongst vryman ende door die van Bantam met syn vaertuygh genomen, welcken Macquelyn door den heer ontfanger generael, Joan Croon, by syn Ed^{e} in 't casteel gebracht ende ondervraeght, hoe hier quam ende tot wat eynde, diende hy, Macquelyn, hoe den Sulthan van Bantam door voorspraeck van den sabandaer aldaer, zynde een geschoren Chinees, die hem voor 40 rycxdaelders op Bantam gecocht hadde, hem hadde in vrydom gestelt om te mogen herwaerts keeren, met belofte de sabandaer syn gelt weder te senden, doch dat den Sulthan ende de grooten aldaer hadden goetgevonden hem met een tingangh herwaerts te senden ende daerinne vier Javanen om 't vaertuygh te regeeren ende twee Chinesen om den Sulthan rapport te doen, van 't gene hen belast hadde aen syn Ed^{e} voor te dragen, namentlyck, indien haer Ed^{e} mochten genegen syn om met Bantam in vrede weder te keeren, dat den Sulthan daer mede toegenegen was, ende dat haer Ed^{e}, sulcx begerende, passe gelieffden te verleenen voor hare gesanten, die alsdan herwaerts souden senden. Verders verhaelde hy, Macquelyn, hoe de groote van Bantam haer schenen weynigh aen de vreden gelegen te laten, als wetende meer voordeel by den oorlogh te doen, als by 't verongelucken van 't jacht, de Hasewint, van de becomen buyt daervan, als nu jongst met het afflopen van een ryck geladen jonckie, comende van Succadane, onder anderen inhebbende een goede partye rouwe diamanten, is gebleecken, doch dat den gemeenen man daer weynigh, als juyst die ter zee rooffden, aff verbetert waren, sulcx die seer nae den vrede haecten; wyders, dat de Bantammers groot opgaven van haer doente, dat echter soo veel niet beschoot, sonder dat yets anders meer wiste te verhalen.

Gemelte vertoogh door d'h^{r} Gouverneur Generael in vergaderinge van India vertoont ende overwogen, hoe d'Comp^{e} den Sulthan in verscheyde gelegentheden genoechsaem bekent heeft laten maken, dat haer Ed^{e} wel tot den vreden genegen waren, maer dat den Sulthan alvorens den tamboer soude overleveren ende buyten dat niet conden in onderhandelinge met denselven treden, ende aengesien tot noch daerin in gebreken blyft, gemelte twee Chinesen ende vier Javanen, nevens de tingangh, daermede hier gecomen zyn, opstonts weder te laten vertrecken ende

mondelinge door haer aenden Sulthan te laeten seggen, dat, indien den Sulthan tot vrede genegen is, dat desselffs gesanten, nevens den tamboer, kan hier senden, die alsdan naer eysch sullen ontfangen werden; ende sullen haer Ed^{e} haer in alle billickheyden laten vinden.

Soo wert door den E. heer Nicolaes Verburgh, raet ordinaris van India ende president van 't eerw. schepen collegie van Batavia, in vergaderinge van India gepresenteert ende overgelegt een dubbel getal boven de presente dienende, om aldaer een compleet collegie van seven permanente Schepenen, boven twee Chinesen, uyt te kiesen, om het aenstaende jaer hetselve ampt te becleden, also het op morgen den dagh der overwinninge van 't coninckryck Jaccatra sal zyn.

Ende syn die gene, die present dienen:

D'E. heer Nicolaes Verburgh, raet ordinaris van India ende president, hebbende gedient	2	jaren
Arent van der Helm, vice-president	2	»
Joan Truytman	1	»
Hendrick Momme	2½	»
Matthys du Chiene	1	»
Cornelis Faber	2	»
Jacobus Bensbrouck	2	»
Capiteyn Bingam, } Chinesen	14	»
Siqua } Chinesen	13	»

De genomineerdens tot heeren Schepenen zyn uyt Comp^{e} dienaren:

d'E. heer Dirck Steur, raet ordinaris van India, } tot president.
d'E. heer Pieter Sterthemius, raet van India, } tot president.

Cornelis Speelman,
Louys Bassaert,
Johannes Hartman, Cap^{n}.
Francois Lansman.

Uyt de burgers:

Cornelis van Neck,
Jan van Wesenhagen,
Govert Crakou,
Gerrit Reuff,
Adriaen Danckaerts,
Jan van Hoesum,
Jan Trompert,
Nicolaes Houman.

Uyt de Chinesen:

Soetse, Sanjock, Wanjock en Peecko.

Ende syn uyt de presente regerende gecontinueert ende uyt de nieuwe genomineerden g'eligeert de volgende heeren tot Schepenen voor 't aenstaende jaer om, op morgen d'oude bedanckt zynde, de nieuwe den eedt aff te nemen.

D'E. heer Nicolaes Verburgh, raed ordinaris van India, tot president;

Sr. Hendrick Momme, vice-preces;
Joan Truytman,
Gerrit Reuff,
Matthys du Chiene,
Adriaen Danckaerts,
Jan van Hoesum,
Bingam, } Chinesen.
Siqua, }

30 *d*°. synde heden den dach, dat den dach voor de veertigste malen is vernieut, 't sedert dat dit coninckryck van Jaccatra onder de gehoorsaemheyt van haer Ho: Mo: ende int besith der generale Compe gecomen zy, waerover alhier des voor- en naermiddaghs, soo binnen 't casteel als de stadt, gepredict wiert, om God de Heere over deselve Syne verleende segeningen te dancken ende te smeecken, de Compe meer ende meer onder dese verkeerde Mooren ende Mahumetanen met syn segen gelieven te overschaduwen, tot uytbreydinge des rycx Christy ende verstoringe des valschen Mahomets ende des duyvels.

Van naermiddagh, naer de noen predicatie, soo comen de oude magistraet binnen 't casteel ende, naer dat den eedt van dat directelyck noch indirectelyck, geduyrende 't jaer harer schepenschap, van niemanden, die voor 't gerechte jets te doen hadde off stont te crygen, eenige giften hadden genoten, in handen van haer Ede., vergadert zynde, gepresteert hadden, wierden voor haren dienst, aen 't gemeen gepresteert, bedanct ende van haren eedt ontslagen.

Daerop weder voor haer Ede geroepen wierden die gene, die haer Ede op gisteren uyt de nominatie tot 't becleden van 't schepenschap hadden g'eligeert, ende d'selve hare verkiesinge aengeseght ende den ordinaris eedt afgenomen ende den te doenen eedt op 't eynde van 't jaer aengeseght, t'harer naerrichtinge, soo syn die affgegane als nieu gecoren heeren Schepenen door haer Ede met een goeden dronck beschoncken ende onthaelt geworden, ende soo desen dagh van Batavias veroveringh den avondt overgegeven.

31 *d*°. comt 't fluytschip, Hilversum, hier ter rhede setten, comende weder van de rivier de groote Moronde, alwaar een last branthout ingenomen heeft, van daer medebrengende van den vendrigh, Pieter Thonissen, die 't gesagh op de nieuwe gemaecte stercte, de groote Moronde, aldaer heeft, een letterken aen haer Ede., synde gedachteyckent op gisteren, inhoudende, dat om haer Ede alhier reeckenschap van den toestant der fortresse de Moronde te geven, so was haer Ede bekent makende, dat de fortresse met derselver huysinge ende aencleven in vier dagen t'eenemael claer ende voltrocken soude wesen, ende was althans van den fabrycq Liftingh, by een apart memoriken, eenigh nodigh yserwerck tot de cruytpoth als andersints eyssende, die dan met den eersten, nevens haer Ede ordre, tot derselver naerrichtingen bleeff te gemoet sien.

Staende dese maent, soo syn alhier van diverse aenliggende Javasche oostcust handel plaetse, als twee van Baly ende een van Benjermassingh, aengecomen 106 stucx inlantse handelvaertuygen van besondere slagh ende namen, ophebbende gehadt

te samen 942 coppen, ende hebben hier ter vente gebracht ende behoorlyck vertolt de volgende coopmanschappen ende clenigheden, als:

11 stucx lyffeygenen,
475 lasten rys,
10½ d°. padje,
43 d°. sout,
450 picol peper,
480 d°. wit en swarte suycker,
350 d°. cattoen,
6 d°. hartevlees,
8½ d°. harpuis,
17½ d°. anys,
10 d°. radix china,
10 d°. Chinees papier,
4 d°. gedroogde gernael,
90 d°. Javasche toeback,
54 d°. stucx koebeesten,
4 d°. hartebeesten,
20 d°. bocken,
150 d°. gansen en capoenen,
7650 d°. hoenderen en eenden,
11500 d°. oude clappussen,
45000 d°. oude pinangh,
14500 d°. soute eyeren,
91500 d°. grote en clene visch,
130 d°. ysere pannen,
75 d°. buffels huyden,
50 d°. kiate balckies,
800 d°. plancken,
1370 d°. aerde coock- en waterpotten,
650 d°. Javase matties,
50 d°. rys manties,
154000 bossen groot en cleen suycker,
3100 d°. loock,
3800 d°. ajuin,
1600 d°. tamberinde,
1000 d°. rottangh,
100 d°. bare touwen,
300 sacken capock,
150 calck potten,
600 potten met clappus oly, als verscheyde andere, onnoemelycke clenigheden meer.

Daertegens syn weder van dese rhede ende uyt de rivier naer de voornoemde

quartieren vertrocken, boven twee Chinese wanckans naer Tayouan, 110 stucx inlantse navetten, ende hebben aen den generalen ontfanck van de volgende coopmanschappen, die uytvoeren, de daertoe staende gerechtigheden betaelt van:

10920 rycxd. aen allerhande geschilderde doecken
560 d°. aen comptant,
60 d°. » rys,
165 d°. » suycker,
215 d°. » arack,
20 d°. » oly,
42 d°. » benjuwin,
130 d°. » out yser,
34 d°. » gemaeckte kisten,
12 d°. » sout,
22 d°. » clenigheden,

ende syn door de twee Chinese wanckans van hier naer Tayouan uytgevoert, daer voren eens vooral 300 realen voor 's heeren gerechtigheyt hebben betaelt, d'volgende waren:

9 packen guinees linnen,
10½ last rys,
2 d°. bonen,
2 d°. sagou,
300 picol swarte suycker,
22 d°. cayo lacco,
5 d°. thin,
1½ d°. cattoen,
2 d°. garen,
15 d°. aguelhout,
30 d°. sandelhout,
12 d°. peper,
5 d°. draecken bloet,
50 cattys barnsteen,
140 stucx Javaense maties,
1200 bos rottangh,
60 potten clappus oly,

ende syn geduyrende denselven tyt alhier ter aerde bestelt 88 lichamen, bestaende uyt de volgende natien:

49 Comp^s. dienaren,
2 burgers,
1 vrouspersoon,
6 kinderen,

tsamen 58 Europianen,

8 Mardyckers,
6 vrouwen,
7 kinderen,
9 lyffeygenen, tsamen 30 inlanderen,

maken tsamen 88

Hiertegens syn hier weder gedoopt 23 kinderen, soo uyt Europianen als Indianen, namentlyck:

5 Nederlantse ende
18 inlantse kinderen.

23

Oock mede te samen getrout 15 paren, te weten:

7 Comp[s] dienaren
2 burgers,
6 inlantse Mardyckers,

15

Ten jongsten is bevonden, volgens de specifice opgebrachte rolle van den E. h[r]. lantdrost, Jan Ferment, dat onder de volgende Javaense Cap[nen] ende andere haer alhier, onder de jurisdictie der E. Comp[e] 1156, soo Javanen als Baleyers, syn onthoudende, namentlyck:

By 't fort Jacatra, onder cap[n] Zitra	332	koppen.
By de rivier Crocot, onder cap[n] Schilder	375	»
By de oude cap[n] Wangsa Pietrock ende syn luytenant onder de punt Uytrecht	227	»
Buyten de poort Diest, onder den burger Jan de Brit	193	»
ende syn soo by gemelte lantdrost, Cap[n] du Chiene als eenige andere noch	29	»

maeckende tsamen 1156 koppen.

Junius Anno 1659.

Primo d°., synde den eersten Pincxter dach, soo comt hier ter rhede seylen ende laet daer het ancker vallen 't jacht, Weesp, comende recht door uyt Persia over Suratte geseylt, mede uyt Persia brengende voor Batavia acht stucx paerden, die in Suratta daer uytgelicht syn; wyders eenige cassen Sirase wyn, zyde ende wolle alcatyven, fruytagien, roosewater ende aerdewercken, ten bedrage te samen van ƒ10039:5; item uyt Suratte een cargasoen, ten monture van ƒ272782:10:12, bestaende in 693 packen gesorteerde doucken, garen ende dekens, 929 pees rouwe diamanten, 65000 ℔ indigo, 6624 ℔ segellack ende andere clenigheden meer.

Met gemelte schip bekomen haer Ed^e mede brieven, nevens hare bylagen, door gemelte directeurs aen haer Ed^e in dato Persia 16^en Maert ende Suratta 15 April jongstleden geschreven, waerby, Gode loff, vernemen den goeden toestand in 's Comp^s. saecken ende negotie aldaer, alsmede hoe d'Comp^e in Suratte heeft geobtineert, dat het contract des jaerlicxen tols tot 55000 ropias was ingetrocken ende in 't aenstaende in dat ryck souden volstaen met de betalinge des tols van de goederen, die daer quamen uyt ende in te voeren, alles omstandigh by de aparte sommier verbalen van Persia ende Suratte, onder dato deser gehouden, naer te lesen.

2 *d°.* comen hier binnen geseylt 't jacht de Haes ende 't fluytschip Geelmuyden, op den 15^en Maert verleden in comp^e van 't jacht Avenhorn uyt Bengalen geseylt, alwaer door den directeur van den Broeck voor Batavia in gemelte twee bodems ingescheept is een cargasoen van allerhande coopmanschappen, bestaende ten principalen in 629 balen syde, 535 packen allerhande witte ende geschilderde doucken, 1098 sacken gerafineerde salpeter ende 320 ℔ hennip, tsamen aldaer met syn gedragen ongelden bedragende een somme van ƒ400513:1:10.

Wat gemelte directeur ende den raet van daer by derselver schryvens aen haer Ed^e. zyn meldende nopende den toestant aldaer, soo in negotie, hooffse saecken ende andersints vervath, wert onder 28 Mey verleden gevonden int sommier verbael, van Bengalen gehouden.

Soo komen hier mede behouden uyt 't patria aen te landen 't schip, de Princesse Royael, op den 22^en October jongstleden uyt 't Vlie voor de kamer Amsterdam uytgeseylt met 394 zielen, als 271 zeevarende, 116 soldaten, 5 vrous personen ende

2 ongegagieerde jongens, synde aen de Cabo de goede hope aengeweest, hebbende aldaer door sieckten als andersints gelaten 25 zeevarende, een soldaat ende 2 vrous personen; ende hebben gedurende de reyse 11 zeevarende ende 8 soldaten verloren; sulcx hier te lande aenbrengt, meest alle gesont volck, 347 zielen, bestaende uyt 235 zeevarende, 107 soldaten, 3 vrous personen ende 2 jongens.

Item 't galliot Immenhorn, in comp^e^ van de Peerl voornoemt uytgelopen met 34 zeevarende koppen, hebbende aen Cabo aengeweest ende 4 zeevarende opgekregen; ende is soo voorts van daer over 't Zuytlant herwaerts geseylt, hebbende op de reyse 2 man verloren, sulcx hier aenbrenght 38 koppen, gesont volck.

Soo comt hier mede behouden voor de Kamer van Zelandt aen te landen 't jacht, Meliskercken, uyt Goerede den 6^en^ December jongstleden uytgeseylt met 129 zielen, daer onder 48 soldaten, hebbende in de Saldanhia bay geweest, also de Cabo niet conde bereycken; ende syn onderwegen comen te sterven 7 zeevarende ende 6 soldaten, sulcx hier medebrenght 74 zeevarende en 42 krygers, tsamen 116 coppen, redelyck gesont volck.

Met gemelte schepen becomen haer Ed^e^, nevens eenige weynige bylagen, een brieffien van den commandeur Rietbeeck, gedateert aen de Cabo den 19^en^ Maert, inhoudende, hoe even ses dagen voor dat het schryvens van haer Ed^e^, met de verleden jaerse retourvloot gesonden, bequam, soo hadde syn Ed^e^ achtervolgens haer Ed^es^ voor desen aenbevolen ordre tot opsoeckinge van 't wrack ende volck van 't gesneuvelde schip, den Draeck, over 't Zuydlant affgevaerdight 't galliot, Immenhorn, onder sodanige instructie ende ordre, als haer Ed^e^ hem hadden aenbevolen gehadt.

So waren op den 21^en^ February passado aldaer de acht retourschepen, op 15 December verleden jaers van hier geseylt, voorspoedigh ende gecombineert aldaer tot voor de bay aengecomen, dan door een stercke Z. Z. Oosten wint vier derselver bodems gedrongen 't zeewaerts na S^t^. Helena te stevenen ende d'andre vier, aldaer totten 8^en^ Maert ververscht hebbende, alsdoen met goede partye ververzinge voor d'vier na S^t^. Helena voorby gelopen seylen mede haren cours derwaerts gestelt; ende hadde hy, Rietbeeck, daermede ses man gesonden om daer, aen S^t^. Helena, van de vier voorby gelopene bodems de granen ende andere behoeftigheden voor de Cabo, van hier daermede gesonden, aff te vorderen om aldaer aen lant onder een op te werpen tent te bergen, ter tyt d'eene off d'andere gaillot van de Cabo derwaerts soude senden om die te halen; wyders bevont, dat het versteken der Caabse vryluyden op de retourvloote na 't patria als op de schepen, na India seylende, van tyt tot tyt soodanigh toenam, dat daer door d'E. Comp^e^ over haer gemaeckte schulden veele ten achteren quam, boven dat daer door den lantbou groote verhinderinge leet, sulcx versochte in 't aenstaende de opperhooffden der retour vloote mochte by instructie gelast worden, niemanden van daer mede te nemen op groote penen ende binnen haer boort de soeckinge na deselve te gedogen, waer tegens haer alsnu eenige schippers formelicken hadden gestelt, tot schade der E. Comp^e^ ende desrespect van syn persoon.

Met den E. heer van Aelmonde, die verstont met 't schip de Peerl voor raet ordinaris van India stont uyt te comen, bleeff voornemens haer Ed^e^ van den Caabsen toestant omstandigh te schryven, alsmede aen gemelten heere aldaer van alles pertinente

ende volcomen aenwysinge te doen van den staet aen de Cabo; belangende de taxatie van den prys der slaven, door syn E. herwaerts gesonden, was hem als door oncunde te eenemael excuserende, ende stont in 't aenstaende sulcx naergelaten te werden.

'T vervolgh van den Guinesen slaven handel hadden d'heeren principalen met haer Ed^e geoordeelt al te kostelyck te vallen, sulcx dien handel geschort bleef; belangende den hartenvangst aldaer bleeff van gevoelen onmogelyck om op te rechten.

Op 22 lasten met drie der acht aengecomen retourschepen waren aldaer 5 1/4 last te cort gelevert; wat nu op de andere vier voorby gelopen schepen stonde te kort ofte over bevonden te werden, bleeff hem noch onbekent; van 't overgesondene plantsoen was aldaer eenlick behouden ende wel overgebracht 3 à 4 planten suyckerriet ende eenige annassen; voorts de rest gesamentlick op de reyse uytgegaen; wat de andere aen St. Helena stonden uyt te leveren, bleeff te gemoet sien; ende soo besloot syn schryven.

Op heden is in vergaderinge van India voor Japan ende Tayouan aengelegt 't jacht de Bul ende d'fluyt Nieupoort, als by 't generale resolutie boeck onder dato can naergelesen werden.

3 *d°*. seylt van hier recht door voor den eersten bodem deses jaers naer Tayouan 't jacht, der Veer, medeslepende aen een gesorteert carga, voor dat gouverno op haren gedanen eysch afgescheept, volgens factura ten bedrage van *f* 77388 : 11 : 14; wat haer Ed^e daer nevens aen d'heer gouverneur Coyet ende den raet op Formosa op derselver verleden jaerse schryvens in 't antwoorde syn dienende, als op 't een ende ander de novo in mandato gegeven, is in 't uytgaende Batavias brieffboeck, daer onder dato ingeschreven staet, omstandigh naer te lesen.

Soo comen hier mede met een expres vaertuygh eenige dienaren van den gouverneur Kiey Ingabey Martanata van Japara, medebrengende een brieff aen d'Ed^e heer Gouverneur Generael, van inhoude soo volght:

TRANSLAET MISSIVE *van Kiey Ingabey Martanata, gouverneur op Japara, aen d'Ed^e h^r Gouverneur Generael.*

Desen brieff comt uyt een suyver, oprecht gemoet van Kiey Martanata aen den Gouverneur Generael, Joan Maetsuycker, die 't lant van Batavia gouverneert, neffens verscheyde Maleytse complimenten meer, etc.; brenger deses is myn soon, genaemt Bagus Pusparaga, die ick ben sendende aen mynen broeder met desen brief, ten aensien dat ick van myn broeder ben versoeckende eenigh gelt te mogen lenen, ter somme van 3 à 4000 rx., also den Sousouhounangh voor desen my gelt gegeven heeft, 't selve moet ick nu wederom uytkeeren, daer toe ick noch wat gelt te kort come; dit's de oorsaeck, dat ick van myn broeder assistentie ben versoeckende, also ick myn vast vertrouwen op myn broeder stelle, daerom sende ick desen mynen soon; ende soo wanneer den Gouverneur Generael 't gelt wederom gelieft te hebben, sal ick 't met houtwerck, witte suycker ofte anders volgens begeerte voldoen ende betalen; gelieft daer aen niet te twyffelen; ten anderen oock, soo myn broeder eenige

jachten gelieft te hebben, daer can ick myn broeder mede accommoderen, soo sy myn broeder maer wel aenstaen; niets en hebbe aen myn broeder te senden, als drie lasten rys; gelieft 't selve niet te versmaden, alsoo maer dient tot een teecken van oprechte vrientschap.

Van gelycken accipieren haer Ed. van Batangh een briefken, van Kiey Ingabey Niety Juda met syn gesanten Astragaty ende Sindoe Karty herwaerts gesonden, van inhout synde, als volcht:

TRANSLAET MISSIVE *van Kiey Ingabey Niety Juda, opperste van Batangh, aen de Ed. h^r. Gouverneur Generael.*

Desen brieff comt van Kiey Ingabey Niety Juda aen de Ed^e heer Gouverneur Generael, die een Coningh is van 't lant van Batavia; brengers deses, Astragaty ende Sindoe Karty, nevens dese brieff ben ick sendende om aen myn broeder te overhandigen, vermits dat ick seer benodigt ben om eenigh gelt ende versoecke 't selve van myn broeder te mogen lenen, een somme van 3500 rx., op dat ick daer door ontrent den Sousouhounangh mocht bemint ende geacht werden; op wien soude ick anders sulcx versoecken, als op myn broeder den Gouverneur Generael, also ick voor vast ende seecker vertrouwe, dat 't lant van Batavia ende Batangh syn als een lantschap, daerin noyt eenige onlusten comen; vorders myne vereeringh aen myn broeder is niet anders als negen lasten rys; gelieft 't selve niet te versmaden, also niet naer behoren is; myn vordre begeerte is Astra Gaty ende Sindoe Karty, brengeren deses, wel bekent.

4 *d^o.* comen hier binnen 't casteel by d'Ed^e. heer Gouverneur Generael ter audientie ende in conferentie nopende 't beslichten der ontlusten, ontstaen tusschen de Comp^e ende de croone van Atchin, derselver hier aenwesende gesanten, geleyt door den h^r. ontfanger Croon ende den licentmeester Symons, ende is bevonden die gesanten gants geen macht off last te hebben om het minste poinct te verhandelen; soo is door d'Ed^e. heer den Gouverneur Generael aen gemelte gesanten voorgeslagen, dat syn Ed^e. wegens d'E. Comp^e hare pretensien soude ten papiere stellen ende haer E. overhandigen om die op approbatie van de Coninginne te accepteren, dat aennamen ende also, naer met ciry pinangh onthaelt waren, weder vertrocken.

5 *d^o.* wert door een visser alhier aengebracht eene cleen letterken, door den vendrigh, Pieter Thonissen, uyt 't fort de groote Moronde heden morgen geschreven aen haer Ed., eenlyck inhoudende, hoe aldaer alles voor 't meerendeel gedaen was ende in 2 à 3 dagen stont volmaeckt te wesen, indien de versochte te cort gecomene plancken, latten ende pannen tot de woninge conde becomen, waer nevens versochte noch met een slot ende wat platloot tot de cruytpotten ende eenigh lont voor 't guarnisoen versorght te worden, daer mede affbrack ende besloot.

In vergaderinge van India is goet gevonden, ten aensien van den overvloedigen toevoer van rys van Javas Oostcust, om deselve niet te doen stutten, die voor als noch alle by d'Comp^e. aen te slaen; ende, aengesien daer toe alhier langer geen plaetse tot bergingh voor dat grein meer weten uyt te vinden, aen 't eylant Onrust

onder 't fort aldaer een houte rouwe packhuys op te slaen tot berginge van ontrent 2000 lasten.

Soo is mede verstaen de verbeteringe door d'E. heer gouverneur Joan Thyssen op Malacca aen de assistenten de Vlamingh van Outshooren 2 jaren ende de Meer een halff jaer binnen haer tyt tot de qualite van den onderkoopman gepromoveert, sonder dat aldaer in desselffs gouverno haer de minste diensten weet te geven, te disadvoyeren ende de acten in te trecken ende voor nul te verclaren.

6 *d°*. 's morgens, seylt van dese rhede naer Japara 't fluytschip, de Coninck David, mede nemende een brieffje van haer Ed^{e} aen haren Japarasen resident, soo tot beantwoordinge syner jongste schryvens, als ordre nopende den incoop van de houtwercken, om voortaen sich daer naer te reguleren, ende tot bemachtinge derselver 4000 Spaense realen ende een pack romboutins, tsamen ten bedrage van *f* 12541.

By de vergaderinge van India is op heden vastgestelt desen jare andermalen door de twee handige, defensive, vlot gaende bodems, Meliskercken ende Geelmuyden, aff te stuwen met grove waren, als peper, loot ende diergelycke, in Canton begeert, den handel aldaer andermalen te laten onderstaen, niet soo veele op insichten van groote winsten, als wel om d'Comp^{e} in dat ryck bekent te houden, om off 't selve tsyner tyt, 't sy met het toegestane keyserlycke ordre van alle acht jaren daer in dat ryck weder te mogen keeren off te doene nader besendinge, dat hoff te stade mochte komen.

Ende 't gesach over dien handel de coopluyden, François Lansman ende Lieverey, aen te bevelen.

Mede overslach gemaeckt synde, hoe altans alhier by de packhuysen noch 1600 balen Bengaelse zyde syn berustende, boven gelycke 600, rede derwaerts gesonden, soo is verstaen by haer Ed^{e} eenlyck van die zyde, op hope in Japan wel sal renderen, 400 balen van deselve alhier voor 't patria te behouden.

Ten jongsten is by haer Ed^{e} in vergaderinge mede overslach gemaect van de comptanten, die d'Comp^{e} althans hier by cassa syn hebbende, monterende ruym vyff hondert duysent gulden, en daerenboven noch uyt 't patria met een capitael van 17^{c} duysent gulden te sullen gesecoureert werden, waer men deselve ten meesten dienste der E. Comp^{e} soude benificeren; soo is eyndelyck geresolveert voor de cust Cormandel seven tonnen tot affleggiinge der penningen, die à deposito hebben, ende tot incoop van zyde naer Bengalen 5 à 6 tonnen aff te steken ende also de reste tot den handel als de verdere comptoiren hare eyssen te voldoen te employeren, ende de penningen alhier op intresse noch te behouden, maer geen meer op te nemen, breder by 't generale resolutie boeck onder dato deser naer te lesen.

7 *d°*. seylt van hier naer 't fort de groote Moronde 't jacht, de Saphier, om een last branthout van daer te halen, medenemende voor den sergeant, Gysbert Ketting, die by haer Ed^{e} tot hooft op gemelte fort vercoren sy, een acte om voorgestelt te werden, nevens een schriftelycke ordre voor de besettinge, waer naer haer hebben te reguleren, breder te lesen by de affschriften derselver, in 't generale uytgaende Batavias brieffbouck ingeschreven.

Op heden door den E. heer Nicolaes Verburgh, raet ordinaris van India ende

president van 't eerw. Schepen collegie alhier, in vergaderinge van India overgelevert zynde de schriftelycke nominatie, door gemelte gerechte in dubbelt getal op heden gedaen, om daer uytgecoren te werden een nieu collegie van heeren Weesmeesteren, als commissarissen van huwelicxe en cleene saecken, Boedelmeesteren van de Chinese sterffhuysen, regenten van vrouwen tuchthuys, burgerlycke krygsofficieren ende wyckmeesteren van eenige vacante wycken; soo syn by haer wel gemelte Ed[e] naer voorgaende nauwe overwegingen ende examinatie der personen in de volgende collegien ende ampten voor een jaer op nieus gecontinueert ende geëligeert om hare diensten te presteren, als volgt:

Tot heeren Weesmeesteren:

D'E. heer raed ordinaris van India, Dirck Steur, president,
Arent van den Helm, vice presis.
Louys Bassart,
Cornelis Faber,
Jan Trompert,
Cornelis Mol, secretaris.

Tot Commissarissen van huwelicxe saken:

Andries Frisius, president,
Nicolaes Houman,
Joannes Hartman,
Pieter Elmertsen,
Nicolaes de With, secretaris.

Tot Boedelmeesteren van Chinese sterffhuysen:

Cornelis Speelman, president,
Thomas de Lieffde,
Soetse en Sanjock, Chinesen,
Fredrick Roest, secretaris.

Tot Regenten van 't vrouwen tuchthuys:

Adriaen van der Beer,
Joan Springer.

Tot burgerlycke crygsofficieren:

Joan van Hoesum, capiteyn,
Cornelis van Neck, luytenant,
Thys Pietersen, vendrigh,

Jaques Caron,
Jan Crynen Groen,
Adriaen Payse,
Guilliam Ferment,
Barent Hendricksen,
Jan Persy,
} sergeanten.

Tot wyckmeesteren aen d'Oostzyde:

Damus van der Mylen, over de blocken A, B, C.
David Ritmuller, over 't block........................ L

Aan de Westzyde:

Cornelis Mol, over 't block	E
Pieter Cremers	F
Pieter Pietersen	H
Matthys Ockerman	K
Abraham Croesen	L
Barent Steenhoff	M

So is mede by haer Ed[e] goetgevonden door 't jacht, den Angelier, uyt de Bantamse besettinge te laten vervangen 't jacht, Worcum, om alhier aen Onrust versien te werden.

8 *d°*. Naer op heden de middach predicatie geëyndicht was, syn voor haer Ed[e] in vergaderinge van India verschenen de present dienende, als op gisteren op nieus vercoren personen der collegien van heeren Weesmeesteren, Commissarissen, Boedelmeesteren, regenten, burgerlycke krygsofficieren ende eenige wyckmeesteren, ende syn die dit jaer gedient hebben, door haer Ed[e] van den gedanen eedt ontslagen ende voor hare gepresteerde diensten aen 't gemeen bedanct, ende de op nieus gecoren voor desen jare den eedt weder affgenomen ende yder syn ampt aenbevolen, waerop alle deselve. soo oude affgaende, als op nieus vercoren personen, door haer Ed[e] met een frissen dronck mom ende wyn ende eenige versnaperingen syn onthaelt ende getracteert geworden, tot dat den avont viel, wanneer yder thuyswaert keerde.

9 *en* 10 *d°*. is hier niet sonderlings gepasseert; eenlick keert hier met 't jacht, de Zaphier, van de Moronde den vendrich, Pieter Thonissen, ende rapporteert syn Ed[e], hoe alles om ende aen 't fort de Moronde nu in behoorlycke defentie ende voltoyt was ende hoe achtervolgens haer Ed[e] ordre den sergeant Ketting als hooft over de besettinge hadde voorgestelt ende op gisteren aen denselven van alles behoorlycke transport gedaen, bestaende de besettinge in een sergeant. een corporael, 30 soldaten, 4 bosschieters, een meester ende een tamboer, tsamen 38 koppen; ende was 't fort versien met 7 ysere stucken, als 4 schietende acht pont ende 3 schietende ses pont yser, met hare koockers. priemen, wissers, lepels, als andere toebehoorte, als daertoe 120 stucx ront scherp, 40 langh scherp, 25 hant granaten, 6 vaten buscruyt, een vat musquet cogels, een d°. schroot ende 20 bos lont, item 3 dosyn piecken, 7 houwers, 5 waterleggers, een vis segen, eenige bylen, schoppen, parrings, manties ende andere cleenigheden meer.

11 *d°*. 's morgens, heel tydigh, licht syn anker uyt dese rheede 't fluytschip, Nieupoort, ende stevent naer Tayouan, van hier voor dat gouverno mede slepende aen allerhande coopmanschappen, als weynige provisien, een cargasoen ten bedrage van *f* 96783:13:3, nevens een cleen briefken aen d'h[r] gouverneur Coyet ende den raet van Formosa, door haer Ed[e] geschreven, staende in 't uytgaende generale briefboeck onder dato geregistreert.

Daertegens soo compt hier weder ter rheede geseylt ende laet het ancker druypen 't fluytscheepje, Loenen, op 22 November jongstleden voor de Camer Amsterdam uytgeseylt met 75 zielen, bestaende uyt 50 zeevarende ende 21 soldaten, hebbende eenlyck aen de Cabo geweest ende ververst ende op de reyse een seevarent man

verloren, sulcx hier te lande medebrenght 70 man cloeck volck, bestaende uyt 49 matroosen ende 21 soldaten.

Soo comen oock alhier weder uyt de Straet 't jacht, de Griffioen, ende 't fluytje, de Mees, synde 't jacht volladen met rouwe houtwercken, bequaem tot anckerstocken, pompen, als onderleggers, gehact ende gehaelt van 't eylant Sebessie, welckers opperhoofden rapporteren, dat aldaer haer geen Bantamse vyanden aen lant vertoont hebben, maer wel, dat om ende weder haer aldaer sterck te water vertoont hadden, sonder het minste op henluyden te attenteren, sulcx alle 't volck cloeck ende gesont weder brachten.

12 *d°.* comt uyt Amboina geseylt ende laet hier ter rhede 't ancker vallen 't schip, N. Rotterdam, aldaer ingeladen hebbende 185303 ℔ suyver gewicht nagelen, met 7790 bossen cocos lont, tsamen aldaer ter facture gestelt tot *f* 113401:18:14; met gemelten bodem becomen haer Ed. mede twee brieven met hare bylagen, door d'h^{r}. gouverneur Hustaert, d'eerste in dato 30 April van Goram ende d'andre in dato 25 Mey uyt Amboina geschreven, waerby den toestant van 't Amboinse gouverno, alsmede de krygstocht naer 't eylant Goram, by syn Ed. gedaen, omstandigh is adviserende, als onder dato deser in 't apart sommier verbael, van Amboina gehouden, can naer gelesen werden.

13 *d°.* is in vergaderinge van India, naer overslagh van 't aenwesende ende te gemoet gesien werdende getal krygers, verstaen 't eylant Formosa, in plaets van de geëyste 500 soldaten, maer met 250 van hier te konnen versorght worden, daer haer aldaer in de verlossinge off verbeteringe naer sullen moeten richten, des nodigh synde.

Soo is mede verstaen voor die presidie aen te leggen de fluytschepen, Breukelen, met syn volle Siamse ryslast, als Hilversum ende Immenhorn.

Staende de vergaderinge van India, soo comt den sabandaer Symons ende maeckt haer Ed^{e} bekent, hoe alhier een vaertuygh met eenige dienaren van den soon van den Sousouhounangh Mattaram van Japara alhier aen den boom was aengecomen, waervan twee derselver door gemelte heer expresselyck met een brieff van denselven aen haer Ed^{e}. waren affgevaerdigt, die dan hem hadden ter hant gestelt ende syn Ed^{e}. overleverende, welckers inhoude, uyt het Javaens in 't Nederlants overgeseth zynde, hielt desen zin in.

TRANSLAET BRIEFF *van pangoran Dipaty Anom aen d'Ed^{e} h^{r}. Gouverneur Generael.*

Desen brieff compt van pangoran Dipaty Anom aen myn broeder, den capiteyn Moor: brengeren deses syn myn dienaers, met namen Siloor ende Sabdanalla, met desen mynen brieff, nevens twee paerden tot vereeringe aen myn broeder, den capiteyn Moor; vorders alle myn andere begeerten syn de voorschreven Siloor ende Sabdanalla wel bekent.

Den Sabandaer wist te seggen, dat gemelte dienaren hadde affgevraegt, off jets aen syn Ed^{e}. te versoecken hadden off dat op Batavia jets wilden copen, ende hadde in antwoorde becomen, niets te versoecken hadden, eenlyck, dat versochten

eenige geschilderde doucken voor haren heer voor comptant hier te mogen coopen.

14 *d°*. Met 't doorblasen des lantwints, soo seylt van hier naer Malacca 't jachtje, de Jager, medevoerende voor dat gouverno eenige touwercken, als andre scheepsbenodigtheden, by haer gevordert, als mede een kist met 4 duysent stucken van achten, nevens een brieff van haer Ed^{e}. aen den h^{r}. gouverneur, Joan Thyssen, ende den raet; wat haer gemelte Ed^{e}. d'h^{r}. gouverneur ende den raet in antwoorde op eenige harer jongste brieven syn dienende, als verder in mandato, soo op 't een als 't andere syn gevende, can by 't affschrift derselver in 't generale uytgaende Batavias brieffbouck, daer onder-dato deser ingeschreven staet, naergelesen werden.

Soo seylt van hier mede naer Bantams besettinge, tot vervangh van 't jacht Worcum, 't jacht den Angelier, mede tot geleyde nemende een cleen letterken van haer Ed^{e}. aen den aldaer commanderenden coopman, van der Maerssen.

15 *en* 16 *d°*. is alhier niet sonders voorgevallen dan alleen, dat men sterck doende is om de schepen naer de noort haren last te versorgen.

17 *d°*. 's morgens, seylt van dese rhede naer Tayouan 't fluytschip, de Harp, ingeladen hebbende aen comptanten ende coopmanschappen een cargasoen ten bedrage van *f* 111337:4:9; neemt mede een brieff van haer Ed^{e}. aen den gouverneur Coyet ende den raet aldaer, van inhoude, als by 't brieffbouck can beooght werden.

18 *d°*. 's morgens, seylt van hier naer Tayouan het fluytie, Hilversum, bestaende desselffs ladinge in een rys last, als verscheyde coopmanschappen, ten bedrage van *f* 23635:3:12, waer nevens een cleen lettertjen aen den gouverneur ende den raedt van Formosa, door haer Ed^{e} geschreven.

Tegens den avont comt den licentmeester Symons syn Ed^{e} bekent maken, hoe binnen de rivier aengecomen ende gekeert was een der praeuwen van de Jambise gesanten, comende van Bantam, ende dat d'heeren mediateuren met de andre praeuwen noch van den avont hier stonden te syn, also al binnen d'eylanden waren; so hadde hy, Symons, aen 't volck gevraegt, off den tamboer by haer meester was ende off sy hem mede brachten; hadden geantwoort van neen, maer dat Bantam tot vrede genegen was.

D'h^{r}. generael ordonneert daerop aen gemelte Symons, dat, indien de gesanten tydigh van den avont aencomen, die uyt derselver naem te gaen verwellecomen ende te horen, hoe de saken op Bantam staen, om syn Ed^{e} daervan rapport te doen.

19 *d°*. 's morgens, heel tydich, comt den licentmeester Symons by den Gouverneur Generael en rapporteert, hoe op van de morgen sich hadde vervoegt aen de vaertuygen van de Jambise heeren mediateuren, synde op gisteren heel laet aen de mont van de rivier gecomen, die dan uyt syn Ed^{es} naem begroet hadde, waerop in discours waren geraect van haer verrichten op Bantam, onder andren, hoe aldaer door den Sulthan ende alle de grooten treffelyck waren ontfangen ende getracteert geweest, ende dat by haer alle mogelycke debvoiren waren aengewent om den Sulthan te bewegen tot overgevinge van den tamboer, doch also 't selve uyt krachte van haer [geloof?] niet kost, nochte vermochte te doen, sulcx onverrichter saken hadden moeten keeren, doch dat den Sulthan, als de verdere grooten, alle seer tot den vreden inclineerden ende genegen waren; oock dat den tamboer souden restitueren, wanneer den vrede

gesloten was; verders hadden sy, mediateuren, noch iets mondelings aen d' h^r. generael te seggen, dat aen syn E. niet doen konden.

Des naermiddaghs comt hier ter rhede ten ancker 't jacht Worcum, synde op 16^en deser uyt de Bantamse besettinge geseylt, ende brengt een cleen brieffjen van den commandant van der Meerssen aen haer Ed^e mede, inhoudende, hoe den Angelier met haer Ed^e letteren op den 15^en aldaer, nevens de gesonden provisien ende ververssinge, wel was aengecomen, die dan behoorlyck waren verdeelt: ende sont achter volgens haer Ed^e ordre 't jacht Worcum herwaerts ende stont 't jacht Domburgh in 4 à 5 dagen te volgen, also ten eynde victualie was.

Soo waren op 30 Mey verleden aldaer de gesanten van Jamby wel aengecomen, die syn E. haer Ed^e letteren hadden overhandigt, waerover haer alle courtoisie bewesen ende onverhindert tot Bantam hadde laten seylen: ende hadde van haer verrichten noyt niet connen vernemen tot op den 15^en deser maent, wanneer gemelte heeren tegen den avont aen syn boort waren verschenen, met voornemen om noch van dien avont in comp^e van 't jacht Worcum naer Batavia te seylen, ende dat in den vrede weynigh verricht hadden.

Soo versochte gemelte van den Meerssen, dat, ten aensien hier eenige patriase schepen waren aengecomen, dat haer Ed^e. syn E. doch met eenige provisien gelieffden te bedencken.

Verders, soo was oversendende desselffs gehouden dach-register van 't voornaemste, aldaer ter besettinge voorgevallen 't sedert desselffs aenwesen van primo February tot dato syns schryvens.

Met gemelte Worcum sont mede vyff mans personen, soo vrye als slaven, op den 28^en Mey ende 14^en Juny aende schepen van Bantam comen overlopen, doch wisten niet besonders te verhalen; so sont op 't instantig aenhouden mede herwaerts den Maleyer, die voor dato voor die van Bantam tot Batavia verscheyde brieven heen ende weder gebracht hadde ende hier vrou ende kinderen was hebbende, waer mede syn schryven besloot ende dachtekende 16 Juny, in 't jacht Ter Goes, ter besettinge voor Bantam leggende.

Soo comen hier ter rhede geseylt twee joncken, comende van Macassar; ende brengt den eenen een brieff van 's Comp^s resident, Jan Barra, van daer aen haer Ed^e. mede, synde gedateert in de loge van Macassar den 4^en deser maent, welckers inhoude in 't apart sommier verbael, van Macassar gehouden, onder dato largo can naergelesen worden.

20 *d^o*. 's morgens, met de lantwint, seylen van dese rheede naer Tayouan de fluytbodems, Breuckelen ende Immenhorn, gesamentlyck aen provisien, rys ende andere benodigtheden wech slepende een cargasoen ter monture van *f* 9699;— nevens een cleen brieflien aen d'h^r. gouverneur Coyet ende den raet aldaer, van inhoude, als by 't generale brieffboeck can naergelesen werden onder dato deser.

Heden voormiddach comen de Jambise mediateuren voor d'Ed^e heer Gouverneur Generael ter audientie ende vertoonden, hoe sy op gisteren alhier van Bantam waren gekeert, alwaer by haer alle mogelycke debvoiren waren aengewent om den vrede tusschen ons ende Bantam te treffen, doch dat die van Bantam twee poincten weerhielden,

waer door 't selve geen voortganck conde nemen, eerstelyck de restitutie van den tamboer, ten tweeden, dat de vrede niet conde beedigen, als strydigh tegens haer gebruycken ende wet, maer wel, dat die genegen waren te tekenen, dat by haer in die selve kracht gehouden wiert; sulcx dan door haer E. niet verder daer in connende gedaen werden, voornemens bleven om, soo tydigh haer afscheyt van haer Ed^{e} conden becomen, weder naer haren heer tot Jamby te keeren; doch wert haer door syn Ed^{e} daerop gedient, dat tharen respecte soude onderstaen in vergaderinge van India, dat haer Ed^{e} 't poinct van den tamboer wilden laten varen, ende haer E. nader bescheyt seggen, waerop, naer met chiry pinangh onthaelt waren, soo weder na hare vaertuygen vertrocken.

Des naermiddaghs comt hier ter rhede ten ancker 't jacht, Domburgh, ende brengt van den commandeur der Bantamse besettinge mede een cleen brieffjen aen haer Ed^{e}, gedachtekent op gisteren, eenelick meldende, hoe aldaer 't sedert den 16^{en} met 't vertreck van Worcum niet was voorgevallen ende dat als nu 't jacht Domburgh. also ten eynde victualie was, opsont; ende stont 't jacht Goes mede in weynigh dagen ten eynde victualie te syn te volgen, tot haer Ed^{e} naerrichtingh, waermede affbrack ende besloot.

Soo laet hier mede 't ancker vallen 't jacht, 't Zeepaert, comende recht door van Goas bhare, medebrengende den vice-commandeur dier besettinge, schipper Dirck de Cnibber, die, aen lant gecomen synde, aen syn Ed^{e} verhaelt, hoe den 3^{en} Mey van den commandeur, Adriaen Roothaes, voor Goas bhare was gescheyden; ende stont gemelte commandeur met 't schip 't Wapen van Hollant en de jachten Dolphyn ende Gelria s'daeghs daeraen te volgen, sulcx soo tydigh hadde vermeent hier te wesen, als hy, de Cnibber; oversulcx bracht geen brieven van gemelten commandeur mede; vorders verhaelde, hoe den vyant dry dagen voor de verschyninge onser vloot ter bhare binnen Goa een gallioen uyt Portugael becomen hadde, sulcx althans acht gallioens daer binnen sterck waren, doch waren desen jare niet uytgecomen, sulcx door onse besettinge aldaer niet was verrecht geworden, als eenlyck, dat twee fregats hadden verovert ende een petasche, dat naer Macau wilde, in de gront geschoten hadden, dat naderhant van eenige geberchden verstonden, seer ryckelyck geladen geweest was.

Omtrent den avont laten hier mede 't ancker ter gront gaen de fluytschepen, Ulissis ende Cortehoeve, beyde voor de Camer Amsterdam uyt 't patria geseylt, namentlyck den Ulisses op 3 December anno verleden met 95 zielen, daer onder 20 soldaten; heeft aen de Cabo alleen aen geweest ende aldaer laten blyven een soldaet ende een matroos; ende syn noch twee matroosen op de reyse verongeluckt, sulcx hier te lande brengt 91 sielen, als 72 zeevarende ende 19 soljers.

Synde Cortenhoeve op den 22^{en} October uyt 't Vlie geseylt met 67 gegagieerde koppen, daer onder 18 soldaten, synde aen Groot Canarien ende de Cabo geweest ende een matroos op reys verloren, sulcx hier 48 seevarende ende 18 soldaten, alle cloeck en gesont volck, aenbrenght.

By de regeringe van India is op heden op het voordragen van syn Ed^{e}. goet gevonden ende verstaen om verscheyden insichten van de restitutie van den tamboer

van den Sulthan van Bantam te desisteren ende de vrede te amplecteren ende de saeck andermalen de Jambise heeren mediateuren in handen te geven, met voorgeven, wy ten aensien van hare gepresteerde moeyten ende respectshalve, van gemelte restitutie syn affstaende ende de vrede onder hanttekeninge op sodanige conditien, als by haer Ed^{e}. voor dato ontworpen is, sullen aennemen.

Soo is mede by haer Ed^{e}. gearresteert de conditien, by den Gouverneur Generael ontworpen ende ter papier gestelt, tot beslechtinge ende wechneminge van de verschillende tusschen de croon Aetchin ende desen staet over de begane moort der Perahesen ende de panglimas van de Sumatrase westcust, in den jare 1651 ende 1656 aen de onse gepleecht, te approberen ende de gesanten die soo ter hant te stellen, als by 't generale resolutie boeck onder dato deser can naergelesen worden.

21 *d*^{o}. comt hier ter rhede behouden aen te landen 't schip, de Peerl, op 22 October jongstleden voor de Camer Amsterdam uytgeseylt met den E. heer Adriaen van Aelmonde, raet ordinaris van India, die voor weynige dagen, soo als 't lant van dese cust aendeden, door de doot de Comp^{e} synen dienst ontruct ende weghgenomen is, sulcx door de scheepsopperhooffden 't doode lichaem, in een loode kist wel versien ende gebalsemt geleght synde, hier mede brengen.

Gemelte schip is uytgeseylt met 396 zielen, bestaende uyt 266 zeevarende, 116 militairen, 2 vrouwen, 9 kinderen, 3 versteken jongens, hebbende de Cabo aen geweest ende aldaer 3 varende ende een soldaet door sieckte gelaten, daerenboven 9 zeevarende, 5 soldaten op de reyse gestorven, sulcx hier te lande medebrengt 375 zielen, als 235 zeevarende, 110 soldaten, twee vrouwen, 9 kinderen ende 3 versteken jongens.

Met gemelte schip becomen haer Ed^{e}. mede, boven de vaderlantse papieren, een brieff met syne bylagen van den commandeur Rietbeeck van de Cabo, gedateert ult^{o}. Maert 1659, van inhoude, hoe met den E. heer ordinaris raet van India, Adriaen van Aelmonde, open in een casken de Caapse negotie ende soldye boecken, alsmede copie affschriften der brieven aen d'Ed^{e}. heeren majores 15^{en} January p^{r}. 't Engels schip, de Barbados, als die nu met de jongste retourschepen ses dubbelt in dato 6 Maert hadde geschreven: item een caerte van de Cabo tot haer Ed^{e}. speculatie was oversendende, waerby in 't largo conde affgemeten werden den toestant van de Cabo, soo in de aenteelt der bouw, als vee; ende 't gene verder te seggen ware, gedroech syn E. aen de mondelinge rapporten van gemelte E. heer Aelmonde, die van alles pertinente kennisse gedaen hadde.

Verders waren daer, naer 't vertreck van de Princes Royael, noch uyt 't patria aengelant op 21^{en} Meert de bodems Ulisses, Loenen ende Hector, Peerl, Cortenhoeff ende Zuylen 22 ende Hooglande 28^{en} Meert, hebbende Meliskercken inde Saldanhabay geweest ende soo voorts naer Batavia geseylt.

'T gallot Zuylen was by goetvinden van d'E. h^{r}. Aelmonde geordonneert om na St. Helena te seylen om van daer 't gesondene van hier, daer voorby geraect, te halen, sulcx althans van Batavia niet waren vorderende, als eenlyck weynigh witte ende swarte suycker ende speceryen, volgens nevensgaende memorie, waer mede syn schryven besloot.

Nevens gemelte Peerl, so laet hier ter rhede mede 't anker druypen 't jacht, den Hector, op 6^en December jongtsleden voor de Camer Delft uyt de Maes geseylt met 175 sielen, als 110 varende ende 63 soldaten, met 2 vrous personen, hebbende aende Cabo ververst ende aldaer door sieckten 2 soldaten gelaten; ende syn 2 matrosen op de reyse overleden, sulcx hier aenbrengt 171 sielen, als 108 varende, 61 soldaten ende 2 vrous personen.

Soo laet hier mede in gemelte stont het jacht, Vlielant, comende uyt Suratte geseylt, het ancker in de gront vallen, synde volstout met coopmanschappen, bestaende ten principalen uyt 264 packen allerhande witte ende geschilderde doucken. als catoene garen, item twee hondert packen met poetsiock, gesamentlyck aldaer met alle ongelden comende te kosten ƒ 80356: 7: 7, waermede becomen haer Ed^e. een brieffjen ende verscheyde bylagen van den directeur Winnicx, waer by den redelicken toestant in negotie als andersints is adviserende, als by 't apart gehouden Suratse verbael onder desen datum can gelesen werden

Ven gelycken laten hier ter rhede 't ancker druypen de jachten, 't Wapen van Hollant ende Gelria, met den schipper commandeur Adriaen Roothaes, comende uyt de besettinge van Goas bhare; gemelte commandeur, binnen 't casteel voor d'E. heer Gouverneur Generael verschynende, leght over desselffs schriftelyck rapport ende dachregister, gehouden van 't voornaemste, voorgevallen 't sedert 3 Augusty passato, dat dese rhede verlaten heeft, tot dato hier weder keert, als by 't apart sommier verbael, van Goa gesonden, omstandich can gelesen werden.

22 *d^o*. is in vergaderinge van India goetgevonden ende verstaen 't doode lichaem van d'E. heer Adriaen van Aelmonde, op gisteren tegen den avont hier met 't schip de Peerl ter rhede gecomen, door den equipagie m^r., Symon den Dansser, nevens 10 à 12 schippers, met een der grote schep prauwen tegens morgen avont, also heden Sondagh zy, van boort aen lant te laten halen ende in de groote vergadersael tot overmorgen ter neder te stellen, om alsdan inde stadtskercke met de ordinary ceremonien, als een ordinaris raet van India competeert, ter aerden te besteden.

Des namiddaghs laet hier ter rhede mede het ancker druypen 't jacht, 't Kalff, comende uyt Suratte geseylt, volladen met allerhande doecken, catoene deeckens, als partye cassaen ende goude lakenen, gesamentlyck ten bedrage van ƒ 143976: 19: 12; met gemelten bodem becomen haer Ed^e. mede een cleen naer- brieffken van den directeur Winnicx, nevens eenigh bylagen, als de verleden jaerse negotie boucken ende soldy boeckjens, alles by 't apart Surats sommier verbael naer te lesen.

Soo laet hier mede 't ancker druypen 't jacht, den Dolphyn, in comp^e van den commandeur Roothaes van Goas bhare uyt de besettinge gebroocken.

23 *d^o*. tegens den avont comt den E. equipagie m^r., nevens twaelff van de kloeckste schippers, met een groote schepprau, met rou laken overdeckt, daerin staende de kist ende 't doode lichaem van den E. Aelmonde; ende wert achter 't casteel by de waterpoorte uyt de chaloup geset ende door de schippers binnen gedragen ende gevolght van 10 à 12 gequalificeerde, daertoe geordonneerde Comp^s dienaren ende also in de vergadersael ter neder gestelt,

24 *d*°., des naermiddaghs tusschen 5 en 6 uyren, geschiede uyt 't huys van d'Ed^e^. heer Gouverneur Generael de uytvaert van d'E. heer ordinaris raet van India, Adriaen van Aelmonde zal^r^., synde inde groote kercke der stadt ter ruste gelecht op de volgende wyse:

eerstelyck de comp^e^ deses casteels (gevoert werdende door den capiteyn luytenant), vooruyt marcherende met omgekeerde musquetten ende slepende piecken;

daerop volghden twee trompetters, ende vervolgen daeraen:

den E. Cornelis Speelman, bouckhouder generael, dragende het wapen van syn gemelte E.,

den coopman, Gillis Nonnemans, den helmet met den pluym;

den coopman, Isbrant van Haestrecht, de hantschoenen;

den coopman ende winckelier, Gerrit van Maerlen, de sporen;

den coopman, Franchois Lansman, den degen;

waerop volghden het lyck, aen welckers zyde gongen de lyffschuts van zal^r^. syn E. met omgekeerde vuur roers; ende wiert het lyck gedragen door 24 personen, namentlyck:

2 coopluyden,
14 schippers,
2 onder coopluyden,
4 luytenants ende vendrigs en
2 m^r^. werckbasen,

waerop ende achter 't lyck volghden S^r^. Jacob van Aelmonde, broeder van sal^r^. d'hr. van Aelmonde, ende Joan Parve, synde een neeff van gemelte heer, ende vervolgens d'Ed^e^. heer Gouverneur Generael ende de raden van India, daeraen de Aetchinse gesanten ende soo voorts, volgens 't ordinare gebruyck, de collegien ende andere gequalificeerde personen, etc.

Terwylen het lyck in een kelder wierde nedergelaten, soo werde door gemelte comp^e^, op 't kerckhoff staende, drie chergies gedaen, daerop weder vooruyt casteelwaerts marcherende ende door den rou volgende gevolgt; ende voor de woninge van d'Ed^e^. heer Gouverneur Generael gecomen synde, wierden al tsamen bedanckt.

25 *d*°. is in rade van India verstaen 't schip, de Peerl, voor 't patria te doen aenleggen ende zeevast te maecken.

Item, also door 't verrotten der sacken den salpeter seer sware leckagien ende schillingen onderworpen is, soo is verstaen den salpeter voortaen voor eerst d'een helfte los inde schepen in 't ruym in affgeschoten hocken ende d'andre helft in kisten gestampt te laten storten, om te sien, welck het minste spilt, om in 't aenstaende haer Ed^e^. naer te reguleren.

Nevens 't jacht, de Griffioen, voor dato tot overvoer van eliphanten naer Bengalen geprojecteert, aen te leggen de fluytscheepjes, Loenen ende Mees, ende daer op 200 duysent gulden aen comptanten te verdelen.

Den ondercoopman Liverey, ten aensien als tweede persoon ende als hooft op een der twee bodems, tot vervolgh des Cantonsen handels aengelegt, is gaende, den tytel van coopman te defereren sonder de gagie.

De naergelaten goederen van zal[r]. den heer Adriaen van Aelmonde, op heden aen lant gecomen, door den curateur ad lites, ten overstaen van S[r]. Jacob van Aelmonde ende den ondercoopman Gerrit Doublet, pertinent laten inventariseren, alles breder by 't generael resolutieboeck naer te sien.

26 *d°*. des 's morgens seylen andermalen van hier naer Bantam de Jambyse gesanten ende mediateurs om te onderstaen, also d'E. Comp[e] alhier van de restitutie des overgelopen ende gerenegeerden tamboers is desisterende, off den vreden tusschen Batavia ende Bantam aldaer voorts op de verdere, voor dato voorgestelde poincten connen uytwercken.

Soo werden door haer Ed[e]. op heden de expresse affgesondene van den Japaersen gouverneur, Kiey Ingabey Martinata, als van d'oppergebieder van Battangh affgeveerdight ende yder derselver een brieff, nevens een proper geschenck, tot antwoorde van de hare ende in erkentenisse van de gesondene vereeringen, ter hant gestelt.

So seylt mede van hier met 't jachje, de Cabeljau, naer 't fort de Moronde d'heer advocaedt fiscael van India, nevens d'E. majoor van Dam ende twee gecommitteerden uyt den achtbaren raet van justitie, om aen gemelte fort eenige moetwillige ende moeyte maeckers naer ondervindinge van saecken alhier op te brengen off aldaer te corrigeren ende te straffen.

27 *d°*. 's morgens keeren alhier weder van de groote Moronde d'heer fiscael ende gecommitteerden, van daer medebrengende den corporael, nevens noch twee soldaten, die bevonden hadden haer tegens haren gebieder geopposeert te hebben ende aenleyders van quade gangen syn geweest, om alhier voor den achtbaren raet van justitie te rechte gestelt te werden.

Daer en tegens seylt weder van hier na Bantams besettingh 't jacht, Gelria, medenemende van haer Ed[e]. een cleen letterken aen den commandeur van der Meerssen voor Bantam, eenlyck om denselven te verwittigen, dat de Jambise heeren mediateuren andermalen naer Bantam waren vertreckende ende dat, so wanneer hem door gemelte mediateuren verwittigt wiert, dat de Bantammers de vrede hadden aengenomen, dat alsdan de witte vree vlagge van achteren van 't commandeurs schip soude laten wayen, opdat des Sultans gesanten aen gemelte boort by eenen Intie Idop, maleyts coopman, van hier ten dien fine mede gaende, aldaer te comen besoecken, breder by gemelte afschrift in 't briefboeck blyckende.

Soo comt hier uyt Ternaten geseylt 't jacht, Mandarsaha, synde een nieuwen bodem, door den Ternataenschen coninck Mandarsaha aldaer doen opmaken ende aen haer Ed[e]. alhier vereert, waermede becomen een brieff van den gouverneur ende den raet dier provintie, meldende, hoe tusschen d'E[e]. Comp[e]. ende den Spanjaert een bestant van wapenen voor een jaer was gemaeckt ende vorders alles aldaer noch anders op den ouden voet heen dravende; wyders dat de coningen van Ternaten ende Tidor haer thans wel waren dragende, als breder by 't appart sommier verbael van Ternaten, onder desen datum gehouden, can naer gesien werden.

Soo laten hier mede 't ancker druypen de oorloghs jachten, Tholen, Hercules, Muyden ende der Schellingen, comende uyt de Goase besettinge, hebbende Ceylon

aengedaen ende aldaer door ordre van d'E. heeren van Goens ende den gouverneur van der Meyden voor Batavia ingenomen, namentlyck:

't jacht Tholen, ingescheept 1303 packen ofte 99360 ℔ fynen caneel, ongetaxeert;

item 't jacht den Hercules 152160 ℔ fynen caneel, ongetaxeert, als mede 302157 ℔ peper ende 30960 ℔ buscruyt, tsamen ten bedrage van ƒ 29032:1;

ende in der Schellingen 228057 ℔ Mallabaersen peper, kostende ƒ 16899:8;

't jacht Muyden comende ongeladen.

In de vergaderinge van India is op heden naer overweginge goetgevonden ende gearresteert desen jare andermalen een aensienclycke scheepsmacht tegens onsen vyant, den Portugees, naer de cust van India uyt te setten om daerdoor, niet alleen de bhare van Goa soodanigh besloten te houden, dat daer geen uyt noch incomen voor eenige harer schepen sal syn, waerdoor besendingen naer Europa sullen connen doen off eenigh secours binnen becomen, als mede van daer eenigh secours naer Ceylon te connen uytsetten, maer aen d'andre zyde 's Comp^s progressen ende conquesten, als derselver coopvaerdy schepen op Ceylon ende die cust te versekeren, tot welcken eynde by provisie daertoe geprojecteert ende gereet gemaeckt sullen werden de oorloghs bodems, Dolphyn, Angelier, Worcum, Domburgh, Goes, Hector, Mars, Vlielant, Tholen, Muyden, Schellingen ende Zeehont.

Soo is mede goetgevonden 't fluytschip, den Ullisses, voor Japan aen te leggen.

Tot het teeckenen van de dagelicxe verstreckingen aen 's Comp^s dienaren op haer reeckeningen wert, op 't ernstigh versoeck van d'E. heer Nicolaes Verburgh, ordinaris raet van India ende president van 't eerw. Schepen collegie alhier, als opsicht over Comp^s wercken hebbende, om daer van ontlast te mogen wesen, gemelte tekenen van verstreckinge d'E. heer raet Pieters Sterthemius aenbevolen, gelyck 't selve alles breder by 't generale resolutieboeck onder dato can naergelesen werden.

28 *d°*. 's morgens seylen van dese rhede ende stevenen naer de cust van China ende de bay van Haytaymon voor Canton het jacht Meliskercken ende de fluyt Geelmuyden, daermede van hier aen loot, peper ende rompen, als andre Chinese clenigheden van corael en barnsteen, wechslepende een cargasoen ter monture van ƒ 74205:— ende tot hooffden derselver negotie de coopluyden Franchois Lansman ende Hendrick Leverey, nevens expresse ordre, by aldien aldaer in Canton geen handel conden crygen, de coopmanschappen naer Tayouan te voeren ende by succes den eenen bodem met eenige aldaer in te kopen cleenigheden ende de comptanten over Malacca, naer die aldaer sullen voor de cust van India overgegeven hebben, herwaerts te keeren, ende den anderen naer Tayouan te stevenen om aldaer noch een ladinge sodanige coopmanschappen te laden, als d'opperhooffden van den Cantonsen handel sullen komen te eysschen ende aldaer sal connen vertiert werden, alles breder by d'instructie, gemelte coopluyden mede gegeven ende in 't generale brieffboeck onder dato ingeschreven.

Soo licht mede syn ancker ende maeckt de seylen by 't jacht de Bul ende seylt van hier recht door naer Japan, ingeladen hebbende, soo aen Bengaelse syde als andere Europische manifacturen ende coopmanschappen, een cargasoen ten monture

van *f* 365277:17:2, waer nevens een brieff aen 't presente opperhooft, d'E. Wagenaer, door haer Ed^e^. gecarteert, welckers inhoude by 't generale brieffboeck onder dato naer te lesen zy.

29 *d*°. niet noterensweerdigh voorgevallen.

30 *d*o. op naermiddach laet 't oorloghsjacht. de Goutsblom. hier ter rhede 't ancker druypen, comende van Colombo over Galen, op 't eylant Ceylon gelegen, ende van daer medebrengende 600 packen fynen Ceylonsen caneel ende een kelder met 180 mutsjes kaneel oly, gesamentlyck ongetaxeert.

Met gemelten bodem becomen haer Ed^e^ mede een brief met hare bylagen van den Ed. heer Rycklof van Goens, in Colombo gedachtekent, waerby haer Ed^e^. in 't largo den toestant van 't eylant Ceylon met de nieuwe Jaffenapatnamse als de verdere overcusts conquesten, soo in negotie, politie, kerckendienst als des meer synde, is overbrievende.

Soo becomen haer E. mede een brieff ende eenige bylagen van den heer Gouverneur, Adriaen van der Meyden, ende den raet uyt Colombo, als een d°. van den coopman Hauw uyt Gale, welckers inhouden by 't apart Ceylons sommier verbael van Ceylon, onder dato deses verhandelt, can naergelesen werden.

Lopende dese maent, soo syn alhier van de Javase oostcust ende aengrensende quartieren aengecomen hondert en acht stucx, soo groot als cleene, handelvaertuygen, tsamen gemant geweest met 864 koppen; ende hebben de onderstaende coopmanschappen ter vente gebracht:

48	stucks	lyffeygenen,
305	lasten	rys,
5	»	boonties,
2½	»	padie,
212	»	sout,
2000	picol	peper,
1150	»	swart en witte suycker,
300	»	root verru hout,
11	»	wasch,
41	»	sandel,
92	»	gengber,
22	»	Javase toeback,
2	»	rottekruyt,
10	catty	Bornese campher,
10	»	schilpatshoorn,
36	stucx	ossebeesten,
20	»	bockjes,
150	»	gansen ende cappoenen,
6600	»	hoenderen ende eenden,
155000	»	clene als groote, gedroochde vis,
15000	»	soute eyeren,
6400	»	oude clappus,

25000	stucx	oude pinangh,
600	»	ryswannen ende manties,
370	»	matjes,
900	»	ysere pannen,
1500	»	toedongs,
400	»	buffelshuyden,
2400	»	aerde potten, gorgletten ende rys copies,
1440	»	kiate plancken,
340	potten	clappus oly,
300000	bosch	groote ende clene kneppel ende bossuycker,
6500	»	loock ende ajuin, als andere clenigheden.

Soo syn daer tegens in gemelte tyt wederomme van hier naer Javas oostcust, daer onder twee naer Quinam ende een na Malacca, vertrocken 98 inlantse navetten; ende hebben van hier mede gesleept de volgende coopmanschappen, namentlyck voor:

14500	rycxd.	aen	allerhande witte ende geschilderde doucken,
115	»	»	comptanten,
250	»	»	sout,
286	»	»	oudt yser,
500	»	»	loot,
45	»	»	koper,
60	»	»	vogelnessies,
48	»	»	benjuwyn,
468	»	»	arack,
260	»	»	huyden,
65	»	»	cassomba,
150	»	»	barnsteen,
280	»	»	goudraet,
20	»	»	sandelhout,
200	»	»	rys.

Ende syn volgens de lyste der dootgravers in dese maent alhier ter aerde besteet 70 lichamen, van de volgende sexe:

	35	Comp[s] dienaren,
	1	burger,
	1	vrouw,
	3	kinderen,
tsamen	40	synde Europianen,
	9	Mardyckers,
	6	harer vrouwen,
	12	kinderen,
	3	lyffeygenen,
tsamen	30	inlanderen.

Daer tegens syn in gemelte maendt hier weder, soo inde Nederduytse, als Maleytse kercke ter doop gepresenteert, ... kinderen, als:

.... Europiaense ouderen

.... inlanderen,

.... lyffeygenen.

Soo syn mede in meergemelte tyt alhier te samen wettigh te hoop gegeven de volgende personen:

1 paer Comp^s^. dienaren,
3 » burgeren,
5 » Mardyckers,
3 » lyffeygens.

Door den Ed^e^. heer landrost, Johan Ferment, is 't getal der volgende Javanen ende Balyers, die haer onder de jurisdictie der E. Comp^e^. alhier syn onthoudende, opgebracht ende onthouden haer, als volght:

by de schans Jaccatra onder den Javaensen cap^t^. Zittra ende den vendrigh Fredrick Hendrick	328	koppen.
by de rivier Crocot onder den Javaensen capiteyn Schilder.....	375	»
buyten de poort Uytrecht onder den Javaensen capiteyn Wangsa.	142	»
item onder desselffs luytenant	85	»
buyten de poort Diest onder den burger Johan de Britte, soo Javaenen als Balyers...................................	193	»
by den landtdrost als verscheyde andere burgeren ende Chinesen	29	»
tsamen...	1152	koppen.

Julius Anno 1659.

Primo d°. comt hier ter rhede ende laet daer 't ancker vallen 't jacht, de Zeehont, op primo Juny, in comp°. van 't jacht de Maria, van Jambys revier over de Palembangse besettinge geseylt ende aldaer op Jamby ingeladen 200000 ℔ suyvere, schoongemaeckte, geharpte peper, nevens 176¾ swart Jambys santgout, costende, te samen met 120000 ℔ gelycke peper, in 't jacht de Maria gescheept, *f* 48718 : 19 : 12.

Met gemelte bodem becomen haer Ed°. mede een brief van 's Comp°. hooft, Pieter de Goyer, in dato ult°. Mey, waer by den stant der negotie, als 't gene in hooffsche saecken voorgevallen ende verricht is 't sedert desselffs jongste schryven van daer is adviserende, onder anderen, hoe den Pangoran twee gesanten naer Bantam hadde affgesonden met voorgeven den Pangoran van dien kant den vrede tusschen Bantam ende de Comp°. mede wilde bewercken.

Soo hadde hy, de Goyer, een vertrout Chinees met twee duysent realen aen gewilde cleeden naer Andragiry tot opcoop van gout ende peper affgesonden om daer voor den Engelsman te wesen, die corts daeraen mede ymant met 4000 realen aen comptanten ende andere clenigheden meer derwaerts hadde gesonden, alles breder by 't appart sommier verbael van Jamby, onder dato deses gehouden, naer te sien.

Soo comen met gemelte bodem hier mede te verschynen twee gesanten van den Pangoran van Jamby, gaende aen den Sousouhounangh Mattaram, welckers vaertuygh, soo als van Jamby recht door naer de Mattaram wilden stevenen, was comen te verongelucken, derhalve d'selve alsnu met Comp°. schip herwaerts is sendende, met versoeck die van hier na Japara te willen voorthelpen om aldaer haer saken te verrichten ende dan weder van daer herwaerts ende soo naer Jamby te keeren, medebrengende tot dien eynde van haren heer den brieff aen haer Ed°., welckers inhoude, uyt Maleyts in 't Nederlants overgeset synde, is van volgende toon:

TRANSLAET MISSIVE *van den Pangoran van Jamby aen d'Ed°. heer Gouverneur Generael.*

Desen brieff comt uyt een oprecht suyver gemoet van den Pangoran, die 't lant van Jamby gouverneert, aen Joan Maestuycker, Gouverneur Generael, die het lant van Batavia regeert, die recht doet over alle de Nederlanders van boven tot benedens wints, die seer vermaert wert wegens syne goetaerdigheyt

omtrent alle negotianten ende arme luyden ende die seer verstandigh ende kloeckmoedigh is om om in 't velt te stryden, dat ontelbaer zy, gelyck mede die seer oprechtelyck is om met alle Coningen goede alliantie te houden; dat sulcx onveranderlyck mach blyven, soo lange als de sonne ende mane haer schynsel sullen geven.

Vorders des Pangorans oprechte genegentheyt tot Joan Maestuycker, Gouverneur Generael, is onverbrekelyck. Ende also ick Kiey Djaja Troena ende Ingebey Astrachindra naer de Mattaram ben sendende, omdat het jegenwoordigh seer laet in 't mousson is, Joan Maetsuycker, Gouverneur Generael, gelieft toe te staen ende te vergunnen aen den Pangoran, als wanneer myn voorschreven gesanten op Batavia aengelant sullen wesen, te ordonneren een schip om haer op Japara te brengen; d'oorsaeck, dat den Pangoran sulcks versoeckt, is, om dat den Pangoran seer oprechtelyck vertrout alleen op den Gouverneur Generael; mede de damangh Dira Dawangsa ende Ingabey Martanata Sidana gelieft Joan Maetsuycker, Gouverneur Generael, haestigh wederom te senden, op dat den Pangoran metten eersten mach verstaen de goede tydingh van Joan Maetsuycker, Gouverneur Generael.

In vergaderinge van India overwogen synde, wat men ten dienste der Comp[e] in de verwyderinge, tusschen deselve ende de croone van Aetchin ontstaen, soude by der hant nemen, 't zy om met die croone in oorloge te blyven off wel by dese occasie, van dat hare gesanten alhier gesonden heeft ende dat met de Engelse vrunden soo tusschen beyden syn staende, den vrede soude amplecteren, soo is met rypen raede gearresteert naer vrede te hellen ende, nevens gemelte gesanten, onse commissarissen met volle macht tot wechneminge ende beslechtinge der geschillen naer 't Aetchinse hoff aff te vaerdigen.

Soo neemt de vergaderinge tot den naesten in advys, wie men gemelte commissie soude opdragen ende aenbevelen.

Ende wert 't jacht, de Leeuwinne, voor den jongsten deses jaerse besendinge voor Tayouan aengeleght.

2 d[o]. comt alhier uyt de Bantamse besettinge te keren 't jacht, Ter Goes, op eergisteren van daer gescheyden, medebrengende een brieffjen aen haer Ed[e]., door den commanderenden coopman van der Meerssen geschreven uyt 't jacht den Angelier, inhoudende, hoe aldaer den 28[sten] der verleden maent de gesanten van Jamby ter besettinge waren gekeert, die, naer den anderen begroet hadden, voorts naer binnen geseylt waren, daerop mede ter besettinge verschenen was 't jacht, Gelria, haer Ed[e]. schryvens, nevens de toegesonden ververssinge, daer voren danckbaer bleven; by gemelte schryvens waren haer Ed[e]. vorderende 't jacht, Ter Goes, om voor Goa gebruyckt te werden, dat alsnu eerst sont; soude 't selve op stont vande ontfangen ordre gesonden hebben, maer quamen alsdoen op het prachtighste met vlaggen ende wimpels d'Jambyse gesanten uyt Bantam aen syn boort ende verhaelden, hoe den Sulthan de vrede conditien hadde geaccepteert ende bereyt was syne gesanten opstonts naer Batavia te senden, doch dat eerst daer aen boort souden verschynen, derhalven syn E. tot voor Bantam soude seylen ende de vrede vlagge laten wayen, als opstonts

soo liet effect sorteren; daerop des naermiddaghs noch die van Bantam met 2 chierlycke toegemaecte prauwen, daer in drie aensienelycke Bantammers, nevens de Jambyse heeren mediateuren, aen boort waren verschenen ende met Intien Jdop in de cayuyt versproken, waer onder anderen verclaerden aen boort gecomen te wesen om uyt den naem van den Sulthan te versekeren, dat tot den vrede seer genegen was, als van onser zyde mettet teken van de vrede vlagge te laten wayen ende 't schieten van drie schoten mede betoont hadden, ende alsnoch door gemelte van der Meerssen ende Intien Jdop geconfirmeert wert van 's Comp^{e} zyde, dat dan haren heer, den Sulthan, souden aendienen ende op daegs daeraen weder bescheyt brengen, daerop naer Bantam keerden, zynde 't scheepsvolck door van der Meerssen alle meest beneden met 't geweer by haer ende 't schut opgeroet, om by eenigh schelmstuck niet verrast te werden, gehouden geweest, soo lange aen boort waren.

Daegs daeraen was een prau van Bantam aen boort gecomen ende maecte syn E. bekent, hoe den Sulthan syne gesanten, nevens de heeren mediateuren, naer Batavia soude senden, also de articulen, door haer Ed^{e}. met d'heeren mediateuren gesonden, volcomentlyck was accepterende, ende souden over twee dagen daeraen vertrecken met eygen vaertuygh; wat daervan stont te volgen, most den tyt openbaren; ende also syn schryvens besloot.

3 *d^{o}*. so laet hier mede ter rhede 't anker druypen 't gallot, Hammenhiel, in comp^{e} van 't jacht, de Goutsblom, van Colombo geseylt ende onderwegen van 't selve affgeraect, ende brengt 't dubbelt der brieven ende papieren mede, die met de Goutsblom op 30^{en} der verleden maent alhier, soo van d'E. heer van Goens, als den gouverneur van der Meyden ende den coopman Hauw geschreven, aengebracht syn, alwaer de inhouden onder dien datum in 't apart sommier Ceylons verbael ingeschreven staen.

Soo seylt daer en tegens weder van hier naer de groote Moronde 't jacht, de Zaphier, met eenige provisien voor 't fort aldaer, nevens een serjant tot vervangh van den serjant, die 't commando aldaer heeft, om denselven eens tegens de drie van daer opgebrachte soldaten ende moetwilligers te horen, om deselve alsdan naer bevindinge ende tot afschrick van anderen te corrigeren ende te straffen.

4 *d^{o}*. soo laet 't jacht, de Maria, mede alhier ter rhede het anker druypen, zynde in comp^{e} van 't jacht, de Zeehont, op p^{mo}. deser maent hier aengecomen, van Jamby geseylt, synde aldaer affgeladen met 120 duysent ℔ suyveren peper; ende brengt een brieff uyt de Palembangse besettinge vande gebieders derselver mede, waer by schryven, hoe, naer dat op den 3^{en} April met d'jachten Bloemendael, Koukercken ende 't Hart, nevens 2 chaloupen, van dese rhede waren geseylt, op den 9^{en} daeraen voor de rivier van Palembangh waren aengecomen, waerop opstonts het ingeladene voor Jamby aen 't jacht de Zeehont ende Maria, nevens haer Ed^{e}. brieven, hadden overgegeven ende waren daermede naer Jamby geseylt ende op den 12^{en} Juny daer weder gekeert, die dan hadden van haer 50 siecken 30 overgenomen ende weder 24 gesonden in plaets gegeven, ende waren so vertrocken.

Vorders was aldaer tusschen onse besettinge ende die van Palembangh niet het minste voorgevallen, dan hadden ons cleen vaertuygh dagelycx jacht op eenige prauwen,

die daer omtrent sworven; ende wanneer een derselven achterhaelden, seyden in Palembang niet wilden, ende wanneer het door contrary wint onder de wal conden ontleggen, liepen daer dan in, dat sy niet wel conden beletten, doch hadden een Palembangs vaertuygh aengeslagen, welckers ladingh van geen valeur was, dat dan, nevens het volck, waren opsendende, als largo by 't verbael van Palembangh can naer geooght werden.

Soo keert hiermede weder van Bantams besettinge 't jacht, Gelria, mede weder terugh brengende den Maleytsen coopman, Intien Idop, ten aensien 't selve versocht hadde, also hem nu seecker bleeck, dat den Sulthan van Bantam, als deselffs grooten, de vredes poincten hadden geaccepteert ende noch dien dach off daechs daer aen met twee Conincx prauwen, nevens de Aetchinse [*sic*] mediateuren herwaerts stonden te seylen; de Heere woude sodanigen uytslach met den vrede met die van Bantam aen d'E. Comp^s^. verleenen, als tot derselver ende harer onderdanen ende ingesetenen welstant soude comen te vereysschen; vorders bleeff de besettinge aldaer door de jachten Angelier ende Sluys waergenomen, waer voren verhoopten sodanige wacht ende sorge te dragen, dat van hare vyanden niet mochten verrast off vercloect ende haer Ed^e^. genoegen gegeven werden, waer mede syn schryven besloot.

Op den naermiddagh, omtrent vier uyren, comt d'heer ontfanger, Joan Croon ende maeckt d'Ed^e^. heer Gouverneur Generael bekent, hoe aen de mont der rivier alhier waren de retour aengecomen de heeren Jambyse mediateurs met hare vaertuygen, nevens twee Bantamse vaertuygen ende twee ambassadeurs van den Sulthan.

Daer op haer Ed^e^. aen gemelten ontfanger ordonneren de gesanten, soo van Jamby, als Bantam, in derselver name te gaen begroeten ende te verwellecomen, als mede eenige pinangh ende fruyten toe te brengen, ende dat haer E. op morgen souden laten ter audientie brengen.

De vergaderinge van India geleght synde, wert ter berde gebracht, hoe alhier de Jambyse mediateuren, nevens twee gesanten van den Sulthan van Bantam, waren aengecomen met volle last om den vrede tusschen d'Comp^e^ ende die van Bantam te besluyten, daer op naer mature overwegingen ten dienste der E. Comp^e^ goetgevonden ende gearresteert is gemelte Jambyse gesanten, als die van Bantam, op morgen vroegh voor haer Ed^e^., ten bywesen van de aenwesende Aetchinse gesanten, ter audientie te laten comen ende door eenige gequalificeerde Comp^s^. dienaren, soo van boort, als hare woningen, binnen te doen geleyden, onder de gewoone eere tekenen van drie chergies, als seven canonschoten, mits die van Jamby ende Bantam geen grooter gevolgh van dienaren als tot 25 personen mede binnen 't casteel sullen vermogen te brengen; ende sullen de gemeene dienaren daer en boven noch hare critsen in de prauwen moeten laten verblyven.

Soo is op heden by haer Ed^e^. mede gearresteert d'E. schipper commandeur, Adriaen Roothaes, desen jare andermalen het commando over de vloote, naer de custe van India uyt te setten, aen te bevelen ende te defereren ende denselven tot een vereeringe te geven een rinck met 20 steenties, alhier gewaerdeert op 150 rxd. ende by denselven van Goa van den cap^s^. van 't in de gront geschoten petache becomen ende medegebracht ende aen haer Ed^e^. alhier ter hant gestelt.

Tot de te doene legatie aen de croon Aetchin is by haer Ede gearresteert te gebruycken d'E. Jacob Keyser, lidt in den achtbaren raad van justitie deses casteels, als den oppercoopman Bort, althans 't commando over de besettinge van d'Aetchinse bhare voerende.

Ende tot overvoer derselver Aetchinse als Compe gesanten aen te leggen ende te gebruycken 't jacht, Weesp, om over Malacca te seylen na Bengalen ende Masulipatnam tot overvoer des thin, doecken, suyckeren ende andere coopmanschappen, van daer voor Persia gevordert.

D'E. Mattheus van den Broeck, als directeur van Bengalen onder een vyffjarigh verbant, vande tyt de directie becleet heeft, 180 gl. ter maent toegelegt off andersints sonder verbant 160 gl. 's maents, dat syn E. in desselffs optie sal gestelt werden.

5 d°. s'morgens, ontrent negen uyren, werden door d'E. commandeur van der Laen ende d'E. Jacob Keyser binnen 't casteel tot in de groote sael, daer den Gouverneur Generael ende de Raden van India vergadert saten, geleyt de ambassadeurs van Aetchin, die naer begroetinge door haer Ede hare sitplaetsen wierden aengewesen.

Daerop comen met den heer ontfanger generael, Joan Croon, den licentmeester Symons, d'E. coopluyden Truytman, van Lier, Reyniersen ende den burger van den Helm, als den capn. ende schryver, nevens Intien Idop, Maleyers, de Jambyse gesanten ende mediateurs, als de gesanten van den Sulthan van Bantam, met namen Kiey Damangh Dira Dawanghsa ende Kiey Ingaby Martasidana, binnen, die door haer Ede hare sitplactsen aengewesen wert, wanneer onder de verwellecominge op allerhande instrumenten wiert gespeelt ende door d'compe des casteels, daer de gesanten tusschen door gegaen waren, drie chiergies met musquettades ende seven canonschoten vande puncten gedaen ende also verwellecomt.

Door de bovengemelte vergaderinge, naer eenige over ende weder gehouden debatten, soo werden de verschillen tusschen d'E. Compe ende die van Bantam beslecht ende aen wedersyden geaccepteert, onder sodanige meninge, als by 't contract, om aen weder syden getekent te werden, sal uytgedruckt worden, dat haer Ede aennamen ten eersten int neth uÿt Maleyts ter papier te doen brengen, om eerstelyck hier door haer Ede ende dan op Bantham door den Sulthan ende rycxgrooten ondertekent ende vervolgens gepubliceert te werden; daerop, naer een gedane dronck, weder soo praeu als stadtwaerts gesamentlyck vertrocken.

6 d°. comt hier in den avont ter rhede seylen ende laet daer het anker druipen 't jacht, Hoogelande, zynde op den 6en December, in compe van 't jacht Meliskercken, uyt Zelant geseylt met 158 coppen, daer onder 58 militairen, hebbende aen de Cabo geweest ende aldaer vier zevarende opgecregen; daer tegens op de reyse 18 zevarende ende 7 militairen gestorven, sulcx hier aenbrenght 137 coppen, namentlyck 85 zevarende, 51 soldaten ende een ongegageerde jongen.

Met gemelte Hoogelande becomen haer Ede. mede een cleen brieffken, in dato 4en April door den commandeur Rietbeeck vande Cabo geschreven, waerby niet sonders is meldende, als hoe dat daer 't sedert desselffs jongste schryvens met d'E. heer van Aelmonde niet sonders was voorgevallen, oock geen schepen uyt 't patria

aengecomen; wyders, dat den Engelsman met syn reddeloos schip, den Dolphyn, noch aende Cabo lagh en apparent noch wel veertien dagen soude moeten verblyven.

Vorders sont over twee rekeninge van twee vrye bouknechts, die haer met de schepen weder van daer naer Batavia hadden weten wech te maken, als mede een req[t] van den fiscael, Abram Gabbema, daer by versoeckende is eenige augmentatie van gagie voor de bedieninge van fiscael ende opsichter van de wercken als andersints der E. Comp[e] aende Cabo.

7 d[o]. comt alhier een Chinese jonck ter rhede van Rambang, daer den Bandase vryborger, de Meer, mede comt met een brief aen haer Ed[e] van haren resident, Evert Michielsen, op Japara, gedateert 10[en] Juny, inhoudende, hoe de twee gesanten, aldaer van den Sousouhounangh gecomen om gronthuir te eysschen, daer noch verbleven, dan hem niet meer moeyde, sulcx vertroude, die niet van den Sousouhounangh, maer wel van eenige grooten uytgemaect waren om gelt te becomen, daer toe alle practycken, die bedencken conde, in 't werck stelden; soo was mede bericht gewerden van een Javaen, die hy wegens de Comp[e] om ten hooff alles door te snuffelen gesonden hadde, hoe den Sousouhounangh, wanneer met alle de grooten in vergaderinge hadde geseten ende onder andere discourssen vande regeringe van Batavia gesproken werdende, soude gesegt hebben, alsser imant op Batavia quam met der woon, off daer geen gront off huyshuir mosten betalen, daerop geantwoort zynde van jae, soo soude de Coninck daerop al lachende gedient hebben, soude dan den Capiteyn Moor, menende d'heer Gouverneur Generael, my mede wel gronthuir willen geven; sy hebben nu hier so lange in myn lant gewoont; sonder dat doen daer meer van gepasseert ware, veel min gelast soude hebben sulcx te eyssen.

Soo hadde mede verhaelt, dat de may[t]. een uyttermaten behagen inde Bengaelse vier ossiens met hare carreties genomen hadde, sulcx de vier strantheeren om noch meer van deselve te mogen hebben aen hem, Michielsen, naderhant oock geschreven hadden, als by de affschriften, die oversont, conde gesien werden; ende waren de ossies met de carreties met groot gommeslach voor den Sousouhounangh gebracht, die daer veel tyts met syn wyven selffs mede naer syn groote, nieu gegraven viver reedt; sulcx Tommagon Patty versocht hadde om een cleen carosie met vier wielen, daer 4 à 5 menschen in conden sitten, te willen voor den Sousouhounangh versoecken; sulcx hy, Evert Michielsen, vertrout, indien hier te becomen was ende door haer Ed[e]. gesonden wiert, seer aengenaem soude wesen ende wellicht veel mede uytgewonnen werden.

Daer was noch gants geen gewach in de Mattaram van eenige veranderinge in de regeringe vande strantheeren, als voor dato gerucht was.

Vorders bleeff met verlangen een bodem met de geëyste comptanten tot betalinge vande aenbestede sware houtwercken te gemoet sien, daertoe tot het vervoeren van daer wel drie fluytbodems souden vereyssen.

Op Japara waren twee vaertuygen van Macasser aengecomen, die verhaelden, hoe den Coninck met ontrent 2000 prauwen naer Mandaer was geweest om aldaer eenige onlusten te stillen, dan was door twee Coningen geresisteert geworden ende hadde wel 1000 man verloren: soo gerucht wert, bygecomen, dat het water vergeven

soude geweest syn, sulcx weder onverrichter saken hadde moeten keeren; alsmede dat den Macassarees op syne gesonden gesanten aen de Mattaram verstoort was, also haer hadden laten verleyen, dat het scheen, off hy, Coninck, sich hadde comen 't hooft voor dien vorst buygen, dat syn meninge niet en was; item dat aldaer de cleden door de Engelschen in groote menichte aengebracht ende, daer gene Maccaus vaerders verschenen waren, in seer slechte demande ende afftreck waren.

Tot besluyt schreeft, hoe de Bantammers van Sammarangh ende Surabaya nu jongst noch wel 25 nieuwe tinanghs hadde uytgevoert; ende op andere plaetsen ende mochten sy selffs niet comen, dat vreemt was, als zynde een heer ende een regeringe.

8 d°. 's morgens lichten haer ankers uyt dese rhede ende seylen naer Bengalen 't jacht, de Griffioen, inhebbende ses stucx Siamse eliphanten ende 2000 ℔ buscruyt, ende de fluytschepen, Mees ende Loenen, medevoerende voor die directie, soo aen coopmanschappen als 200 duysent gl. aen comptanten, eene cargo, tsamen costende ƒ 234726:6:4:—.

Met gemelte bodems syn haer Ed^e medesendende een brief ende eenige bylagen aen den directeur, Matheus van den Broeck, ende den raet in Bengalen; wat haer Ed^e daerby, soo tot vervolgh des syden haspels met de verdere aencleven van negotie, als hooffsche saken op 't een en 't ander syn ordonnerende, can by 't generale Batavias uytgaende briefboeck onder dato naergelesen werden.

Soo laet daertegens op naermiddach hier ter rhede 't anker druypen 't schip, Aernhem, in comp^e van Peerl ende andere op 22^en October des affgeweken jaers uyt Texel voor de Camer van Amsterdam geseylt, hebbende veel stilte op de reyse gehadt ende eenlyck aende Cabo geweest ende aldaer ververst; ende hadde, wanneer uytliepen, 355 zielen op, bestaende uyt 240 zeevarende, 107 militairen, vier vrouwen, drie kinderen ende een jongetie sonder gagie, welcke acht jongsten aende Cabo verbleven syn, nevens 12 matrosen ende ses soldaten; ende syn gedurende de reyse noch 7 sevarende ende ses soldaten overleden, sulcx hier aenbrengt 316 coppen, meest gesont volck, bestaende uyt 221 zevarende ende 95 soldaten.

9 d°. Tegens de middach comen de soldaten, op gisteren hier met Aernhem aengecomen, aen lant ende, naer in't casteel getrocken ende door haer Ed^e verwellecomt waren, werden door 't guarnisoen verdeelt.

10 d°. De articulen van verdrach ende overeencominge tusschen d'E. Comp^e ende de Bantammers, door hare gesanten ende de mediatie der Jambyse gesanten op 5^en deser maent vastgestelt, in vergaderinge van India nochmalen gelesen zynde, is verstaen die tegens morgen twee dubbelt in't Maleyts te doen schryven, om die alsdan gemelte gesanten, ten bywesen van die van Aetchin, voor te houden ende, by aldien daer als noch mede te vreden syn, by haer Ed^e alsdan te ondertekenen, om alsdan, nevens de Bantamse gesanten, door den E. majoor van der Laen ende den licentmeester Symons wegens de E. Comp^e tot Bantam gebracht, om aldaer mede by den Sulthan ende desselffs grooten getekent te worden, ende vervolgens daerop de vrede te publiceren; breder by 't generale resolutieboeck onder desen dach naer te lesen, daer de articulen mede ingeschreven staen.

11 d°. Gelyck hier bovengeseght, so worden de gesanten van Jamby, Kiey

Damangh Dira Dawanghsa ende Kiey Ingaby Marta Sidana als mediateurs ende by den Sulthan van Bantam gestelt boven syne gesanten, met namen Kiey Damangh Nara Paxa ende Kiey Damangh Wiera Paxa, door d'E. commandeur van der Laen, den licentmeester Symons, als d'E. coopluyden Truytman, de Bie, Macis ende de Harde met den notaris Keyser, capiteyn ende schryver der Maleyers, van hare vaertuygen onder verwellecominge van drie chergies van de comp^e^ deses casteels, inde wapenen staende, ende seven canonschoten van de punct den Diamant ende Robyn gehaelt ende geleyt ter vergaderinge van haer Ed^e^, alwaer mede de gesanten van Aetchin, Siry Bidie Indra ende Siry Nara Wangsa, door den heer ontvanger generael Joan Croon ende d'E. Jacob Keyser, haer Ed^e^. gedestineert gesant aen die croone, waren geleyt ende sittende, zynde de sael met het geluyt der musycksnaren vervult; ondertusschen dat de wedersytse begroetinge gedaen waren, soo wert door den capiteyn der Maleyers overluyt gelesen de articulen van vrede, tusschen d'E. Comp^e^ ende den Sulthan van Bantam besloten, ende wiert het dubbelt desselffs door den Jambysen heer mediateur, Kiey Damangh Dira Dawanghsa, gehouden ende naergelesen, op dat versekert mochten zyn, beyde eens waren luydende; welcke articulen gelesen zynde, soo syn d'selve door d'h^r^. Gouverneur Generael ende de Raden van India getekent ende daernevens 't wapen der E. Comp^e^ in roden lacke doen setten ende ter ordonnantie van haer welgemelte Ed^e^. door derselver secretaris laten ondertekenen ende werden alsdoen weder toegevouwen om aen haer Ed^e^. naer Bantam aff te senden gecommitteerde overhandight te werden ende t'harer overstaen door den Sulthan van Bantam ende desselffs grooten mede ondertekent te werden, waerop eens een frissen dronck op 't goet succes des vredes de gesanten toegedroncken ende andersints onthaelt zynde, weder stadt ende prauwaerts haer vervoeghden.

Soo comt mede een expres vaertuygh hier van den gouverneur van Japara met desselffs dienaer, Sabda Wangsa, medebrengende een brieff van synen heer aen haer Ed^e^., welckers translaet hier volght:

TRANSLAET BRIEFF *van Kiey Ingabey Martanata, Gouverneur op Japara, aen d'Ed^e^. heer Generael geschreven.*

Desen brieff comt uyt een oprecht, suyver gemoet van Kiey Ingabey Martanata aen den Gouverneur Generael, Joan Maetsuycker, die seer hooch gestelt is van den Coninck van Hollandt ende seer vermaert wert van boven tot benedens wints en verstandigh is om alle saken te gouverneren, alsmede goetaerdigh is omtrent alle syne broeders, neffens andere complimenten; vorders ick laet aen myn broeder weten, de ossiens, die myn broeder heeft gesonden, deselve hebbe aen den Sousouhounangh overhandight, daer den Sousouhounangh seer om verblyt is geweest; den Sousouhounangh ende syn vrou hebben daer op gereden tot aende Segarajasa toe; den Sousouhounangh vraegde my ende myne drie andere broeders van d^o^. ossiens; wy seyden, dat die van ons broeder tot Batavia gesonden waren; daerop vraegt den Sousouhounangh nae sulcke koebeesies ende bulleties mede te willen hebben; oversulcx ben ick sendende

myn dienaer aen myn broeder, Sabda Wangsa, om by myn broeder te verschynen ende versoecke mede my gelieft te helpen met een goet paert ende wat Surats goutdraet; niets en hebbe tot vereeringh aen myn broeder te senden dan eenelyck $2^1/_2$ lasten rys ende een hartebeest; gelieft 't selve niet te versmaden, synde maer een bloemken sonder reuck.

Met gemelte vaertuygh becomen haer Ed^e mede een brief van den resident, Evert Michielsen, op Japara, in dato 2^en July, ende een copie d^o. van dato 19^en Juny, met 't jacht Mandarsaha geschreven.

'T briefien, met 't jacht Mandarsaha gesonden, hout eenlyck in, hoe gemelte jacht daer was gepasseert, daer 6 à 7 vaertuygen, die naer Batavia wilden, aende overheden desselffs hadde gerecommandeert onder haer geleyde te nemen, mede waren verseylt; op Japara 't sedert desselffs jongste schryvens waren daer noch twee vaertuygen van Macassar aengecomen, waermede 't volck van den Japaersen gouverneur syn schryvende, hoe aldaer in 't vercopen van het jacht met desselffs ladinge niet cunnen te recht comen; oock aldaer sullen moeten blyven, tot dat codja Brahim aldaer compt, waerop des gouverneurs van Japaras broeder gemelte Brahim volck ende vaertuygh gepresenteert heeft ende gelast te vertrecken, dat, vermits in 't mousson is, excuseert op onmogelyckheyt; 4 à 5 dagen voor dit schryvens was van den Sousouhounangh 3000 realen in specie affgecomen om met syn volck met den Engelsman desen jare wederom naer de cust te gaen tot opcoopen van cleeden, waer mede affbrack.

By den brieff van den 2^en deser maent verhaelt hy, Michielsen, hoe 't fluytschip, de Coninck David, met de toegesonden comptanten ende cleden aldaer op 24^en Juny verleden wel was aengecomen ende d'accorde bevonden; wyders tot antwoort op haer Ed^e schryvens, daermede gesonden, dient eerstelyck, dat haer Ed^e met de drie jongste bodems sodanige sware houtwercken niet syn toegecomen, als verwacht hadden, is veroorsaeckt, dat door den coopman, Evert van Hoorn, ten tyden syns affwesens niemanden naer de aenbestede houtwercken te sien ende te bevorderen gesonden heeft, derhalven genoodsaeckt geweest die bodems met sodanige aen hant hebbende dunne planken als anders aff te stuwen.

Soo waren aldaer 1400 stucx balckies op Rambangh ende Jouanna van vyff vademen lanck blyven leggen, vermits die Westvrieslant niet conde in nemen; de Coningh David lagh voor Japara in ladingh van balckjes van 30 voeten ende 12, 13 ende 14 duym dick, sullende geen 300 van die connen wechslepen, sulcx noch wel een scheepsladinge aldaer van die balcken sullen verblyven, nevens noch een scheepsladinge swalpen op Rambangh ende 2 gelycke ditos in Jouanna, daer oock hoopt ryckelyck 100 moerbalckjes mede sullen gereet syn; soo soude andermalen aldaer onderstaen beesten in te souten, met uytsnydinge van al het been.

De tingangs, tot een preuve daer doen maken, soude met den David vol met koebeesten herwaerts senden, dat in 4 à 5 dagen stont te geschieden.

Belangende de geëyste gront gelden wiert niet meer gemoeyt, maer door die twee expresse affgesondene om die te vorderen alleen voorgegeven, naer bescheyt van Batavia syn wachtende.

Syn schryven was sendende met den dienaer ende vaertuyg van den gouverneur

van Japara, die om noch meer cleene ossies voor den Sousouhounangh versocht, als voor dato rhede geschreven hadde.

Den Sousouhounangh hadde tot opcoopen van padie 10000 realen comptant gegeven; ende werden tot dien eynde veele padie huysen gemaect ende gevult; tot wat eynde was onbekent; men presumeert, hy voor quaet gewas ende schaersheyt vreest, also dat greyn op veele plaetsen door groote droogten syn verbrant ende uytgegaen.

Den gouverneur Martanata hadde syn twee schoonsoons geordonneert te gaen naer Passoeroean om te sien, hoe veel huysen daer verbrant ende volck vande Balyers aldaer doot geslagen waren; soo heeft hy, gouverneur, mede syn vrouwen ende kinderen inde Mattaram op doen comen, een teken, dat noch niet haest sullen afcomen.

'T Engels jacht, d'Marygold, was aldaer op den 1en deser maent van Maccassar gekeert met eenige lywaten, die op Macassar niet hadde connen venten, ende hadde een brieff van den coopman Barra van daer mede gebracht, die met de fluyt soude oversenden.

D'Engelse geven voor, dat van daer in 8 à 10 dagen over Bantam naer de cust staen te vertrecken, met welcken bodem 8 à 10 Javanen sullen mede gaen om doecken te coopen ende, so gerucht werden, souden 8 à 9 duysent realen medenemen; 't verdere doente der Engelse aldaer vernemende, stont t'syner tyt over te brieven ende also besloot syn schryvens.

12 *d°*. Heden morgen comen de gesanten van Bantam ende Jamby binnen 't casteel ende nemen afscheyt van haer Ede, met voorgevens om noch van de morgen naer Bantam te keeren.

Soo licht mede 't anker ende seylt naer Bantam het jacht, 't Zeepaert, met d' E. Joan van der Laen ende den licentmeester Symons als gesanten van haer Ede aen den Sulthan van Bantam, om de vredes poincten, wanneer die door den Sulthan ende de grooten werden aengenomen ende getekent sullen werden, die by te woonen, als de publicatie desselffs, nevens de beloofde restitutie te vorderen; ende gaen tot suite mede de coopluyden de Bie, Macis ende de Harde, als mede den vry coopman ende notaris, Keyser.

Soo werden op heden mede door den ontfanger generael de expresse affgevaerdigdens van den pangoran Anom, soon van den Sousouhounangh, affscheyt uyt haer Ede naem gegeven ende een brief van d' heer Gouverneur Generael, nevens een propre schenckagie, tot antwoorde ende in vergeldinge van de twee gesonden paerden ter handt gestelt; 't inhout des brieffs staet onder dato deser in 't generale brieffboeck ingeschreven.

13 *d°*., synde sabbathdach, soo wert alhier binnen 't casteel als in de stadt des Heeren H. hoogweerdigh Avontmael met toevloey van menschen, soo Europianen, als inlanderen, gecelebereert.

14 *d°*. Naer overslach is by haer Ede goetgevonden ditmael met de vloote naer de custe van Indien hondert militaire crygers aff te steecken om aldaer by eenigh voorval, als andersints, op de schepen verdeelt, als voornamentlyck op 't cleen vaertuygh gebruyckt te worden.

15 *d*°. heden morgen werden door d'E. heer Arnold de Vlamingh van Outhoorn, raadt ordinaris van India, vergeselschapt met eenige voorname gequalificeerde Comp^s. dienaren, de gesanten van de croon Aetchien aen desen staet met eenige groote chaloupen tot besichtinge der rhede, als de schepen, daerop leggende, die althans weynigh minder als met 40 rhaaseylen versien is, geleyt ende voeren 't jongste aen 't schip de Peerl, alwaer de vlagge van de groote stenge waeyt, ende des middaghs met kost ende dranck heerlyck wierden onthaelt, alwaer tot omtrent den avont met goet genoegen verbleven ende doen weder stadwaerts keerden.

16 *d*°. comt d'h^r. ontvanger generael binnen 't casteel ende geeft aen d'Ed^e heer Gouverneur Generael een brieff, die opstonts met een expres vaertuygh ende de dienaers van den oppersten gebieder van Battangh hier aengebracht ende door haren heer aen d'Ed^e heer Generael geschreven is, welckers inhoude, uyt 't Maleyts in 't Nederlants overgeset zynde, hielt dit volgende in:

TRANSLAET BRIEFF *van Kiey Ingabey Niety Iuda, opperste gebieder van Battangh, aen Ed^e heer Gouverneur Generael.*

Desen brieff comt van Kiey Ingebey Niety Iuda aen den Gouverneur Generael tot Batavia; brengeren deses syn myne dienaers, Wangsa Praya ende Wangsa Naya; die ben ick sendende met een brieff, nevens eenige clenigheden, tot vereeringe aen den Gouverneur Generael, bestaende in vyff lasten rys, een swart vogeltie ende thien stucx cappoenen; gelieft 't selve niet te versmaden.

17 *d*°. 's morgens licht voor den jongsten bodem deses jaer van hier à droicture naer Japan 't fluytschip, den Ulissis, syn anker ende maect de vellen by, mede van hier tot den Japansen handel voerende een cargasoen ten bedrage van *f* 257150 : 2 : 19, bestaende voor 't merendelen uyt Bengaelse rouwe zyde, Hollantse manifacturen ende andere coopmanschappen, als eenige provisien ende benodightheden.

Met gemelten bodem gaet mede een cleen letterken aen 's Comp^s opperhooft, d'Ed. Zacharias Wagenaer, soo tot geleyde van eenige bylagen, als de facturen ende cognoscementen, als mede tot eenige nader bevelen eeniger saecken, den Japansen handel concernerende, als by 't generale brieffboeck can naergelesen werden.

In rade van India is op heden goetgevonden den schipper, Pieter de Bitter, desen jare het vice-commandeurschap over de vloote naer de cust van Indien, onder 't commando van den commandeur Roothaes uyt te setten, te defereren, om de vlagge van de voorstenge te voeren.

Den ondercoopman, meester Gerrit Doublet, als fiscael over gemelte vloote te stellen.

De jachten, Mandersaha ende Gelria, mede voor de cust van India tot besluytinge van Goas bhare aen te leggen.

Naer Malacca 150 lasten rys, daer mede hier overcropt sitten, mette derwaerts vertreckende bodems aff te schepen.

18 *d*°. 's morgens seylt van dese rhede voor de deses jaerse jongste besendinge 't jacht, de Leeuwinne, mede voor 't Tayouanse gouverno ende vervolgh des negotie aen

een gesorteert cargasoentie, als verscheyden provisien ende benodigtheden, ten bedrage van *f* 85526 : 1 : 14 wechvoerende.

Met gemelte jacht schryven haer Ed^e mede een brieff aen d'heer gouverneur ende den raet van Formosa tot derselver naerrichtingen in verscheyden gevallen, als by 't generale brieffboeck can naergelesen werden.

By de regeringe van India is goetgevonden, 't schip Westvrieslant, dat voor 't patria zeevast gemaeckt sy, inmiddels noch een keer tot 't halen van een houtlast op Japara te laten gebruyken ende daermede de aenwesende Jambyse gesanten, aen den Sousoubounangh gesonden, naer Japara te laten vertrecken.

Soo is om verscheyde consideratien by haer Ed^e mede gearresteert, voortaen niemanden buyten de stadt omtrent den berm sal vermogen een woninge op te slaen, tenzy het erff de breete van vier roeden heeft ende eenige roeden diepte, daermede sich bequamelyck een huysgesin can erneren.

Fredrick Hendrick Donck, sergeant, vermits desselffs inpotentheyt toegestaen om desen jare met syn vrou ende familie naer 't patria te mogen vertrecken.

19 *d^o*. Op heden is by de hooge regeringe goetgevonden, op morgen in de kercken de Christelycke gemeente te laten waerschouwen om haer tegens Woensdagh aenstaende, synde den 23^{en} deser maent, te prepareren om dien dach Gode met gebeden toe te heyligen ende te smeken de hier gereet leggende vloote tegens onse vyanden, de Portugesen, op de cust van India uyt geseth, onder syne H. protectie te nemen ende te geleyden ter gedestineerde plaetse ende t'syner tyt met victorie over onse vyanden weder tot ons te laten keeren, tot Syns H. naems eere ende uytbreydinge van den staet der generale Comp^e.

20 *d^o*. Niet sonderlings voorgevallen dan, naer 't eyndigen deses Sabbaths voormiddachs predicatie, soo ontstont haestelyck een brant in s' Comp^s. slavenquartier, doch wert opstonts sonder merckelycke schaede weder uytgelescht.

21 *d^o*. 's morgens, seylt 't Wapen van Batavia van hier naer Bantam, mede nemende een cleen brieffken van haer Ed^e aen derselver expresse affgesanten naer den Sultan van Bantam, principalyck dienende tot het opsenden van 't jacht, den Angelier, also noch naer de cust van India met de navale crygsvloot staet te verseylen.

Daer tegens keert hier weder van Japara 't fluytschip, den Coninck David, hebbende ingeladen 1605 stucx houtwercken, als 264 sware balcken, 487 stucx brede kist plancken, 120 stucx knies, 71 stucx cromhouten, 663 gesaegde plancken, 132 stucx pieckstocken, 6 stucx nieuwe tynangs, 2 vaten met ingesouten Japaers vleys, 44 stucx levendige beesten, gesamentlyck aldaer incoops costende volgens facture *f* 5001 : —.

Als een anker van 828 ℔, 2 ysere stucken, schietende vier en vyff ℔ yser, by d'E. Comp^e geleent aen den vryborger, Boulangh, die 't selve aldaer aen den resident gerestitueert heeft.

Met gemelten bodem becomen haer Ed^e mede een brieff van haren Japaersen resident, Evert Michielsen, in dato 15^{en} deser, inhoudende, hoe 't fluytschip, den Coninck David, volladen met houtwercken herwaerts was sendende, welckers houtwerk verhoopte haer Ed^e beter genoegen soude, als de vorige gesondene; soo bleeff aldaer noch wel een ladingh sware balcken, die tot 1000 stucx toe te kappen aenbesteet hadde, sulcx

het aen bodems om 't selve te vervoeren, als de moerbalcken ende swalpen van Jouanna wech te slepen.

De mede sendende ses stucx tingangs waren van 't grootste slach, die daeromtrent gemaeckt werden; dan die grooter begerende, soude die expres moeten aenbesteet werden.

Soo sont mede andermalen tot een preuve 1½ vadt vlees, daerinne ses stucx beesten ingesouten waren, daer alle het been van hadde laten uytsnyden; hoopte, 't selve wel bevallen soude.

Doch soo haer Ed^e voor de Oosterse quartieren desen jare wederom eenige levendige beesten gelieffde opgekocht te hebben, versocht daertoe in tyts ordre te mogen becomen, om die in voorraedt op te samelen.

In de Mattaram waren door den Sousouhounangh weder twee van syn grootste heeren verworpen, onder wien de vier strantheeren, als: Tommagon Paty, Tommagon Suranatta, Martanata, ende Wangsa Radja hebben gestaen; de oorsake, waerom sulcx geschiet zy, weet men niet; dan wert gerucht, haer paerde tuygh op de tournoy dagen so costelyck als die van den Mattaram souden geweest zyn; soo waren daer oock noch drie andere grooten ende gebiedende gouverneurs uyt haer dienst gestelt, omdat te stout waren ende den ingeseten, syn volck, te seer schrobden.

De strantheeren bleven noch al in de Mattaram ende den Coninck vermaeckte sich met het versamelen van cleene vogelties.

De twee, voor desen affgeschreven gesanten van Mattaram tot het eyssen van grontgelt van de Comp^e spraken daer niet meer van; scheen te sullen doot bloeyen; ende waren door den Sousouhounangh gestelt om het gouverno aldaer, soo lange den gouverneur uyt was, waer te nemen.

Den Engelsman van Macassar hadde aldaer ongeveer 15 packen diverse cleden aengebracht, die daer seer goetcoop aen den gouverneurs broeder alleen hadde vercoft, die deselve weder hadde doen verkopen ende als doen betaelt; gemelte Engelse hadden een expres vaertuygh naer Bantam affgevaerdight, waerop naer antwoord bleven leggen wachten.

Soo waren die vrunden, ten aensien dat 10 Javanen met eenige comptanten naer de custe souden voeren, van den Sousouhounangh toegestaen een logie op Japara te mogen maken.

Den Batavischen borger, Jaques Boullan, hadde het geleende vaertuygh aen Tommagon Patty weder gerestitueert ende van 't selve hem, Michielsen, doen ter hant stellen 2 ysere stucken, schietende 4 ende 5 ℔ yser, hem van de Comp^e geleend, nevens vier matrosen, die dan alle in de fluyt, den Coninck David, hadde doen overschepen.

Soo sont althans mede een brieff, door den coopman Barra van Macassar aen haer Ed^e geschreven, over; tot besluyt soo versochte haer Ed^s gelieffden op 't versoeckschrift van den chirurgyn, Hendrick Glaeser, favorabelicken te disponeren, op dat aldaer door te becomen verbeteringe mochte geanimeert werden te continueren, also een yverigh, vigilant ende nuchter persoon was; ende daermede besloot syn schryven.

Met gemelten bodem becomen haer Ed^e van coopman Barra van Macassar een brieff in dato 20^en Juny passado, nevens eenige bylagen, waerby was adviserende

den toestant aldaer noch in een ende deselve staet stont, als by derselver jongste schryvens largo hadde geadviseert, eenlyck dan eenige voorgevallene saeckjes 't sedert gemelte schryvens verhandelende, als by 't apart sommier verbael van Macassar can onder desen datum naergelesen werden.

22 d^{o}. comt alhier, binnen de rivier, een Bandanees ingeseten met syn vaertuygh van Bantam ende maect d'Ed^{e} H^{r} Generael bekent, hoe op verleden Vrydach, synde den 18^{en} deser, tot Bantam door den Sultan de gemaecte vrede tusschen d'E^{e} Comp^{e} ende haer seer statigh met gommen ende pypen langs de stadt was afgeroepen ende dat daegs daeraen den Sultan ende syne grooten de vredes poincten mede hadde getekent ende dat haer Ed^{e} gesanten alle uyre mede van daer stonden te comen.

23 d^{o}. seylt van hier naer Japara het retourschip, Westvrieslant, om noch een tocht om houtwerken op Japara te doen, ende voor dat comptoir medevoerende ses packen geschilderde doecken ende vier duysent Spaense realen, t'samen ten bedrage van *f* 14500; daer nevens senden haer Ed^{e} een brieff aen gemelte haren Japaersen resident: wat haer Ed^{e} denselven daerby syn gelastende op 't een ende het ander, can by 't generaele brieffboek onder dato naergelesen worden.

Daer tegens, soo comt hier ter rhede geseylt uyt 't patria voor de Camer Middelburgh in Zeelandt 't galliot, Terboede, in comp^{e} van de schepen Orangie ende 't Sloth van Goningen, den 12^{en} February verleden t'seyl gegaen met 58 zeevaerende coppen; heeft aen de Cabo geweest, daer drie seevarende ende drie soldaten heeft opgekregen, synde daer tegens op de reyse een matroos overleden, sulcx hier met 58 gesonde coppen is aencomende, daer onder drie soldaten.

Met gemelten bodem becomen haer Ed^{e} mede een cleen lettertien van den commandeur, Rietbeeck, van de Cabo, dato 17^{en} Mey verleden, meldende, hoe aldaer den 11^{en} April was aengecomen 't retour jacht, Naerden, in comp^{e} van Erasmus op 15^{en} January verleden van hier geseylt, daer omtrent 't lant van Nataal door swaer weder van geraeckt was; ende was aldaer tot den 3^{en} van Mey verbleven, doch Erasmus aldaer niet vernomen, sulcx presumeren voorby naer St Helena sal geraeckt wesen; doch was door van Twist, het opperhooft, soo veele niet gedaen, dat den minsten letter aen haer Ed^{e} aldaer gelaten hadde; rakende den verderen toestant van de saecken aen de Cabo, stonden haer Ed^{e} te vernemen uyt de afschriften van den brief, door syn Ed^{e} aen d'E. heeren majores met d'E. van Twist gesonden.

Dan eenlyck, dat den veehandel met den swager vande tolckinne, Eva, noch in vorige terminis bleeff continueren, sulcx den dagelicxen vertier tot behoeff der schepen als guarnisoen aldaer, tot sparinge van 't soute vlees ende speck, genoechsaem conde strecken; de ploegh met het begin van 't regen moesson was lustigh aen de gangh ende wiert 't saet te velt gebracht.

De Caapmans begonnen aldaer weder haer oude dieveryen ende overlasten aen ons volck ende vee te bedryven, die dan hadde gewaerschout voor haer te sien ende de verleden jaerse vrede te onderhouden; ende hadde van haer weder soo veel vee afgenomen, als van d'onse genomen hadden.

Derhalven, also dit voorgevallene der Caapmans naer 't vertreck van de patriase

schepen geschiet synde, haer Ed^e aldaer niet hadde cunnen schryven ende nu twee jaren stont aen te lopen, eer van daer antwoord conde becomen, soo was reverentelyck aen haer Ed^e versoeckende ordre om daermede te handelen, als met herry gedaen hebben, off ten minsten met haer Ed^e hooch wyser oordelen ende raet, indien daertoe niet conde resolveren, te hulpe te comen, also met desselffs swacken raet aldaer soo gewichtige saken niet dorste ondernemen, die nochtans soo nootsakelyck was, te meer aen de overwinninge ende uytroeyinge dier schelmen niet en twyffelt; oock haer de andere inwoonderen die saeck niet sullen aentrecken.

Daer bycomende, dat zy andere Caapse natien altyt van daer wysen ende de Comp^e odieus schynen te maken, daer, byaldien sulcx by der hant namen, uit de te conquesteren schoone, jonge koebeesten den aenteelt soodanigh stonde toe te nemen, dat men weynigh op den handel van magere beesten van de andere meer soude behoeven te passen.

Soo soude het mede voor de bouluyden aldaer een gewenste sake syn, also alsdan ten overvloede van goede, frisse, jonge ossen tot den ploech souden connen geaccomodeert werden, daer nu door gebreck van jonck, sterck goet veeltyts verlegen bleven; waerop dan haer Ed^e ordre ende bevelen tharer naerrichtinge bleven te gemoet sien met de aenstaende retourvloote.

Naer 't sluyten syns schryvens, so was bericht, hoe de Caapmans wederom van de vrye luyden 16 stucx treckossen hadden wechgevoert ende een slaeff bycans heel doot geslagen, sulcx vreesde, met die volcken, eerder als wel gaerne soude willen, in oppositie stont te vervallen, also alle minsaemheyt niet wilde helpen; de beesten waren door 4 vrye lüyden nagejaecht, doch niet connen ingehaelt werden, maer hadden voor haer oogen gesien, dat den tolck Doman ende eenen Symon, voor dato op 't Robben eylant gebannen geweest, die hadden wechgedreven; waermede affbrack, also Terboede rede seyl begon te maecken.

Soo komen hier mede ter rhede seylen van Bantam de jachten, Angelier ende Sluys, hebbende onderwegen 't jachie, 't Wapen van Batavia, gemoet, waermede hier weder becomen haer Ed^e gesanten, d'E. Commandeur van der Laen ende den licentmeester Symons, nevens de verdere suite, medebrengende den brieff, van den Sulthan aen haer Ed^e geschreven, nevens de vrede artyckelen, by den Sulthan ende de rycxgrooten ondertekent; ende was de publicatie van de vrede in Bantam op behoorlycke wyse met groot gejuych der inwoonderen op den 18^en deser geschiet.

Met gemelte gesanten bequamen haer Ed^e mede een cleen letterken van de cooplieden, Jacob van der Meerssen, het commando over 's Comp^s besettinge tot Bantam voerende, ende Dirck van Lier, also in de Maleytse tale wel ervaren is, geordonneert om de restitutie der gevangenen ende overlopers, groff vee als anders, van de Bantammers, nevens gemelte van der Meersen, by te wonen ende te vorderen, zynde haer schryvens gedachtekent in 't jacht 't Zepaert, den 21^en deser, eenlyck van inhoude, hoe den 13^en passado aldaer ter besettinge waren aengecomen 't jacht 't Zeepaert, nevens eenige vaertuygen ende daarmede haer Ed^e affgevaerdichde aen den Sultan, de Jambyse mediateuren, als de Bantamse gesanten, die datelyck na lant voeren, ende daeghs daeraen haer Ed^e commissarissen, die met groote eere

waren ingehaelt ende tot den 18en daeraen waren doende geweest, eer de vrede affgecondight ende volcomen getekent was geworden, als haer Ede van deselve hare gesanten largo stonden te vernemen; ende hadde den Sulthan, tot teken den vrede meenden, 36 gevangenen, daer onder de outste soon van den coopman Buys, aen de onse overgegeven, met belofte, soodra de vrede op Batavia mede soude syn geschiet, alle de andere volgens 't contract souden overleveren.

'T Scheen mede, dat den Sulthan ende de groote schryvens van haer Ede hadden te gemoet gesien, daer haer seer aen schenen te stoten, dat geen brieff bequamen, doch was geëxcuseert, mits sulcx geschiet ware, omdat haer Ede noch geen brieff van den Sultan hadden becomen, waerover voor eerst by haer, van der Meerssen ende van Lier, in 't vorderen van de gevangens ende overlopers niet ware te doen, so lange den vrede mede op Batavia niet ware geschiet, derhalven t'harer naerrichtinge haer Ede ordre bleven te gemoet sien, ende soo haer schryven besloten.

Gemelte E. van der Laen ende Symons geven een schriftelyck rapport harer verrichten, zynde journaels wyse gehouden, aen haer Ede over.

De prauwen ende vaertuygen, daermede de Jambyse gesanten ende mediateuren, als de Bantamse waren comende, waren mede al binnen de rivier aengelant ende soo vervolgens in de stadts buytengracht, onder de punct Groeningen, gaen leggen, daer voor desen geordonneert syn geweest te leggen.

Daerop, tegens den avont, by de hooge regeringe gehoort ende gelesen zynde het rapport vande gemelte hare gecommitteerden aen den Sulthan van Bantam ende daer by gesien, hoe de articulen by den Bantammers waren aengenomen ende getekent, oock den vrede doen publiceren ende maer eenige weynige onser gevangenen inwoonderen hadden gelargeert, met voorgeven, die alle souden restitueren, soo wanneer den vrede hier mede soude gepubliceert syn ende haer volck, hier inde kettingh gaende, gelargeert souden zyn, tot welcken eynde om die publicatie by te wonen syn gesanten mede hadde gesonden.

Is goetgevonden ende verstaen, gemelte ambassadeurs op morgen in volle vergaderinge, onder deselve eere ende inhalinge, als den 4en deser hier waren ontfangen, weder te laten inbrengen, nevens den brieff van den Sulthan ende daernaer mede alhier de publicatie laten geschieden.

24 *do*. 's morgens, werden door d'E. commandeur van der Laen ende den licentmeester Symons, nevens de coopluyden Truytman, de Bie, Macis, de Harde, den notaris Keyser, als den caps ende schryver van de Maleyers, den brieff van den Sulthan, aen haer Ede geschreven, van 't jacht den Angelier gehaelt, onder 't donderen van seven canonschooten ende in compe van de heeren Jambyse ende Bantamse gesanten binnen 't casteel gebracht, werdende den brieff in een silveren schotel, met een geel syde cleet gedect, onder een zyde quitasol vooruitgedragen; binnen 't casteel comende, stont de compe derselver inde wapenen, die haer met drie chergies verwellecomde, waerop van de punct, den Diamant, op yder der twee eerste chergies, met een canonschoot ende de derde reyse, met vyff gelycke schoten geantwoord wert; ondertusschen werden voor haer Ede in de groote vergadersael gebracht ende ontfangen, alwaer mede saten de gesanten van de croon Aetchin, door d'heer ontfanger,

Joan Croon ende de Ed, Keyser, geordonneert gesant, van haer Ed^e aen gemelte croon, aldaer geconvoyeert ende geleyt.

Waerop door haer Ed^e den brieff des Sulthans van syn omgenayde geele zyde kassa ontbloot wiert ende den cap^n der Malyers ter hant gestelt om te lesen, also int Maleyts geschreven was; ende luyde volgens het translaet desselffs in onse tale, als volght:

TRANSLAET MISSIVE *van den Coninck van Bantam aen d'E. heer Gouverneur Generael ende de heeren Raden van India.*

Desen brieff comt uyt een suyver, oprecht gemoet van Paduka Siry Sulthan tot Bantam aen den Gouverneur Generael ende de raden van India int lant van Batavia, die seer verstandigh syn om te regeren alle de onderdanen van den Coninck van Hollant, van boven tot beneden wints, ende alle andere saken, soo te water als te lande. Vorders de Kiey Damangs Nara Paxa ende Wiera Paxa ben ick, paducka Siry Sulthan, sendende aen den Gouverneur Generael ende de raden van India, also den Gouverneur Generael ende raden van India hebben gesonden den capiteyn majoor Symons ende andere personen, om voor den Sulthan te verschynen met de vrede articulen, gemaeckt tusschen den Gouverneur Generael ende de raden van India ende paducka Siry Sulthan; den paducka Siry Sulthan heeft alle conditien van den Gouverneur Generael ende de raden van India geaccepteert; wyders seggen den Gouverneur Generael ende de raden van India, naer dat de vrede getekent sal zyn, alsdan versoecken de Gouverneur Generael ende de raden van India den vrede binnen Bantam gepubliceert te werden, opdat daerdoor mocht de vrede tusschen Bantam ende Batavia bekent werden, opdat oock voortaen geen quaet off leet door die van Bantam aen de onderdanen van Batavia aengedaen werde; 't selve heeft paducka Siry Sulthan gelast naer te comen ende binnen Bantam de vrede laten omslaen; voorts versoeckt den paducka Siry Sulthan aen den Gouverneur Generael ende de raden van India om te mogen koopen geschut, musquetten ende buscruyt, alsmede de onderdanen van Bantam, die op Batavia in de kettingh gaen, gelargeert ende wederom gegeven te worden, mede naer dat den vrede besloten sal wesen, soo der eenige onderdanen van Bantam naer Batavia quamen over te lopen, hun op Batavia niet te laten verblyven, als oock alle Chinesen, die op Bantam schuldigh zyn, die luyden wederom te laten comen, off anders, dat sy 't geld off schult wederom betalen; van gelycken sal paducka Siry Sulthan geen onderdanen van Batavia, die naer Bantam comen overlopen, laten ophouden; ende soo den Gouverneur Generael ende raden van India hier mede te vrede zyn, alsdan gelieve den Gouverneur Generael ende raden van India op Batavia mede den vrede te laten publiceren ende omslaen, op dat dese vrede mocht bekent gemaeckt worden; voorts de swarten, die genegen syn te vertrecken naer Batavia, bestaen in 36 personen, soo mans als vrouwen, nevens thien buffels.

Geschreven binnen 't casteel Bantam, op Saterdag den 29en dach van de maendt Sauwal, in 't jaer Machometh 1069.

Naer lecture van gemelte brieff wiert eens op de onderhoudinge van de vrede ende goede gebuirschappe gedroncken ende voort met siry pinangh onthaelt; inmiddels vervulde het lieffelyck accoort der snaren de ooren van degenen, die in de zael waren, 't welck soo styff een uyre geduert hebbende, syn de gesanten, nevens die gene, die haer gehaelt hadden, weder aen syn gedestineerde plaetse geconvoyeert ende gekeert, alvorens door haer Ede aengeseght zynde, dat tegens morgen vroegh alles, tot de affcondinge van de vrede vereyssende, als mede de paerden, souden doen versorgen.

25 *d°*. Op heden morgen wiert alhier door de stadt den vrede tusschen d'E. Compe ende den Sulthan van Bantam, als nu opnieus weder besloten, affgeroepen op dusdanige wyse; eerstelyck reden drie trompetters vooruyt; daer naer volgden de coopluyden, Christiaen Matthee ende de Harde, nevens den vendrich, Pieter Thonissen, als beyde de Jambyse mediateuren, nevens de twee Bantamse gesanten ende eenige harer gevolge, alle, deftigh toegemaeckt, te paerde sittende; ende wiert door de trompetters drie malen binnen 't casteel voor de woninge van d'E. heer Gouverneur Generael geblasen ende alsdoen door gemelte Christiaen Matthee de affcondinge gedaen ende overluyt gelesen, van waer langs de geheele stadt in gemelte ordre reden ende op alle hoecken der straten op deselve wyse den vrede den inwoonderen alhier bekent maeckten; alsmede wiert het placcaet der vrede over alle ter gewoonelicker plaetse, soo in 't casteel als de stadt, geaffigeert, tot genoegen der Bantammers ende dese ingesetenen; de Heere wil geven, dat die van Bantam den vrede beter ende religieuser mogen onderhouden, als voor desen gedaen hebben.

Op van de middach wiert door d'E. heer Gouverneur Generael het affscheyt mael der vertreckende vloote, onder 't commando van den heer Adriaen Roothaes, naer Goa, als de gesanten van de croon Aetchin gehouden, alwaer die van de hooge regeeringe met hare beminden ende de Aetchinse gesanten, nevens haer Ede gesant aen die croon, Jacob Keyser, als den commandeur Roothaes, met den vice-commandeur, de Bitter, voorts alle schippers ende cooplieden der gemelte vloote ende verscheyden andere, hoge, gequalificeerde Compe dienaren, alsmede Joan de Mello de Sempaya, gewesen Gouverneur van Jaffenapatnam, Leonardo d'Oliveiro, cruysheer ende gewesen veador de vasendos, nevens Joan Darainjas, Capn Moor de Calpatia, synde de drie principaelste der aenwesende Portugesen gevangenen, die alsnu, nevens alle de verdere aenwesende Portugesen, volgens 't contract staen nae Goa te vertrecken, seer statigh met kost ende dranck wierden onthaelt ende dien dach daer mede aen den avont brachten.

Soo laet hier mede op de naermiddach 't fluytscheepie, 't Hart, comende uyt Ternaten over Amboina, 't ancker vallen, van daer medebrengende 64955 ℔ giroffel nagelen, boven het cargasoen, daerinne voor hier gescheept omme daermede naer de Zuytzee te navigeren, in compe van 't fluytie, de Vinck, doch om voorgevallene verwyderingen tusschen d'E. Compe ende de croon Spanjen inde Moluccos is aldaer by den raet goetgevonden ende verstaen die reyse voor ditmael ten dienste der E. Compe te staken ende die bodems met hare cargos weder herwaerts te

laten keeren, uytgesondert eenige weynige derselver coopmanschappen, om aldaer te vertieren uytgelicht.

Met gemelten bodem becomen haer Ede. mede brieven van den gouverneur Cos ende den raet uyt de Moluccos, concernerende den toestant aldaer; item een brieff met hare bylagen van den coopman Bastingh wegens syne verrichtinge als commissaris, aen 't Maccassaerse hoff voorgevallen.

Soo becomen mede een brieff ende verscheyde bylagen van den E. gouverneur Hustaert ende den raet uyt Amboina, welckers inhoude, boven den redelycken toestant in de twee gouvernementen, met den soberen Macassaersen uytslach gevonden wert te lesen inde aparte sommier verbalen van Amboina, Ternaten ende Macassar onder desen datum.

26 *d°*. 's morgens, synde de commissie, instructie als verdere papieren voor de vloot, onder den commandeur Roothaes naer de cust van India uytgerust, volcomen gereet, alsmede de papieren, door haer Ede aen 't opperhooft op Wingurla, als een brieff aen den nieuwen Golcondase Coninck, item een brieff aen de Sive ende Ventapaneyck, als den vermaerden coopman, Malappa, in 't ryck van Canara geschreven, ende de gemelte vloote seyl reet leggende om hare reyse in den name des Heeren te vorderen, soo is den Ede heer Gouverneur Generael, nevens de E. heeren raden van India, Aernold de Vlamingh van Outshoorn ende Pieter Sterthemius, nevens haer Ede secretaris, met de papieren aen 't commandeurs schip, den Dolphyn, gevaren, alwaer opstonts de witte vlagge van afteren wiert affgesmeten ende een schoot gedaen om de officieren der vertreckende vloote aen gemelte schip te doen comen, alwaer verschenen wesende, door welgemelte haer Ede den commandeur, Adriaen Roothaes, de mede varende hoofden ende gemene personen als commandeur wierde voorgestelt ende geauthoriseert; daerop haer gevraecht, off het gene haer by de verleende commissie voorgelesen was, van sints waren naer te comen ende gemelte Roothaes voor haren commandeur te erkennen, daerop gesamentlyck van jae geantwoort wiert, soo wert gelast daerop 't volck gesamentlyck met een mutsien stercken dranck te beschencken, onder welckers gewoel haer Ede weder in de cayuyt traden ende affscheyt namen vande commandeur, vice commandeur, fiscael, schippers, als verdere officieren, met die vloote staende te vertrecken, en weder in haer sloep traden ende soo casteelwaerts keerden, naer alvorens een yder der scheepshooffden ernstigh gerecommandeert te hebben om gedurende de reyse altyts wel op hoede te wesen om door de gevangene Portugesen, die altans waren naer de custe van India vervoerende, niet onvoorsiens een quaden treck gespeelt te werden, waerdoor haer 't leven ende de Compe 't hare mochte affgenomen werden.

Gemelte vloote bestont uyt de volgende oorloghs bodems, eerstelyck 't schip, den Dolphyn, daerop den schipper commandeur, Adriaen Roothaes, voerende de vlagge van de groote stengh, 't jacht Thoolen, daerop den vice-commandeur, de Bitter, voerende de vlagh van de voorstengh; voorts d'oorlogs jachten, Hector, Angelier, Worcum, Tergoes, Vlielandt, Muyden, der Schellingen, Domburgh, alsmede de jachies, de Zeehont, Gelria ende Mandarsaha, tsamen 13 seylen; Godt de Heere wil deselve altesamen behouden geleyden ende met victorie over onze vyanden hier weder laten keren, Amen!

27 *d°*. De vloote, naer Goa gedestineert ende op gisteren van dese rhede gedreven, lagh op heden noch int gesicht buyten de rhede, omtrent de eylanden, van waer tegens den avont, door dien de lantwint begon door te blasen, straetwaerts in stevende ende uyt 't bereyck des gesichts raeckten, seylende den visitateur der rhede met 't jacht, 't Wapen van Batavia, mede om de schepen altsamen behoorlyck te monsteren ende alsdan daarmede herwaerts te keren.

28 *d°*. s'morgens, heel tydigh, comt hier ter rhede uyt Amboina aen te landen 't fluytschip, Goerede, ingeladen hebbende het cargasoen, alhier in 't fluytschip, de Vinck, gescheept, gedestineert tot den handel in de Zuytzee, die om redenen in de Moluccos goetgevonden zy desen jare niet te laten ondernemen; verders brengt mede uyt Amboina 5420 bossen cocoslont ende 1600 ℔ bedorven boscruyt, zynde gebracht op de facture van Leerdam, met een brieffien van d'E. heer gouverneur Hustaert ende den raet van Amboina, welckers inhouden in 't appart sommier verbael van Amboina onder dato naer te lesen is.

Soo comen, vergeselschapt door d'E. heer ontfanger generael, den licentmeester ende Capitain der Maleyers, de twee aenwesende Aetchinse gesanten, nevens haer Ed^e affgesant naer gemelte hoff, om van d'E. heer Gouverneur Generael haer affscheyt te nemen ende noch op van dage met 't jacht Weesp, in comp^e. van 't jacht, de Cabeljau, over Malacca naer Aetchin te vertrecken, waerop door haer welgemelte Ed^e de Aetchinse gesanten met siry pinangh onthaelt ende geluck op de reyse gewenst hebbende, haer beyder een propre vereeringe wegens de Comp^e ter hant gestelt, als mede aen haer gesant, Jacob Keyser, een brieff aen de Aetchinse Coninginne, als desselffs instructie ende commissie t'syner naerrichtinge, tot vernieuwinge der oude vruntschappen ende genoechdoeninge der rechtmatige actien ende pretentien der E. Comp^e op die croone.

Daarop, tegens den avont, uyt dese rhede de jachten, Weesp ende de Cabeljau, hare anckers t'huys halen om over Malacca naer Aetchin met de gesanten van die croon ende desen staet te seylen.

In gemelte bodems syn van hier aen gesorteerde coopmanschappen, comptanten ende provisien gescheept een cargasoen ten bedrage van *f* 121273: 11: 2, 't jacht Weesp, gedestineert zynde om over Malacca, Aetchin, Bengalen ende Masulipatnam naer Persia te varen om op gemelte plaetsen sodanigen thin, sappan, suyckeren, doecken, als andere coopmanschappen, by den directeur van Persia tot vervolgh van 's Comp^e handel in dat ryck uyt gemelte quartieren gevordert ende aldaer versamelt ende in voorraet sal leggen, in te nemen ende derwaerts te voeren, soo is in 't selve noch voor Bengalen tot opcoop van rouwe zyde een somme van *f* 106939: 8 aen comptanten gescheept.

29 *d°*. Op heden is in vergaderinge van India goetgevonden ende gearresteert, volgens 't contract van vrede, met die van Bantam gesloten, aldaer weder een bequaem persoon tot resident te laten leggen, op dat, niet alleene van 't gedoente onser ontrouwe Bantamse nabuyren, als wel van onse bontgenoten, d'Engelse vrunden, haer verrichten in negotie als andersints op Bantam mochten bericht worden; derhalven daer toe te gebruycken voor eerst den coopman, Dirck van Lier, ende denselven den vendrich,

Frederick Hendrick, by te voegen, also beyde in de Maleytse tale wel ervaren syn, om, soo wanneer de sake aldaer op syn ploy sullen gebracht zyn, gemelte van Lier hier weder te keeren, ende Frederick Hendrick daer te verblyven.

Soo is mede goetgevonden den Sulthan van Bantam syn schryven, door desselffs gesanten hier aengebracht, door haer Ed^e te beantwoorden ende daer nevens een propre schenckagie tot een bedragen van 70 à 80 realen te voegen.

Tot vervolgh van de Bengaelse directie is ten jongsten by haer Ed^e mede vastgestelt 't jacht, Arnemuyden, voor Bengalen aen te leggen.

30 *d°*. 's morgens, heel tydigh, vaert d'heer advocaet fiscael van India, nevens twee gecommitteerde uyt den achtbaren raet van justitie deses casteels, met eenige delinquanten naer de rhede aen 't jacht, de Zaphier, alwaer een matroos kielhaelden ende twee andere van de rhede lieten lopen en alsdoen, soo met de natte plun voor de mast lieten staen ende ter degen door 't scheeps volck leerssen ende alsdoen 't mes door haer hant halen, welck verricht zynde, keeren binnen 't casteel ende doen aen d'E^e heer Gouverneur Generael ende E. heer raet ende president de Vlamingh van Outshoorn raport.

31 *d°*. Desen verleden nacht wiert door een der dienaren van den Maleyer, Intien Idop, amock gespeelt ende een swart eerst doot gesteken ende noch een lyffeygen van d'heer Verbeeck gequets, op welckers gerucht de wacht van 't stadthuys uytquam; ende hem ontmoetende, ontsnapte haer; ende ontmoetende een jongh bootsman, gaff denselven sodanigen wont onder de slincker borst, dat daer mede van overleden is; dan wiert op de Tygersgracht beset, sulcx in de gracht sprongh, alwaer genootsaeckt waren, soo hy niet soude ontduycken, denselven te schieten ende van 't leven ter doot te brengen.

Op de naermiddach comen de twee aenwesende Bantamse gesanten in 't casteel by d'Ed^e. h^r. Gouverneur Generael, geleyt door d'E. ontfanger ende licentmeester, ende nemen affscheyt van syn Ed^e., die deselve yder met 2 à 3 schoone geschilderde cleeden wegens d'E. Comp^e vereert, alsoo voornemens syn noch van avont met hare vaertuygen naer Bantam te keeren.

Soo stelt syn gemelte Ed^e. aen den vendrich, Fredrick Hendrick, ter hant een brieff van haer Ed^e. aenden Sulthan, nevens een vergult snaphaen roer, een halve cas rosewater ende ses elle carmosyn root laken tot vereeringe, om door den gedestineerden resident, van Lier, overhandight te werden; item een briefien, door haer Ed^e. aen gemelte van Lier ende den commanderenden coopman van der Meerssen, voor Bantam, zynde,, geschreven, welckers inhoude, als vande instructie door haer Ed^e voor haren op Bantam te leggen resident van Lier ontworpen ende gemelte Fredrick Hendrick mede overhandigt, naer te lesen zyn in 't generale Batavias uytgaende brieffboeck onder desen dach.

Met den avont licht het ancker alhier ende stevent naer de rhede van Bantam 't jacht, Sluys, waer mede den vendrich, Fredrick Hendrick, derwaerts seylt tot overvoer van den brieff aen den Sulthan, als die aen de cooplieden van der Meerssen ende van Lier.

Tegens den avont, soo comt daer tegens hier weder ter rhede geseylt 't fregath,

't Wapen van Batavia, met den visitateur vande rhede; ende rapporteert aen d'Ed^{e} h^{r}. Gouverneur Generael, hoe de vloote van den commandeur Roothaes, naer de cust van India op den 26^{en} deser geseylt, behoorlyck hadde gemonstert ende twee absenten daerop bevonden, boven 1463, soo varende als militairen, gegagieerden ende 265 gevangen Portugesen; ende was de vloot op 28^{en} daeraen noch 't eynde Sundas engte geraect, als by 't brieffken, door gemelte commandeur aen haer Ed^{e} geschreven, conde naergelesen werden.

Welcke letters dit volgende uytbrachten; alhoewel 't sedert 't affscheyt van haer Ed^{e}, op den 26^{en} verleden genomen, niet noterens was voorgevallen, soo hadde plichtshalven niet willen naerlaten haer Ed^{e} bekent te maken, hoe de vloote naer gedane monsteringe sterck bevonden was 1463 coppen, boven 265 Portugesen; soo was bevonden, dat acht bodems derselver vloote noch op hare ordonnantien 35 leggers arack te kort quamen, die dan reverentelyck versocht, met een Suratse bodem haer mochten naercomen: wyders souden alles contribueren, wat tot een spoedige, behouden reyse soude connen bedacht werden, ende Gode bidden om een goede victorie ende den segen over haer Ed^{e} regeringe; ende soo affbrack, ende getekent in 't jacht, den Dolphyn 28^{en} July, seylende by de groote Combuys, met goede wint ende stroom.

Den gemelte visitateur rapporteert mede, soo in 't keren vande vloot, door gebreck van victualie, ter rhede van Bantam was geweest ende vervolgens in de stadt, alwaer by de coopluyden, van der Meerssen ende van Lier, ware geweest ende gesien, hoe de Bantammers begonden de logie op te ruymen tot woninge voor 's Comp^{s} resident, maer anders vermeende, dat de Bantammers haer beloften niet houden ende de vredes articulen naercomen souden, doch gedroech sich aen 't schryven van gemelte cooplieden aen haer Ed^{e}, dat was overleverende; welck schryvens geopent zynde, is bevonden van inhoude, hoe zy, coopluyden, daegs nae 't vertreck vande heeren ambassadeurs haer tot Bantam aen lant hadden vervoeght om de logie, die de Comp^{e} volgens 't contract soude werden ingeruymt, te visiteren ende aen te houden, die behoorlyck mocht werden opgemaeckt, als voor dato geweest was, doch hadden deselve t'eenemael onbequaem ende vervallen bevonden om te wonen, sulcx 't selve aen Kiey Aria hadden voorgedragen, die aennam sorge te dragen, dat eerstdaegs soude by der hant genomen worden, also alles ten eersten niet conde geschieden, doch naderhant door haer aenhouden soo verre gebracht, dat altans rontomme deselve een nieuwe hooge bamboese pagger, daer die met geen steen opgehaelt was, ware gestelt ende drie Chinese timmerluyden waren besich deselve woninge van binnen wat te versien, doch vertrouden, die door haer sodanigh niet soude versien werden, off de Comp^{e} soude daeraen noch al kosten hebben, eer imanden die sal connen bewonen, doch daer was noch niet van te seggen, soo lange daer noch in wrochten.

Aengaende het overleveren van de lyffeygenen bleeff volgens 't genomene afscheyt vande heeren commissarissen noch steken, ter tyt den vrede op Batavia soude syn affgeroepen ende de Bantammers, op Batavia in de kettingh gaende. gelargeert.

Dan also den 28^{en}, daegs voor haer schryvens, aldaer den ondercoopman, Abraham Croesen, die de Goase vloote hadde gemonstert, aldaer was gecomen ende te seggen wist, den vrede op Batavia op Vrydach verleden, synde den 25^{en} deser, met

geclanck van trompetten was affgeroepen, soo hadden sy, coopluyden, goetgevonden 't selve Kiey Arien bekent te maken ende te versoecken, dat ordre gelieft te stellen, alle de lyffeygenen, als andere Mardyckers, nu by de hant mochten gebracht werden, om by verschyninge harer gesanten d'selve aen haer volgens 't contract overgelevert te werden, daerop goet ende cort bescheyt hadden becomen, namentlyck, dat de besitters derselver, die veele waren, hadde doen aenseggen, haer spoedigen soude om, wanneer haer gesanten geretourneert waren, die ten eersten aen haer over te leveren; wat daer nu op stont te volgen, soude den tyt openbaren.

Naer 't vertreck harer Ed^e gemelte gesanten van daer, soo was by haer onder de grooten uytgestroyt geworden, die haer 't selve mede curieuselyck souden affgevraecht hebben, off het soo was, namentlyck, hoe haer Ed^e, soo wanneer de 36 stucx slaven, door den Sulthan aen s'Comp^s gesanten overgelevert, op Batavia waren aengecomen, op een oude chiampan hadden doen stellen ende die in zee laten brengen ende die alle te samen door 't vier tot assche laten vernielen, waerdoor aldaer soodanigen schrick onder de verblevenen was veroorsaeckt, dat zy haer alle sochten te versteken ende niemant qualycken meer gevonden wert, die naer syn m^r. op Batavia wilde keeren, tegens welke onbeschaemde ende lasterlycken logen sy aldaer selffs tegens Kiey Arien hadden in de wint gelegen, die seyden, noyt oock veel gelooffs daeraen hadden gegeven, dan met het retour der gesanten stont de waerheyt volcomen aen den dach te comen; echter bleeff den gemeenen man in dat gevoelen vast steken, sulcx sy, coopluyden, vaststelden, dat in 't overleveren der slaven veele tusschen de kay ende 't schip souden verblyven, te meer den gemeenen man die hadden gekocht off selffs genomen, daer dan niet licht van souden scheyden; soo was mede seeckerlyck bericht gewerden, die dagelycx van Bantam te landewaerts in wierden vervoert naer hare rysvelden; derhalven sagen noch veele rusien op dat poinct te moet.

Op Bantam was groote quantiteyt peper onder de Chinesen berustende, die alle meest nae Batavia trachten te vervoeren, waerover d'Engelse, die licht niet gelooft hadden, den vrede soo ras voortgaen soude, dat greyn nu hevigh opcopen ende geven een reael op de bhaer rede meerder, als sy haer voor weynigh tyt verlaten is.

Vorders versochten tot verval van de gastos met eenige comptanten te mogen versien werden, also de 20 rds., door de gesanten haer ter hant gestelt, meest waren geconsumeert.

Desen dan waren sendende p^r. gemelten Crousen, also naer Batavia vertrock, ende naer groete haer schryvens also besloten ende dachtekenden in 't jacht, t' Zeepaert den 29^en July 1659, ende ondertekent: Jacob van der Maerssen ende Dirck van Lier.

Staende dese maent Julius syn hier ter rhede ende binnen de rivier aengecomen van d'omgelegen oostcust, als aengrensende plaetsen, 92 stucx allerhande handelprauwen, synde gemant geweest met 744 coppen; ende hebben volgens de lyste van den sabandaer aengebracht ende vertolt om hier te venten de volgende marchandyses:

286 lasten rys,
390 d^o. sout,
6 d^o. boonties,
8 d^o. padie,

64 picol peper,
725 d°. swarte suycker,
25 d°. Javase toeback,
8 d°. gedroochde gember,
6 d°. hartevlees,
50 d°. houtcool,
1½ d°. sandelhout,
10 d°. comer,
5 d°. arpuys,
10 stucx lyffeygens,
12 d°. koebeesten,
7 d°. bocken,
150 d°. gansen ende cappoenen,
3000 d°. hoenderen ende eenden,
6000 d°. oude clappussen.
55000 d°. oude pinangh,
10500 d°. soute eyeren,
23000 d°. soute visjes,
67000 d°. drocge visjes,
350 d°. houte boejangs.
2200 d°. kiate plancken,
350 d°. kiate balckjes ende knies,
400 d°. rys wannen ende manties,
1000 bosjes cattoene garen,
440 stucx matjes,
350 d°. aerde tresellen,
316800 bossen kneppel en rontsuycker,
8000 d°. tamborinde,
1200 d°. loock,
7400 d°. ajuyn,
165 d°. rottangh,
105 potten clappus oly,
22 corven gedroochde garnelen, als verscheyde andere Chinese crameryen meer.

Ende syn naer de voornoemde plaetse daer tegens van hier wederom vertrocken 51 stucx handel navetten ende hebben van hier wech gesleept de volgende coopmanschappen:

7105 rycxd. aen allerhande doucken,
2000 d°. » sout,
455 d°. » isere pannen ende out iser,
1650 d°. » loot,
180 d°. » thin,
80 d°. » coper,
560 d°. » gommen, groot ende cleen,

315	rycxd.	aen	goutdraet,
210	d°.	»	poetsiock,
170	d°.	»	benjuwyn,
80	d°.	»	poties,
84	d°.	»	soethout, comyn ende clenigheden.

Ende syn hier mede staende gemelte tyt de volgende lichamen, door de doot ontsielt, ter aerden besteet;

61	Comp^s. dienaren,	Europianen 70
1	borger, ...	
2	vrouwen, ...	
6	kinderen, ...	
5	Mardyckers, ...	inlanderen 30 tsamen
2	vrouwen, ...	
11	kinderen, ...	
12	lyffeygenen	
100		100

Waer tegens hier weder in de kristen kercken gekarstent zyn, staende voornoemde maent:

.... Europiaense kinderen,
. ..... Mardyckers »
.... lyffeygenen »

Soo syn mede hier in gemelte kercken te samen gegeven ende getrout geworden de volgende:

7 Comp^s dienaren,
2 burgers
10 Mardyckers
7 Comp^s lyffeygenen,

26 paren.

Ende is alhier op ult^mo. deser maent volgens de rolle van den E. lantdrost bevonden haer 1130 Javanen onder 's Comp^s. jurisdictie te houden, onder de volgende hare officiers ende meesters:

onder de schans Jaccatra, onder d'Javasen cap^n. Zittra	315	koppen.
by de rivier Crocot, onder d'Javaensen cap^n. Schilder	375	»
buyten de poort Utrecht, onder den ondercap^n. vande Javanen Wangsa	152	»
onder desselffs Javaensen luytenant	85	»
buyten de poort Diest, onder den burger Jan de Brit	178	»
onder den E. lantdrost, als andere burgers ende ingesetenen	25	»
tsamen Javanen	1130	koppen.

Augustus Anno 1659.

Primo d°. laet des naermiddachs hier ter rhede 't anker vallen 't fluytschip, Leerdam, comende uyt Amboina, aldaer door ordre vande E. heer gouverneur Hustaert 65760 ℔ giroffel nagelen ingeladen syn, zynde 't restant deses jaers eerste gewas in die eylanden, bedragende gesamentlyck, benevens twee kan olie van nagelen, als 5420 bossen cocoslont ende 1600 ℔ bedorven boscruyt, inde vluyt de Vinck gescheept, *f* 22768 : 3 : 5, waermede becomen haer Ed^{e} een brief, door gemelte gouverneur ende den raadt aen haer Ed^{e} geschreven in dato 14 July verleden, welckers inhoude onder dato in 't sommier verbael van Amboina te vinden is.

In vergaderinge van India is goetgevonden voor d'eerste deses jaerse besendinge naer 't patria, voor de Camer Amsterdam, uyt de hier ter rhede leggende ende geprojecteerde retourbodems aff te steken de Peerl, Princesse Royael ende 't Wapen van Hollant; ende wert in advys gehouden, off 't schip Aernhem noch dit jaer voor die Camer mede gaen sal off wel hier verblyven.

Soo is mede verstaen de retourbodems, 't Wapen van Hollant ende Dordrecht, als 't Zeepaert, hier ter rhede voor 't patria zeevast gemaeckt leggende ende alsnoch in langen door de verwacht werdende coopmanschappen niet connende voorts affgeladen werden, 't Wapen van Hollant ende Dordrecht naer Malacca ende 't Zeepaert naer Jamby aff te steken tot 't herwaerts voeren van den aldaer in voorraet leggenden peper, daerom alhier tot het affladen der retourbodems benodight vallen ende gemelte bodems hier noch tydigh genoech om geladen te worden met lieff connen de retour zyn.

Item tot 't halen van timmerhout ende sappan, daerom alhier, soo voor 't patria als de onderhande wercken, seer benodigt zyn ende op Siam een goede partie in voorraet versamelt ende door gebreck van vereyst ruym om die wech te slepen is leggende, soo is mede verstaen 't schip, N. Rotterdam, ende de fluyten, Coninck David en Leerdam, alle drie lastpoorten hebbende, een keer na Siam om gemelte houtwercken te laten doen.

2 *d°.* des middags, wiert door den achtbaren raet van justitie deses casteels crimineel recht gedaen aen eenige vagabonden, moeyte maeckers ende schiltwacht slapers met geeselen, als een de wangh op te snyden ende stropieren.

Des naer de middags ryt d'h^{r} Gouverneur Generael, nevens eenige der heeren raden, te paert naer buyten om te besightigen de onderhande synde molenwercken ende verleydinge van de groote rivier.

3, 4 *en* 5 *d°.* niet sonderlings voorgevallen, dan dat den vendrich in 's Comp[e] prauwenhuys, Pieter Anthonissen, met een chialoup, nevens twee contings, naer de rivier van Bacassy seylt tot 't halen van bast voor de leerbereyders.

6 *d°.* tegens den middach, seylt van hier naer de Moronde 't schip, N. Rotterdam, tot 't halen van een ladinge branthout, aldaer door 't volck vande S[rs] van den Helm ende Trompert gehackt ende gereet leggende, waermede gemelte van der Helm en Trompert een keer derwaerts doen om op een ende 't ander de vereyste ordre onder syn volck te stellen, als te sien, hoe syn volck in 't besorgen vande wachten in haer opgeworpen legerplaets al maecken.

7 *d°.* keert hier weder uyt de Bacassise rivier den vendrich, Pieter Thonissen, medebrengende van daer voor 's Comp[s] leerbereyders drie hondert ses en dertigh bossen bast van bomen, daertoe bequaem, ende heeft aldaer niemant vande Javanen van d'oost als de west vernomen.

8 *d°.* wert alhier voor 't stadthuys justitie gedaen aen eenige dieven ende andre quaetdoenders, by den Eerw. magistraet alhier, op aenclachte van d'officier, gedoemt.

Naermiddach is by d'hoge regeringe van India voor 't Ceylonse gouverno tot overvoer van haren gedanen eysch goetgevonden aen te leggen de jachten, Hercules ende Hogelande, ende daermede 150 lasten nieuwen Javasen rys voor dat gouverno af te steken, also, Gode loff, alhier met dat greyn tot civilen pryse overkropt sitten ende die van Ceylon doch van buyten moeten versorght worden.

Item, gelycke 150 lasten rys van hier met de schepen directelyck na Malacca, als daer over staende te seylen, aff te steecken.

Ten jongsten is by haer gemelte Ed[e] mede in de vacante plaetse van den tweeden onderkoopman in 's Comp[s]. rysmagasynen, Danius van der Mylen, voor eenige dagen overleden, uyt degene, die haer daertoe hebben aengepresenteert, gecoren den ondercoopman, Barent Vinck.

9 *d°.* tegens den avont comt hier ter rhede seylen van Bantam 't jacht, Sluys, daermede opcomt den coopman, Jacob van der Maerssen, hebbende eenige maenden 't commando over die besettinge gehadt, rapporterende, hoe de papieren, ter besettinge gehorende, al t'samen aen den coopman van Lier, in conformite van haer Ed[e] ordre, hadde overhandight, als by dessells daervan verleende quitantie bleeck; aen 't verdere gepasseerde tot Bantam tusschen d'E Comp[e] ende die natie gedroegh sigh aen den brieff, door gemelten van Lier tot dien eynde aen haer Ed[e] geschreven ende alsnu was overleverende, alsmede aen 't vervolg van 't dachregister, by syn E. ter besettinge voor Bantam 't sedert 15[en] Juny tot 21[en] July gehouden.

Den brief, door van Lier aen haer Ed[e] ter rhede voor Bantam geschreven ende gedachtekent in 't jacht, 't Zepaert, den 5[en] deser, vervatte, hoe hy, van Lier, altemets eens na lant voer tot besichtinge ende aenpressinge van de reparatie aen 's Comp[e] logie, also hy door den visitateur deser rhede was bericht, den vrede tusschen ons ende Bantam alhier op Saterdach verleden met den trompet naer vereysch ten aenwesen van de Bantamse gesanten gepubliceert was ende alomme bekent gemaeckt; soo hadde sigh mede by den Pangoran Loor, Kiey Arien ende de andere grooten vervoecht ende

haer E 't selve bekent gemaeckt ende derhalven versocht tegens de compste van hare gesanten de houders vande wechgelopen ende genomen slaven, Mardyckers, als andersints, van Batavia op Bantam synde, mochten gelast werden d'selve by der hant te brengen om die alsdan, volgens 't contract der gemaeckte vrede, aen de Comp^e^ overgelevert te werden om 't schip, dat daer ter rhede om bleeff wachten, niet onnodigh op te houden als andersints, waerop tot antwoort hadde becomen, de vereyste ordre door den Sulthan daerop al gestelt was.

Den 1^en^ deser was ter rhede voor Bantam aengecomen den vendrigh, Fredrick Hendrick, met het jacht, Sluys, nevens haer Ed^e^ letteren ende de toegesonden behoeftigheden, als mede den brief ende bygevoechde schenckagie harer Ed^e^ aen den Sultan, met ordre die selfs over te leveren ende met eenen bekent te maken, hy aldaer als resident voor de Comp^e^ soude verblyven; als den tweeden dach naer middags, wanneer den brief ende de schenckagie na ouder gewoonte met eer en staty wierde gehaelt ende voor den Sultan gebracht ende met 't vereyste overhandight, effect gesorteert was; den brief dan door den Sultan ende daar naer openlyck door Kiey Arien gelesen synde, gaff tot antwoort, haer alles wel geviel; voort vraegde den Sultan, off de vloot na Goa al vertrocken was, off haer Ed^e^ korts geen vaertuygh van Macassar becomen hadden off derwaerts stonden te vertrecken; daerop gedient hadde de vloot van Goa verseylt te syn ende van Macassar niet sekers wist te seggen, waerop naer eenige voorgaende stilte door gemelten van Lier den Sultan was versocht, haer alsnu de overleveringe van 't volck van Batavia volgens 't contract mochte overhandigt worden; soo was daerop by den Sultan gedient, dat de Hollantse vrou, twee kinderen, als 4 Hollanders, rhede hadde overgelevert ende dat alle de andere op vrye voeten souden gestelt worden; ende 't gene noch verder te doen ware, hadde syn E. aen Kiey Arien bevolen ende volle last gegeven, die hy, van Lier, daer naer conde aenspreken, waerop dienselven dach, also bericht was, den Sultan des anderen daegs buyten na d'eylanden uyt vermaken soude varen, sich noch vervoeght heeft aen alle de grooten om satisfactie vande restitutie vande overgelopenen, als gevangen Mardyckeren ende slaven te mogen erlangen, volgens het uytgedructe eerste articul der vrede; soo hadde geen ander antwoort van deselve connen becomen, als haer van den Sultan was aengesecht, datse alle op haer vrye voeten souden gestelt worden om te mogen gaen, sonder dat ymant daer toe soude dwingen; daerop diende, dat vande besnedenen alleen uytgedruct stont, maer niet vande anderen; daerop dan in antwoort ten jongsten gaven, dat hy van den Sultan wel gehoort hadde, het niet anders conde wesen; doch soo bevont hy, van Lier, alsnu te recht, dat, alsoo de slaven meest onder de grooten verdeelt syn, zy niet licht tot de restitutie souden verstaen; ende waren alle de slaven, die voor dato reede tot 't getal van over de 100 stucx waren ende genegen naer Batavia te keeren, alle naer 't geberchte gesonden ende niet als eenige overgeven schelmen ende booswichten gelaten, die wel versekert waren, dat niet weder na Batavia wilden.

Gemelte Kiey Arien hadde aen hem, van Lier, versocht om passen voor syn vaertuygen om in de tin quartieren te mogen varen, daer hy syn E. om die te becomen aen haer Ed^e^ op Batavia hadden gewesen, soo hadde hy, Kiey Arien, uytgebarsten ende geseyt, schryft aen d'Ed^e^ heer Gouverneur Generael, alhoewel

het in den brief niet en staet, dat de Chinese joncken daer onverhindert mogen komen; dat het wel bleeck, dat de Hollanders nu soo goet hart haer niet en droegen als voor desen: dat hy, van Lier, dan door 't exempel van haer even solemneel bevestight contract ter contrarie hare valsheyt was aenwysende; gemelten van Lier was naderhant met den Batavias burger, Jan Chinees, naer Kiey Arien gegaen om van hem te versoecken een slaef van gemelte Jan Chinees, die hy opgesocht hadt ende geerne met syn m^{r}. na Batavia wilde; daer gecomen synde ende den Pangoran Loera daer present synde, soo vraegde hy, van Lier, om denselven slaef; daerop Pangoran Loera riep; is daer soodanigen Siamier ende slaeff, die naer Batavia wilt, die spreeckt; waerop hy, Pangoran, al in een adem vervolgde, neen, hy wil niet met gaen; soo wast daermede gedaen, want den slaef most stil swygen; daerop vraechde hy, van Lier, vorders, hoe 't met de andere slaven, die daer voor haer stonden, soude gaen, off men deselve, hoewel niet wilden gaen, niet soude daertoe dwingen ende overgeven, alsoo het soodanige waren, die ten tyden van den oorloch overgeloopen off gevangen genomen waren ende die sy volgens het eerste articul mosten overgeven, waarop tot antwoort bequam, dat hy dat niet wist, dat dat daer stont, maer alleen gehouden waren dat volck op vrye voeten te stellen ende dat, aleer ymant van daer voortaen mocht vertrecken, by hem alvorens gevraecht ende alsdan licentie daertoe verleent most worden ende anders niet, ende dat het soo ten vollen by haer soo besloten was, voegende daer wel duydelyck by, die het soo niet aenstaet, die mach het laten; hoe dickmael sal men u seggen, daer 't u van dach tot dach voorgehouden ende van den Sultan ende d'andere grooten soo dickmael gesegt is; dus doet gy maer verloren arbeydt; ende ten sal niet anders geschieden; met welck bescheyt dan logewaerts waren gekeert.

Op Bantam was tydinge, dat een Engels schip, gecomen van Macassar ende vande vrede niet wetende, het achter Anjer hadde geseth, alwaer 't selve door Bantamsen agent een prau met schildpadts hoorn, een d^{o} met geconfyte gember ende een met arack was toegesonden, ende soo weder naer de cust Cormandel vertrocken was.

De tien stucx buffels, door de Bantammers overgelevert ende niet wel hier conden gebracht werden, soude by aldaer tegens beesten trachten te verruylen ende aende schepen verstrecken.

Den Sultan was den 5^{en} deser wel met 100 cierlycke prauwen in zee, dicht onder 's Comp^{e} schepen, geseylt uyt vermeyden, die d'opperhooffden dan hadden goetgevonden met het losbranden tot negen schoten te groeten; vorders stont het noch wel 2 à 3 dagen aen te lopen, aleer de logie soude na de Javase manier gerepareert ende opgeruymt wesen, dan soude by hem alle debvoiren tot den voortganck aengewent werden.

Met d'E. van der Meerssen op 't jacht Sluys stonden haer E. de 2 Hollanderen, als de vrou ende 2 kinderen van den coopman Buys, door den Sultan gelargeert, toe te comen, waermede naer groete ende gebiedenisse syn schryven eyndighden.

Van den avont wert d'heer directeur bekent gemaeckt door den oppercoopman deses casteels, hoe een assistent, bescheyden op de chiampan, die voor 't patria tot ballast der retourschepen met eenige kisies koper, als andere, was afgeladen ende

recht voor den boom geschoten was om op morgen vroech na de rhede te varen, hem, van Heyningen, hadde aengedient, dat hy om een weynigh te gaen eten vande chiampan was gegaen ende, weder daeraen gecomen synde, hadde bevonden 't chiampans volck doende met eenige koper kisies op te breken ende toe te maken, alwaer uyt elck soo een partie genomen hadden, die dan door syn overkomste verseth waren geworden ende versochten, dat hy 't niet wilde seggen, waerop d'E heer directeur, 't selve d'heer Gouverneur Generael aengedient synde, verstaan zy de chiampans gasten door eenige soldaten op stonts van de chiampan int casteel tot gemelten coopman te doen halen om door hem geëxamineert te werden; welck gedaen zynde, soo rapporteert gemelten coopman aen syn Ede, dat de vyff man van de chiampan bekennen, dat vyff kisies hebben opgebroken ende daer netto 700 staeffies hadden uytgenomen, met meninge om die te vercopen ende daer kost ende dranck voor te copen; daer over opstonts ordre gegeven wiert om haer den fiscael over te leveren.

10 *d°*. laet hier ter rhede 't ancker druypen 't jacht, Molucco, comende van daer over Amboina om alhier vertimmert te werden, hebbende geen ladinge in; ende brenght brieven van de Molucse ende Amboinse heeren gouverneurs aen haer Ed., waerby syn adviserende den aldaer noch continuerenden goeden toestant in die gouvernos, als by de sommier verbaelen van die plaetsen onder dato can naergelesen werden.

Soo keert hier mede weder met een last brandhout uyt de Morongen 't schip, N. Rotterdam, waermede oock de Srs. van der Helm als Trompert weder keeren, hebbende het alles wel naer eysch by haer volck in de houthackerye gevonden.

11 *d°*. naer de middach, soo laet hier ter rhede het ancker lopen 't gaillot, Zuylen, op 22en October jongstleden uyt 't patria voor de Camer Amsterdam in compe. van noch andere vyff, hier rhede aengecomen schepen uytgelopen, hebbende aen de Cabo geweest, alwaer door d'E. heer van Aelmonde ende den raet aldaer goetgevonden ende gearresteert is, gemelte Zuylen nae St. Helena aff te vaerdigen om van daer te halen sodanige rys, als andersints, van Batavia voor de Caep in de vier bodems der jongste retourschepen, die door storm genootsaeckt waren de Cabo voorby te seylen, te halen; van waer, naer verrichten desselfs, weder aende Cabo gekeert is ende hier medebrengende 27 zeevarende koppen, zynde den 28en, die sterck waren, wanneer uytseylden, op de reyse in 't swemmen verongeluct, medebrengende boven een particulieren brief, aen haer Ede vande heeren Bewinthebberen ter Camer van Amsterdam geschreven, een briefie van den E. Isack Coedyck, commandeur over de retourvloote van St. Helena, in dato 7en April, ende een van d'E. commandeur Rietbeeck, van Cabo in dato 4en Juny geschreven.

Het briefien van d'E. Koedyck hielt in, hoe, naer dat op den 14en December jongstleden met haer acht retour seylen Batavias rhede hadde verlaten, soo waren den 20en February daer aen gecombineert recht voor de Leeuwenberch aende Cabo gecomen ende, den 21en doende synde met de bay in te seylen, soo waren van een sware wint sodanigh overvallen geworden, dat, nae verlies van 1, 2 à 3 ankers by yder schip, vier derselver bodems genootsaeckt waren geworden weder zee te kiesen

ende nae S^{t}. Helena te laten doorstaen, waeronder hy, commandeur, tot syn leetwesen eene was, sulcx syn commissie, hem by haer Ed^{e} tot visiteren vande Cabo opgelecht, niet hadde connen uytvoeren; soo waren zy dan den 9^{en} ende 10^{en} Maert ter rhede onder 't eylant S^{t}. Helena gecomen; ende de andere vier waren aldaer den 25^{en} ende 28^{en} daeraen mede ter rhede gecomen; ende waren also met haer acht seylen den 8^{en} April voornemens van daer de stevens naer 't vaderlant te stellen, hebbende gesamentlyck noch alle gesont volck; ende waren 33 personen over de vloot gestorven.

De vier schepen, de Cabo hebbende aengedaen, is bevonden, dat haer op deselve 17 personen, als 9 vrye luyden ende 8 Comp^{s}. dienaren, hadden versteken, die dan wel souden aen S^{t}. Helena hebben geset, maer bleven beducht, die luyden, die seer misnoecht schenen op den Caapsen commandeur, vermits desselffs vreemde proceduren, soo voorgaven, aen lant gestelt werdende, den assistent en andere 2 personen, als den swart, door den gemelten commandeur vande Cabo daer gesonden om den rys uyt de vier voorby geseylde retourschepen daer aen lant uyt te lichten, niet eenigh desperaet onheyl toe te brengen ende by aencomen van een Engels schip haer nae Europa versteken; soo was by den scheepsraet goetgevonden die luyden naer 't patria te voeren om d'Ed^{e}. heeren majores te overhandigen; wyders was door de opperhoofden vande acht retourschepen, excepto vande Phenix ende Walvisch, vertoont, hoe dat sy het met den rys, haer op Batavia medegegeven voor de reyse, op verre nae niet konden strecken, derhalven vande rys, die by de vier schepen voor de Cabo daer waren aengebracht ende volgens luyt der cognoscementen 22 lasten mosten uytbrengen ende bevonden maer 17$^{3}/_{4}$ last te samen konde uytleveren, genootsaeckt gevonden uyt die 17$^{3}/_{4}$ lasten rys noch tot behoef van de schepen 14$^{3}/_{4}$ lasten te lichten, sulcx daer aen lant maer ruym drie lasten hebben overgegeven, nevens de verdere packen ende behoeftigheden, van hier voor de Cabo ingehadt hebbende, dat vertrouden, haer Ed^{e} niet qualyck souden duyden, also den noot tot behouden varen haer daertoe geraden ende by den breden raad soodanigh goetgevonden ende geresolveert was, waermede syn schryven naer gebiedenisse ende groete besloot ende als voren in 't schip Amersfoort dachtekende.

Het briefien van den commandeur, Rietbeeck, vande Cabo aen haer Ed^{e}, bevatte, hoe aldaer aen de Cabo naer desselfs jongste schryvens van den 17 Mey p^{r} Terboede gene bodems waren aengecomen, dan was de sake vande Hottentos, genaemt de Caapmans ende tabackdieven, sterck tsamen omtrent 8 à 900 man, aldaer soo verre verlopen, dat d'selve haer in openbaren oorloge tegen de Comp^{e} hadden gestelt ende daerop rede al vier bouhoven met het roven van haer vee ende vermoorden van 't volck in ruyne hadden gebracht, ende noch geen eynde sagen, alsoo haer daer te swack bevonden om die te gaen besoecken ende s'Comp^{s}. als de vrye luyden haer fort, bouhuysen, coorn ende vee te bewaren; soo was altans daer niemanden vande Hottentos aen 't fort gebleven dan eenlycke Eva, de tolckinne, die noch seght, dat alle dit bedryff vande Hottento Doman comt ende gesworen heeft niet te sullen ophouden, soo lange de Comp^{e} off ymant aen de Cabo een beest off schaep heeft, ja, een coren greyn, off sal met huys en hoff trachten te vernielen; ondertusschen was hy, Rietbeeck, daer

seer verlegen ende en sach geen raet vooreerst om dat werck gaende te houden met minder aental dan van 110 à 120 off meer koppen, die dan vande eerste, daer te verschynen schepen voor een weynigh tyts soude lichten; tot besluyt schreeff mede, hoe met Zuylen een vat witten Caapsen tarru tot een preuve oversont, als mede eenige beschadighde musquets ende roers, alsoo daer geen lademaecker hadden.

Tegens den avont comt hier mede binnen de rivier setten den Christen Chinees, Joan Lamone, comende met syn prau van Bantam, van daer van 's Comp^{e}. resident, van Lier, een briefien, in dato 9^{en} deser in Bantam in 's Comp^{s} logie geschreven, medebrengende, van inhoude, hoe de sake, rakende de restitutie der gevangenen ende overgelopen Batavise slaven ende Mardyckeren, aldaer noch op den ouden voet, als jongst met den E. van der Meerssen hadde geadviseert, was lopende; soo hadde sich oock van eenige Chinesen, d'Comp^{e} toegedaen, laten onderrichten, dat den Bantammer vast besloten hadde genige meer te laten volgen, dan altemets eenen, die men uyt haer handen met gelt soude breken; also hy, van Lier, door de weynige kennisse, die aldaer noch met d'inwoonderen, by wien naer het doente vande regeringe als aencleven van dien soude konnen vernemen, hadde gemaeckt, soo soude echter haer Ed^{e} 't gene tot syner kennisse gecomen was bedeelen, namentlyck, hoe aldaer seker wiert gehouden, dat den Sousounangh Mattaram de totale ruyne van Bantam hadde voorgenomen ende rede daertoe een groote wech door 't bosch laten hacken ende klaer maken.

Belangende den handel tusschen Bantam ende Macassar wast daer heel stil, dan daer was voor dato wel woorden geweest om den Macassar tegens d'Comp^{e} in d'Amboinaes te secunderen; daer niet op gevolght is; oock soo waren alle dagen hare amb^{rs}., omtrent drie maenden verleden derwaerts geseylt, dagelycx te gemoet siende; wat die soude verricht hebben ende voor tydinge stonden mede te brengen, soude den tyt moeten voortbrengen.

De Engelsen aldaer wisten niet, wat bedencken souden, dat aldaer geen schepen uyt Engelant en quamen; echter met de vrede, tusschen de Comp^{e} ende Bantam gesloten, soo woelden seer om den peper, die aldaer in groote quantiteyt leyt, te mogen aenslaen; dan den Chinees scheen die nae Batavia te willen voeren, sulcx aldaer dagelycx in prys steygerende.

Soo was by hem, van Lier, by twee aparte memorien gestelt, 't gene aldaer, soo voor de logie, als de chirurgyns kist soude vereysschen gehouden te werden, tot behoeff van haer thuynen, daer aen lant leggende, die dan reverentelyck versocht met d'eerste occasie haer van hier mochte versorcht ende haer toegesonden worden.

Op Bantam waren voor 2 à 3 dagen aengecomen drie stucx vaertuygen van den soon van den Sousounangh met vyff stucx paerden, comende aen den Sultan tot vereeringe, nevens een brieff, die, vermits den Sulthan niet op Bantam was, derselver inhout noch verholen bleeff, dan die verstendigende, stont haer Ed^{e} aengeschreven te worden.

Syn schryvens was sendende in handen van den burger, Jan Chinees, die met syn vaertuygh, geladen met beesten ende fruyten, nae Batavia stont te vertrecken in comp^{e} van noch 15 gelycke vaertuygen, soo Chinesen, swarten als Javanen toebehorende ende met d'selve ladinge bevracht; ende soo syn schryven affbrack.

12 *d*°. Soo wiert in vergaderinge van Rade van India geresolveert 't jacht, Avenhorn, ende de fluyt, 't Hart, nevens 't jacht, Arnemuyden, rhede voor dato voor Bengalen aengelegt, voor die directie mede aen te leggen om over d'selve het derwaerts aff te steken silver capitael te verdelen ende daermede weder hier te brengen den salpeter ende syde voor 't patria als Japan.

Ende tot overvoer der koopmanschappen, voor den handel in de directien van Suratten ende Persia van hier gevordert, aen te leggen ende te gebruycken, namentlyck, voor Suratte 't jacht, de Hercules, ende voor Persia de fluyt, Goerede, beyde kloecke ende defensive schepen.

Item 't jacht, 't Kalff, voor Aetchin om van daer voorts naer de Sumatrase west-cust te seylen tot 't halen van 's Comp^s^ peper, aldaer op Ticko ende Priamam in den jare 1656 door de Panglimas aengeslagen.

Ten jongsten is mede by haer Ed^e^, op nominatie van heeren Schepenen, vier wyckmeesteren gecoren over de twee wycken deser stadts voorstadt, namentlyck over de wyck van de punt Buren tot de punt Gelria den basaerwachter, Jochem Bartelsz. ende den burger, Jan Kloppenburgh, ende over de wyck van Geldria tot de punt Amsterdam de burgers, Hendrick Seron ende Paes Marinus.

Soo is mede over de wyck van 't block G aen deser stadts westzyde, nevens den wyckmeester, Cornelis van Beest, die die wyck te groot viel om by voorval alleen te konnen naer behoren versorgen, gecoren uyt de jongste nominatie van heeren Schepenen den persoon van Franciscus Romanus, schryver der burgerie alhier.

13 *en* 14 *d*°. is hier niet noterens voorgevallen dan dat alhier dagelycx seer veel vaertuygen met alderhande eetwaren, oock coopmanschappen, soo van de Oost, als West van Java hier aen de merckt comen.

15 *d*°. 's morgens, soo lichten uyt dese rhede haer ankers de schepen, 't Wapen van Hollant ende Dordrecht, ende stevenen met de lantwint na Malacca om van daer een ladinge peper te halen, mede nemende een brief van haer Ed^e^ aen d'E. heer gouverneur ende extraordinaris raet van India, Joan Thyssen, ende den raadt op Malacca; wat haer Ed^e^ daerby aen deselve, rakende dat gouverno, syn schryvende ende ordinerende, can by 't uytgaende Batavias briefboek, daer onder dato ingeschreven staet, naer gelesen werden.

So seylt mede van hier na Bantam 't jacht, Sluys, mede nemende voor 's Comp^s^ dienaren, aldaer residerende, eenige versochte nootwendigheden als comptanten, nevens een cleen briefien van haer Ed^e^ aen den resident, van Lier, in antwoorde van desselfs schryven, als by 't Batavias briefboeck naer te sien zy.

Alsoo de gesanten ende mediateurs vande Pangoran van Jamby, ten aensien de vrede tusschen de Comp^e^ ende die van Bantam nu getroffen was ende wedersyts geratificeert ende afgecondicht zy, genegen bleven weder tot haren heer te keeren, soo is by d' hooge regeringe van India goetgevonden met d'selve den brieff des Pangorans, aen haer Ed^e^ geschreven, te beantwoorden ende nevens deselve syn hoocheyt op 't ernstighste te bedancken voor d'eere ende genegentheyt, de Comp^e^ bewesen met het senden van syne expresse gesanten tot mediateuren ende wechneminge van de verschillen tusschen 'd Comp^e^ ende Bantam, ende in erkentenisse van dien den

brief te laten versellen met een schenckagie van een Persiaens paerd ende 200 rs. aen rare, extraordinaris gewilde zyde stoffen ende doucken, als mede gemelte heeren mediateuren, als den eersten, genaemt Kiey Daman, met 200 rs. aen zyde ende cattoene waren ende den tweden gesant met gelycke 150 rs. aen waerde, voor hare extraordinaris genomene moeyten ende aengeroerde debvoiren, in 't besluyten der vrede aengewent, te vereeren.

16 d°. comen alhier over de lantwech uyt Craoan eenige Javanen, soo van daer, als die hier t' huys hooren, voor haer mede dryvende een aental van 250 koebeesten om hier te venten.

17 d°. 's naermiddachs, comt hier ter rhede seylen ende laet daer het anker vallen 't jacht, den Witten Oliphant, comende uyt Siam ende aldaer door de Majesteyt aen de Comp^e^ geleent tot het herwaerts voeren van Comp^s^ dienaren, aldaer opgesonden van den oversten veltheer van 't Couchenchinse ryck ende overwinnaer van 't coninckryck van Cambodia, daer alles, soo wegens de Comp^e^, als 't haren, door den plonderenden soldaet was ontrooft; ende ten aensien voor 't jongste deses jaers geen schepen vande Comp^e^ daer stonden te comen om naer Batavia te vertrecken ende met 't Engels opperhooft van Cambodia een stuyrman mede was gecomen, soo was den Siamsen vorst, op 't versoeck van Comp^s^ opperhooft in Siam, gemelte jacht geleent om naer Batavia te seylen ende haer Ed. alhier rapport van 't voorgevallene in Cambodia te mogen brengen; dan was den gemelten Engelsen stuyrman drie dagen, soo in ze^e^ gesteken waren, overleden, ende derhalven genootsaeckt geworden op Ligoor aen te lopen ende aldaer een Comp^s^ schip te wachten, dat aldaer naer drie maenden verloops van Malacca met den coopman, Curre, aengekomen was, die haer dan van een stuyrman hadde versien, ende also naer 4½ maent suckelings hier noch behouden aengelant; den coopman, Kettingh, 's Comp^e^ gewesen opperhooft in Cambodia, legt over desselfs gehouden dachregister van 't gene in Cambodia in 't overrompelen van dat ryck door den Quinammer is gepasseert, als mede een brief, op syn vertreck van Cambodia hem overhandigt door den victorieusen Couchinchinse veltoversten, een d°. van den Siamsen May^t^, als mede van Comp^s^ opperhoofden in Siam ende Ligoor aen haer Ed. geschreven.

Het briefken, door den veltoversten der Couchinchinders uyt 't verheerde Cambodias ryck aen haer Ed^e^ geschreven ende uyt het Chinees in 't Nederlants overgeset zynde, luydt als volgt:

TRANSLAET BRIEFF, *van den Oppersten Veltheer van de Couchinchinse Coninck uyt Cambodia aen haer Ed^e^ op Batavia geschreven.*

Annam Cocx, veltoversten, schryft desen brieff aen den capiteyn Moor ende andere groote heeren tot Batavia; de oprechte genegentheyt van een persoon is onwaardeerlyck ende, als men met ymant een vast verbont maeckt, men moet eerst wel overdencken om 't selve lange jaren onverbrekelyck te onderhouden, hoe langs hoe meer tot welstant van dien, gelyck aen syn Ed^e^,

die soo veel volckeren, groot ende cleen, gouverneert ende die groot medelyden heeft met arme luyden, waerom men van alle menschen bemint wert.

Voor desen hebben de twee landen altyt heen ende weder de negotie gedreven, doch niemant heeft van desen oorlogh geweten; in 't verleden mousson ben door ordre van den Coninck van Couchinchina in Cambodia gecomen om te oorlogen ende heb door Godes genade sonder de minste moeyten dat ryck vermeestert; daerdoor de goederen van den coopman door verscheyde personen ontroofd syn, over sulcx kan ick daer nae geen ondersoeck doen, noch niemant daer over laten straffen; ende, om dat nu dese luyden op haer vertreck staen, soo doen ick 't vorige door een brief bekent maken.

Den brief, door den May[t] van Siam, als door 's Comp[e] opperhooft, van Ryck, van daer ende door 't Ligoorse opperhooft, Curre, aen haer Ed[e]. geschreven, wert onder dato deser in de apparte sommier verbalen van Siam ende Malacca gevonden naer te lesen.

Met gemelte jacht, soo becomen haer Ed[e] mede een cleen briefien, door de opperhoofden der drie kruysende jachten der besettinge van de Palimbangse rivieren geschreven, waerby eenlyck syn schryvende, hoe alles ter besettinge noch 't sedert haer jongste schryvens was continuerende, sulcx tot dato 12[en] deser, wanneer gemelte brief gedachtekent hebben; niet remarcabels voorgevallen was, dan dat haer volck seer swack ende sieckelyck wierden, daer van wel 50 in de koy lagen, hebbende over de besettinge al 32 dooden gehadt, doch waren haer Ed[e] bedanckende voor de toegesondene provisien met 't fluytie, Breuckelen, dan claechden over de sobere ververssinge, die van Jamby bequamen; ende tot besluyt schreven, hoe aen gemelte jacht, den Witten Oliphant, een werpanker hadden overgedaen, aldaer seer om benodigt waren, ende daer mede haer schryvens besloten.

18 *d*[o]. laet 't jacht, 't Zeepaert, comende van Bantam, hier het anker druypen, van daer van 's Comp[s] resident, den coopman van Lier, een brief aen haer Ed[e], gedachtekent in 's Comp[s] logie op Bantam den 16[en] deser, mede brengende, waerby is adviserende, hoe 't sedert syn jongste schryvens van den 9[en] deser dagelycx doende was geweest om de luyden, die het versochten, een pas om naer Batavia te varen te verleenen, daer veel moeyte mede gehadt hadde, also Kiey Arien met den Coninck uyt was ende het teken, dat herwaerts gesonden was, niet hadde op Bantam gelaten ende die luyden een chap van Kiey Maes nu gegeven wiert, dat met het geseyde ende rede op Batavia gesondene niet accordeerde; dan Kiey Maes hadde gesecht, dat het selve nu mede nae Batavia soude senden, also het mede van den Sulthan was gecomen.

Gemelte van Lier hadde mede aen Kiey Arien voor gehouden om een bequaem persoon aen de boom te mogen houden tot opsicht alleen van de vaertuygen, die van Batavia quamen, om deselve te visiteren ende te mogen sien, off de medegebrachte goederen hier behoorlyck waren vertolt, die dan tot antwoorde gegeven hadde, dat dat niet nodigh was ende dat, wanneer eenigh vaertuygh van Batavia quam, door haren boomwachter aen hem wel soude laten weten; soo was dan by hem, van Lier, seecker Javaen, die sy verscheyde malen gebruyckt ende trou bevonden hadde, aengenomen om als van ter zyden op alle aencomende vaertuygen te letten ende hem daer van tydige kennisse te doen, dan vertrouwe, dat het beswaerlyck soude

zyn achter de gestolen speceryen, die daer van Batavia souden aengebracht werden, te comen, ten aensien de bequaemheyt der groote rivier, Pontem, als verscheyde andre rivieren, daer tot genoegen konden inlopen ende lossen; dan soude soo veel doenlyk syn debvoir doen.

De twee vaertuygen, van den Sultan van Bantam met syne gesanten naer Macassar gesonden, waren aldaer den 14en deser geretourneert; ende wiert gerucht, dat den Macassarees soude geschreven hebben, hoe den Mattaram in 't troubel water van oorlogh tusschen Bantam ende Batavia den Bantammer socht te overvallen, derhalven hem seer recommandeerde met Batavia in vrede te treden.

Wyders konde hy, van Lier, niet anders mercken, off de groote ende kleenen waren seer tot Batavia genegen, ja selfs die tegens den vrede geweest waren, sulcx dagelycx veel nieus hem aenbrachten, als hoe den Sultan quaet was, dat syn volck van de Batavise vryluyden in syn absentie tol hadden genomen, dan weder, dat die van oorlogh tegen Batavia eerst weer rept, alwaer 't syn vader, opstonts soude laten dooden; dat de gunste, die hy d'Engelse natie hadde toegedragen, nu op den Hollander hadde overgebracht ende, soo wy daer jets te versoucken off verrichten hadden, het maer aen den Sultan off een der grooten hadden aen te dienen, soude ons opstonts ingewillight ende voortgeholpen werden; ende wanneer voortaen eenige slaven bevonden, die naer Batavia wilden, souden op 't versoeck ende aenwysinge opstonts sonder tegenseggen gerestitueert werden, als diergelycke dingen meer, maer vertroude hy, van Lier, dat wellicht achter soo schoone vertoningen een gewapent man mocht schuylen.

Soo was altans de logie nu op Bantam woonbaer gemaect ende alles effen gestelt, sulcx hy, van Lier, versocht haer Ede. syn persoon geliefden anderwaerts te gebruycken ende het aldaer voortaen door den vendrig, Fredrick Hendrick, laten waernemen.

Soo als 't voorenstaende geschreven was, soo was daer ter rhede aengelant 't jacht, Sluys, waer by haer Eds schryven becomen, nevens het toegesondene, daer voren dancbaer bleven; ende om 't jacht, 't Zeepaert, by haer Ede gevordert, niet op te houden, soo diende in antwoorde van haer Eds letteren, hoe aldaer 't sedert syn jongste schryvens inde overleveringe van de slaven ende swarten geen veranderinge was gevallen; wat de Jambyse mediateuren nu souden uytwercken, stont den tyt te openbaren.

Wat aldaer van haer stadts ende forten gelegentheyt met het daer aenhorige quam te vernemen, stont haer Ede op syn paresse alhier gedemonstreert te werden, daer haer op mochten gerusten, also geen vlyt soude sparen om aende rechte gestalte van 't een ende het ander te comen.

Inmiddels om den Bantammer geen nadencken te geven, soo soude de logie binnen alle met bamboesen laten repareren, tot accomodatie in deselve; daer wert op Bantam gerucht, datter twee Engelsche schepen in de Straet lagen, d'een uyt Engelant ende d'ander van Suratte gecomen; off daer wat aen was, kost noch niet sekers schryven; op haer aencompste soude by hem op haer doente geleth werden.

Tot besluyt versochte wederomme met eenige comptanten tot vervangh van

de dagelycxe gastos, soo aen lant, als aen de schepen, te mogen voorsien worden.

19 *d°*. voor de middach, wiert door d'E. heer ontfanger generael, Joan Croon, den licentmeester, nevens de coopluyden, Truytmans, van Lier ende Kettingh, als den capiteyn ende schryver van de Maleyers, van 't boort van 't jacht, den Witten Oliphant, gehaelt den brief, door den Siamsen May^t. aen haer Ed^e. geschreven; ende werden drie scholen van gemelte boort gedaen, wanneer daervan affstaken, leggende den brief in een groote silveren schotel, met een geel zyde cleet bedeckt ende door een hellebardier van d' Ed^e heer Gouverneur Generael onder een zyde quitasol gedragen; ende wanneer daer mede binnen 't casteel in de vergadersael van de hoge regeringe van India, aldaer vergadert sittende, quamen, soo wert door de comp^e deses casteels, in de wapenen staende, drie chiergies ende vande punten seven canonschoten gedaen.

In vergaderinge van India is op heden gearresteert de bodems, Cortenhoeve, Terboede ende Zuylen, voor Cormandel aen te leggen tot overvoer ende verdelinge van 't silver capitael van 450 duysent gulden ende de specerien, derwaerts aff te steecken.

Als mede met voorengemelte scheepjens derwaerts te laten vertrecken de coopluyden, Reyerssen, om als seconde op Paleacatte by d'heer Gouverneur Pith, in plaetse van de coopman, Caulier, gebruyct te werden, ende van der Meerssen ende van de Voorde, om aldaer, daer den dienst der E. Comp^e sal comen te vereyssen, g'employeert te werden.

Soo is by haer Ed^e na overwegingen goetgevonden 't comptoir Jamby door een expres commissaris te doen visiteren ende daertoe te gebruycken den coopman, Dirck van Lier, altans by provisie op Bantam gebruyct werdende, om aldaer te inquireren, wat van de tollen des Pangorans, daer in sy voorgeven door 's Comp^s dienaren jaerlicx verkort werden, zy, als mede wat huys daer houden, om de noodige redressen, daer 't vereyst, gestelt te werden.

Ten jongsten is mede verstaen 't jachje, den Witten Oliphant, toebehorende den Coninck van Siam ende alhier op voor gisteren aengecomen in comp^e van 's Comp^s schepen, N. Rotterdam, Coninck David ende Leerdam, weder derwaerts te laten keren en, nevens haer Ed^e schryvens, dien vorst voor de bewesen gunste aen 's Comp^e dienaren, in syn ryck van Cambodia aengecomen, met het beschenken van cleden ende gelt, daer by desselffs jacht tot spoedige overcomen naer Batavia hebbende geleent, op hoogsten te dancken.

20 *d°*. laet hier ter rhede het anker vallen 't fluytschip, de Posteljon, comende uyt Amboina, hebbende op Macassar aengeweest ende aldaer ingenomen van den coopman, Barra, eenige goude masen, schilpatshoorn, sandelhout ende weynigh noten muscaten, ten bedrage gesamentlyck van *f* 28214: 11: 8.

Met welcken bodem haer Ed^e mede becomen een brieff, nevens syne bylagen, van gemelte Barra aen haer Ed^e gesschreven, waerby in 't largo den toestant dier lants binnenlantse oorlogen, als van de sake vande Comp^e, daer voor gevallen is, adviserende, als omstandigh in 't apart sommier verbael van Macassar onder desen datum can naergesien werden.

Gemelte Posteljon, hebbende empassant Japara om te ververssen aengedaen, brengt van daer mede een brieff van 's Comp^e resident, den coopman Evert Michielsen,

aen haer Ed^{e} in dato 15^{en} deser, nevens een copye brieff van den 10^{en} deser, met een Maleyer geschreven ende noch niet hier gecomen,; den brieff van den 10^{en} deser hielt in, hoe aldaer op dien dach het schip, Westvrieslant, nevens haer Ed^{s} briefl, wel was aengelant; ende was 't neven gesondene cargasoen by hem wel ontfangen, doch noch niet naergesien; ondertusschen soude by hem geen moeyte gespaert werden om dat groote hol ten spoedigsten vol te stuwen, dan bleeff seer naer scheepsbodems met lastpoorten uytsien tot wechneminge van de meer ende vordere groote balcken; 1200 stucx knies ende cromhouten stonden in Westvrieslandt gescheept te werden.

Het was hem lieff geweest, dat haer Ed^{e} hem hadden bekent gemaeckt de getroffen vrede tusschen Bantam ende Batavia; hoopte eerlange 't selve mede van de croon Aecthin ende de Comp^{e} te verstaen, opdat alsoo de Comp^{e} aldaer voortaen onbekommerlyck mochte negotieren ende die vorsten in't lichtveerdigh breken harer verbonden voortaen wat omsichtiger werden; de gesanten van Jamby aen den Sousounangh, met Westvrieslant aengecomen, soude volgens haer Ed^{e} ordre in alles behulpigh zyn.

Vorders bleeff alles aldaer noch in vorige terminis continueren; vernamen gants niet van de afkompste der strantheeren; ten jongsten schreeff mede, hoe den Japaersen gouverneur versocht hadde, dat vier man van syn volck met 's Comp^{s} schepen naer Cormandel wilde passagie geven om aldaer by syn secretaris, die met 't Engels jacht was na de cust vertrocken, te gaen; daer mede afbrack, alsoo binnen 2 à 3 dagen met de expresse gesanten van den gouverneur, Angabey Martanata, largo soude schryven.

Den brief, die alsnu was sendende in dato 15^{en} deser met de Postillion, hielt in, hoe dat op Japara 't fluytie, de Postillion, was verschenen, gecomen over Macassar, waer syn ladinge becomen hadt, sulcx daer niet konde eenige knies als andere houtwercken innemen.

Den gouverneur, Angebey Martanata, was den 12^{en} deser op Sammarangh afgecomen, die opstonts alle syn bevelhebbers van Japara by hem ontboot; ende verstont, hoe Angabey Wanghsa Radja, gouverneur van Sammarangh, door den gouverneur Martanata uyt last van den Sousouhounangh boven in desselfs hoff gekrist was om redenen, soo gerucht wert, dat geen reeckening van syn incomen, als verantwoordinge van de part, die hy inde 100 duysent rycxdaelders, die den Sousounangh aen de 4 strantheeren heeft getelt op een cent winst, binnen 't jaer weder te geven, conde doen, welcke reeckeninge hy vertroude, geen van alle de strantheeren beter maken conden; doch soo sont hy, Evert Michielsen, op de tydinge van syn compste den assistent, Luton, naer Sammarangh om hem by den gouverneur te excuseren, dat nu niet comen kost, alsoo een groot schip van Batavia daer in ladinge lach; den assistent weder comende en hadde den gouverneur niet connen te spreken comen, alsoo daer op Sammarang affgecomen was om de vrunden van de dootgesteken gouverneur, als broeders, vrouwen, etc., alle te disgraderen, haer crissen aff te nemen ende soo te laten lopen, met verboth niemant van haer van daer sonder syn consent te mogen vertrecken, hebbende vorders daer een man ende vrous persoon, zynde een doctor ende doctoresse, door Waughsa Radja voor dato aende May^{t}. opgedragen, gekrist, alsoo beticht wierden, dat met toverie

omgingen ende met den duyvel te doen hadden; vorders was daer doende om alle, die eenige ordre van Wangsa Radja hebben gehadt om te regeren, voor hem te ontbieden ende reeckening aff te vorderen ende met knevelen ende gewelt de luyden aen te doen seer te mishandelen.

Op dato syns schryvens hadde gemelte gouverneur, Angabey Martanata, syn sabander aen hem, Michielsen, gesonden ende op alle vruntschap versocht, hy doch by syn E. soude comen, also met hem over veel dingen te spreecken hadde, dat dan gevolgelyck voornemens bleeff, wanneer op alles tot afladinge van Westvrieslant soude ordre gestelt hebben, in een dach daernaer naer Sammarangh te vertrecken, met meninge om maer 2 dagen daer met door te brengen, waer mede syn schryven affbrack ende sloot.

21 *d*°. Soo wert door haer Ed° aen den alhier uyt Cambodia aengecomen Engelsman, gewesen opperhooft dier natie aldaer ende hier van Siam, nevens 's Comp° Cambodiase dienaren, gecomen ende nu van meninge om met een inlants vaertuych naer Bantam te vertrecken, ter hant gestelt een cleen briefjen aen den Engelsen agent tot Bantam, d'heer Edwarts, door haer Ed° geschreven tot geleyde van een ingesloten packet brieven, vande Engelse met 't fluytie, de Postillion, van Macassar in 's Comp° doos overgesonden, om aen gemelte Edwarts voorts gesonden te worden.

De heeren Jambyse mediateuren van de nademiddach in 't fort by d'Ed° heer Gouverneur Generael verschenen zynde, soo werden deselve door syn Ed° met siry piangh onthaelt ende yder een schenckagie voor hare gedane moeyten in 't besluyten der vrede tusschen d'Comp° ende Bantam wegens d'Comp° ter handt gestelt, nevens een brief ende geschencken voor den Pangoran, haren heer; dan, also daer een groot Persiaens paert by was, soo versochten, dat 't selve met 's Comp° schip, derwaerts comende, mochte naer gebracht werden, also 't selve in haer vaertuygen niet wel conden bergen, waer mede afscheyt namen, voornemens om op morgen over Bantam naer Jamby te keren ende op Bantam den Sultan over de verbreeckinge van 't besloten contract der vrede aen te spreken ende tot naercominge desselfs te vermanen mettet largeren der slaven ende Mardyckeren, aldaer van Batavia noch zynde, by de gemelte vrede so uytdruckelyck bedongen ende belooft te restitueren.

22 *d*°. Soo seylt van hier na Bantam 't fregath, 't Wapen van Batavia mede nemende een cleen briefjen van haer Ed° aen den resident, waerby denselven bekent maken het voornemen der Jambyse gesanten om op Bantam te komen, om te sien of den Sultan tot naercominge van 't vrede accoort konde bewegen tot de restitutie van onse gevangen ende wechgelopen slaven ende Mardyckeren, alsmede om van Lier te laten opcomen ende dat den vendrigh, Fredrick Hendrick, soude transport doen, also syn E. als commissaris naer Jamby gecoren zy ende in corten sal moeten vertrecken.

23 *d*°. Vande morgen seylen van hier naer Bantam de Jambyse gesanten, voor gisteren haer afscheyt van haer Ed° becomen hebbende, om van daer naer Jamby te keeren.

Van middach stort een buyten muyr van de pedacken van d'heer lantdrost, Jan Fermant, staende by de lantpoort, nevens syn woninge, in, waer onder een Chinese

vrou dood blyft, zynde anders sonderlinge geen schade geschiet, dan dat by den eygenaer met het hermaken can geboet werden.

24 *d*°. comen hier door den gemaeckten lantwech van Craoan omtrent 200 stucx koebeesten aende merct, van daer door eenige onser Javanen, als Javanen van Craoan gebracht, sulcx gedurende dese maent, boven eenige van daer te scheep gecomen, wel ruym ses hondert stucx van dat groot hoorn vee aengebracht is.

25 *d*°. wert d'heer Gouverneur Generael door den licentmeester, Symons, overhandicht een brief, syn E. door een Chinees ter hant gestelt, op heden van Bantam gecomen, die d'selve op Bantam hadde becomen om haer Ed^e te overhandigen; open gedaen synde, bevont deselve in 't Engels waren geschreven, waerop die doen oversetten in 't Nederlants; is bevonden, d'selve copien waren, als een brief, door d'Engelse agent ende syn raet op Bantam in dato 22^en Maert 1659 geschreven tot geleyde van twee protesten, 't eene door d'opperhooffden van 't jacht, de Advys, ende 't ander door gemelte agent ende raedt wegens 't jacht, Coopmans Vreuchde, over dat door onse besettinge buyten Bantam gehouden waren, gedaen, welcke copie geschriften in onse Nederduytsche talen luyden, als volght, eerstelyck den inhout des briefs:

TRANSLAET VAN DE COPIE BRIEFF, *door d'heer Edwart, agent wegens de Engelse Comp^e op Bantam, aen haer Ed^e gesonden.*

Recht honorable!

Wy verhoopten, dat op den ontfanck van onse laetste protesten, dat UE. wysheden soude geconsidereert hebben het groot verlies ende injurien, die onse meesters hebben uytgestaen, ende in haer oock onse natie, met het verhinderen van haren handel in dese gewesten met hare schepen het binnen lopen op de rhede van Bantam te weygeren, ende verwachten dierhalven, datter wat sachter ordre aen uwen admirael alhier soude gesonden geweest hebben; maer siende, dat het UE. gants niet en gelieft notitie te nemen van onse gerechte clachten, soo syn wy wederom gedwongen (alhoewel met droefheyt) van UE. in dier voegen met de ingeslotenen te begroeten, naer dien sulcx by ons niet can voorgecomen zyn, hetgeene ons excuis sal verwerven, wenschende de oorsaecke wechgenomen, die ons genootsaect tot alsulcke bejegeningen. Wy blyven uwer honnorable dienaers in 't geen wy vermogen; geteyckent: Jou. Edwarts, Hendrick Page; ter syden stont, Bantam 22^en Maert 1659.

TRANSLAET DER COPIE PROTEST, *door d'opperhooffden van 't jacht, d'Advys, gedaen p°. Maert* 1659.

Naer dien by charte partie, gedateert den 2^en dach van April A° 1658 ende opgerecht tusschen de recht honnorable gouverneurs in comp^e van coopluyden van Londen, handelende op d'Oost Indien, ter eenre zyde ende verscheyde partyen eygenaers van 't schip, d'Advys, ende den commandeur

desselfs, Robbert May, ter andere zyde, sy in verbont getreden waren ende tusschen beyde partyen veraccordeert was, dat gemelte schip 't seyl soude gaen naer de haven van Bantam op het eylant van Java Major; ende nadien gemelte schip, naderende tot de gemelte haven, het inlopen geweygert wiert op deselfde rhede door verscheyde Duytse schepen, behorende tot de recht honnorable Nederduytse Oost-Indische Comp^e, welcke schepen by forme van hostiliteyt naer by deselfde rhede lagen, over sulcx veel schade alrede is ende hier naer sal mogen den eygenaren van gemelte schip aengedaen werden ter oorsake van syn niet binne lopen op deselfde rhede; soo maken wy ten voorbate van de eygenaers van gemelte schip ons wettigh ende rechtveerdich protest tegen gemelte Nederlantsche Oost-Indische Comp^e ende tegen alle, die het aengaet off sal mogen aengaen, voor alle schaden, onkosten ende beswaringen, welck gemelte eygenaers alrede off hier naer sullen ontfangen ter oorsaecke van gemelte schip niet inlopen op gemelte rhede van Bantam; was geteyckent: Robbert May, John Hayward, In^o. Jefferie. Ter syde stont: geprotesteert, verclaert ende gepubliceert den eersten dach van Maert 1659; geteekent: Julius Wildey.

TRANSLAET DER COPIE PROTEST, *door d'opperhooffden van 't schip, Coopmans Vreuchde, gedaen den 22^en Maert* 1658.

Naer dien het schip, Coopmans Vreuchde, in het jaer 1658 by partye van chartres bevracht was door de recht honnorable. de Engelse Oost Indische Comp^e van Engelant naer de cust Cormandel in Indien, alwaer arriverende door haren agent ende raed, residerende tot Maddraspatan op deselfde cust, is geconsigneert geworden naer de haven van Bantam op het eylant Java Major aen gemelte Comp^s factoren aldaer, ende naer dien op den 21^en dach van Maert 1658 hetselfde schip arriveerde naer by de haven, het inlopen op de rede van Bantam geweygert wiert door verscheyde Duytse schepen, dewelke by forme van hostiliteyt voor die bay lagen, met speciael commando van den h^r. Gouverneur Generael, Joan Maetsuycker etc., den raed van Indien, wegen de recht honnorable Nederlandsche Oost-Indische Comp^e, waerdoor van het cargo van gemelte schip niet conde gedisponeert werden ende over sulcx gemelte schip genootsaect om een andere haven van ontlastinge te soecken, tot groot verlies ende schade van gemelte Oost-Indische Comp^e ende breucke van de laetste handelinge tusschen de twee natien, wy derhalven ten voorbate van de bovengemelte recht honnorable Comp^e van Engelant op Oost-Indiën protesteren gerechtelyck ende wettelyck tegen UE, den gemelten heer Gouverneur Generael, Joan Maetsuyker etc., ende den raad ende tegens de recht honnorable, de Nederlandsche Oost-Indische Comp^e ende alle, dien het aengaet ofte soude mogen aengaan, voor alle verlies, schade, verhinderinge, die het oock soude mogen zyn, welcke gemelte Engelsche Comp^e alrede gedragen heeft ofte hier naer soude mogen comen te lyden door de eigenwillige ophoudinge van gemelte schip van hare gedesigneerde haven; ende op dat het wettigh mach

zyn en syn sal voor haer off hare geassigneerde van aff te eysschen ende recouvreren volcomen satisfactie, gelyck als tyt ende plaetse ende de gerechtigheyt van hare sake sal vereysschen; was geteyckent: John Edwards, Henry Page. Ter syden stont: geprotesteert, gepubliceert en verclaert in Bantam desen 22en dach Maert 1658, in tegenwoordigheyt van ons, mede geteyckent: Thomas Clough, Pieter Kooke.

26 *d°*. comt hier een der Batavise ingesetenen met een prau van Bantam, van daermede brengende twee lyffeygenen ende twee slavinnen, toebehorende aen een inlantse vrou, Anneke van Macassar, nevens noch een vrye jongen, zynde voor dato van de Bantammers genomen ende nu op haer versoeck ende voorspraeck van 's Comps resident gelargeert, nevens noch een slaef van een Mardycker, die by den coopman, van Lier, gehouden ende nevens hem met 't fregat, 't Wapen van Batavia, hier staet te comen.

Op naer de middach zyn den Gouverneur Generael, nevens d'heeren raden van India, als verscheyde gequalificeerde personen, naer buyten om te sien 's Comps saaghmolen haer eerste werck doen ende comen tegen den avont weder in 't casteel; ende is bevonden, soo wanneer daer gestadigh water sal zyn om te cunnen malen, een grooten dienst voor de Compe ende dese gemeente doen sal.

In vergaderinge van India is mede goetgevonden, op 't voorstel van den E. gerechte, in plaetse van Isack Strycker, caps van de compe Bandanesen alhier, die rhede over de 18 jaren die plaetse hier heeft becleet ende door ouderdom daer van alsnu ernstigh is aenhoudende om ontslagen te mogen werden, te eligeren ende te stellen over de Bandanese compe den luytenant dier compe, Juriaen Coolman, die seven jaren die qualite bedient heeft, ende weder tot luytenant, in gemelte Coolmans plaetse, den sergeant, Jacob Sequera, ende in plaetse van Jacob Sequera tot sergeant te stellen den corporael, Abram Cornelisz.

Item, soo is mede gekoren als sergeant onder de Mardyckeren van capn. Anthony Thomas den corporael, Jan Martensen, in plaetse van den jegenwoordigen sergeant, Jan Harmensz, die langen tyt over schult in de boeyen geseten heeft.

Soo is mede tot sergeant uyt de jongste gedaene nominatie der burgerie alhier, in plaetse van den sergeant, Isaeck Caron, die buyten de stadt is gaen wonen, den burger, David Ritmulder, geëligeert.

27 *d°*. keert hier weder ter rhede van Bantam 't fregat, 't Wapen van Batavia, met den koopman en gewesen provisioneel resident wegens de Compe op Bantam, Dirck van Lier, medebrengende ende overleverende een brief, door desselfs vervanger, Fredrick Hendrick, ende een brief by forme van rapport, door hem selfs geschreven, gedateert 24en ende 26en deser.

Den brief door den resident, Fredrick Hendrick, aen haer Ede is eenelyck dienende in teken van danckbaerheyt, voor dat haer Ede denselven hebben gelieven, in plaetse van van Lier, het gesach als resident wegens d'Compe op Bantam te defereren, tot welcken eynde dan gemelte van Lier hem van alles, tot de Compe daer gehorende, behoorlyck transport hadde gedaen.

Soo verzochte, dat hem aldaer met gelegenheyt een bequaem assistent mochte toegesonden werden, die wat gauw ter pen was, also sich 't selve noch niet te wel

toevertroude, vermits sich, ten tyde by de militie gebruyct is, weynigh tyt gehadt heeft om hem te oeffenen, op dat also haer Ed[e] echter altyt van 't voor te vallene omstandich mochten gedient werden.

Vorders soo was syn persoon aldaer door den gerenegeerde tamboer by de Javanen seer verdacht gemaeckt, also daer onder uytstroyde, hoe hy den conducteur der Javanen op Batavia was geweest ende altyd tegen haer in 't velt geweest was, oock veel quaets gedaen hadde, jae oock, dat hy een der grooten haer broeder ende neef dootgeschoten hadde, dat dan eenlyck aenroerde om off haer E. oordeelden, daer soude connen blyven of niet

Alsoo tot heden noch geen vertroude Javanen hadde konnen in huyr becomen, soo conde het getal van Nederlanders aldaer niet wel meer vermindert werden, als rede tot op ses geschiet was.

Ten jongsten schreeff mede, hoe de Jambise mediateuren aldaer waren aengecomen in't sluyten syns schryvens, daer mede afbrack.

Den brief, als rapport door den coopman, Dirck van Lier, aen haer Ed[e] overgegeven, bevatte, hoe om haer Ed[e] voorts te dienen van 't voorgevallene op Bantam 't sedert desselfs jongste schryvens van den 16[en] dezer, soo diende eerstelyck tot antwoorde van haer Ed[e] letteren, hem met 't Wapen van Batavia toegebracht, op de ontrouwigheyt der Bantammers ende haer lichtveerdigh verbreecken van den vrede, die nu eerst door tusschen spreken der Jambyse gesanten soo solemneel gesloten, wedersyts getekent ende afgekundight is, dat selfs de gemelte mediateuren daerover verstelt staen: dat hy aldaer op Bantam bevont d'sake tyt tot tyt erger te gaen ende scheen, off het geheele contract met de voeten stieten, zynde recht voor syn vertreck gebeurt, dat Kiey Arien in 's Comp[s] logie quam ende syn E. om ses stucx lyffeygenen ende Mardyckeren aenspraken, in dese woorden was uytgeborsten: sooje hier geen cleeden off andere coopmanschappen hebt ende sult brengen om daer mede te handelen, wat doet gy dan hier, anders dan om te horen ende sien, wat men hier doet, daerby vougende, dat sulcx haer Ed[e] op Batavia soude bekent maken; ende also dat seggen vry wat bits viel, soo was hy te rade geworden hem tot den sabandaer, een geschoren Chinees ende de Comp[e] in allen toegedaen man, aen te spreken ende hem 't selve bekent te maken, om te versoecken, dat het den Sultan mede geliefde bekent te maken, om te vernemen, off de May[t] daer oock ende hoe gelogeert was, ende daerby te seggen, dat hy, van Lier, sulcx haer Ed[e] op Batavia niet souden derven schryven, voor ende aleer de meninge van den Sultan daerop gehoort hadde; daerop dan den gemelten sabandaer sich by den Sultan hadde vervoecht ende tot antwoort becomen, dat hy, Sultan, voornam, soo tydigh, als den sabandaer, Symon Symonsen, daer weder quam, daer seer nae verlangde, als de Jambyse mediateuren, op die sake nader te letten ende tot genoegen alles afhandelen soude, sonder eenigh ander besluyt.

Door Kiey Maes was hem afgevordert geworden 400 stucx kleene passen voor 't bergs volck, dat tot de compste van een stempeltie van hier quam, niet conden wachten, derhalven die voldaen hadde, sonder ander teken, als syn gewoonlyck hantschrift.

Soo hadde gemelte Kiey mede gevraecht, off het waer was, dat syn volck op Batavia een quart reael tot hooft gelt mosten betalen, dat nieuwigheden souden zyn ende noyt voor desen gebruyckelyck was geweest, dan alleen, wanneer haer geweer haelden, dat dan een halve reael voor pas gelt betaelden, dat dan geern weten wilde, off waer was off niet.

Wyders betreffende de humeuren ende eygenschappen der Bantammers, voornamentlyck der grooten, vont die al te samen seer laetdunckent ende opgeblasen; ende also sy haer laten voorstaen eenigh voordeel met den jongsten oorlogh op de Comp^{e} met roven ende stroopen gehadt te hebben, soo syn daer noch veel bersser ende preutser op, doch conden haren bedelenden aert niet verwennen; want, wanneer maer by iemant comen, altyts om 't een ende 't ander versoucken, van den meesten tot den minsten toe.

Belangende de humeuren dier natie met haren gevolg en conde door den weynigen omganck, met d'selve gehadt, niet veel van schryven, dan eenlyck dat, vermerct den Sultan jongh zynde, soo veel om spelevaren ende vermaecken, doch dat sich weynigh met de regeringe moeyde, maer wel dat Kiey Arien daer de groote spil was, daer 't radt op draeyde, wetende het met den Sultan soo te besteken, dat daer het minste niet mach beraemt ofte uytgesproken werden, off hy moettet eerst selver gelast hebben, waerover Pangoran Madura ende andere wel schynen misnoecht over syn groot vermogen, tot boven haer gesteygert; laet hem daer weynich aengelegen· ende gaet syn gangh, alles uytvoerende naer syn eygen goetvinden ende wille; soo was van seker Kiey aldaer bericht geworden, dat door Kiey Arien den oorlogh alleen begonnen was, die het volck van 't vaertuych van den burger, Pieter Cocku, ende noch een ander buyten weten van den Sultan off ymant anders afgelopen, 't volck vermoort ende de goederen hem toegeëygent hadde, sonder datter ymant tegen seyde, waer aen syn vermogen aff te meten was.

De verdere grooten en wist niet, hoe gehumeurt waren, dan wel dat de Pangorans Papaty ende Coulon noyt den vrede toegestaen hadden, hoewel nu schenen haer die te laten gevallen.

De twee vaertuygen met de vyff paerden, daer van den soon van den Sousouhounangh aengecomen, waer van voor desen hadden geroert, waren geordonneert te leggen buyten de stadt, achter de muyr van de groote basaar, sonder te mogen binnen comen ende syn, soo vernomen hadde, daer gecomen om den Sultan met twee stucx derselver paerden ende de Pangorans Madura ende Rato, yder met een, ende een aen Kiey Arien te vereeren ende te vernemen, hoe 't met de vrede tusschen Batavia ende Bantam stont ende off die noch soude voortgaen off niet.

De twee, voor desen af geschreven, Engelse schepen, die in de Straet souden leggen, waren al verdwenen; vertroude, het maer uytstroysels der Engelse selffs waren om credit te maecken.

Den Sultan bleeff voornemens den 24^{en} weder met syn prauwen uyt vermeyen te varen, waer toe de Jambyse gesanten hadde genodight, die niet gelooffde mede soude varen, also haer misnoecht te zyn gelieten, wegens dat den Sultan de vrede poincten niet naer en quam ende waerover d'selve dien gehelen vorige nacht meest by den Sultan

om te pitcharen geseten hadden ende gesecht, niet wel conden vertrecken, voor ende aleer den Sultan de conditien der vrede hadde voldaen; daerop eyndelyck tot antwoort becomen hadde: wy hebben de slaven immers op vrye voeten gestelt; waerom halense de coopluyden van de Comp^{e}, die hier syn, niet wech, alsmede dat hy, Sultan, nader op het versochte soude letten, wanneer Symon Symonsen daer weder van hier soude keeren, dat hem, van Lier, also door den eersten gesant, Kiey Maes, inde logie, soo stont om te vertrecken, aengesegt was; watter van was off komen soude, stont den tydt te openbaren, dan vertroude, daer weynich voor de Comp^{e} soude vallen.

D' Engelse vrunden aldaer liepen dagelicx seer tot al de grooten, voornamentlyck ten huyse van Kiey Arien, sulcx niet buyten bedencken stelden, sy al vry gestoockt hadden in die barsse antwoorde, van Kiey Arien becomen, wanneer seyde, wat doeje hier, als je geen coopmanschap dryft, als om alles te doorsien.

D'Engelsen hadden tegen den eersten assistent, die in 's Comp^{e} logie legt ende Engels spreken kan, gesegt, clagender wyse, dat voor de vrede den peper, alle, die op Bantam was, voor 11 à 12 realen den bhaar hadde connen becomen, die nu niet voor 15 realen conden bemachtigen, also de eygenaers genegen waren die naer Batavia te voeren; waermede naer reverente groete syn schryven besloot ende dachtekend int fregat, 't Wapen van Batavia, seylende naer de rhede van Batavia, den 26^{en} Augustus 1659.

Daer nevens levert gemelte van Lier aen haer Ed^{e} over een apart geschrift, dienende tot een cleen caertie, raeckende de stadt van Bantam met syn forten ende flanckeringen, als 't gene van derselver sterckten ende constitutie mach raken ende hem bekent geworden zyn.

28 *d*°. des morgens, met de lantwint dryven van dese rhede de jachten, Arnemuyden ende Avenhorn, ende d'fluyt, 't Hart. gedestineert ende affgeladen voor de directie van Bengalen ende tot vervolgh diens handels mede voerende drie hondert duysent gulden aen comptanten ende eenige ledige kisten tot afladen van salpeter, nevens een brief van haer Ed^{e}. aen den directeur, van den Broeck, welckers inhoude int Batavias uytgaende brieff onder dato can naer gelesen werden.

Soo licht mede syn ancker ende seylt van dese rhede over Malacca ende Aetchin na de Sumatrase westcust 't jacht, Kalff, medenemende aen geschilderde douken, dienstigh ende begeerde by die van Aetchin, een cargasoen ten bedrage van ƒ 25820 : 5 : 8; wat haer Ed^{e} by hare brieven daer mede aen d'Ed^{e} heer gouverneur, Joan Thyssen, op Malacca ende de commissaris, Keyser, op Aetchin syn aenschryvende ende recommanderende, can int briefboeck naer gelesen werden.

Tegens den avont seylt den vendrigh, Pieter Thonissen, met een chaloup ende drie contings met 30 slaven van hier naer de rivier Bacassy omme aldaer bast te schellen voor de leerbereyders.

29 *d*°. 's morgens, lichten haer anckers ende laten de vellen vallen de jachten, Hercules ende Hoogelande, om hare cours te stellen naer 't eylant Ceylon; ende hebben voor dat gouverno ende 't onderhorige ingenomen twee hondert duysent gulden aen comptanten ende voorts verscheyden provisien ende benodigtheden, te samen ten bedrage van ƒ 295653 : 3 : 10: boven welck cargo noch voor de cust Cormandel om

van Ceylon met eerste bequame gelegentheyt voort gesonden te connen werden, ingeladen 150 duysent gulden aen comptanten.

Met gemelte bodems soo beantwoorden haer Ed^e de brieven, door d'E. heer extraordinaris raet ende commissaris, van Goens, als d'heer gouverneur, van der Meyden, van Ceylon aen haer Ed^e 't sedert derselver jongste schryvens van dato 18^en October des verleden jaers ontfangen, waerby op alles de vereyste ordre gegeven wert, soo in negotie, politie, als kerckendienst, met den aencleven van dien, als breder by 't generale Batavias briefboeck onder desen datum can naer gelesen werden, alsmede wat haer Ed^e by secrete missive aen gemelte h^r van Goens, rakende desselfs privé, als de sake van d'heer gouverneur, van der Meyden........

30 *d°*. Met het doorbreken van den lantwint, soo lichten haer anckers ende maken de vellen by de fluyties, Cortehoeve, Terboede ende Zuylen, wendende haren steven na buyten Sundas engte ende de cust Cormandel, voor dat gouverno ingeladen hebbende 450 duysent gulden aen comptanten ende ontrent 95 duysent gulden aen specerien, provisien, als andersints; haer Ed^e letteren, daer nevens gesonden, werden gevonden int generale briefboeck onder dato.

'T schip, N. Rotterdam, ende de fluyten, de Coninck David ende Leerdam, nevens den Siamsen vorst syn jacht, den Witten Oliphant, alhier ingenomen hebbende tot vervolgh des Siamsen handels een cargasoentie, bestaende voor 't merendeel in twee goude penaties, met diamanten beseth, ende ses stucx diamantringen, ten bedrage van *f* 66970 : 6 : 4, boven de schenckagie, door haer Ed^e aen dien vorst, nevens haer schryvens, mede sendende, volcomen afscheyt becomen hebbende, verlaten mede dese rhede ende seylen naer Siam, medenemende een brief aen 's Comp^e opperhooft ende den raet aldaer, die, nevens die van de May^t ende eenige grooten, int generale briefboeck ingeschreven staen naer te lesen.

31 *d°*. laet hier ter rhede 't anker te gronde gaen 't fluytschip, den Oyevaer, comende van Persia over de cust Cormandel, hebben voor Batavia in Persia niet ingenomen als weynige taeffel fruyten, wynen ende rooswater, maer op Paleacatte 800 packen gesorteerde doucken, 3500 ℔ gommelack, 16300 ℔ Peguse caersis, 3700 ℔ Gaelse craelties, 100 kommen oprechten aertoly ende 40 stucx groote martavanen, aldaer tsamen incoops kostende *f* 208003 : 15 : 8.

Inde maent Augustus syn door 145 stucks allerhande inlantse vaertuygen, te samen besielt geweest met 926 man, op Batavia, voor ende binnen de rivier, soo van oost als west van Java aengelant, ter vente gebracht de volgende coopmanschappen ende benodigtheden:

200	lasten	rys,
12	»	padie,
16	»	allerhande erties,
108	»	sout,
1	last	lynsaet,
805	picols	peper,
1224	»	swarte suycker,
150	»	arpuys,
84	»	wasch,

26	picols	sandelhout,
50	»	houtskool,
10	»	blauwe verffstoff,
25	»	Javase toeback,
12	»	gedroochde garnelen,
32	stucx	lyffeygenen,
11000	»	soute eyeren,
185	»	koebeesten,
37	»	hart- en bockebeesten,
150	»	gansen,
3500	»	enden, hoenderen ende cappoenen,
50000	»	gedroochde vissen,
2000	»	gesoute visies,
15900	»	oude clappussen,
515000	»	oude pinangh,
2000	»	aerde potten ende gorgeletten,
1160	»	potten met wit calck,
200	»	jaty plancken,
50	»	jaty cadees ende stoelen,
450	»	rys manties ende sacken,
3280	»	Javase maties,
10000	»	pethe,
6125	bossen	rottangh,
4300	»	tamberinde,
4000	»	loock ende ajuin,
45000	»	pisang, als andere quantiteyt fruyten ende cleenigheden meer.

Daer tegens soo syn in gemelte maent weder van hier by 123 stucx inlantse navetten, alle, uytgenomen 't een naer Banda ende 6 à 7 naer de Sumatrase westcust, naer de handelplaetsen van Javas cust gekeert ende hebben hier vertolt ende slepen dese volgende coopmanschappen mede:

12190	rycxd^rs.	aen	allerhande geschilderd doeck,
310	»	»	comptant,
360	»	»	goutdraet,
825	»	»	sout,
142	»	»	poetsiock,
137	»	»	cooper,
157	»	»	iserwerck,
33	»	»	radix china,
16	»	»	galnooten,
35	»	»	cadong ende andere snuystering,

Soo syn hier in gemelte tyt ter aerde besteet de lichamen van 89 personen, bestaende uyt de volgende sexen:

43 Comp[s] dienaren.
5 burgeren,
2 vrouwen,
10 kinderen,

60 Europianen,
6 inlanderen Mardyckers,
6 vrouwen,
12 kinderen,
5 lyffeygenen,

29 inlanderen, tsamen 89.

Daer tegens syn in gemelte maent hier weder geboren ende gedoopt ..... kinderen, namentlyck:

.... Europiaense kinderen,
.... inlantse kinderen.

In Augusto syn op Batavia, soo hier inde Nederlantse als Portugese kercke te samen getrout .... paer, volcx uyt de volgende natien:

.... paren Europianen,
.... » inlanderen.

Op 't jongste deser maent soo is bevonden, dat haer hier onder hare cap[ns] ende meesters op Batavia een getal van .... Javanen ende Baliers syn onthoudende, volgens de opgenomen lyste van d'heer lantdrost, Joan Ferment, ende wonen ende syn te vinden, als volght:

onder de schans Jacatra, onder den Javaensen Cap[n] Zittra......... koppen.
by d' rivier Crokot, onder haren Cap[n] Schilder.................... »
buyten de poort Uytrecht, onder den ouden Cap[n] Wangsa .... »
ende onder desselfs oude luytenant............................ »
buyten de poort Diest, onder den burger Joan de Britte........... »
by d'heer Lantdrost ende eenige burgeren ende ingesetenen .... »

te samen .... koppen.

September Anno 1659.

Primo d°. omtrent den middach, quamen de twee comp^{en} Comp^{e} suppoosten vande penne, d'eene binnen 't casteel en d'ander in de stadt, met de comp^{e} burgerie in 't geweer om, volgens jaerlycx gebruyck, eens op te trecken ende haer door de stadt ende in 't casteel te vertonen; ende trocken tot dien eynde vande respective vendrig woningen naer 't stadthuys, alwaer eenlyck een serjant vande comp^{e} burgerie, desen jare vernieuwt, door den Ed^{e} heer ordinaris Raad van India ende president van 't eerw. Schepen collegie, geassisteert met de officieren ende vorderen raad van Schepen, wierdt voorgestelt, waerop de officieren ende eenige der voornaemsten door gemelte heer ende de magistraet boven op de vergadersael van Schepenen met een dronck wierden beschoncken ende onthaelt; daerop de comp^{en} haer vaerdich maeckten ende deden drie generale chiergies ende d'Ed^{e} heer Verburch weder naer 't casteel keerde; daerop cap^{n}, Joan van Hoesum, met de comp^{e} der burgerie, sterck synde 275 koppen, die het desen jare syn toer was om voor te trecken, volgden; ende daer aen den bouckhouder generael, Cornelis Speelman, cap^{n} over de comp^{e} vande penne in de stadt, sterck zynde 163 koppen, ende wiert gevolgt van de comp^{e} van de penne der suppoosten van 't casteel onder den secretaris, Andries Frisius, sterck zynde 96 coppen, makende te samen 534 koppen; om den hoeck van 't stadthuys comende, stont de comp^{e} soldaten van de Nieupoort onder Cap^{n} Matthys du Chiesne langs 't kerckhoff in de wapenen: ende binnen 't casteel stont 't guarnisoen op 't plein aen d'oostzyde desselfs mede in de wapenen, waer de drie comp^{en} omtrocken ende soo voorby de puye vande woninge van d'Ed^{e} heer Gouverneur Generael, die aldaer, verselt met d'E heeren Raden van India, als eenige gequalificeerde personen, stonden, waervoren in 't voorby trecken met gelederen vuyr gegeven wiert ende de drie comp^{en} haer nevens malcanderen, langs de woning van syn gemelte Ed^{e}, nederstelden tegenover d'comp^{e} des casteels, waerop de cap^{tn} ende verdere officieren, als eenige gequalificeerde, door haer Ed^{e} inde groote vergadersael geroepen ende met een dronck goeden rinse wyn ende mom onthaelt wierden, die met eenige Hollantsen aetchiaer, om te beter te smaken, gelardeert wiert; daer een uyrtie met doorgebracht hebbende, bequamen d'officieren haer afscheyt ende, buyten comende, lieten door de drie comp^{en} drie generale chiergies doen ende soo vervolgens drie malen het voorplein des casteels omtrecken ende telckens voorby haer wel gemelte Ed^{es} (die haer weder op de puye

hadden vervoecht) passerende, met gelederen vuyr gaven ende daerop de twee comp^en^, inde stadt gehorende, naer buyten ende de derde naer des vendrigs woninge binnen 't casteel trocken; ondertusschen soo wiert door de comp^e^ des casteels mede een chiergie gedaen ende 't casteel omgetrocken; ende, noch eens met gelederen vuyr gegeven hebbende, brachten dien dach tot diep in den avont wech.

2 *d*°. voor middachs, keert hier weder uyt de rivier van Bacassj den vendrich, Pieter Thonissen, met de chaloup ende drie contings, hebbende van daer 570 bossen met bast, voor de leerbereyders geschelt, mede gebracht.

Soo becomen haer Ed^e^ een brief met een vaertuych, comende van Bantam, hier t'huys horende, door den resident der E. Comp^e^ van daer geschreven in dato ultimo Augusty, waerby schryft, dat de gemoederen op Bantam seer ontrust waren, also seggen, dat den vrede hier op Batavia niet naergecomen wert, also hare aengebrachte goederen als voor dato niet mogen vercoopen inde stadt, maer daer buyten moeten blyven ende, binnen willende, mosten eerst een briefien van de boom halen; ende dat geen goederen aende schepen mochten vercopen ende haer naer geroepen wert, als andere praeties meer; daerop hy, van eenige grooten geroepen zynde, op geantwoort hadde, geen nieuwicheden waren, maer 't gene op Batavia lange gebruyckelyck ware geweest, ende versekert was, van de Comp^e^ geen het minste verbrekinge haer soude toecomen.

De vyff stucx paerden van den soon van den Sousouhounangh waren gesonden in recompense van eenige gommen, aen denselven voor dato gesonden.

Den brief, van Macassar aen den Pangoran Madura op Bantam geschreven, soude eenlyck dienen, dat den Macassarees versocht des Pangorans susters dochter voor syn soon ten huwelyck te hebben.

Sedert syn jongste schryvens was daer niet sonderlings voorgevallen met de Jambyse gesanten, also den Sultan uyt plaisieren was geweest; dan hadden haer Ed^e^. twee stucx slaven aen 't jacht, Sluys, gebracht, die een Chinees alhier toehoorden ende haer in haer vaertuygen hadden gesocht te versteecken.

Twee gevangen slaven waren by hem in de logie gecomen, versoeckende naer Batavia te mogen gaen; daerop hy hem by Kiey Arien, om verloff te versoecken, hadde vervoegt, die tot hem seyde, naer desen niet een meer te sullen laten lossen, also het in de articulen niet en staet; oock datter twee Bantamse slaven op Batavia by den Cap^n^ van de Maleyers ende noch twee andere by Chinesen waren, die eerst mosten overgegeven worden, daerover aengenomen hadde haer Ed^e^ te schryven, hoe wel versekert was, desselfs voorgeven maer onwaerheden waren; soo vervolgde hy, Kiey Arien, hoe van de Jambyse gesant, Kiey Damangh, gehoort hadde, dat d'Ed^e^ heer generael hem soude gesecht hebben, dat op dese vrede geen vertrouwen hadde, als mede, dat sy, gesanten, niet van Bantam soude vertrecken, voor ende aleer alle de slaven ende Mardyckeren volgens 't contract soude weder gegeven zyn; maer hy, Kiey Arien, versekerde hem, datter niet een soude gedwongen worden; oock ander malen, dat het soo in de articulen van vrede niet en stont, maer dat men die vry ende los soude laten, gelyck oock gedaen hadde; doch hy, resident, hadde 't selve opstonts gemelte Kiey by het verdrach anders getoont, daerop nochmalen seyde: niet een willen

wy dwingen; als mede dat d'heer d'Vlamingh van Outshoorn soude gesegt hebben, wanneer den Sultan van huys was, deden de grooten op Bantam, wat sy wilden; wyders, soo haer Ed^{e} op Batavia geen sin tot den vrede hadden, mochten doen, wat haer geliefden; daerop hadde gedient, haer Ed^{e} alles hadden gepresteert, wat van haer zyde belooft was, oversulcx nu voldoeninge van haer zyde waren versoeckende, waerop willende afscheyt nemen, vraegde hy, Kiey Arien, hoe soo altyt hy hem quam met ledige handen; daerop hadde gedient, noch niet met jets, syn Ed^{e} dienende, versien waren, dan soude hy d'eerste occasie syn E. gedachtigh zyn; in 't uytgaen seyde een Guseratse paap, by hem, Kiey Arien, geseten zynde, aen gemelte resident, dat juyst niet alle woorden, die gesproken werden, most overschryven, also daer niet als onlusten uyt conden ontstaen; welcke bejegeninge hy op stont de noch aenwesende Jambyse mediateurs verhaelt hadde, die hem na Pangoran Madura hadden gewesen om die 't .... bekent te maken ende te horen, wat dat die daerop soude seggen; als geschiet was, die hem tot antwoorde hadde gegeven, dat den Sultan het alles, watter noch te doen was, in handen van Kiey Arien hadde gestelt ende geordonneert te voldoen; syn hooft schuddende, seyde, den Sultan eens daer over soude aenspreecken ende hem op morgen laten roepen.

Den 29^{en} der verleden maent was, recht voor de logie, een swart in een Batavias vrymans vaertuygh door een Bantammer, omtrent vier uyren des 's morgens, vermoort, dat dan datelyck hadde gesocht bekent te maken aen den Sultan als Kiey Arien, maer waren de rivier opgevaren, dat dan eerst des daegs daeraen hadde connen geschieden; daerop den Sultan met gommen hadde laten omslaen, so wie den moordenaer wist aen te wysen, soude 20 r^{s}., twee cleetjes ende een vrou daer voren genieten; ende liet den Sultan aen den resident seggen, het hem leet was, sulcx rede in de begonnen vrede geschiet ware.

De twee geloste jongens, toehorende den coopman, Isbrant van Haestrecht, stonden door desselfs volck naar Batavia gevoert te werden; ende souden de 2 Chinese wechgelopen jongens op 't jacht, Sluys, in versekeringe tot beter gelegentheyt laten verblyven.

Besluytende, schreeff hoe sich by de Jambyse gesanten hadde laten vinden ende die de antwoorde van den Pangoran Madura bekent gemaeckt, die gesegt hadden, de sake nu al tsamen afgedaen ende voor haer daer niet meer te doen was, sulcx voornemens bleven om den 2^{en} September te vertrecken ende na Jamby te keeren, waermede afbrack ende sloot.

Soo comt mede den licentmeester, Symons, binnen 't casteel ende overhandigt syn Ed^{e} een briefjen, van de naer de middach hier aengebracht met een Javaens vaertuych van Bantam, van den Engelsen agent, d'h^{r}. Edwards, aen syn Ed^{e} geschreven, welcke brieff, geopent ende uyt 't Engels overgeseth zynde, dese weynige complimenten in hadde.

Honnorable Heer!

Den uwen door een willecomen brenger hebbende blymoedelyck ontvangen, dewelcke doorsien hebbende, soo en conden wy niet dan goet keuren uwe genegentheyt tot vrientschap, condolerende beyde, uwe ende ons verlies tot Cambodia, ende bedancken u voor dien van Macassar, waer door

UE. ons verplicht om onse getrouwigheyt te betonen, by aldien t'eeniger tyt uwe missiven onse convoyeringe sullen van node hebben, hetwelcke oprechtelyck sal naergecomen werden; wy hebben alleenlyck aen te bieden ons hertelyck respect ende ongeveynsde beleeftheyt, soo byaldien het UE. oyt gelieven sal van ons te gebruycken; onderstont: myn heer, UEd^{s} geaffectioneerden vrunt ende dienaer: geteyckent, John Edwarts; ter zyden stont: Bantam desen $^{15}/_{25}$ Augusty 1659.

3 *d*°. recht op de middach, comen d'heeren Verbeeck, balliu, lantdrost ende eenige gecommitteerde heeren Schepenen om te halen d'E. heer Verburch, raad ordinaris van India ende gecommitteert om d'officieren der comp^{e} Bandanesen ende een serjant onder een der andre Mardyckeren comp^{en} voor 't stadhuys voor te stellen ende te authoriseren, also alle de Batavische Mardyckeren, bestaende in ses comp^{en}, voor 't stadhuys vergadert waren om heden, volgens 't jaerlycx gebruyck, haer eens in 't geweer te vertonen ende op te trecken.

Inmiddels waren de comp^{en} der militairen deses casteels, als de drie comp^{en} vande capiteynen, Johannis Burgers aen 't Viercant, Matthys du Chiesne aen de Nieupoort ende Johannis Hartmans aen de westzyde, alle in de wapenen gecomen met schiet geweer, die met scherp geladen waren, ende haer vervoegt op 't buytenpleyn deses casteels tegen over een verheven schouplaetse, voor de hooge regeringe opgerecht, die aldaer gesamentlyck, verselt met hare beminden ende verscheyde andere gequalificeerde personen, haer vervoegden; daerop mede quam ryden de comp^{e} ruyteren van haer Ed^{e} ende corts daerop quamen mede door de stadt naer gemelte pleyn marcheren een comp^{e} te paerde uyt de aensienelyckste der burgerie onder den heer lantdrost, Joan Ferment, ende den cornet, Jeurien Schouten, vooruyt rydende d'heer Willem Verbeeck als colonel der burgerie, sterck synde hondert paerden ende wel gemonteert, die gevolgt wierden vande comp^{e} ruyterye van de supposten der E. Comp. onder den ritmeester, Isbrant van Haestrecht, opperhooft des soldy comptoirs alhier, ende den cornet, Gerrit van Meerlen, winckelier deses casteels, sterck 54 paerden, die haer dan nevens den anderen stelden, waerop corts volgde de comp^{e} Mardyckeren van cap^{n} Mathys de Chave, sterck 200 koppen; daernae volgde de comp^{e} onder den Mardycker cap^{s}, Manuel Symon, met 250 koppen, daeraen volgde de comp^{e} van cap^{n}, Anthony Thomas, sterck 166 coppen, die gevolgt wiert van de comp^{e} onder cap^{n} Venture, sterck 68 koppen; de vyffde ende daeraen volgende comp^{e} bestont uyt 96 coppen Bandanesen onder haren cap^{n}, Jeurien Coolman, welcke gevolgt wiert van de comp^{e} Amboinesen onder haren cap^{s}. Imam Houlou, sterck 63 coppen; welcke comp^{en} gesamentlyck haer rangden tegens over het tiatrom, daer haer Ed^{e} om d'selve te beschouwen op geseten waren; ende waren de twee comp^{en} paerden, als ses comp^{en} Mardyckeren, sterck 950 man; waer dan in ordre gestelt staende tusschen de comp^{e} deses casteels ter rechter ende de drie andere comp^{en} ter linker zyde, soo wierden de officieren ende aensienlyckste, soo der comp^{en} militairen, burgeren ende Mardyckeren, by haer Ed^{e} boven op 't tiatrum geroepen ende met mom ende rinse wyn ende eenige montversnaperingen onthaelt, waermede een uyr off anderhalff doorgebracht synde, so vervoegde sigh een yder by syn vendel ende wierden door de

ruyterie ende Mardyckeren drie salves gedaen, daerop de ruyterie der burgerie weder eerst aftrock na de stadt voorby gemelte schouplaets, chiergerende met gelederen, gevolgt werdende van de comp^e te paert van 's Comp^s supposten in gemelte ordre van chiergeren; ende wierden gevolght van alle de ses comp^en Mardyckeren ingemelte maniere, ende trock een yder soo na syn vendrigs woninge langs de stadt; inmiddels trocken de comp^en der soldaten, naer alvorens met yder comp^e een chiergie gedaen ende haer geweer van de ballen ontlast hadden, mede in maniere, als van de burgerie gesegt is, aff naer hare bescheyden wachtplaetsen ende haer Ed^e met haer byhebbende gevolge weder casteelwaerts.

Alwaer gecomen wesende, comt den schipper van 't schip, Prins Willem, mede binnen 't casteel, verhalende, hoe met den donckeren 't ancker hier ter rhede behouden hadde laten vallen, comende van Paleacatte over Masulipatnam, alwaer syn ladinge, bestaende uyt 1617 packen alderhande witte ende geschilderde douken, partitie rouwe diamanten, 50 duysent ℔ gommelack, 24 duysent ℔ salpeter, 20 duysent ℔ blauwe arduyn vloersteen, 30 martavanen ende partye goeny, tsamen ten bedrage met alle gesupporteerde ongelden ƒ 394290 : 2 : 2. Met gemelte bodem becomen haer Ed^e mede brieven van d'E. h^r. gouverneur, Lourens Pith, ende den raadt van Paleacatte, item van de opperhoofden van Masulipatnam, als mede twee packetten vande directeurs van Suratte ende Bengalen over de cnst geschreven, welckers sommier inhouden in de aparte verbalen, van Cormandel, Suratte ende Bengalen gehouden, onder dato can naergelesen werden.

Onder andere bylagen, door d'h^r. gouverneur, Lourens Pith, gesonden, was een affschrift door d'opperhoofden van 't jacht, den Erasmus, op 15^en January passato in comp^e van 't jacht, Naerden, voor de tweede besending aen de Camer Amsterdam van hier t'seyl gegaen ende door hart belopen weder omtrent 't eylant Madagascar tusschen de 10 en 11 graden van den anderen geraeckt, wanneer gemelte Erasmus, den derden dach na 't onweder, hem soodanigh door den storm achter in de spiegel ontseth vont, dat genootsaect bleeff, om schip ende volck van 't vergaen, met Godt de voorste, te redden, voor wints naer een der Majottes eylanden, genaemt .... te lopen, om haer daer, soo veel mogelyck, te redden; alwaer gecomen wesende, twee scheepies, van Engelant comende, 't eene naer de cust en 't ander na Suratte willende, hadde versproken, die hem met een vat pick, een d^o. teer ende een tiertie Spaense wyn hadde geaccomodeert, daer van een wisseltie op den h^r. directeur in Suratte hadde verleent; voorts bleven d'opperhoofden van meninge, indien Godt de Heere haer volck by beter gesontheyt beliefde te behouden, als tot dato haers schryvens, dat al 15 man over boort geset ende noch ruym eens soo veel siecken hadden, tegen het bequaem mousson, synde omtrent September, van daer voorts hare reyse over de Cabo naar 't patria te vorderen, doch by continuatie van sterfte onder haer volck souden wellicht als dan gedrongen connen werden, om niet verlegen ende hulpeloos te blyven, van opset te veranderen, waer mede haer schryven besloten.

4. *d^o*. comt den licentmeester, Symons, ende maeckt d'Ed^e H^r. Gouverneur Generael bekent, hoe met een onser ingesetenen prauwen een cleen briefien van Bantam van 's Comp^s resident, Fredrick Hendrick, hadde becomen, waerby aen hem

was schryvende syn Ed^e bekent te maken, hoe de Jambyse gesanten ende mediateurs van voornemen waren binnen twee à drie dagen van daer naer Jamby te keren ende dat aldaer by haer op de restitutie van de slaven, volgens de vrede poincten, niets was uyt gerecht, sulcx die sake daer in deselve terminis noch bleven staen, met weynigh apparentie, die ontrouwe menschen ymant van de slaven off Mardyckeren gevangenen meer sullen laten volgen, dat dan goetgedacht hadde haer Ed^e door syn E. bekent te doen maecken.

5 *d*°. comt de heer advocaat fiscael van India, nevens twee gecommitteerde uyt den achtbaeren raad van justitie ende den opperchirurgyn van 's Comp^s hospitael, ende maeckt haer Ed^e bekent, hoe een soldaet, bescheyden op de punt Buren, van de morgen, nevens andere soldaten doende synde om hem in de groote rivier te wasschen, door de stroom van gront gedreven ende soo versmoort was, onaengesien van d'andre alle debvoiren wierden gedaen om hem te helpen, ja, dat weynigh scheelde, off soude noch een van de helpers mede te gronde genomen hebben, die hy soodanigh gevat hadde, dat, eer hem onder 't water daer van conde ontslaen, ten merendelen al schier buyten adem was.

6 *d*°. 's morgens, licht het jacht, 't Zeepaert, uyt dese rhede het anker ende maeckt de seylen by, syn steven wendende naer Jamby, medevoerende den coopman, Dirck van Lier, geordonneert commissaris tot 't visiteren van 's Comp^s comptoir aldaer, onder sodanigen schriftelycken instructie ende verdere papieren, syn E. tot dien eynde ter hant gestelt, als by 't Batavias generale briefboeck onder dato can naergesien werden, als mede 't gene haer Ed^e aen 's Comp^s hooft ende den raad op Jamby syn schryvende ende ordonnerende, item 't gene haer Ed^e aen Pangoran van Jamby by haer Ed^e letteren als tot schenckagie zyn toesendende.

Met gemelte schip zyn haer Ed^e, tot vervolgh der peper handel aldaer, aen comptanten, allerhande geschilderde doucken ende geëyschte coopmanschappen sendende een cargasoen ten bedrage van *f* 108384:9:7.

7 *d*°. cort aen de middach, seylt van dese rhede naer Bantam 't fregat, 't Wapen van Batavia, medenemende een brief van haer Ed^e aen haren resident aldaer, ten principalen dienende tot geleyde van een ingesloten briefien, door haer Ed^e aen d'h^r. Edwaerts, agent wegens d'Engelse Comp^e tot Bantam, geschreven tot geleyde van twee packetten met Engelse brieven, van de cust Cormandel onder 's Comp^s papieren met de schepen, Prins Willem ende den Oyevaer, gesonden; gemelte briefies zyn in Batavias briefboeck ingeschreven, daer naergelesen connen werden.

8 *d*°. maeckt den licentmeester haer Ed^e bekent, hoe op gister morgen hadde horen geruchten, dat den Chinesen ingeseten, Goutie, met syn jonck op voor gisteren van hier geseylt, eenige goederen door Angiol hadde aen boort gebracht ende also den Heer in syn gerechtigheyt vercort, waerop met een Comp^s chialoup gemelte jonck was gevolght ende omtrent den morgenstont bereyckt hebbende, ende alsdoen besocht; soo hadde in deselve 16 kisies koper meer bevonden, als vertolt hadde; item 270 staeffies coper, wegende 54 catty, als 60 ℔ koperdraet, getrocken tot 't slaen van kopere tangen, als ander kopere brockelingties van de schutgieterie, welke drie partyties, boven eenige sacken met nieuwe spyckers, d'Comp^e ontstolen zyn; soo hadde

gemelte jonck hier weder ter rhede doen keeren tot haer Ed^e nader ordre, die dan gemelte licentmeester gelasten de saeck den advocaet fiscael van India in handen te geven om daer over gemelten nachoda in rechten aen te spreken.

9 *d°*. omtrent de middach, ontstont onder de punt Buiren, buyten in de voorstadt, een subyten brant in de arakbranderie van Songhou, Chinees, die in een weynich tyts de bamboese woninge, nevens omtrent 40 groote martavanen met stercken arak ende partie swarte suyker, t'eenemael vernielde, buyten welck verlies den Chinees geen sonderlinge schade meer geschiet zy.

In vergaderinge van India is, op 't versoeck van den burger, Boulan, goetgevonden denselven twee duysent rycxd^s. aen comptant uyt 's Comp^s cassa te doen verstrecken om d'selve sonder avance desen jare weder in Banda aende h^r. gouverneur aldaer voor reeckeninge van de Comp^e te restitueren op desselfs risico; ende oft gebeurde, dat door eenigh onbedacht voorval gemelte Boullan aldaer niet quame te verschynen ofte te voldoen, dat alsnu twee goede suffisante borgen hier sal stellen tot versekeringe van 's Comp^s. penningen om, in gevalle die daar niet restitueert, de gemelte 2000 rycxd^rs met den verlopen intrest van een per cento 's maents hier sal opleggen ende betalen van de eerste uyr der lichtinge tot den jongsten dach der affbetalinge.

Is mede goetgevonden, aengesien 't fluytschip, den Oyevaer, een last poort heeft, 't selve een keer naer Japara om groot houtwerck te laten doen.

Ten jongsten is mede verstaen den peper, by den directeur, Jacob Willemsen, van Ceylon voor Persia gevordert, deselve, om seecker te gaen, van hier te laten voldoen, also den peper van Ceylon met de kielen der Goase besettinge alhier altyt sonder verleth can gebracht werden.

10 *en* 11 *d°*. niet noterens voorgevallen.

12 *d°*. is by haer Ed^e in de vergaderinge van India goetgevonden tot 't halen van de slaven uyt Arracan aen te leggen ende aff te steken de jachten, de Haes ende de Maria.

Ende den ondercoopman, Voorburch, also by provisie het oppergesach der E. Comp^e in plaetse van S^r. de Dieu zal^r., aldaer in Mey anno verleden comen te overlyden, is becledende ende aldaer lange jaren gecontinueert heeft, soo is denselven by haer Ed^e, van de tyt S^r. de Dieu doot geweest heeft ende desselfs verbonden tyt lange geëxpireert geweest zy, toegevoecht de qualite van coopman ende hooft, met een tractement van *f* 65 per maent onder vyffjaerige verplichtinge.

De voyagie van Mocha, ten aensien verscheyde coopmanschappen comen te mancqueren, die daer, om de vereyste winsten op te behalen, hier niet en syn, die voyagie desen jare op te schorten.

's Comp^s huys timmerwerf, alhier op 't pleyn onder 't casteel staende, alwaer seer qualyck comt, oock verre van de hant van de fabrycq, soo is goetgevonden 't selve op de helfte van 's Comp^s slaven quartier te laten overvoeren.

Is ten jongsten verstaen aen Kiey Arien op Bantam, wiens jonck hier ter rhede is leggende, ende den nachoda in derselver naem om een pas naer Oedjongh Salangh te hebben is versoeckende, denselven een pas te verleenen.

13 *d°*. keert hier weder ter rhede 't fregat, 't Wapen van Batavia, comende van Bantam, van daer medebrengende twee brieven aen haer Ed^e, d'eene van 's Comp^s

resident ende d'andere van de E. Engelsen agent, Edwarts; het briefien aen haer Ed^e van 's Comp^s resident, Frederik Hendrick, hielt in, hoe op 9^en passato aldaer haer Ed^e letteren met 't fregat wel waren aengecomen ende was 't packet aen de Engelse vrunden bestelt, die daer voren danckbaer bleven ende haer Ed^e selfs dier wegen schreven.

Den 8^en deser waren de Jambyse gesanten van Bantam 't seyl gegaen ende waren door seven Bantamse oorlogs prauwen uytgeleyde gedaen; voor derselver vertreck hadde hy, resident, verscheyden malen versocht aen de gesanten, dat haer Ed^e eens met syn E. by de grooten aldaer wilde gaen om deselve het articul van de restitutie der gevangen slaven ende Mardyckeren voor te houden, die sy seggen, maer alleen spreeckt van deselve vry te stellen, dan hadden hem altyt affgeslagen ende geseyt, daer alleen conde gaen; doch op derselver vertreck hadden syn E. gelast d'E. heer Gouverneur Generael op Batavia te schryven, dat den vrede op Bantam wel in allen delen soude onderhouden werden, maer dat tot overgevinge van geene slaven off Mardyckeren conde verstaen; oock sustineerden sulcx niet begrepen te syn int contract; soo was mede bericht, datter, nu weynigh dagen verleden, weder op Bantam eenige slaven, van Batavia wechgelopen, waren aengecomen, die door Kiey Arien op stonts nae 't geberchte souden gesonden zyn, dat gemelte syn E. op stonts hadde voorgedragen ende tot antwoorde becomen hadde, hy daer niet van wist ende, soser waren, die vry gaen soecken mocht.

Op Bantam lagen drie joncken seylreet, den eersten inhebbende partie eliphants tanden, gedestineert naer Timor, den tweeden een quantiteyt porceleyne naer Priaman ende den derde naer Aetchin, syn ladinge onbekent, buyten een goede partie amber.

Den resident klaegt mede, hoe de vaertuygen, die aldaer van Batavia aenquamen, hare passen niet quamen vertoonen; ende wanneer daerna vraegden, tot antwoort bequam, sy daer niet quamen om te lossen, maer anderwaerts wilden, daer niet verder by hem in gedaen conde werden; den 8^en deser waren mede van Bantam nae Batavia geseylt een partie Javaense prauwen, met peper geladen, toehorende een Chinees, die van de Engelsche gerecommandeert soude syn eenige speceryen hier te bemachtigen, ten wat pryse het oock ware; soo wert aldaer voor seker gesegt, daer op Bantam by een Chinees noch wel twee Chinese prauwen met nagelen souden berusten, die op Batavia van de chiampans gasten al over 't jaer geleden soude gekocht hebben, die naer een Engelse bhare, om dan d'selve te verkoopen, is wachtende.

Ten tyde van S^r. van Lier, soo hadde naer Batavia aen de coopluyden des casteels 80 Spaense realen, aldaer niet gangbaer, weder terugge gesonden, die niet weder vergoet waren, sulcx ten eynde van comptanten was; versochte derhalven weder tot verval van de gastos van 't comptoir ende de schepen met eenige comptanten te mogen versien werden.

Soo hadde achtervolgens haer Ed^e ordre 5 Javanen tot 4 realen 's maents aldaer in 's Comp^s dienst aengenomen.

Tot besluyt schreef, dat noch wel vry wat aen haer Ed^e hadde te schryven, dan, alsoo 't selve niet wel met de penne koste uytbrengen, oock vertrouwen dorste, versochte, indien haer Ed^e geliefden, dat een keer op Batavia mocht doen om haer

Ed^{e} van verscheyde saken mondelinge te spreecken, die syns oordeels het wel eens vereyste; daer mede besluytende syn schryven:

Recht honnorable!

Eenige dagen geleden, danckten wy UE. seer voor onse missive van Macassar, die het UE. geliefde ons toe te stuyren met Mr Raulyns, beyde welcke ons welcom waren; maer het schynt, dat den mynen aen UE. ontmoetet heeft met een onweerdigh overtrecksel door de verwaende neerstigheyt van een Chinees, dien ick bevolen hadde dien aen Robbert Seljart op Batavia te geven om door hem in UE. honnorable handen gelevert te werden met een Europischen overtrecksel ende niet van een Chinees, waerover UE. genoechsame reden van misnoegen hadde, het welck nu te laet synde om voor te comen, soo en can ick niet anders dan voor beyde om vergiffenis bidden, versekerende UE., dat myne respecten veel te ernstigh zyn, dan personen van UE. staet en qualiteyt kleyn te achten, ende derhalven versoecke hiernevens voor het vorige verexcuseert te mogen werden; op gisteren soo behandight ons S^{r}. Melders, UE. resident, een packet brieven, die onder UE. couverte van de cust Cormandel waren, die UEd^{e}. hadde believen met expres vaertuych aen ons aff te vaerdigen, waer voren insgelycx ten hoochsten danckbaer bleeff; niet anders hebbende syn Ed^{e}. aen te bieden voor dat het bequamer gelegentheyt geven sal, soo bieden wy UE. aen onse reale intentie van UE. beleeftheden in gelyckformigheyt te vergelden, waer toe ick alleenigh dit voege, by aldien sulcx in myn macht zy om UE. daer in te gelieven, soo beveelt mynheer UE. gereden vrunt ende dienaer; geteyckent J^{ns}. Edwarts; ter syden stont: Bantam 10^{en} September 1659.

Des naermiddachs comt binnen 't casteel M^{r}. Mainstone, coopman der Engelsen op Bantam, alhier opstonts met een Javaens vaertuych van daer aengecomen, medebrengende een cleen letterken van den Engelsen agent aen zyn Ed^{e}, van inhoude in onse Nederduytse tale, als volght:

Recht honnorable!

Alhoewel wy UE. rheede hertelyck bedanct hebben voor het oversenden van onse verscheyde missiven, beyde door M^{r}. Raulins ende UE. expresse chaloup, evenwel naer dien M^{r}. Mainstone groote begeerte heeft om Batavia te besien, so en conde wy niet, dan op syn versoeck onse verdubbelde respecten UEd^{e} aenbieden voor UE. genereuse courtosien, dewelcke wy ondertusschen sullen trachten te vergelden, hebbende niet anders voor tegenwoordigh, so bevelen wy UE. de bescherminge des Alderhoochsten ende blyven UEd^{e} honnorable seer toegenegen vrunden ende dienaers; was geteyckent: John Edwarts ende Hendrick Page; ter zyden stont: Bantam $^{2}/_{12}$ September 1659.

Cort daerop comt hier binnen 't casteel den licentmeester, Symons, ende brengt een brief, van 's Comp^{s} resident op Bantam per Javaens vaertuych geschreven aen haer Ed^{e}., inhoudende, hoe door een Javaen, genaemt Kappatoua ende de Hollanderen

toegedaen, hem bekent gemaeckt was, hoe Kiey Arien, op den 9en deser by hem hadde doen roepen alle de hooflden der gebieders ende gelast, dat yder man onder haer 100 plant clappussen souden hebben op te brengen om aen Ontongh Javas rivier te planten, also den Sultan hadde geordonneert aldaer 5000 weerbare mannen in negerien metter woon met vrou ende kinderen te laten gaen wonen, ende dat men die menschen daer toe uyt de verre afgelegen dorpen soude op ontbieden, waerover rhede al een groot gedeelte na toe vertrocken is; dat dan soo synde, vertroude tot groot naedeel van Batavia soude strecken, derhalven goetgevonden hadde haer Ede op 't spoedigste tot naerrichtinge 't selve bekent te maecken, waer mede afbrack.

14 *do*. des voormiddachs, licht 't fluytschip, den Oyevaer, syn anker uyt dese rhede ende seylt naer Japara om een ladinge swaer timmerhout, daer toe, vermits een last poorte heeft, seer bequaem is, mede nemende, boven duysent realen aen comptanten tot incoop van swarte suycker als andersints, een briefie van haer Ede aen haren resident, Evert Michielsen; wat haer Ede by hare letteren gemelte haren resident syn adviserende ende ordonnerende, wert onder dato deses in 't generaele brieffdoeck naergelesen.

Daer tegens, soo comt met een Javaens vaertuych uyt Sundas engte een brief, aen haer Ede door d'opperhooffden van 't schip, Oranjen, in dato 12en deser geschreven, waer by syn schryvende, hoe, naer dat van den 9en July, dat van de Cabo waren geseylt, op dato haers schryvens in Sundas straet waren gecomen ende daer den brenger haers schryvens hadden ontmoet, die dan volgens haer Ede ordre een letterken harer verschyninge aldaer hadden mede gegeven om hare Ede van haer reyse tot daer toe bekent te maken; waren op 12en February jongstleden uyt 't patria geseylt, hebbende, Gode loff, noch 358 kloecke coppen binnens boort, buyten 15, die overleden waren, ende 33, die aen de Cabo gelicht waren, dan 't verdere hoopten haer Ede selfs mondelinge te dienen by hare paresse, waer mede afbraken ende sloten; getekent zynde door Hendrick van der Put, schipper, ende Pieter de Cock, ondercoopman.

15 *do*. wert d'Ede heer Gouverneur Generael door den licentmeester, Symons, een briefien van een der gebieders van Craoan overhandigt, alhier met syn volck ende vaertuych op heden middach aengecomen, waerby is schryvende, als 't volgende, translaet schrift uyt 't Maleyts in 't Nederlants medebrengt.

TRANSLAET BRIEF, *van Ingebey Wiera Saba in Craoan aen d'Edle heer Gouverneur Generael geschreven.*

Desen brief comt van Kiey Ingebey Wiera Saba in Craoan aen den Capn. Moor, Gouverneur Generael; brenger deses is den sabandaer Saragaty, die ick ben sendende met myn brieff, neffens twee koebeesten ende een hartebeest tot vereeringh; voorts versoecke seer vrundelyck aen den Capn. Moor dat my gelieft te helpen met eenigh gelt, also ick 't seer van noden hebbe om aen den Sousouhounangh te voldoen; myn vordre begeerte is den brenger deses, Saragaty, bekent.

16 d°. tegen den middach, comt hier ter rhede geseylt ende laet daer het ancker druypen 't jacht, de Tortelduyff, comende uyt Ternaten, ophebbende den commissaris Bastingh, van daer medebrengende 443 stuck borst kleden ende 65 realen swaerte aen out gemaect silverwerck, ter somme van ƒ 3495, hebbende op Macassar volgens commissie aengeweest om met dien vorst wegens de openstaende differenten te handelen ende die te vereffenen, dan heeft daer geen permissie om aen lant te comen cunnen becomen, ten insichte hy hadde voorgegeven haer Ed. eerst op Batavia moste spreken over eenige poincten, die de Molucse Coningen niet hadde cunnen over haer nemen; sulcx syn E. een brief van de Coninck aen haer Ed^e^ binnen boort was gesonden, alles breder by desselfs schriftelyck rapport, die was overleverende, naer te sien: daerop, naer alvorens 's Comp^s^ opperhooft, nevens de verdre dienaren, excepto personen, die daer over souden blyven, als de gereede weynige coopmanschappen hadde ingenomen, soo was van daer geseylt ende hadde empassant met gemelte jacht Japara aengeweest, waer van 't opperhooft van de Comp^e^ 3000 stucx enckelde jaty plancken hadden ontfangen ende binnen 't ledige boort gebercht, staende 't kostende op de facture van 't schip, Westvrieslant, dat eerst daegs stont te volgen, gebracht te werden.

Met gemelten bodem becomen haer Ed^e^ schryven van den gouverneur ende den raet uyt de Moluccos, als van de Coningen van Molucco, Batsiangh ende Tidoor, als Macassar, alle welck schryvens, als voren verhaelde rapport, onder desen datum inde apparte sommier verbalen, van Ternaten ende Macassar gehouden, te vinden ende naer te lesen syn.

Den brief, door den Japaersen resident aen haer Ed^e^ geschreven, gedachtekent 11^en^ deser int Nederlants comptoir Japara, hielt eenlyck in, hoe achtervolgens syn jonghste schryvens op Sammarangh by den gouverneur Martanata was geweest, waer wel ontfangen was; ende hadde hem onder anderen gegeven een brief om den onbecommerden handel int lant ende havenen van den Sousouhounangh alomme, sonder daer in van ymanden te mogen verhindert werden, te dryven, in alle waren, die de Comp^e^ soude begeren te copen ende uyt te voeren, mits den ordinarie tol daervan eenlyck te betalen, also 't selve een expresse ordere ende de wille des Sousouhounanghs was, welck schrift hy met 't schip, Westvrieslant, dat in vier dagen volladen met houtwercken stont te volgen, mede soude oversenden; soo hadde in gemelte Tortelduyff syn ledigh ruym doen schepen 3300 dunne jaty plancken; gemelte Evert Michielsz was met 't schip, Westvrieslant, op Jouanna geweest om daer de belooffde groote houtwercken in te nemen, die daer in 't bosch wel gevelt, maer niet uytgebracht waren, sulcx van daer sonder eenigh hout vruchteloos hadde moeten keeren, also met dat schip daer niet na wachten koste, dan hadde alsnu daer 2 man gelaten om de bevelhebbers aen te pressen tot het afbrengen dier bomen, op dat niet meer in soo grove logenen op hare beloften omtrent hare Ed^e^ soude vervallen.

Met gemelte schip was drie personen, twee synde Palimbangers ende een een Andregirees, oversendende, hem door den burger, Jan Troet, ter hant gestelt, die d'selve voor Baly gevangen genomen heeft, wanneer sy syn jonckie onder pretext van coophandel meenden aff te lopen, dat haer misluckte ende op haer eygen hooft gevallen is, synde twee harer mede mackers gesneuvelt; ende also syn prau op Japara

op de wal gehaelt is om schoon gemaeckt te werden ende niet wel wist, waer die luyden versekeren soude, soo hadde hem daer over aengesproken, derhalven int wel nemen van haer Ed^e die op de Tortelduyff doen brengen ende sluyten, waermede affbrack ende besloot.

Op heden is aen Bartholomeus Heynen, geboortigh op Paryba, cranckbesoecker in 's Comp^s dienst, toegestaen desen jare met syn moeder naer 't patria te mogen keren om aldaer syn studie te vervolgen, waertoe haer Ed^e voorschryven aen de Ed^e heeren ter vergaderinge vande 17^en was versoeckende, dat hem toegestaen zy, om, wanneer syne promotie mocht becomen hebben, hier weder te mogen keeren, etc.

Soo is by haer Ed^e exactelycken geresumeert het crimineel proces, door den heer advocaet-fiscael van Indien voor den achtbaren raadt van justitie deses casteels geintenteert jegens Jan Bastiaensz van Serdam, quartiermeester van 's Comp^s chiampan, Amsterdam, over groote begane dieffstallen, waerover by gemelte raat op haer Ed^e approbatie gedoemt met de coorde gestraft te werden, datter de doot naer volgt, met confiscatie syner goederen na rechten, ende 't lichaem buyten tot aes der vogelen te laten hangen; soo is gemelte sententie, als wel ende ten rechten gevelt zynde, geapprobeert ende den raad geordonneert ten eersten met de executie voort te gaen.

17 *d^o*. 's morgens, heel tydigh, seylt met de lantwint van dese rhede naer Bantam 't gaillot, Chialois, mede nemende een cleen briefien aen haren resident aldaer, nevens een brieff aen den heer agent, Edwarts, in antwoorde van syn gedane ende overgesonde copie brieff ende twee copie protesten, d'eene door d'opperhooffden van 't jacht, d'Advys, ende 't ander van 't jacht, Coopmans Vermaeck, gedaen, welckers inhoude onder dato int generale Batavias brieffboeck ingeschreven staen.

Des naermiddags comt den sabandaer, Symons, in 't casteel ende overhandigt haer Ed^e een brief, door haren resident op Bantam per Javaens vaertuych in dato 14^en deser geschreven, inhoudende, hoe den 12^en deser een cleen briefien van d'opperhoofden van 't schip, Oranje, hadde becomen, waerinne versochten om eenige ververssinge, dat haer dan opstonts personelyck met een cleen vaertuych hadde toegebracht; wyders, also Kiey Arien van Bantam was ende den Chinesen sabandaer, die het heel met de Comp^e toont te houden, verscheide reyse hadde versocht soo veel te willen doen, dat hy den Sultan eens alleen mochte spreken, hadde hem by den Sultan gebracht, doch daer comende, soo was daer den Pangoran Madura by den Sultan gecomen, die, hem siende, vraegde, wat hy by den Sultan quam maken, daerop den Sultan 't woort hadde gevadt ende gesecht: ick heb hem laten roepen, also ick geern een paer cleene sack pistolen voor myn soon wilde hebben, die dan versocht te hebben; daer op by den resident gedient, niet by de logie waren, maer die van Batavia voor syn May^t soude ontbieden, dat seer beleeft hadde aengenomen, met belofte, wat weder van syn May^t versochte, het hem soude toestaen ende betonen een vrunt van d'E. Comp^e ware, waerop, also het de eerste mael ware, dat by den Sultan gecomen was, hy van de verdre poincten niet repte; ondertusschen den avont aencomende ende den Pangoran wech gaende, soo seyde den Sultan: fetor, als gy noch aen 't schip varen wilt, is 't tyt, maer, wanneer weder comt, soo moet gy by myn comen, ick sal u op geschrift eenige cleenigheden geven om voor my op Batavia te copen ende 't kostende sal ick

u wederom geven; ende, soo int aenstaende iets hadde te versoecken, dat maer by syn May^t soude comen; ende, soo als uyt soude gaen, vraegde off hy, resident, niet selfs eens naer Batavia soude gaen om alsoo te beter syn versoeck te mogen becomen, daerop geantwoort hadde, dat om eens op te comen haer Ed^e schryven soude; ende alsoo scheyden ende syn schryven besloot.

18 *d*°. 's morgens, soo werden door den heer ontfanger, Joan Croon, d'E. Bastingh, licentmeester Symons ende de coopluyden Barra, Reyniersen, de Bie ende den cap^n ende schryvers van de Maleyers de brieven van de Coningen van Ternaten ende Tidore, als van Macassar, van boort gehaelt, onder 't gecraeck van 5 canonscholen, leggende yder brief in een groote, aparte silvere schotel, met een zyde cleet bedeckt ende door een van syn Ed^e hellebardiers gedragen onder een zyde quitasol, staende de soldatescos in 't casteel in de wapenen, waer tusschen door gongen tot in de vergadersael van de regeringe van India, daer den Gouverneur Generael ende raden van India waren sittende, overleverden; inmiddels wierden negen schoten met groff canon van de punten gedaen ende de brieven door den capiteyn van de Maleyers gelesen ende den licentmeester gegeven om over te setten, welcker inhoude, als hiervoren geseclit, in de verbalen van Ternaten ende Macassar te vinden zyn.

19 *d*°. is goetgevonden by de hooge regeringe tot voorcominge van veele dieverien ende ontrouwen, die, soo aen Onrust, als de hier ter rheede leggende schepen in swangh gaen, wanneer de Bantamse vaertuygen daer aencomen met hare visch ende andre eetwaren te vercopen, die deselve voor yser ende andere coopmanschappen liever als voor gelt affstaen ende matroos, als den gemenen man, daertoe verleyden, derhalven op pene van 50 r^s. te verbieden, dat voortaen geen Javaense vaertuygen, onder wat pretext 't soude mogen wesen, sullen vermogen te laten aen Onrust off scheeps boort comen, noch veel min van deselve iets te copen, maer die nae Batavia wysen ende tot dien eynde 't placcaet alomme op Onrust ende de schepen te laten aenslaen tot haer naerrichtinge.

20 *d*°. in den avont, laet hier ter rheede het anker slippen 't schip, Orangien, den 12^en February verleden uyt Zeelant voor de Camer Middelburgh uytgeseylt met 428 sielen, bestaende uyt 272 seevarende, 147 krygers, 4 vrouwen ende 3 kinderen, daervan aen de Cabo verbleven een vrou, een kint, 43 soldaten; in contra opgecregen 10 seevarende ende op de reyse gestorven 12 sevarende ende 4 soldaten, sulcx hier te lande aenbrengt 375 sielen, als 270 seevarende, 100 soldaten, 3 vrouwen ende 2 kinderen, alle t'samen fris ende gesont.

Met gemelte schip becomen haer Ed^e, boven de patriase brieven van d'Ed^e heeren meesteren, een briefje van den commandeur Rietbeeck van de Cabo, dato 3^en July, waerby is adviserende van den toestant aldaer ende 't gene 't sedert desselfs jongste schryvens met 't bootjen, Zuylen, dato 4^en Juny daer te voren, met de Caapmans is voorgevallen, namentlyck, hoe den 20sten Juny verleden met Ocdasoa, opperste der Cochoquas, ende .... Sardenhars, syne gecommitteerde, hadde beginnen te handelen om tusschen de Comp^e ende hem een vast verbont te maken ende nevens 's Comp^s. macht de syne, die wel de grootste ende sterckste heer daer omtrent is, de Caapmans ende toeback dieven, als andere lantlopers, daer de Comp^e nu in oorlogh mede was, te

helpen verdelgen, waer toe over ende weder al besendingen waren gedaen, dan eyntelyck door veel over ende weder gaen bemerckt aen vele voorgevallene reden ende actien niets te seker op die Cochoquas te vertrouwen zy ofte ten minsten eenigh van syn volck, ende geloofden schelmen tsamen waren, sulcx alomme wel op hoede soude moeten syn, dat dan veel swarigheyts naer hem sou slepen; oock na overslach bevonden, het aldaer aen de Cabo met de geordonneerde 80 koppen alle de beseth plaetsen niet soude connen waernemen ende beschermen, dat nu besaten ende noch in effen was, veel min iets tot opsoecken ende tegenweer der Caapmans te connen ondernemen; sulcx vooreerst ten minsten daer 't getal van 120 coppen soude vereysschen, die dan, tot nader ordre van hae Ed^e bequam, by provisie by desen tyt uyt de eerste daer te verschynen schepen soude lichten; dan by aldien daer 't getal van 20 paerden conden uytgemaect ende gemonteert werden, daer toe maer 4 stucx aen bequame aende Cabo was hebbende, vertroude, dat men alsdan daertegen wel 10 ja 20 man minder soude van doen hebben, also die Hottentos, die als herten nu in 't lopen ons volck te gau syn, te connen inlopen ende afbreuck doen, waerover versochte haer Ed^e met de naeste retourschepen haer daer van eenige toe te laten comen, also het een nodigh vereysch was; vorders was den bou daer voort merendeel gestaeckt, also de Hottentos de beesten wechgenomen ende al eenige der bouwers selfs overvallen, gedoot ende gequest hadden, sulcx het met den bou dit jaer niet veel soude beschieten, derhalven daer weder om rys tot onderhout van hier benodight souden vallen; daer by quam, dat op verleden jaer, in plaets van de 60 toegesonden lasten rys, maer tusschen 15 à 16 hadden becomen, welcke 60 lasten rys dan voor 't aenstaende jaer met een aparten bodem waren versoeckende om die niet weder over de retourvloot te verdeelen, die veel tyts de Cabo voorby raeckte, als andersints, welcken rys becomende ende den Caapsen oorlogh een goeden uytslach nemende, hoopten haer alsdan niet alleen te sullen connen redden, maer selver int aenstaende een goede quantiteyt oversenden ende afsteken, als voor den oorlogh dit jaer apparent stont geschiet te zyn, daer nu, in plaets, dat de vrye luyden meenden hare schulden aen de Comp^e met coorn te sullen afdoen, van noden hebben, dat men haer noch haer nootdurft versorgt, also haer alle haer vee 't merendelen ontnomen als andersints beschadigt was, dat niet alleen haer smerte, maer oock de Comp^e in 't verschot doet blyven, dat echter om de luyden niet geheel te doen despereren noch al de hant geboden mosten werden.

Wat debvoiren dat aenwenden om te vernemen, waer de Hottentos haer rendevous hielden, soo was by haer het minste niet connen daer van uytgevonden werden, dan sagen wel dagelicx partie van haer aen alle kanten, maer konden noyt een becomen, die sy mochten dwingen om haer 't selve te wysen, om die alsdan eens in haer leger te overvallen ende soo te groeten, dat het haer int aenstaende heugen ende wat schouwer maecken.

Soo was te beclagen, dat de vrye luyden, onaengesien dagelicx sagen, dat d'een voor ende d'ander naer van de Hottentos in haer huysen off velt overvallen ende gedoot wierden, jae haer vee ende goet wech gesleept wiert, noch so sorgeloos waren dat, in plaetse van het hare met nuchteren moede te bewaren, haer dagelycx in den dronck

soo quamen te verlopen, dat, in plaetse van waecken, van noden hadden selven met wachten, op dat niet en versmoorden, versien wierden, ende dat, wanneer daer ter rhede schepen lagen, niet wel voor te komen was; daerenboven dat noch soo arm waren, dat selfs niet een stuyver hadden om haer van nootdruft buyten lasten ende verstreckinge der Comp^e^ en besaten, dat beclaegelyck viel; vorders boven het roven van 't vee door de Caapmans ende haren aenhangh, soo hadde de Heere noch een groote sterfte onder 's Comp^s^ schapen, voornamentlyck onder die op 't Robben eylant waren gesonden, daer het getal van omtrent 700 al tot op 40 naer waren gestorven, synde meest alle jonge frisse moer-schapen geweest.

Soo was op dato syns schyvens aldaer mede aen de Cabo behouden aengelant 't schip, 't Slot van Honingen, in comp^e^ van 't schip, Oranje, op 12^en^ February uytgeseylt, opliebbende veele siecken aen 't scheurbuyck, oock al 15 dooden, doch verhoopte met de goede ververssinge aen de Cabo die alle in 10 à 12 dagen tot hare vorige gesontheyt souden gebracht wesen om alsdan met 't schip mede naer Batavia voort te mogen seylen.

Tot besluyt schreef, hoe dagelicx meer en meer bevonden, dat haer op de Chochoquas niet hadden te vertrouwen, de redenen breder by 't dachregister vande Cabo gemelt naer te sien, daer aen sich gedroech ende syn schryven besloot.

Des middachs, naer de predicatie, comen hier met een chiampan aen lant ende trecken voorts binnen 't casteel de soldaten, op van de morgen met 't schip, Oranje, hier ter rhede gecomen, sterck 98 koppen, synde tamelyck volck, die dan, voor de stoepe van syn Ed^e^. gerangt staende, verwellecomt wierden ende gelast aen d'E. heer majoor, van Dam, om deselve over het guarnisoen te verdeelen.

21 *d^o^.* cort aen de middach comt hier ter rheede seylen 't schip, Westvrieslant, comende met een hout last van Japara, aldaer kostende met de 3300 jaty planckies, voor dato met de Postiljon gesonden, als de nu komende sestigh stucx koebeesten, *f* 7356:9, waernevens een brief ende eenige bylagen was sendende aen haer Ed^e^ tot beantwoordinge harer Ed^e^ schryven met Westvrieslant, als 't gene daer 't sedert syn jongste schryvens voorgevallen was, eerstelyck op 't gene, dat haer Ed^e^ schreven om die balckjes, daer de korte dicke plancken aff gehackt werden, te mogen becomen, also die op Batavia beter ende proffytelicker naer eysch soude connen by de molen gesaecht werden, diende, dat 't selve niet mogelyck ware te doen, also die plancken wyt ende syts, hooch in de bosschen, gesaecht wierden ende dan daer door menschen moste uytgedragen worden, dat wel met gekapte plancken, maer niet met de bomen conde doen, dan in 't aenstaende ordineren, die wat effender gekapt wierden; vorders was volgens desselfs jongste schryvens by den gouverneur Martanata op Sammarang geweest, die, wanneer daer quam, met verscheyde strantheerties ende gebieders hadde verselt gevonden, alsmede de affgesanten van Jamby aen den Sousouhounangh, in welckers tegenwoordigheyt van den selven seer ongemeen feestelyck was ontvangen ende onthaelt geworden, waer alsdoen onder andere discourssen verhaelde, hoe den Sousouhounangh een groot vrunt van cap^t^. Moor op Batavia was; derhalven gelast hadde alles, wat dat de Hollanders tot Batavia op syn lant begeerden, men haer 't selve onverhindert souden laten uytvoeren; soo verclaerde hy, gouverneur, in tegenwoodig-

heyt van alle de geroerde heeren, dat hy door den Hollander groot gemaect was, dat hy dan behoorde te erkennen, derhalven, soo iets te versoecken hadden, hem maer souden bekent maken ende niets ter werelt soude geweygert werden, maer alles soude voor de Comp^e^. openstaen; soo seyde hy, Martanata, mede, hoe hem den Sousounangh met een goude pinangh becken hadde begiftight ende de geheele strant regeringe aen hem ende Tommagon Patty geschoncken, derhalven het voortaen beter als wel voor desen soude gaen; derhalven, soo nu iets begerende, het seggen soude; daer op door 's Comp^s^ hooft syn Ed^e^ veel goets ende geluck in syn nieuwe regeringe wenste, met verheffinge van syn loff, etc.; waerop voortgaende, seyde, wel wenste, syn Ed^e^ alweder in syn gouverno op Japara was, also d' Comp^e^ onverdraeglicke moeyelickheden door desselfs broeder in 't uytvoeren ende kopen van goederen, gevangen setten van 's Comp^s^ dienaren, als andersints in syn E. affwesen was aengedaen, jae de goederen met nieuwe tollen verswarende, oversulcx wenste, dat een geschrift mochte becomen, waerin uytgedruct stont, wat d' Comp^e^ souden vermogen ofte niet vermogen int lant van den Sousouhounangh te kopen ende uyt te voeren, tot derselver naerrichtinge; daerop sich gelatende op syn volck quaet te syn, syn secretaris gelaste opstonts te vervaerdigen sodanigen brief, onder syn eygen hanttekenige, daerby de Hollanders werd vergunt den vryen, lyberen en onbecommerden handel van alle 't geene, niets ter werelt uytgesondert, in 't lant van den Sousouhounangh vallende, te mogen copen ende uyt te voeren, mits daervoren den ordinairen tol betalende, welcken brief hem noch dien selven dach overhandicht wert ende nu, nevens desselfs translaet uyt het Javaens, was oversendende tot haer E. speculatie; soo was hem door gemelte gouverneur alsdoen mede toegestaen om by Mandalicka, daer een groot schoon bosch staet, daer men geen hout mach hacken, also 't selve tot lange kielen ende masten voor des Sousouhounangs vaertuygen gehouden wert, 100 stucx te mogen laten vellen ende wech voeren; gevende last aen den gebieder aldaer, dat maken soude, die bomen ten eersten aen 't strant gebracht wierden, opdat daer geen clachten over hem quamen, off dat het syn ruine soude syn; soo verstont daermede de redenen, waeromme den Sousouhounangh den gouverneur Wangsa Radja hadde laten ombrengen, omdat te hooch ende stout van moet was; oock 's Conincx middelen te liberael verschonck ende in syn huys te prodigael leeffde; oock den Coninck tegens veele groote ophitste, alsmede dat den swarten meester ende meesteres, voor dato door hem aen 't hoff van den Sousouhounangh gesonden, gedaen hadde om te weten, watter in 't hoff omgingh, also zy met duyvel sweerdery omgingen: dan 't was, soo het was, hy, Michielsen, bleeff versekert, indien hy, Martanata, maer daerby doot was, de Comp^e^ twee groote vyanden in dat ryck soude verloren hebben.

Den gouverneur hadde syn E. op leverantie van hout om 1000 realen te leen versocht, dat geëxuseert hadde op onvermogen.

Soo hadde hy, Michielsen, mede van de dwerskycker verstaen, dat den Sousouhounangh tot de Hollanders nu seer scheen genegen te syn ende ordre hadde gegeven om haer alles, dat begeerden, soude laten volgen; oock eenmalen, dat van Palembangh gesproken wiert, gevraegt, om wat redenen de Hollanders oorlooghde met die van Palimbangh; daerop geantwoort soude syn, d' Hollanders met den Palembanger hadde

gecontracteert, dat hy alle den peper, daer vallende, alleen soude vermogen te copen ende daerover twee jonckies, met peper geladen, hadde aengehouden ende ontladen, daerover den oorlogh ontstaen was; soo was door den Sousounangh gesegt, de Hollanders hebben recht.

Vorders soo was hy, Michielsen. den 22^{en} Augusti van Japara naer Jouanna met 't schip, Westvrieslant, geseylt, alwaer van de gebiedêrs van Tommagon Patty mede heerlyck ontfangen ende uyt last van haren heer aengeseght wiert, dat hy uyt last van de May^{t} aen de Hollanders soude zeggen, al quamen sy alle jaren als voor desen niet te hoofl, dat hy echter een vrunt vande Comp^{e} was ende soude blyven; dat de Comp^{s} mede geen achterdencken hadde te nemen op de gesanten van Macassar, aen hem gesonden, die hem hadden gepresenteert 't lant van Baly te helpen innemen; daerop geantwoort hadt, selfs volck, geweer ende schepen, als sulcx begeerde, genoech hadde ende, soo sulcx begeerde, maer op Batavia van de Comp^{e} genoech conde crygen, sulcx dat hadde affgeslagen ende de strantheeren gelast den Hollander in syn ryck alomme den vryen ende onverhinderden handel soude laten voeren; wyders waren de karreties met de bulleties den Sousouhounaugh wel bevallen, sulcx hy, Tommagon Patty, versocht, dat doch met den eersten het versochte carossie mochte becomen, soo soude hy, gouverneur, met den eersten een brieff aen den Sousouhounangh senden, daer by de redenen soude schryven, waerom de Comp^{e} met Palembangh in oorlogh was gecomen, op dat den Sousouhouangh niet door desselfs gesanten, die naer boven stonden te reysen, niet geabuseert wert ende iets tot nadeel van de Comp^{e} mochten trachten te bewerken.

Eyntelyck was van Jouanna weder vertrocken sonder den minsten boom geladen te hebben, vermits door de veranderinge van de grooten aldaer ende den gouverneur ten hoof daer geen aendryvers syn geweest om de bomen, daer van een groote qauntiteyt wel voor 3 m. hebben gekapt gelegen, aff te laten brengen, dat nu gesamentlyck hadden aengenomen, syn voortganck weder souden laten nemen, sulcx daer oock twee man hadde gelaten om aen te teyckenen, wat dagelycx souden afbrengen tot syn naerrichtinge.

Echter soude het aen twee fluytschepen ladingen aldaer noch staende dit mousson niet manqueren aen swaer houtwercken, die dan was versoeckende.

Des Sousouhounanghs gesanten van Macassar waren daer weder gekeert met groot misnoegen, omdat op Macassar naer merite niet waren onthaelt ende getracteert, ten anderen dat met haer goetje niet nae de Manilhas hadden mogen varen, sulcx de meeste part van 't medegenomene weder te rugge brachten; wat schenckagie ende schryven medebrachten, was niet bekent, dan soude daer naer laten vernemen.

'T Engels scheepjen, de Marigold, was met den secretaris van den gouverneur van Japara ende drie dienaren alleen na de cust vertrocken, daer den capiteyn den gouverneur belooft hadde 12 te sullen medenemen; sulcx den gouverneur versocht, dat 4 man van syn volck met 's Comp^{s} schepen naer de cust mogt senden, dat hem beleeffdelyck hadde geseght, nu niet syn conde, also de mousson al verlopen was ende geen besendinge meer derwaerts desen jare soude doen; sulcx verhoopte, het den gouverneur daer by soude laten steecken.

Indien haer Ed^{e} desen jare wederom eenige beesten geliefden voor Amboina opgekocht te hebben, versochte daertoe, hoe eer hoe beter, ordre te mogen becomen.

Tot besluyt versocht hy, Evert Michielsen, also van December tot ultimo Maert aldaer op die Javase cust niet conde verricht werden, dat haer Ed^{e} hem geliefden te vergunnen, dat jaerlycx met 't jongste schip een keer by syn vrou en kinderen op Batavia mochte doen; ende also syn schryven affbrack ende sloot.

Soo comt hiermede van Bantam ter rhede seylen 't jacht, Sluys, medebrengende een briefien van 's Comp^{s} opperhooft aldaer, gedachtekent in 's Comp^{s} logie op Bantam den 19^{en} deser, inhoudende, hoe met 't gaillot, Chiarlois, haer Ed^{e} schryvens hadde becomen, derhalven alsnu 't jacht Sluys volgens ordre was opsendende; soo hadde hy den ingesloten brief aen d'heer Edwarts overhandigt, die alsnu weder een brief was mede sendende.

Aldaer wiert gerucht, eenige Engelse schepen quamen, dan wierden niet vernomen, maer van die vrunden wel verwacht; de Chinesen vercochten dagelycx Molucse specerien aen de Engelsen, die voor dato al opgesamelt hebben.

Den Sultan hadde versocht om een uyrwerckie, dat slaet, om in syn huys te hangen, alsmede 2 à 3 kleene pofferties te mogen hebben; het kostende soude betalen; dat wel wilde, syn May^{t} hoe eer hoe beter mocht van Batavia toegesonden worden, dat dan haer Ed^{e} bekent maeckte; soo hadde hy by occasie, dat by den Sultan was, gesproken van de restitutie van de gevangen slaven ende Mardyckeren, daer van de May^{t} in gebreke bleef, die daerop geseght hadde, hy, resident, soude haer Ed^{e} aenschryven, sooder noch jets aen de vrede, die met d'E. van der Laen ende Symons gesloten was, haperde, dat haer Ed^{e} het geliefde te laten weten, also niet anders wist, off alles was voldaen.

Soo was hem van den Sabandaer mede geseght, dat den Sultan seer tot d'Hollanders genegen was ende die nu in plaetse van d'Engelse beminde; ende, soo voortaen iets te versoecken hadden, dat aen de May^{t}, die nu syn eygen dingen doet, souden versoecken; dat nu daertoe niet meer de gunste van eenige grooten van noden hadden.

Tot noch hadde niet connen vernemen, waer de jongst op Bantam aengecomen Batavische wechgelopen slaven waren gevoert, om, daervan seeckerheyt hebbende, die te onderstaen van de May^{t} te eyschen ende sien, wat uytslach dat nemen soude.

Door een Javaen, genaemt den jonge Bappa, was bericht, dat door den Engelsen agent dagelicx aengesocht wiert om in comp^{e} van een Chinees naer Batavia te gaen ende aenwysinge te doen, hoe ende by wien om partie specerien te copen soude gaen, dat geweygert hadde; bleeff voornemens, als haer Ed^{e} hem toestonden op Batavia te comen, dien Javaen mede te brengen ende van alles mondelinge rapport te doen.

Van de ses Nederlanders, die by de logie waren, soo waren de meeste tot den dronck genegen; daer en boven bevont, die oock niets te veel toevertrouwen dorst; hadde dan rheede vyff Javanen tot 4 realen 'smaents aengenomen om 'snachts te waken; 't een ende 't ander soude uitstellen om mondelinge te seggen; ende soo besloot syn schryven.

Met gemelte schip becomen haer Ed^{e} een briefjen, door d'h^{r}. Edwarts, agent der Engelsen op Bantam, aen haer Ed^{e} geschreven, nevens een copie protest door

d'Engelse opperhooffden, op 't comptoir Jamby aende opperhooffden der E. Compe gedaen, welckers translaten hier onder volgen.

Bantam desen 6/16 September 1659.

Recht Honnorable!

In onse laetste brieven van Jambé syn ons verscheyde klachten voorgecomen van onse factoren, Mr. Thomas Leaver ende Mr. Thomas Street, aldaer residerende, tegens UEd. opperhooft ende factoren in die plaetse, die niet alleen Mr. Thomas Skinner van gelt ende raad hebben versien, maer oock van assistentie in hem te bevryden tegen hare prosecutien van sulcke middelen te recouvreren, die hy van syn broeder, Mr. Fredrick Skinner, in handen heeft, de particulariteyten waervan wy duydelyck in syn prive boecken van reeckeninge bevinden, wiens schulden hier in stadt, een groote somme belopende, wy betaelt hebben, benevens groote presentatien om tegen te wercken tegen syne sloffigheyt dies aengaende (in opsichte van syn vertoeff alhier), ende derhalven hebben wy groote reden om te staen na een reinburseringe voor onse meesters, om hetwelcke te vervolgen wy onse ordres naer Jambé stierden, om gemelte Fredrick Skinners middelen in syn broeders handen aen te slaen, het welcke door ons volck aen UE. opperste, seigneur de Goyer, etc. aldaer was bekent gemaeckt, de welcke niet tegenstaende verscheyde tegengestelde vermaningen niet nagelaten heeft van onse factoren te molesteren ende affronteren, die hare toevlucht namen tot hare hoochste defentie met tegen UE. volck te protesteren, copie waer van hier nevens ingesloten gaet ten gebruycke van UE. Honnorable; waerlyck, myn heer, het mishaecht ons seer van UE. met dusdanige geschillen te begroeten, ende derhalven soo wenschen wy hartelyck, dat dusdanige differentien mogen ophouden, bysonderlyck naerdien de reciproque bewysen van cordiale affectie tusschen UE. Honnorable en ons gepasseert syn (dewelcke wy versoecken mogen vorder toenemen en noyt verminderen).

Insgelycx wenschen wy, dat onder de gesubordineerde factorien de respective factoren de vruntschap en niet vruntschap hare beyveringe mogen maken ende evenwel yder van haer vervolgen syn meesters intrest.

Wy sullen altyt ons volck tot beleeffde bejegening aenmanen, vertrouwende UE. insgelycx tot de uwe te sullen doen; dese nootsaeckelyckheyt dringende, soo versoecken wy van wegens onse prolixiteyt verexcuseert te mogen zyn, verblyvende, myn heere, UE. Honnorable oprechte vrunden ende dienaers; was geteyckent: John Edwarts ende Henry Page

Sr de Goyer ende den Raet.

De occasie van ons tegenwoordich schryven aen UE. is geweest de verscheyde mishandelingen, die door U geleden hebben ende door het volck

onder U governement, hetwelck wy niet met stilswygen sullen laten henen gaen, gelyck oock UE. assisteeren van M[r]. Thomas Skinner tegens ons in alle syn ydele ende dwase pretentien, hem versiende dagelicx met gelt, advys ende raedt, hetgene niet tot UE. credit ende reputatie sal strecken (gelyck ons de inboorlingen hebben verwitticht), als dese sake voor UE. ende onse meesters komen sal, gelyck behoorde ons liever te assisteren dan eenigh particulier persoon; gelyck wy weten, dat UE. brieven uyt Hollant vanden staet sulcks specificeren; wat wy hebben ende noch sullen afvorderen van gemelte Skinner, is naer recht ende reden, de goederen eygentlyk M[r]. Skinner syn broeder toebehorende, die naer Engelant is vertrocken ende in een considerable schult in Compagnies middelen vervallen is, derhalven versoecken UE. voor het toecomende tegens ons niet te bemiddelen; ende voor het gene alreede gspasseert is, soo protesteren wy solemnelyck tegen UE. voor de schade, die onse honnorable imployeerders alrede dragen off sullen comen te dragen, met hem te assisteren; ende en twyffelen niet, off sy sullen ter goeder tyt satisfatie daervoor soecken te krygen; niet anders dan verblyven UE. beminde vrunden; geteyckent Thomas Leaver ende Robbert Street; ter zyden stont: Jambe 10 Mey 1659; lager stont; dit protest wiert ten selven dage overgelevert aen het Duytsche opperhooft door Houlke Middelton ende W[m]. Aspinall.

22 *d*[o]. Keert hier weder van Ontongh Java den vendrigh Pieter Thonissen, zynde den 20[en] met een chialoup ende vyff vaertuygen met 28 matroosen ende onder den borger, Joan de Britte, noch 25 Javanen derwaerts geseylt, boven noch 20 man, die over lant gegaen syn, om aldaer te sien, wat den Bantammer daer omtrent die rivier, volgens de tydinge, van Bantam becomen, mochte uytrechten; alwaer gecomen zynde, rapporteert den gemelten vendrigh, Pieter Thonissen, dat geen Javanen hadde vernomen, dan hier ende daer eenige in cleene huyties ende thuynties, doch een halff myltie boschwaerts naer Bantam, daer voor desen een negry geweest was, scheen, off daer weder een negry wilden maken, sonder dat daer meer dan 3 à 400 menschen hadde vernomen, die oock aengesproken hadden, dan wisten niet te seggen ende toonden malcanderen alle vruntschap; waerop, naer dat soo hoogh geschept waren, als men met vaertuygen conde varen, sonder iets anders vernomen te hebben waren wedergekeert.

23 *d*[o]. wert den Engelsen agent, M[r]. Mainstone, met een cleen briefien alhier van d'h[r] agent, Edwarts van Bantam, op den 13[en] deser aen haer Ed[e] aengecomen, weder door haer Ed[e] een cleen briefien in antwoorde ter hant gestelt, also voornemens bleeff noch heden weder met het Javaens vaertuych, daer mede gecomen was, te vertrecken; den brieff staet in 't generale briefboeck onder dato geregisteert.

Soo seylen mede van dese rhede naer Persia ende Suratte over Goas bhare ende Wingurla het jacht, de Goutsblom, ende de fluyt, Goerhede, het eerste voor Suratte geprojecteert, waerinne voor dat comptoir, soo aen coopmanschappen, provisien, als andersints gescheept is een cargasoentie ten bedrage van *f* 103797 : 13 : 12, ende in Goerhede voor Persia, soo aen peper als andere coopmanschappen, een cargasoentie ten bedrage van *f* 49931 : 4; wat haer Ed[e] nevens gemelte goederen syn schryvende ende bevelende aende respective directeurs van Suratte ende Persia, als mede aen

den commandeur, Adriaen Roothaes, leggende ter besettinge voor Goas bhare, als den coopman ende opperhooft op 't comptoir Wingurla, kan uyt Batavias uytgaende briefboeck onder dato deser naer gesien werden.

24 *d*°. 's morgens, heel tydigh, ryt den Gouverneur Generael, vergeselschapt met eenige der heeren raden, als vorders de gequalificeerste Comp^s dienaren te paerde, nevens hare huys vrouwen, die met de koetsen volgden, seer hoogh boven naer 't bosch tot int buffels velt, van waer tegens den middagh weder aen 't fort Noortwyck keerden, alwaer onder een opgeworpen bamboese dack het middachmael bereyt vonden; ende inmiddels, dat daer mede besigh waren te nuttigen, soo quam van Batavia den vendrigh, Fredrick Hendrick, resident der Ed. Comp^e op Bantam, op heden van daer met een Javaens vaertuygh aengecomen, medebrengende twee brieven, door d'opperhooffden van de schepen, 't Slot van Honingen ende den Achillis, van omtrent Anjer met een Javaen aen haer Ed^e geschreven, die dan selfs brachte, off daer misschien iets van belaugh by mochte geschreven werden, ende die door de Javanen niet mochte opgesonden off mede gesuckelt werden; het briefien van de opperhoofden van 't Slot Honingen bracht mede, hoe den 22^{en} deser, Gode loff, met 319 gesonde personen inde straet waren aengelant met 't schip, Honingen, voor de Camer Rotterdam op 12^{en} February jongst uytgeseylt, ontrent Toppershoetie, dat dan niet hadde willen laten haer Ed^s by den brenger, den Javaen, bekent te maken; souden vorders haer uytterste debvoir doen om Batavias rhede so tydigh doenlyck te bestevenen, waermede na gebiedenisse affbraken ende sloten; den 22^{en} in Honingen, ende onderteyckent: Sander van Ossen ende W. Quarles.

Het briefien, door de opperhooffden van den Achilles gedachtekent als voren in de straet Sunda omtrent 's Brabantshoetie, hielt in, hoe op den 2^{en} April jongstleden voor de Camer Rotterdam uyt 't Goereese gath waeren geseylt; ende hadden, door dien 't water bes . . . was, aen 't eylant S^t. Vincent geweest, met goet vinden van den scheepsraadt ende derwegen genomen resolutie; sonden mede een corte factura van de ingeladen coopmanschappen, comptanten ende provisien, die in hadden; soo waren mede aen de Cabo geweest ende van daer in comp^e van 't Hoff van Zeelandt naer Batavia t' seyl gegaen, dat t' sedert niet meer vernomen hadden; de Heere zy gepresen, hadden maer twee dooden gedurende de reyse gehadt; vorders 't volck noch alle welvarende ende gesont; dit dan het voornaemste, dat haer Ed^e per den Javaen hadden goet gedacht te adviseren, ende besloten soo haer schryven; ende was geteyckent: Cornelis Reyerssen Cruypen ende Adriaen van der Goes.

Soo als haer Ed^e noch nauwelycx de twee voren gemelte briefies hadden gelesen ende haer over derselver paresse tot daer toe verheught, so comt den cassier van den heer ontfanger, S^r. Christiaen Matthee, ende brengt een briefie, door d'opperhoofden van 't schip, 't Hoff van Zeelant, uyt Sundas engte geschreven, gedachtekent den 23^{en} deser op gisteren, van inhoude, hoe zy met 't schip, 't Hoff van Zeelant, op den 3^{en} April verleden uyt Goeree voor de Camer Middelburgh uytgeseylt waren ende hadden aen de Cabo geweest, hebbende 14 man op de reyse verloren, ende waren althans noch sterk 350 gesonde sielen, waermede affbreekende besloten; ende was geteyckent: Jacob Bartelsen ende Nicolaes de Raadt.

Tegens den avont, naer haer Ed^{e} 't werck aldaer van de verleydinge ende toedamminge vande groote rivier hadden besichtight ende de vereyste ordre op 't een ende ander gestelt, soo reden weder gesamentlyck naer de stadt ende vervolgens casteelwaerts, daer het met den avont aenbrachten ende haer Ed^{e}, als een yder van 't geselschap, thuyswaerts gongen ende dien dach met vermaeck ende goede tydinge (van 't behouden varen der drie vaderlantse schepen tot in Sundas engte) hadden doorgebracht.

25 *d°*. d' Ed^{e} heer Gouverneur Generael stelt aenden licentmeester, Symons, een brieff aenden gebieder, Ingabey Wiera Saba in Craoan, ter hant, zynde in antwoorde geschreven van die, die door gemelte gebieder syn sabandaer hier gebracht zy, met ordre den selven sabandaer 't intrigeren om aen synen heer te overhandigen, nevens de bygevoegde schenckagie; den inhoude desselfs wert by 't generaele briefboeck gevonden onder dato.

26 *d°*. des naer de middachs, laten hier ter rhede de retourschepen, 't Slot van Honingen ende den Achillis, beyde voor de Camer Rotterdam uytgeseylt op den 12^{en} February ende 2^{en} April jongstleden, haer ankers vallen, hebbende beyde aende Cabo de goede hoope geweest; ende brengt 't Sloth van Honingen hier te lande mede 324 zielen, gesont volck, namentlyck 207 zeevarende, 112 soldaten, een vrous persoon ende vier kinderen, hebbende aende Cabo 10 man gelaten ende syn geduyrende de reyse 13 man gestorven.

Den Achillis brenght mede 196 zielen, mede al tsamen kloeck volck, ende bestaen uyt 123 zeevarende ende 72 krygers ende een vrous persoon, hebbende gedurende de reyse verloren twee man ende daer tegens aende Cabo opgecregen vyff man ende een vrous persoon, sulcx hier 4 zielen meerder aenbrenght, als uytgevoert heeft.

Met gemelte twee schepen becomen haer Ed^{e} twee brieven van den commandeur Rietbeeck van de Cabo, gedateert 17 en 29 July, den eersten, met het Sloth van Honingen geschreven, van inhoude, hoe naer 't vertreck van 't schip Orangie een vande Gorachouquas ofte toeback dieven hadde levendigh gevangen becomen, die dan soo verre gebracht hadden, dat haer het leger vande Caapmans soude wysen, waerop 150 man te samen hadden gebracht, soo van 't volck van 't Sloth Honingen, als van de Caap, die dan des avonts te landewaerts heen trocken ende inde morgenstont aenquamen ter plaetse, daer de Hottentos gelegen hadden, ende bevonden, dat sy omtrent halver nacht daer van daen waeren vertrocken, alsoo haer niet lange op een plaets versekert houden; ende also het ons volck onmogelyck was haer te vervolgen, soo waren vruchteloos des anderen daeghs weder gekeert, hebbende haren wegh door 't leger van Bedasoas genomen, die mede, nevens Ngonnomoa ende de Chochoquas op gebroken waren; ende segt den Hottento Herry, dat den gevangen seght, sy al te samen vereenight waren ende tsamen getrocken waren, ende dat Bedasoa aende vyanden vande Comp^{e} hadde toegestaen, met hem soo diep te landewaert in te mogen trecken ende voor ons volck te verschuylen, als selfs sullen begeren, sulcx aldaer by d' commandeur verders niet te doen was, dan Godt de sake te bevelen ende sien, wat uytcomste verlenen sal; inmiddels was noch malen ernstigh versoeckende, dat de geëyste rys ende paerden haer mochten toegesonden werden, waer mede syn schryven afbrack.

Het tweeden briefien, met den Achillis geschreven, hielt in, hoe de Hottentos naer 't vertreck van Honingen al weder doende waren geweest met nemen van ossen van een vryman, zynde met haer 13 sterck geweest, die haer by nacht in een clooff van 't geberchte hadden onthouden ende soo geloert, tot bequame cans hadden gesien om die beesten den hoeder te ontweldigen ende soo door te gaen; op welck gerught den fiscael, Habbema, met noch drie personen te paerde waren gaen sitten ende die vervolght, waervan den tolck, Doman, met noch vier andere bekende Hottentos hadden onderschept, die haer met haer vyven tegen de vier te paerde ter weer setteden ende geen quartier begeerden, waerover 2 à 3 doodelyck gequest wierden; ende Doman soude door den stalknecht van achteren .in syn rugh gehouwen wesen, datter het bloet soude uyt gesprongen hebben, dan wast echter ontcomen, ende hadden naderhant maer een gequesten connen vinden; d'andre twee dooden waren door Hottentos, so presumeren, wechgesleept.

Den gevangen Hottento, redelyck Duyts sprekende, aen 't fort ondervraeght zynde naer de oorsake, waerom sy luyden met de Comp[e] oorlooghden ende die overlast aendeden, verclaerde, dat het nergens anders om was, als dat sy sagen, de Comp[e] aldaer het beste lant ende gras braken, daer sy haer beesten plachten te weyden, ende met huysen ende hoven haer aldaer soo sterck sochten te maken, oft noyt van meninge waren weder van daer te vertrecken ende also dat Caaplant, haer van alle eeuwen toegecomen, tot gebruyck voor de Comp[e] in namen, jae sodanigh, dat haer beesten sonder over het boulant te gaen (dat wy oock gants niet wilden hebben) aen geen vers water conde comen om te drincken, derhalven dan, alsoo het haer stuck lants was, geresolveert hadden met het nemen der beesten, daer 't lant mede braken ende bedorven, soo moede te maken, dat wy 't weder souden verlaten moeten ende, soo dat niet helpen wilde, soo souden trachten huysen ende velden gehelicken te verbranden, hebbende Doman haer oock die moet gegeven, de aerde wallen van 't fort, wanneer alle de buyten huysen souden geraseert zyn, gevoeghlyck conde beclommen ende overrompelt werden, wanneer zy de Duytsen altsamen soo geheelick den voet van 't lant souden doen ruymen, wanneer oock middels genoech hadden om 't volck van de schepen daer naer mede van 't lant te houden, waer toe, met Godt de voorste, hy, commandeur, vermeende, sy geen noot van hadden, dan de buyten huysen leeden groot pryckel, die dan yder met soldaten hadde versien om noch te behouden, dat sy besaten, hoe wel het voor de Comp[e] seer beswaerlyck soude vallen, derhalven ordre van haer Ed[e] was verwachtende, wat daerinne in 't aenstaende soude doen tot syn naerrichtinge, ten aensien van Batavia een jaer eerder ordre als van d' Ed[e] heeren Majores uyt 't patria conde becomen, waer mede, nae ander malen vernieut hadde syn versoeck van rys en paerden, die daer nodigh vereyscht wierden, ende vast stelde, by becominge van 20 paerden, de besettinge aldaer wel 10 à 20 man minder soude connen vallen, als de 120 man, die daer nu tot haer bescherminge vereyst wierden, besloot syn schryven.

27 *d°*. comen tegen den middagh met twee chiampans aen lant de soldaten van vorengemelte twee schepen, Honingen ende den Achillis, tsamen sterck 184 coppen, ende trecken binnen casteel, alwaer, voor de woninge van haer Ed[e] staende,

verwellecomt werden ende vermaent tot weldoen om te mogen voortcomen, als gewaerschout van haer te wachten van den dranck; soo wierden deselve door den E. Majoor van Dam door 't guarnisoen verdeelt ende yder syn bescheyden wachtplaetse aengewesen.

Op den naermiddach, soo laet hier ter rhede mede het anker druypen 't schip, 't Hoff van Zeelandt, voor de Camer Middelburgh op den 3[en] April jongstleden uyt 't patria geseylt, mede brengende 351 gesonde zielen, bestaende uyt 232 seevarende luyden ende 110 soldaten, vier vrous personen ende vyff kinderen, hebbende de Cabo aengeweest ende aldaer een vrous persoon gelaten; ende waren gedurende de reyse 19 man gestorven.

28 *d°*. 's naermiddaghs, naer de predicatie, so comen hier binnen 't fort trecken de soldaten, alhier op gisteren met 't schip, 't Hoff van Zeelant, aengecomen, die, naer 't fort eens omgetrocken en door haer Ed[e] verwelcomt waren, door d'heer Majoor van Dam over 't guarnisoen verdeelt wierden.

29 *d°*. des avonts, werden d'opperhooffden der jachten, Maria ende de Haes, door haer Ed[e] de papieren om aenden coopman ende hooft der Comp[e] op Arracan t'overhandigen ter hant gestelt, nevens derselver seylaes ordre ende instructie, om op morgen te verseylen.

30 *d°*. smorgens, heel tydigh, lichten uyt dese rede haer ankers de jachten, Maria ende Haes, ende maken haer seylen by ende stevenen naer Arracan, ingeladen hebbende acht duysent provintie daelders ende voorts eenige zyde stoffen, voor de May[t]., als andersints, tot vereeringe te dienen, een cargasoentie gesamentlyck ter monture van *f* 26350:—.

Daer nevens senden haer Ed[e] haer schryvens aen s' Comp[s] hooft aldaer, den coopman, Voorburgh; wat haer Ed[e]. daer by aen gemelte coopman syn schryvende ende recommanderende, als 't gene haer Ed[e] by haren brieff, daernevens gaende, aende May[t]. syn schryvende ende tot vereeringe sendende, wert gevonden om naer te lesen in 't Batavias uytgaande briefboeck onder desen datum.

Staende dese maent September syn alhier van de omliggende handelplaetsen aengecomen ..... stuck inlantse navetten, zynde gemant geweest met 1056 koppen, ende hebben hier ter vente mede gebracht de naervolgende coopmanschappen:

2	stucx	lyffeygenen,
230	last	rys,
48	d°.	sout,
32	d°.	groene ende witte bounties,
16½	d°.	peper,
1648	picols	peper,
1664	d°.	swarte en weynich witte suycker.
45	d°.	Javase toeback,
77	d°.	caneel hout,
22½	d°.	sandelhout,
20	d°.	wasch,
10	d°.	geconfyte gengber,
15	d°.	Javas iser,
50	d°.	pisangh bladen,
25	d°.	buffels ende hartevlees,

4 1/2 picols coniet,
4 1/2 d°. lynsaet,
2 d°. rottecruyt,
37 stucx coebeesten,
58 d°. harten ende bocken,
6500 d°. gansen, enden, hoenderen ende cappoenen,
94500 d°. gedroogde vissen, groot ende cleen,
18800 d°. soute eyeren,
2950 d°. allerhande aerde potten ende gorgeletten,
4250 d°. potten met with calck,
6300 d°. oude clappese,
335000 d°. oude pinangh,
158 d°. potten met clappus oly,
750 d°. rys wannen ende manden,
220 d°. Javase maties,
40 d°. Javase cleeties,
592000 d°. bossen suycker, groot ende cleen,
17800 d°. tamboryn,
6700 d°. ajuin ende loock,
2850 d°. rottangh; voorts allerhande boom ende aertvruchten, als andere cleenigheden.

Daer tegens syn, lopende dese maent, weder van hier uytgeseylt 104 inlantse handel scheepjes ende hebben van hier mede gesleept de naer volgende waren:

7980 rycxd. aen alderhande geschilderde doecken,
467 d°. » comptant,
416 d°. » goutdraet,
82 d°. » out iser,
83 d°. » coper,
12 d°. » groff porceleyn,
17 d°. » rys,
12 d°. » sout,
12 d°. » Chinese kisies,
12 d°. » benjuwyn,

Soo zyn in dese maent hier ter aerde besteet de naer volgende lichamen:

49 Comp^s. dienaren,	Europianen	61
2 burgers, ...		
1 vrous persoon, ..		
9 kinderen, ...		
4 Mardyckeren, ..	Mardyckeren	25
7 vrouwen, ...		
10 kinderen, ...		
4 lyffeygenen		
	tsamen	86 koppen.

Daer tegens syn in gemelte maent hier weder gedoopt uyt de Christenen 38 kinderen, namentlyck:

10 Europiaense kinderen,
28 inlanderen kinderen.

Soo syn hier mede in de Nederlantsche en Portugeese kercke getrout 12 paren, als:

5 Comp^s dienaren,
1 burger,
3 Mardyckeren,
3 lyffeygenen,

Door den E. Joan Ferment, lantdrost ten platten lande, is alhier volgens syn opgenomen rolle bevonden, dat haer op Batavia onder derselver jurisdictie syn onthoudende 1266 Javanen ende Baliers, onder de volgende hare cap^nen ende meesters:

onder den Javaensen cap^n Chittra, onder d'schans Jacatra	384	koppen.
onder den Javaensen cap^n Schilder by de rivier Crocot	401	»
onder den ouden Javaensen cap^n Wangsa onder de poort Utregt	175	»
onder d^os cap^n oude luytenant, als voren	85	»
onder den burger, Jan de Britte, buyten d' poort Diest	188	»
onder d' heer lantdrost, eenige burgers en Chinesen	32	»
tsamen	1266	koppen.

October Anno 1659.

Primo d°. De jachten Maria ende Haes, op gisteren door haer Ed[e] naer Arracan afgedespescheert ende afgedreven zynde, conden doen, vermits de slappe wayende ooste wint, haer reyse niet vervorderen, sulcx van de morgen heel tydigh met het doorbreken van een frisse lantwint andermael onder zeyl gaen ende also omtrent den middach tot buyten 't bereyct des gesichts geraeckten.

2 *d°.* voor middachs, seylt van dese rhede naer Bantam 't Wapen van Batavia om aldaer te voeren 's Comp[s] resident, Fredrick Hendrick Mulder, om als dan van daer weder hier te keren, nevens de advysen van 't gene 't sedert syn, Mulders, afwesen aldaer mochte voorgevallen wesen, raeckende d' E. Comp[e] als andersints.

3 *d°.* naer middach, wiert hier binnen 't casteel als inde stad in de Nederduitse en inlantse kercken boetpredicatie gehouden om op overmorgen door de genade des Heeren aldaer 't sacrament des H. Avontmaels te celebereren.

4 *d°.* op heden syn in de Maleytse kercke aen vier Ternataense getroude vrouwen ende een Battavias dochter, op haer gedane publicque belydenisse, 't sacrament des H. doops bedient ende tot de tafel des Heeren als ledematen derselver aengenomen, 't welck door den bedienaer des woorts, daer toe vanden Eerw. kerckenrade gedeputeert, haer Ed[e] bekent gemaeckt zy, die dan om soo grooten werck onder de blinde heydenen ende voornamentlyck de Mahometse meer ende meer te vorderen ende te betonen, hoe aengenaem sulcx ware, soo hebben zy gem. vier Ternataense vrouluyden, diens mannen meest ten dienst der E. Comp[e] als andersints van haer uyt syn, goet gevonden yder wegen de Comp[e] te begiftigen met 10 rds. aen gelt ende een à twee gemeene geschilderde cleetjes.

5 *d°.* synde Sondach, wiert hier binnen 't casteel ende in de stad in de Duitse kercke des Heeren H. Avontmael gecelebereert ende syn de gemeynte, soo met attestatien als op hare belydenissen, soo uyt d'Europianen als inlanderen, vry een goet getal toegegroeyt; de Heere wil syn segen tot den bouw Syner kercke alhier meer ende meer uytstorten tot Syns naems eere ende veler blinde verlichtinge ende eeuwigen troost.

6 *d°.* Met het boom sluyten schiet uyt de rivier den vendrigh, Pieter Thonisz, met een chaloup ende 3 gontings ende seylt naer de rivier van Baccassi om bast voor de leertouwery aldaer te schellen ende alsdan uyt 't bosch aen de vaertuygen te brengen, synde voor ses dagen geprovideert.

7 *d°.* op de middach, keert weder van Bantam 't fregat, 't Wapen van Batavia, medebrengende een brieff van 's Comp[s] resident, als een van de h[r]. Edwards, agent

voor de Engelse Comp^{e} aldaer; den brief, door 's Comp^{e} resident geschreven in dato 5^{en} deser, bevatte eenlyck, hoe op den 3^{en} deser, daegs naer dat van dese rhede geseylt was, tot Bantam was aengecomen, alwaer verstont, dat den Sulthan ende andre grooten, die uyt vermeyden hadden geweest, als doen daer mede weder ten hooff waren gekeert, waerop aenstonts dan getracht hadde by den Sultan te comen om syn May^{t} de geëyschte pistoolties te overhandigen, dan dat eerst den 5^{en} deser geschiede, doch soo vroeg als by den Sultan sath, die de pistoolties wel bevielen, soo verscheen Kiey Arien mede aldaer, sulcx voor die tyt met den Sultan niet verder kosten spreken ende nae de logie keerde ende 't fregat weder met dit syn schryvens affveerdighden, ende soo besloot.

Den brieff, door den Engelsen agent, d'h^{r} Edwarts, aen haer Ed^{e}, in dato 2^{en} deser maent geschreven, uyt 't Engels in 't Nederlants overgeseth zynde, hielt dese volgende complimenten in:

Recht Honnorable!

Sedert onse laetste tot UE., dewelcke inhielt het verschil tot Jamby, het welcke, synde een onbehaegelycke lyn om aen te trecken, we verby sullen laten gaen, als een voorval, al lange verleden, als mede den 23^{en} *d°*. door Mr Mainstone, daerin gy onsen vorigen beantwoort naer ons contentement, als daerin uytdruckende het gevoelen, dat gy hebt van onse sedige beleeftheyt t' u waerts, hetwelcke sullen trachten te vermeerderen op yder occasie, die sich presenteren sal.

Aengaende M^{r}. Mainstone, die wel spreect van UE. gunste, soo moeten wy dit seggen, dat op syn versoeck om toe te staen syne reyse naer Batavia wy hem dese ongelegentheden hebben voorgestelt, dat, gelyck niets en hadden van onse meesters saken te communiceren handels wyse, ende also niet gerecommandeert tot UEd^{e} honorable, hy daerop als een spion met onse kennisse soude werden aengemerct, hetwelcke soude nadeeligh zyn die goede estime, die gy geliefde van ons te hebben, dewelcke wy tederlycken sullen trachten te behouden; maer hy, voorwendende den ontfanck van een considerable somme gelts, zynde hem schuldigh aldaer, daer benevens het copen van eenige behoeftigheden voor syn huysvrouwe, die verwacht wert, soo en konden wy hem met reden syn cleyn versoeck niet afslaen; by aldien syn comportement vervremt is geweest van het gene wy verwachteden, gelyck gerapporteert wert, dat hy iets anders daer te doen heeft gehadt dan de voorgaende gementioneerde pretensien, soo connen wy maer medelyden hebben met syne dwalingen; de schult sal eenlyck syne zyn ende wy sullen hem voor soodanigh aensien.

Als aengaende de sake van Jamby, wy verhopen, dat nu UE. resident aldaer UE. vermaninge sal hebben ontfangen, soo sullen sy meer gebruyckelyck handelen met d'onse, tot dewelcke wy sullen behoorlyck comportement ende vruntschap aenmanen, hetwelcke altyt sal werden betracht van, myn heer, UE. honorabelheyts rechte vrunden ende dienaers, getekent: John Edwardts, Henry Page.

Des naermiddachs becomen haer Ed[e] mede een brieff van haren resident op Japara, door een Batavias Mardycker met syn gontingh, op heden hier aen gecomen, medegebracht, zynde gedachtekent op Japara den eersten deser maent, van inhoude, als hier sommierlyck volght; eerstelyck, dat aldaer op den verleden maent 't fluytschip, den Oyevaer, daer ter rhede wel was aengecomen, daermede haer Ed[e] letteren hadden ontfangen ende gesien, hoe daerby 1000 picol swarte suycker ende 25 vaten in te souten vlees waren ordonnerende te versorgen ende in te copen en te souten, waervan reets de suycker hadden aenbesteet, maer door gebreck van vaten 't ander noch wat gestaeckt, sulcx versocht hem met den eersten gemelte vaten, nevens een kuyper, als 5 à 6 matroosen, die verstant van slachten ende souten hebben, also dat allemans werck niet was, het insouten, hem mochten toegesonden werden.

Voor den ontfanck van de 2000 Spaense realen souden 't comptoir Japara behoorlyck doen belasten ende bleeff voorts voor 't gesondene dancbaer.

Gemelte fluytschip hadde hy op daechs voor syn schryvens naer Jouanna gesonden om aldaer 15 van de aenbestede, sware ende rede afgebrachte balcken onder in te nemen ende dan voorts met swalpen van 6 à 7 vadem vol te stouwen ende met lief noch met 't jongste deser maent October van daer naer hier af te vaerdigen

Daer wiert op Japara gerucht, dat de gesanten van Jamby, Palembangh ende Lubock gesamentlyck audientie voor den Sousouhounangh hadden gehadt, daer van de oorloch tusschen de Comp[e] ende Palembangh gantsch geen gewach was gemaeckt, welcke legaten den Sousouhounangh wel hadde bevallen ende haer gesecht, soo haer meesters het wel meenden, waeromme in syn lant dan mede geen logie als de Hollanders hielden ende die altyt door een der grooten te laten bewonen; wyders was niet wel tevreden, dat die van Succadana ende Benjermassingh geen homagie quamen doen; onder anderen soude hy mede gesecht hebben, dat niemant van die over zee quamen beter waren dan den capiteyn Moor op Batavia, also alles, dat van noden hadt, daer van conde crygen.

Den Sousounangh hadde twee der goutsmeden, die mede met syn gesanten naer Macassar waren geweest, by hem ontboden ende gevraecht, wat haer van Macassar docht, wat daer al voor eere genoten hadden ende geschencken mede gebracht hadden; daerop gedient hadden, aldaer voor de princen hadden moeten wercken op haer eygen kosten sonder de minste loon, sulcx al 't gene mede gebracht hadden, hadden moeten verteren; oock dat syn May[ts]. gesanten geen groote eere aengedaen waren ende dat den Macassarees niemant mede weder aen den Sousouhounangh gesonden hadden; daerop den Sousounangh soude uyt gevaren hebben ende geseght: jae, Martanata, dit syn van u trouwe diensten, dat ick bespot werde, in plaets ghy my van Macassar soo veel wys gemaect hebt; wat eynde dit nemen sal, vermeynde men wel haest, wanneer de voren gem. gesanten weder uyt de Mataram vertrocken soude wesen, horen soude; den Sousounangh hadde 't oogh, soo gerucht wiert, op 't leven van de drie grootste Pangorans van 't ryck, wanneer alsdan maer dry Pangorans ende grooten van 't geheele ryck meer souden overigh wesen, die hy niet selfs groot gemaect hadde; soo waren op die geruchten d'eerste 3 Pangorans voor 't hoff gecomen,

hebbende haer laten binden, ende lieten seggen, soo de May^{t}. aen haer doot gelegen liet, dat daer toe daer gecomen waren ende sigh onder syn voeten nederwierpen, die haer gelaste te vertrecken ende een derselver uyt de Mataram te gaen wonen belaste, die daerop soude geseght hebben, liever in syn lant, de Mataram, sterven wilde, dan daer buyten gaen wonen, die dan de Mataram op een eylantjen sonder loover off gras heeft doen setten, leggende in de Zuytzee achter Java, daer dan so elendigh syn leven sal moeten eyndigen; de Javanen verclaerden, dat den Sousounangh trilt, wanneer een blat in 't landt ruyscht, laten staen een syner ondersaten met een suite siet komen, soo dat hem syn bloetdorstigh hart geen rust laet.

Andermalen bleeff hy, Michielsen, haer Ed^{e} recommanderende het versochte voor Tommagon Patty te mogen becomen.

De aenbestede 100 sware balcken, door Tommagon Martanatas volck in 't bos te kappen, nam nu syn voortganck, also daer 100 man aen wrochten ende selfs al 50 bomen in 't bosch gevelt hadden sien leggen; verhoopten die met den schynenden maen alle aen 't strant claer souden wesen gebracht om te connen vervoeren.

Door ordre van den Japaersen gouverneur, soo wiert d'Engelse logie rontom met plancken bepaggert ende soude de logie alsdan mede doen repareren, die, vermits lange leegh gestaen had, seer vervallen was.

Tot besluyt versochte andermael, soo haer Ed^{e} eenigh groff beestiael voor de innewaertaense quartieren begeerde versamelt te hebben, tydigh voorweten mocht becomen, als de versorginge van 't vaetwerck, kuyper en slachter, item de voor desen versochte doecken, allerhande schryff tuygh ende ten jongsten favorabel appostille op syn versoeck om eens s' jaers, ten eynde van 't ooste mousson, op te mogen comen; daer mede dan syn schryven, naer gebiedige ende nedrige groete, besloot.

In vergaderinge van India is goet gevonden voor 't eylant Ceylon aen te leggen tot overvoer van de resterende provisien, als andersints, 't jacht den Achillis; item voor de cust van India aen te leggen 't jacht, Sluys, om naer Malacca te seylen ende van daer met 't noorse capitael tot verdelinge der risico naer de cust van India gebruyct te werden.

Soo is in Raden aen den burger, Daniel Suisen. zynde in 't vaderlant getrout ende alhier in Comp^{s} dienst syn hant verloren, toegestaen, buyten betalinge van cost ende transportgelt, vermits onvermogen, na 't patria te laten vertrecken.

8 *d*^{o}. is by haer Ed^{e} goet gevonden 't galjoot, den Appelboom, opstonts een keer na Bantam te laten doen met een cleen, open memoritien aende opperhooffden van 't galjoot Charlois, om op 't sight van gemelte letteren, nevens den Appelboom, van daer op te comen, om alhier gebruyct te werden volgens resolutie, op gisteren g'arresteert.

9 *d*^{o}. Tegens den avont komen d'E. heeren raden, Hartsinck ende Vlamingh, te paert gereden van 't fort Noortwyck ende maken d'Ed^{e} heer generael bekent, hoe op heden s' Comp^{s} fabrycq, doende zynde om de jongste swalustaert in te heyen tot stoppinge vande groote rivier onder Noortwyck, het water so crachtig was opgeswollen, aleer in de gracht, daer langs 't water soude verleyt werden, conde comen, dat over 't werck gevloeyt was; doch, noch geen schot genoech konnende crygen, was een wellingh onder de selve swalustaert ende heypalen gecomen,

die in een ommesien d'eene steene vleugel dede instorten ende 5 à 6 der sluyt palen, als dry vande brugge, in de gront deden springen ende soo aldaer een groote diepte ende schuiringe maeckte; dan gemelte fabrycq, Listingh, hoopte deselve stortinge noch te sullen vervangen ende het werck staende houden.

10 *d°*. 's morgens, met het openen des casteels, ryden d'Ed^{e}. heer Gouverneur Generael ende Raden van India te paert naer 't fort Noortwyck, aen 't werck der verleydinge van de groote rivier, die bevonden noch alles in een stant, als de E. heeren, directeur Hartsinck ende de Vlamingh, op gisteren die gelaten hadden, doch de diepte der schuiringe van de stroom onder de sluytbalcken seer diep, die den fabrycq met paelwerck ende eenige bossen ruychte ende sacken, met aerde als andersints gevult, vermeende te vullen; dan wiert alsdoen by haer Ed^{e}. goetgevonden om geen tyt te verliesen, dat hy, Listingh, opstonts een dam aen de buytenste palen van de te maken brugge soude leggen ende die met de voorgemelte materialen met kracht ende soo spoedigh doenlyck trachten te vullen ende soo de stroom ende 't water van 't werck aff ende na de gegraven nieuwe gracht wysen, dat soo syn voortganck opstonts nam, waerover haer Ed^{e}. weder na de stadt ende 't casteel reden.

In vergaderinge van India op den 7^{en} deser vastgestelt zynde besendinge naer Palembang te doen tot revengie vande moort, door dien vorst in 't aflopen van Comp^{s}. jachten, Jacatra ende de Wachter, over twee jaren verleden begaen, ende daer toe af te steken ende te gebruycken het schip, Orangie, ende de galjots, Posteljon, Charlois, Nachtglas, Appelboom, Molucco, Hammenhiel, Batavia ende de Kreeft, nevens 4 oorloghs chialoupen ende daer nevens 700 oude soldaten.

Soo is op heden by haer Ed^{e} verstaen 't gesach over die expeditie den Commandeur Majoor van der Laen te defereren ende syn E. tot secunde by te voegen den S. Joan Truytman.

11 *d°*. Tegen den middach keert hier weder den vendrich, P^{r}. Thonisz, met de chaloup ende drie gontings vande rivier Bacassi, medebrengende 600 bossen bast van bomen, voor de leerbereydery vande Comp^{e} geschilt, als mede omtrent 200 gave fet stocken tot gebruyck vande champans ende ander vaertuygh der E. Comp^{e}.

12 *d°*. naermiddach, naer de predicatie, ryden haer Ed^{e}. gesamentlyck weder naer 't werck van de rivier omtrent Noortwyck, alwaer den dam gelecht ende het water door d'nieuwe afsnydinge gedwongen te lopen bevonden, sulcx dat werck aldaer nu buyten naerdencken van wechspoelinge bleeff, als eerst door de sware wellinge gevreest wiert.

Op haer Ed^{e}. keer van voorgemelte werck, soo levert den schipper van 't galioot, Charlois, een brief aen haer Ed^{e}., door haren resident op Bantam van den 10^{en} deser geschreven, zynde vande namiddach van daer alhier gebracht in comp^{e} van 't galioot, den Appelboom, van inhoude, hoe op dato syn schryvens aldaer voor Bantam 't galioot, den Appelboom, met haer Ed^{e}. letteren verschenen was, die dan niet hadden willen ophouden, maer in comp^{e} van 't galioot, Charlois, in conformite haer Ed^{e}. ordre, met dit syn schryvens naer Batavia laten keren. Soo was hy, Mulder, den 8^{en} deser by den Sultan geroepen, daer Kiey Arien ende de grooten saten, die hem vraegden, waeromme dat haer volck, met hare waren aen 't eylant Onrust, als aen de

schepen ter rhede Batavia comende om die te vercopen, daer van daen gehouden ende gejaecht wierden, jae, somtyts haer goet aen Onrust van de Chinesen wierden genomen, waerdoor sy beducht bleven, dat den eenen of den anderen Javaen, sulcx niet cunnende verdragen, daer door wel onlusten mochten komen te ontstaen, dat sy niet geerne by dese nieuwe vrede sagen; derhalven den Sultan aen den resident gelasten, derwegen aende Ede heer Gouverneur Generael op Batavia soude schryven om te vernemen, of de Javanen van Bantam nu niet so wel als voor desen hare eetwaren aen de schepen op Onrust ende Battavia mochten vercopen, als voor desen, waer op haer Ede antwoorde, t'syner tyt soude verwachten.

Van den Sousounangh Mataram was op Bantam een brief ende seven paerden tòt schenckagie aen den Sultan gecomen; den brief hielt van beclach wegens eenige praeuwen van de Matarams volcq, by Kiey Arien staende den oorloch genomen ende door syn E. 't volck vervoert ende vercocht, tegens welcke pretentie den Bantammer segt niet te connen doen, also in gemelte tyt diverse praeuwen door die van Damack, Kiey Arien toebehorende, waren afgelopen, 't welck soo bleeff staen' sonder dat daer verder in gehandelt was; wat finael antwoort op haer vertreck stonden te becomen, souden trachten te vernemen.

D'Engelse vrunden hadden 2 dagen verleden groote aenloop van de Chinesen gehad om de betalingh van de peper, aen haer verkocht op de comste van haer schepen: ende, also die noch niet quamen, begeerden voldoeningh; derhalven aen alle die Chinesen behoorlyck obligatie van haer schult hebben gepasseert, daer haer voor alsnoch mede tevreden houden; vorders deden die vrunden altans daer gene negotie, maer saten stil.

Nevens syn schryven op 't galliot, Charlois, was een slaef van den balliu, Ambrosius van der Keer, oversendende, die op een middach met een droncken hooft in de logie gecomen was, seggende, hy na syn meester op Battavia wilde; sulcx hem dan oock opstonts selfs, nevens een van syn slaven, met een cleen praeutien aen boort gebracht heeft ende den schipper in bewaringh gegeven.

Tot besluyt schreef mede, hoe een van de drie man, die by hem op Bantam in de logie lagen, een keer naer Batavia hadden toegestaen te mogen doen, om by haer Ede voor haer drien te versoecken eenige maenden verstreckinge op haer reeckeningh, die sy, soo meenden, wel van noden hadden; ende so syn schryven na groete afbrack ende besloot.

13 *en* 14 *do*. is hier niet sonders gepasseert, dan alleen, dat de soldaten tot de aenstaende tocht wierden gecommandeert ende de provisien, oorlogs ammunitien met den aencleven van dien wierden afgescheept, alsmede 't gene van hier voor Ceylon ende Malacca in den Achillis ende Sluys gescheept moet werden.

15 *do*. wierden hier by haer Ede uyt de hier aenwesende krygsofficieren, die haren dienst tot de tocht naer Palembangh hadden gepresenteert, gecoren tot 13 compn, yder van 80 soldaten, dertien provisionele luytenants ende 13 tot provisionelevendrigs ende 26 provisionele sergeanten, blyvende de corporaels aen de E. van der Laen ende de officieren gerecommandeert uyt de outste ende bequaemste gecommandeerde soldaten uyt te kiesen ende te stellen, soo vele als daer voor de 13 compn sullen vereyst werden.

16 *d°*. In de naernacht comt de Saphier met een hout last van de Moronde hier ter rhede ende des naermiddachs de fluyt, Campen, met een last craelsteen van de Duysent eylanden.

17 *d°*. 'smorgens, comen de 700 soldaten, gecommandeert naer Palembangh, binnen 't casteel, alwaer in 13 comp^n^ werden verdeelt ende door den E. Majoor van Dam de officieren derselver voorgestelt, 't welck soo tydigh gedaen was, 't casteel uyttrocken ende soo voorts door 't selve naer de Waterpoort, alwaer gesamentlyck in 3 champans ende eenige boots, daertoe gereet leggende, traden ende soo naer boort voeren.

Des middaghs wiert door haer Ed^e^ den Gouverneur Generael het affscheyt mael aen de vertreckende hooffden der Palembanghse expeditie gegeven, alwaer die vande hooge regeeringe mede alle byquamen.

Des naermiddaghs comt hier behouden ter rhede seylen 't schip, Henriette Louyse, comende uyt Banda over Amboina, hebbende in Banda ingeladen 386 sockels foelie ende 210 duysent ℔ gesorteerde nooten muschaten, als $3^1/_2$ ℔ gedistileerde oly van noten muscaten, 3 gemene martavanen met geconfyte noten ende 50 dosen met marmuladen van noten, te samen aldaer incoops costende *f* 39763 : 16 : 6. Met gemelte bodem comt mede van Amboina ongetaxeert twaelf cannen nagel oly voor de chirurgyns winckel; met gemelte Louyse becomen haer E. mede schryvens van de respective heeren gouverneurs ende derselver raden wegens den toestant aldaer, waer, Gode loff, gene veranderinge 't sedert haer jongste schryvens in gevallen was; breder by de aparte sommier verbalen van Amboina en Banda onder desen datum can naer gelesen werden.

18 *d°*. 'smorgens, d'E. heer raadt, Pieter Sterthemius, gecommiteerd zynde, om den E. Joan van der Laen voor te stellen ende te authoriseren, vaert met een schepprau, nevens haer Ed^e^ Secretaris, aen boort met de commissie, voor gemelte van der Laen gedepachieert, die door denselven aen 't boort van 't schip Orangie, naer dat het ordinaris sein om d'officieren van de schepen aen boort te roepen gedaen was, publicq gelesen wiert ende also gemelte van der Laen door gemelte E. heer Sterthemius voorgestelt, die, daer naer 't selve verricht was, weder naer lant keerde met d'E. van der Laen, Truytman ende capiteyn Hartmans, also alles, noch tot den treyn gehorende, niet aen boort was ende den lantwint meest verlopen was, sulcx voor morgen vroech niet sullen connen de reyse ondernemen.

Des naermiddachs wiert by haer Ed^e^ goetgevonden en verstaen d'Eerw. predicanten alhier aen te doen seggen ende te recommanderen, eenige weken aen den anderen in hare kerckelicke gebeden den Heere te bidden, dat hem gelieve de krygs macht, door daer Ed^e^ naer Palembangh affgesteken tot revengie van de gruwelycke moort, door die natie over twee jaren verleden int aflopen vande schepen Jaccatra ende de Wachter begaen, met victorie ende overwinningh gelieve te zegenen ende hier weder te laten keren, tot een afschrick van andere, omgelegen Moorse princen ende verheerlicking synes H. naems.

19 *d°*. des avonts ontrent acht uyren licht de vloot onder den commandeur Joan van der Laen, gedestineert naer Palembangh, leggende omtrent een canon schoot

buyten van de rhede afgedreven, haer anckers ende gaen met een slappen lantwint onder seyl; de Heere wil deselve al tsamen voorspoedigh ende behouden geleyden ende met victorie over hare vyanden weder tot ons laten keeren.

20 *d°*. seylt uyt dese rivier in de voornacht 't jachje van den burger ende out capiteyn der burgerie, Joan Trompert, met denselven naer Bantam, waermede haer Ed^e^ een cleen letterken aen haren resident aldaer, in antwoorde van syn jongste schryvens, syn mede sendende, welcker inhout int generale briefboeck onder dato deser geregistreert staet.

21 *d°*. 'smorgens, licht 't jacht, den Achillis, syn anker ende seylt van hier over Malacca naer Ceylon, ingeladen hebbende aen verscheyde vivres, provisien ende andere benodightheden voor dat gouverno een cargasoentie ter monture van *f* 34101 : 10, nevens een cleen briefken, aen den heer van Goens geschreven, als by 't generale briefboeck naer te lesen.

Soo licht mede uyt dese rhede 't jacht, Sluys, syn ancker ende went de steven naer Malacca, ingeladen hebbende voor dat gouverno, soo aen rys, vlees, speck, wyn, boter, provisien, als 43670 gl. aen comptanten, een cargasoentie ten bedrage van *f* 66370 : 14 : —, boven eenige coopmanschappen, daerinne voor Suratta, Persia ende Bengale gescheept.

Gemelte jacht is verder by haer Ed^e^ gedestineert om van Malacca naer de custe van India tot verdeelinge van 't Moorse capitael te seylen gebruyckt te werden.

Met gemelte Sluys syn haer Ed^e^, boven den brief, die aen d'heer gouverneur Jan Thyssen syn schryvende, mede sendende een brief aen d'heer gouverneur Pith op de cust Cormandel ende een do. aen d'heer directeur van den Broeck in Bengalen; wat haer Ed^e^ by hare letteren aen gemelte heeren gouverneurs ende directeur syn ordonnerende, wert by de afschriften derselver, int generale Batavias briefboeck ingeschreven staende, naergelesen.

D'E. heer extraordinary raat van India, Pieter Sterthemius, is op heden in vergaderinge van India op desselfs aenbiedinge toegestaen desen jare naer 't patria te mogen keren, om het commando over deses jaers retour vloot te becleden, aengesien deselve, met God de voorste, in een groot cap^l^ sal bestaen ende niemant tot dato noch voorgecomen zy om desen jare thuys te keren, die soo aensienelycke vloot tot gerustheyt by dese dubieuse tyden souden derven aenbevelen, als andersints breder by 't generale resolutieboeck naer te lesen.

By haer gemelte Ed^e^ is mede verstaen de annuele placcaten tegens 't vertreck der patriase schepen te laten vernieuwen ende alomme, daer 't behoort, te affigeren, namentlyck het placcaet, raeckende den particulieren handel met den aencleven, item 't coopen ende vercopen van gesloten reeckeningen, als mede van 't kost ende transportgelt dergener, die buyten dienst met de schepen comen over te varen, alhier moeten betalen; item van 't overvoeren van slaven ende laestelyck, dat die eenige pretentie op de Comp^e^ in Indien vermeenen te hebben, 't selve voor haer vertreck uyt India sullen bekent maken voor heeren gecommitteerde uyt haer Ed^e^ vergaderinge; ende syn daertoe genomineert d'heeren Dirck Steur ende Pieter Sterthemius.

Soo is by haer gemelte Ed^e^ op 't jongste aenschryven onser heeren principalen mede goet gevonden by open placcaet allen schippers ende hooge scheepsofficieren

te verbieden op pene, daerby vervat, sy gedurende de reyse off daer vorens aen niemanden van 't volck gelt op hare reeckeningh te verstrecken, te lenen off andersints.

Ten jongsten is by haer Ed[e] opt ernstigh aenhouden van Paulus Dircksz, nu jongst over particulieren handel by den achtbaren raet van justitie deses casteels van ampt ende qualiteyt gedeporteert, toegestaen om met d'aenstaende retourvloot naer 't patria te mogen varen, also hier niet wel buyten 's Comp[s] dienst middel sach om syn huyshoudinge voortaen te sustenderen.

22 *en* 23 *d°.* niet noterens gepasseert.

24 *d°.* des naermiddachs brenght den sabandaer, Symonsz, aen d'Ed[e] heer Gouverneur Generael een brief van s'Comp[s] resident op Bantam, gedachtekent op 23 deser ende op heden alhier met een Battavias Mardycker, die met syn vaertuych van daer gecomen is, aengebracht, van inhoude, eerstelyck: hoe den Sultan hem, resident, verscheyden malen hadde doen vragen, of noch geen antwoort van Batavia van haer Ed[e] becomen, waerom dat syn volck nu niet vry aen 't eylant Onrust, als de schepen ter rhede van Batavia vermochten te handelen, waer op gedient hadde, dat haer Ed[e] schryvens met een schip dagelycx te gemoet sach.

Den Sultan, nevens alle de grooten met vrou ende kinderen, stonden in een dach 3 à 4 naer Pontangh te varen om te vissen, waerover Pangoran Madura al voor ses dagen van daer vertrocken was om den toestel aldaer te versorgen.

Daer wiert gerucht, dat den Sultan vande rivier Tanara door 't lant tot in de rivier Ontongh Java een gracht soude willen laten graven; soo hadde op dato syns schryvens mede gesien, hoe op Bantam alle de beddings van 't geschut rontomme de stadt vernieut wierden.

De gesanten van den soon van den Sousounangh waren toegestaen inde stadt van Bantam vry te mogen gaen, daer haer beliefde; sulcx den eersten gesant hem, resident, inde logie van de Comp[e] was comen versoecken, die hem met een paert beschoncken hadde, daer voren hem weder een geschenck in recompense hadde ter hant gestelt; inmiddels hadde denselven met wyn beschoncken ende, iets verheucht wordende, hadde geuyt, hoe daer op Bantam van syn heer gesonden was om restitutie van de Javanen van de oost, door Kiey Arien genomen, wederom te vorderen, als om eenigh gelt van den Sultan te lenen, dat haer rede belooft hadde te sullen geven; soo hadde gemelte gesant mede verhaelt, hoe den Sousounangh alle syn vaertuygen hadde gelast claer te maken om daer mede naer Baly te gaen; ende, wanneer daer niet conden uytrechten, soude gelast hebben om een plaisiertie met de vloot voor by Batavia te seylen, sonder dat iets verder hadde connen vernemen; dan was hem, resident, van den Javaen Bappa gesecht, die seer familiaer by de gesanten is, dat sy daer meest gecomen waren om raet te nemen, hoe men best die van Baly soude mogen aendoen.

Den 19[en] deser waren daer van Jamby twee vaertuygen met een Engelsman (zynde den tweeden, die by hem geweest was, op de reys gestorven) aengecomen, mede brengende voor die vrunden eenige comptanten, daer op Bantam seer om benodight waren, alsoo dit jaer geen secours uyt Engelant becomen hebben.

Vorders, indien die van Bantam vermercten, datter ymant van de Batavische slaven 't hooft hingh om naer Batavia by hare heeren te keren, soo wierden deselve

opstont in de uytterste geberchten gesonden ende van daer naer Lampon ende daer verkocht.

Op 't sluyten syns schryvens was op Bantam van hier aengecomen den vry coopman, Trompert, met syn jacht, nevens den lantdrost, die hem haer Ed[e] letteren hadden overhandight, die dan, geopent ende gelesen hebbende, wel hadde verstaen; ende soude hem na den inhout desselfs reguleren.

Tot besluyt versochte tot verval van de gastos hem weder eenige comptanten mochten toecomen, alsoo de jongste 200 rycksdaelders al omgeseth waren, als mede eenige plancken ende wat spyckers tot repratie vande logie; waer mede naer groete afbrack ende syn schryvens besloot.

In vergaderinge van India is op heden goetgevonden 't schip, 't Hoff van Zelant, van syn vaderlantse last ontlost synde ende nootsaeckelyck sal moeten geballast worden, also niet weten, waer toe dien bodem te gebruycken, denselven voor Banda aen te leggen ende daerinne uyt de schepen met rys, hier ter rhede leggende, te laten schepen 200 à 250 lasten om die, nevens andre provisien, derwaerts te brengen.

25 *d°*. niets voorgevallen.

26 *d°*. Van naermiddach comen hier ter rhede ten anker, de retour van Malacca, de schepen, 't Wapen van Hollant ende Dordrecht, hebbende aldaer ingenomen te samen thien duysent een hondert drie en een quart picol geharpten peper, 1780 picols sappanhout ende 13 stx. besoar steentjes, tsamen ten bedrage van *f* 14211 : 17 : 13.

Met gemelte bodems becomen haer Ed[e] een brief van d'heer gouverneur, Joan Thyssen, ende den raet van Malacca, gedachtekent den 4[en] deser, nevens verscheyde bylagen, als de geslotene negotie ende soldye boecken; den inhout des briefs en 't gene daer aen hoort brengen mede den goeden continuerenden toestant aldaer, als 't gene verders met den nachoda der Chinese joncke van Aymuy, een Moorsch schip, van Bengalen aldaer aengecomen, als een Engels schip, door 's Comp[s] besettinge buyten Aetchin gehouden, voorgevallen was, alles by 't appart sommier verbael van Malacca, onder dato deser gehouden, omstandigh naer te lesen.

Heden, naermiddach, wert bevonden van hier van verscheyde personen ontrent 't getal van 36 stx. lyffeygenen syn wechgelopen ende met vaertuygh gevlucht; ende wert voor seker gesecht, naer Bantam de wil hebben; waerover haer Ed[e] hebben geordonneert, d'selve opstonts met vaertuygh souden na gevaren worden, om te sien of men d'selve noch ergens soude connen achterhalen ende weder becomen; als oock noch opstonts van den avont geschiet zy; ende sullen op morgen, met het openen van den boom, noch eenige Maleyers ende andere daerop uytvaren.

27 *d°*. is niet sonders voorgevallen.

28 *d°*. is in vergaderinge van Rade van India goetgevonden ende toegestaen aen Symon van der Stel, zynde den soon van sal[r] den commandeur, Adriaen van der Stel, met de aenstaende retourvlooth naer 't patria te mogen keeren, also genegen is de studie te vervolgen, met dien verstande, ten aensien een mesties is, syn capitael, hier ter weescamer staende, in India sal verblyven ende voorts het geordonneerde cost ende transport gelt te moeten betalen.

Soo is mede aen den coopman, Gillis Nonnemans, by haer gemelte Ed[e] toegestaen desselfs soontie, zynde ses jaren out, naer 't patria te mogen senden om aldaer by syne vrunden opgetogen ende voorts tot een man gemaeckt te worden, mits daer van, als gebruyckelyck, alhier 't geordonneerde vracht ende costgelt sal hebben te betalen.

29 d°. 's morgens comen den E. lantdrost, Joan Ferment, ende den out cap[n]., Joan Trompert, met syn jacht weder te keren van Bantam ende stellen aen d'Ed[e]. heer Gouverneur Generael ter hant een packet met brieven, van 's Comp[e] resident aldaer aen haer Ed[e] gesonden, 't welck, geopent zynde, is bevonden een brief van gemelte resident aen haer Ed[e] ende een dito van den Engelsen resident aldaer, d'heer Edwarts, aen haer Ed[e], nevens een protest, door d'Engelse op Jamby aen 's Comp[e] opperhooft aldaer gedaen, over eenige voorgevallen onlusten, ingesloten was.

Den brief, door Fredrick Hendrick, resident wegens d'E. Comp[e] op Bantam, gedateert 27[en] deser, bevatte, hoe aldaer 't sedert syn jongste schryvens van den 23[en] deser niet sonders was voorgevallen, als eenelyck, dat den Sultan hem, resident, hadde gevraecht, voor hoeveel het picol buscruyt op Batavia soude connen becomen, dat 't selve by haer Ed[e] op Batavia wilde ondervragen, alsmede versoecken om noch 2 á 3 sack pistoolties te mogen becomen, hoe wel hy, Fredrick, den Sultan hadde gesecht, geen meer pistoolties by de Comp[e] en waren.

Soo waren aldaer den 26[en] deser wedergekeert de vaertuygen, die de Jambyse gesanten hadden geconvoyeert.

Soo bleef voornemens met d'eerste gelegentheyt het paert, door de gesanten van den prince van den Sousounangh Mattaram aen hem op Bantam vereert, na Battavia te senden.

D'Engelse vrunden hadden aen Kiey Arien aldaer versocht om een vaertuygh naer Macassar te mogen senden, dat vermeende geen voortganck soude nemen, voor dat de Sultan soude uyt vermeyen wesen, dat alle dagen stont te geschieden.

Tot besluyt schreeff, hoe d'heer meester Edwarts, agent wegens d'Engelse Comp[e] aldaer, syn E. hadde versocht den ingeslotenen aen haer Ed[e] te willen oversenden, als nu was geschiedende.

Den brieff door gemelte Engelsen agent, geopent ende uyt het Engels int Nederlants overgeseth zynde, is bevonden van den volgenden inhout:

Recht Honnorable!

Wanneer wy jongst UEd[e] hebben bekent gemaeckt van de onnabuirelicke proceduren van uwen resident, de Goyer, ende volck tot Jamby tegens meester Lever ende onse factoren aldaer, soo verhoopten wy van UE. met niet meer geruchten moeyelyck te vallen van die cant aff; maer eenige weynige dagen geleden, tot onse groote verbaestheyt, soo bevinden wy by haer schryvens van den 22[en] September verleden, dat gemelte uwen resident een schipper meester Lever toesont om met hem in ons eygen huys te krackelen, hy selver ende syn seconde korts daerop volgen met omtrent 40 blancke mannen ende 150

swarten met uytgetogen wapenen, brandende lonten, enterende onse logie off packhuys op een hostile wyse, besetten de poort, vallende op ons volck, slaen ende verwonden ons opperhooft, coopluyden ende zeeluyden, alsdoen aen lant, roepende: sla doot, sla doot; ende hadden sonder twyffel vervallen geweest tot een generale moort, hadden niet de inboorlingen en Chinesen, residerende in onse onthoudinge, by tyts tot hare assistentie tusschen beyde gecomen, tot datter ontseth van den Coninck quam; desen niettegenstaende, evenwel soo roofden sy ende plunderden onse logie off packhuys ende dreychden alle .uyren van haer te massacreren, als by de nevensgaende copye van haer protest tegens UEd^e^. resident, etc. UE. kont verstaen; wat wy alsnoch ons van dese proceduiren sullen duncken laten, weten wy niet, zynde onvergelyckelyck, uytgenomen die van Amboina; wy verwachten beyde, recht ende voldoeninge; by aldien de twee natien niet tegen den anderen in oorloge weder en zyn geingajeert, soo en kan ons volck ons geene andere reden geven, als dese, dat meester Thomas Skinner vercocht hadde een partie amber off barnsteen, toebehorende synen broeder Fredrick, aen eenige van U volck aldaer, middelerwyle dat meester Lever in recht was om de middelen off goederen uyt syn handen te vorderen, welcke volgens syne boecken alhier wy bevinden te bedragen 135 catty tegen 14 realen van 8^en^ het catty, bedragende omtrent twee duysent rycxdaelders; welck amber off barnsteen vervoert zynde nae Johoor ende daer de Chinese joncken missende, soo wiert het wederom gevoert naer Jamby ende soude weder op Skinner geschoven geweest hebben door diegene, die het gekoft hadden, soo verre, dat men daerom begon te contesteren, hetwelck meester Lever ter ooren quam ende hy sochte dito by forme van recht te recouvreren, daer toe hy rede genoech hadde ende sy alsoo weynigh om na syn leven te staen; wy twyffelen niet, off UE. honnorable sal gemelte remoer ernstelyck gedachtigh zyn ende sullen exemplare straffe den autheuren desselffs opleggen, dat andere van diergelycke hier naermaels te begaen mogen afgeschrickt werden, bevelende UEd^e^ de besecherminge des Almachtigen; onderstont: verblyven UE. honnorables beminde vrunden ende dienaren, get. John Edwarts, Henry Page; ter syden stont: Bantam $^{13}/_{23}$ Oct. 1659.

De copye protest, door d'opperhooffden der Engelsen op Jamby aen 't opperhooft ende de verdere Comp^e^ dienaren op Jamby schriftelyck in 't Engels gedaen ende in 't Nederlants overgeseth zynde, luyt, soo hier volght:

Naer dien m^r^. Pieter de Goyer, opperhooft van de Duytse gedon off logie in Jambe, ende syn seconde, m^r^. Jonathan Claessen, met omtrent 40 blancke mannen ende 150 slaven off personen, gemelte de Goyer aengaende etc., op den 9^en^ deser maent Augusty op een hostile en moorddadige wyse het honnorable Engelse Oostindische Comp^e^ gedon hebben geëntert, gewapent met lanssen, crissen, rapieren, houwers, musquetten, etc. ende wacht, gehouden voor de poorte off inganck in gemelte Engels gedon, te besetten, op datter geen hulpe off assistentie soude konnen incomen van de inwoonders om haer te versekeren off ontsetten; welcke gemelte poorte ofte ingangh by haer alsoo

verseeckert zynde, soo syn sy in de zale off eetplaetse ingecomen van gemelte Engelse gedon ende souden capn Thomas Lever ende factoren vermoort hebben, by aldien sulcx niet voorgecomen was geweest door de inwoonderen hulpe en assistentie in gemelte gedon; in welck rumoer de Duytsen etc., gemelte Engelse gedon aflopende, soo heeft de honnorable Engelse Compe verloren de waerde van een hondert duysent realen van 8en ofte daer omtrent, behalve de schade, die verscheyde verwonde personen in deselve tumulte noch can aencomen door den gemelten mr. de Goyer, etc., behorende tot gemelte Oost-Indische Comps huys en schip Dragon van Londen, daer over cappiteyn Baddiford commandeert; ende syn wy alle uyren gedreyght om lelick door haer vermoort te werden; evenwel verhopen wy, sy niet een tweede Amboina van dese factory maken sullen; want de inboorlingen deser plaetse, soo veel haer belanght, trachten ons te protecteren; den naesten dach, zynde den 10en deser, gingen wy tot den Sultan ende versochten om recht, als gemelte mr. de Goyer etc. sich niet en wilde aen den Sultan houden, de heeren hoogen justitie ende raet, maer wilde sulcx gerefereert hebben aen den generael op Jaccatra, waertoe gemelte Sultan niet condescenderen wilde, derhalven in ernstigh debat in raeds overlegginge van de premissen; en om te doen blycken onse billycke proceduiren, soo vonden wy het van noden van dese resolutie voor getuygen in te stellen, verclarende, dat wy protesteren ten voorbate van de Engelse Oostindise Compe en dat tegens gemelte mr. Pieter de Goyer etc. en dien het sal mogen aengaen, om haer bespringen vande gemelte Engelse gedon, roverachtelycken brekende in de packhuysen, etc. ende wech voerende tot omtrent de waerde van een hondert duysent realen van 8en, als vermelt, verwondende gemelte Engelse Oostindische Comps dienaers en volck, behorende tot gemelte schip Dragon, trachtende verraderlycken te overvallen en den strot te snyden van alle, die tot de Engelse gedon behoorden, ende die in te nemen, al so barbarsch ende onmenschelyck, als zy tot Amboina deden, alsmede voor alle kosten, schaden, interessen, dewelcke gemelte honnorable Engelse Oostindische Compe hebben moeten dragen of sullen comen te lyden ter oorsaecke van gemelte rumoer, roverye en diefstal, alsmede om gemelte de Goyer te brengen tot behoorlycke straffe, en om sulcx te recouvereren ter tyt en plaetse, daer het behoort; gedateert in Jambe desen 11en Augusty 1659; geteyckent Thomas Leaver, Robert Street, Charles Seller, Foulke Middleton, Nicholaes Baddiford, S. Denys de Brier, W. Aspinall, Josiah Derby.

30 *en* 31 *do*. is alhier niet noterensweerdigh voorgevallen, dan comt op heden hier weder van de Moronge met een last branthout aldaer ingenomen 't jacht, de Zaphier, ten anker.

Staende dese maent October, soo syn hier van de omme gelegen handel plaetsen, voornamentlyck van de cust van Java, aengecomen 202 stucx allerhande inlantse handel vaertuygen; ende hebben 1124 coppen, die op gehadt hebben, hier ter marct gebracht de naervolgende coopmanschappen ende cramerien.

14 stucx slaven ende slavinnen,

220	lasten	rys,
24	d°.	padie,
12	d°.	cadjangh,
72	d°.	sout,
1380	picols	peper,
750	d°.	witte en swarte suycker,
45	d°.	sandelhout,
50	d°.	houtskool,
81	d°.	Javase toeback,
24	d°.	hartevlees,
15	stucx	buffels
75	d°.	koebeesten,
45	d°.	harten en bocken,
5050	d°.	hoenderen en enden,
325	d°.	gansen en cappoenen,
55000	d°.	groote en cleene gedroochde vis,
22000	d°.	soute eyeren,
16600	d°.	oude clappus,
150000	d°.	oude pinangh,
5350	d°.	alderhande aerde potten,
180	d°.	Javase maties,
400	d°.	jaty kistplancken,
300	potten	met s. suycker,
25	d°.	» gesoute visies,
110	d°.	» geconfyte gemgber,
2850	d°.	» with calck,
206	d°.	» clappus oly,
20000	bossen	» tamberinde,
16000	d°.	» loock ende ajuin,
3470	d°.	» rottangh,
275000	d°.	» met groote ende clene cneppel suycker, etc.

Daer tegens zyn in dese maent wederom 120 stuckx der selver navetten van hier om de oost en west van Java vertrocken ende hebben mede gesleept de volgende coopmanschappen, contanten, etc.

9128	rycxd.	aen allerhande doecken,
540	d°.	» comptanten,
568	d°.	» wasch,
137	d°.	» iser,
165	d°.	» arack,
72	d°.	» Spaanse wyn,
60	d°.	» rottangh,
30	d°.	» Hollantse kaes
20	d°.	» sout,

24 rycxd. aen poetsiock,
12 d°. » aen Chinese kisies, als andre clenigheden.

Soo syn alhier mede in gemelte tyt volgens de lyste des dootgravers ter aerde besteet de volgende lichamen van:

32 Comp^s^ dienaren.
1 burger,
1 vrouspersoon,
8 kinderen,

synde 42 Europianen,
2 Mardyckers,
4 vrouwen,
9 kinderen,
5 lyffeygenen,

20 inlanderen, makende tsamen 62 lycken.

Daer tegens soo syn in gemelte maent hier weder geboren ende door de bedieninge des H. Doops de kercke ingelyft geworden, namentlyck:

9 kinderen, van Europiaense ouders,
22 » van inlanderen,
6 bejaerde inlantse vrouspersonen,

37 personen.

Staende dese maent, soo hebben de volgende haer mede door de trou in d'heyligen echt laten bevestigen, als:

...... Comp^s^ dienaren,
...... burgeren,
...... Mardyckeren,
...... lyffeygenen.

Volgens de specifice lyst door den heer Joan Fermant, lantdrost ten platten lande alhier, soo syn bevonden haer alhier althans syn onderhoudende onder de jurisdictie van d'E. Comp^e^ ende hare capiteyns ende m^rs^. de volgende Javanen ende Balyers:

by de schans Jaccatra, onder den Javaen ende cap^n^ Cittra,
by de rivier Crocot, onder haren cap^n^ Schilder,
buyten de poort Uytrecht, onder den oudt Javaens cap^n^ Wangsa ende derselver oudt luytenant,
item buyten de poort Diest, onder den Mardycker burger, Joan de Britte,
item by den E. lantdrost als andre burgers ende Chinesen.

November Anno 1659.

1, 2 *en* 3 *d°*. is hier sonderlinghs noterensweerdigh niet voorgevallen.

4 *d°*. 's middachs wert door den achtbaren raad van justitie deses casteels alhier buyten op 't voorplein des casteels op de publicque rechtplaetse den burger Jan Orangien gegeselt ende eenen Gelitie van der Beeck, getrout met een vryman, daer by gemelten rade van tafel en bedde gescheyden is, mede gegeselt ende gebrantmerckt, staende noch een burger met syn vrou d'executie aan te zien, daertoe by gemelten rade gecondemneert waren, omdat 's Comp^s^ dienaren van de chiampans hebben aengehouden, gedebaucheert ende hetgene zy van de Comp^e^ trouloselicken stoolen, affgekocht ende verbergt ende also dieffies maet gespeelt hebben; derhalven ten exempel van andere int aenstaande gestraft werden.

In vergaderinge van Indien is op heden goetgevonden den zyde, desen jare naer 't patria aff te steken, in den peper te laten belopen, waerby veel ruyms als vracht uyt gewonnen sal werden, also de packen van Bengalen ront vallen ende niet wel te stuwen zyn sonder groote plaetsen tusschen beyde ledigh te blyven, te meer, alsoo hier by ervaringe ondervonden is, dat de zyde, die hier 7/m. tot een preuve onder den peper heeft gelegen ende, daeruyt gehaelt zynde, even soo wel ende goet geconditioneert bevonden is, als wanneer daer onder geleght wierdt.

Is mede goetgevonden uyt de presente Seeuse schippers, die haren verbonden tyt geëxpireert zyn, Daniel de Looper als commanderent schipper op 't schip Prins Willem te stellen, om daer mede naer 't patria te varen.

Ten jongsten is mede by haer gemelte Ed^e^ goetgevonden ende verstaen den m^r^. swaartveger deses casteels, ten aansien een actyff, yverigh man is ende een grooten ommeslagh is waernemende, onder een vyff jarige verplichtinge toe te voegen vyff en tsestigh gulden per maent, van heden ingaande.

5 *d°*. tegens den middach, maeckt d'h^r^ advocaet fiscaal van India, meester Hermanius Clencken, d'Ed^e^ heer Gouverneur Generael bekent, hoe syn E., nevens twee gecommiteerdens uyt den achtbaeren raedt van justitie, als derselver secretaris ende den opper-chirurgyn van 's Comp^s^ hospitael alhier, hadde wesen visiteren het lichaem van een matroos, die van de morgen, willende over de planck op de brugge over 's Comp^s^ buyten gracht naer 's Comp^s^ boom toegaen, affgevallen ende door den stercken stroom in 't water versmoort ende aen de boom doot opgevist was.

6 *d*°. Heden wayende een doorcoelende westelycke wint, soo werde int gesicht van Batavia, ontrent Vader Smits eylant, een cleen schip met de vlagge van boven gesien ten ancker leggen, die door gemelte wint niet opcomen kost; wert vertrout, hetselve d'E. Terhorst met 't gallot Ens van Tymor off anders 't jacht van den vryburger ende vendrigh der burgerye, Thys Pietersz, sal zyn.

7 *d*°. Op den middach comt hier het jacht van den vryburger ende vendrigh, Thys Pietersz, ter rhede seylen, comende van de cust van Borneo, over Succadana, hebbende by de seven maanden uytgeweest, ende brengt van 33 packen allerhande doecken, die mede genomen hadde, alhier 27 derselver weder te rugge, sulcx niet veel op die tocht uytgerecht ofte gehandelt heeft; gemelten bodem is 't gene alhier op gisteren om de oost vernomen en gesien wiert, hebbende alsdoen des morgens, alsoo de wint westelyck woey ende met laveren trachtende de rhede te winnen, met 't jacht op een clip geseylt, waerdoor heel leck tot sinckens toe geworden was, dan hadde anders geen schade geleden.

De gemelte Thys Pietersz, int casteel by d'Ed^e^ Gouverneur Generael comende, stelt syn Ed^e^ een cleen briefken int Maleyts ter hant, door den pangeran Ratou op Sambas aen syn Ed^e^ geschreven.

Des naermiddachs ryden haer Ed^e^ gesamentlyck naer 't fort Noortwyck, aen den dam van de stoppinge der groote rivier, alwaer de aerde dam geopent wiert ende het water over de daer gemaeckte val voor de eerste maal, alsoo 't werck nu voltrocken was, lieten lopen, 't welck seer wel bevonden wiert.

8 *d*°. Des avonts, omtrent acht uyren, comt 't gallot, Ens, met den E. oppercoopman ende commissaris, Hendrick ter Horst, hier ter rhede van Tymor geseylt; ende vervolgens binnen 't casteel by d'Ed^e^ h^r^ Gouverneur Generael, aen wien was overleverende een brieff, nevens de verdre papieren van den ondercoopman, Joseph Margits, hooft over 's Comp^s^ ommeslach op Tymor, in 's Comp^s^ vastigheyt by Coupan, aen haer Ed^e^ gesonden, hebbende aldaer geladen 34 bharen, 520 catty sandalenhout, 13³/₄ picols wasch, 10 picol stael, eenigh out geweer, als timmer- en metselaers gereetschappen, tsamen ten bedrage van *f* 4969 : 15 : 4.

Soo verthoont gemelte Terhorst mede, hoe den Portugees op Solor en Timor sigh volcomen m^r^ van alle 't landt gemaeckt hadde, sulcx onder 's Comp^s^ vastigheyt op Coupan alle 's Comp^s^ geconfedereerde bontgenoten waren geweken ende haer, om tegen den Portugees beschermt te zyn, waren comen vluchten, zynde wel omtrent de 20 duysent zielen, so groot als cleyn, sterck, die door gebreck aen lyfftocht als andersints groot gebreck leden ende veel wegh sterven, sonder dat by de E. Comp^e^ daerinne conden versien werden; hoewel den Portugees aldaer op syne progressen moedigh scheen, soo hadde gemelte Terhorst echter aen de commandeur cap^n^ ende geestelycken op Larentucque, naer dat hare gecommitteerde hadde afgesonden, haer Ed^e^ voorslach om een schorsinge van wapenen ende treves met de Portugesen, die haer op d'eylanden van Solor en Tymor onthielden, ende de Comp^e^ te maken, voorgehouden om met malcanderen te handelen volgens de ter papiere gestelde conditien, haer tot dien eynde ter hant gestelt, daer dan naer gehouden deliberatie ep geantwoort hadden, dat haer met recht 't geheele lant op Timor toequam van over lange jaren, derhalven, soo lange de Comp^e^ haer

de sterckte op Coupan niet in ruymde ende die, nevens den voet van 't geheele lant, verlieten, mét d'selve in geen onderhandelinge conden treeden, als by haren brieff, in antwoorde aen haer Ed^e geschreven, die mede was overleverende, nevens desselffs schrifftelyck rapport ende toehorende papieren, omstandigh int apart sommier verbael van Timor can naergelesen werden, als mede 't gene 's Comp^s hooft, hier voren gemelt, aen haer Ed^e gecarteert heeft.

9 *d°*. synde Sondach, is niet noterens gepasseert.

10 *d°*. Mettet openen der poort deses casteels rydt den Gouverneur Generael ende eenige heeren raden van India te paert buyten naer Noortwyck aen de dam tot verleydinge der groote rivier, om te besichtigen, hoe 't werck aldaer stont, 't welck alles wel bevonden; soo hebben haer Ed^e in 't wederkeren op 's Comp^s molenwerff onder de redout Batenburch de sluys, die eenigen tyt tot lossinge van 't water, dat van de groote rivier door de nieuwe gracht naer de molens quam lopen, laten toemaken om 't water op te dringen ende also de cruytmolen, saegh- en korenmolens weder aen 't gaen te helpen, gelyck 't oock noch des namiddags effect sorteerde ende alle drie aen 't malen quamen.

Tegen den middach comt den licentmeester, Symons, ende stelt d'Gouverneur Generael een brieffjen van 's Comp^s resident op Bantam, Fredrick Hendrick, dato 7^{en} deser ter hant, dat heden morgen alhier met een Mardykers vaertuych, van Bantam gecomen, aengebracht was, welckers schryvens inhoude sommierlyck mede bracht, hoe den Sultan met meest alle de grooten naer Pontangh uyt vermeyden op den 29^{en} der verleden maent was gevaren, doch noch niet wedérgekeert, daer de gesanten van den prince Sousouhounangh Mattaram om afscheyt naer bleven wachten.

Verders, soo hadde d'Engelsen resident, d'h^r Edwarts, gelast aen alle de Engelsen geen gemeenschap off ommegangh met de Nederlanderen op Bantam te houden, veel min admissie tot hare logie te geven, ter tyt ende wyle antwoort van haer Ed^e op derselver jongste schryvens over de clachte van Jamby hadde becomen.

Gemelte Engelschen waren gedurigh by Kiey Arien, daer het seer breet altyt by schenen te hebben; oock was gemelte resident, nevens twee syner suppoosten, naer Pontem gereden, met een present aenden Sultan, bestaande uyt eenige cleeden ende fruyten, ten bedrage, soo voorgeven wiert, van 70 rd^s.; tot wat eynde bleeff hem resident onbekent; dan was op daegs te voren, zynde den 4^{en} deser maent, van daer naer Jamby een vaertuygh by haer afgesteken met een Engelsman, daerin gescheept hadden twee leggers arack ende drie packen cleden; ende waren alsnu doende om een vaertuygh, mede met een Engelsman ende brieven, naer Macassar aff te vaerdigen.

Soo hadde hy, resident, noch malen eens onderstaan Kiey Arien te versoecken, hem uyt krachte van 't jongst gemaecte verdrach de slaven, die was aanwysende ende aldaar naer 't maken van de vrede van Batavia waren comen overlopen, hem die woude doen ter hant stellen, daerop geantwoort hadt, hy soudet haar vragen, off zy genegen waren naar Batavia te gaan, also sy doch daer toe niemant dwingen souden, waarop hy, resident, vraagden aan een der gesanten, die de vreden op Batavia hadde helpen sluyten ende daer present sath, off dat soo bedongen was, waarop sonder te antwoorden gesamentlyck lachten, sulcx hy, resident, met die meermalen gegeven antwoorde vertrock.

Soo was op den 5^{en} en 6^{en} deser hem, resident, bekent gemaeckt, hoe twee vaertuygen met speceryen in de rivier Pontangh van Batavia aangecomen waren, die in een Chinees huys daer ontrent waren opgebracht, ende dat den geschoren Chinesen sabandaer op Bantam mede nagelen tsynen huyse afwoegh, waer nae de vaertuygen een Hollander met een prau hadde gesonden ende op de tweede plaatse was selffs personelyck geweest, maer hadden de vaertuygen niet vernomen, welck inbrengen tot Bantam door harer veelheyt van spruyten alomme buyten kennisse van hem, resident, genoechsaam con geschieden; dan watter van ware en wist niet als uyt geruchten; over sulcx soude alle krachten inspannen om d'een off d'ander t'eeniger tyt te betrappen ende also te onderstaen, hoe den Bantammer sich in die saeck alsdan sal gedragen; dan vertroude hem aan dat articul, als aan alle de andere dede, soude houden, te meer, alsoo op Bantam maar twee Chinesen waren, die speceryen vermochten op te copen volgens 't bevel van den Sultan, die dan ongetwyffelt daer van mede syn aenpart heeft; waermede, naer reverente groete ende wenschinge van heyl, derselver schryven met versoeck van eenige comptanten tot gastos, als provisie van boter, wyn en azyn, met eerster occasie te mogen bedacht werden, besloot.

Tegens den avont comt alhier binnen 't casteel een van 's Comp^{s} matroosen, bescheyden in 's Comp^{s} logie op Bantam, van daer met een expres vaertuygh door 's Comp^{e} resident, Fredrick Hendrick, nevens een brief aen haer Ed^{e}, expresselyck afgevaerdight, die aen syn Ed^{e} den Gouverneur Generael overlevert, welcken geopent zynde, is bevonden gedachtekent van gisteren den 9^{en} deser, waerby is adviserende, hoe hem bericht was geworden naer syn jongste schryven van den 7^{en} deser, hoe den geschoren Chinees, Abdul Wackil, hadde becomen acht picol nagelen ende eenen Abdul Moeses twee picols; soo was door gemelte Abduls op dato syns schryvens noch een vaertuygh met een geschoren Chinees naer Ontongh Java gesonden om daer noch eenige speceryen te halen, die daer door eenige Chinese visschers gebracht ende aen de schepen, voor Batavia leggende, opgecocht waren; soo was mede bericht, dat d'Engelsen aldaer eenige Chinesen hadden beweegt om naer Batavia te varen ende te onderstaan eenige specerien voor haer te copen, die dan in weynigh dagen stonden te vertrecken; ende de plaets, waer de voren gemelte nagelen waren leggende, was hem bekent, maer hadde die niet durven onderstaan van daer te halen, derhalven haer Ed^{e} ordre tot syn naerrichtinge daerop was te gemoet ziende; dan om den Sultan sulcx bekent te maken ende derwegen aen te spreken, diende daer toe met geen ledige handen, maer met een propre schenckagie te comen, waer van 't comptoir aldaar niet versien was; oock beducht bleeff, also den Sultan ongetwyffelt in de speceryen, daer aancomende, syn genot heeft, soo vermeende het oock wellicht niet veel beschieten soude.

De Engelsen, hoewel van penningen ontbloot zynde, so lieten niet te onderstaan de specerien op te copen ende by de verkopers te laten blyven, also dagelycx schepen waren verwachtende; dan geen comende uyt Engelant, soo stont 't schip der Engelsen, op Jamby leggende, over Bantam naer Engelant te zeylen.

Den Engelsen agent, m^{r} Edwards, soude aldaer aen eenige Bantamse grooten gesecht hebben, dat niet wiste, waeromme syn brieff, aen haer Ed^{e} op Batavia wegen

de Jambyse questien geschreven, niet wiert beantwoort; vertroude sulcx by quam, dat de Engelsen met de Hollanderen wederom in oorloge waren; wyders geen materie hebbende, brack aff, naer alvorens vernieut hebbende syn eysch van comptanten ende eenige benodigtheden te mogen voldaen werden, also daerom benodigt was ende den brenger was sendende om met eenen goe maenden van verstreckinge voor hem ende d'andere te versoecken; soo besloot syn schryven.

Des avonts wiert in vergaderinge van India verstaan, alsoo thans hier ter rhede 't gallot, Ens, was leggende, 't selve op morgen naer Bantam een keer te laten doen om daer mede een brieff van haer Ed^e^ aen den Engelsen agent, de heer Joan Edwarts, in antwoorde van syn E. schryven van den 27^en^ der verleden maent, als een briefjen aen haer Ed^e^ agent, tot derselver naerrichtinge in eenige saecken.

11 *d°*. is op 't vertoogh van heeren weesmeesteren, dat de bloetvrunden van sal^r^ D^us^ Backerius seer instantigh by drie distincte brieven, aen haer E. vergaderinge geschreven, hadden versocht om de twee naergelaten kinderen van gemelte Backerius sal^r^ in 't vaderlant te mogen hebben, waerop by haer Ed^e^ is verstaan gemelte twee kinderen desen jare passagie nae 't patria te sullen verlenen.

Is mede verstaan den m^r^. scheepstimmerman deser reede, Jan Hendricksz van Thy, als m^r^ timmerman aen Onrust te leggen, in plaetse van den m^r^. timmerman, Jan Hendricksz Gerstencoorn, die naer 't patria staet te vertrecken.

Ende in plaetse van gemelte Jan van Thy tot m^r^. timmerman op de rhede alhier weder gestelt m^r^. Knecht, althans op Onrust.

12 *d°*. wordt d'Ed^e^ h^r^ Gouverneur Generael door den licentmeester, Symons, het translaet des brieffs, door den burger, Thys Pietersz, van den pangoran van Sambas aen syn Ed^e^ geschreven ende mede gebracht, overhandight ende is bevonden van den volgenden inhoude:

TRANSLAAT BRIEF, *door Pangoran Ratou aen d'Ed^e^. Heer Gouverneur Generael en den Cap^n^ der Maleyers geschreven.*

De groetenisse van Pangoran Ratou aen Cap^n^ Moor ende den Cap^n^ der Maleyers, neffens eenige complimenten; vorders, soo de twee Cap^ns^ my gelieven gunstigh te wesen, ben daertoe van herten seer genegen en wensch tot haer vruntschap te geraken; ten tyde als den Loera, Thys Pietersz, in myn lant quam, hebbe verstaan, dat myn nachoda, genaemt Magat, door de Hollanders is genomen ende binnen Batavia soude zyn; ingevalle de twee Cap^ns^ tot myn genegen zyn, gelieven denselven wederom te senden, neffens myn dienaer, die met Loerha Thys voor stuyrman vertrocken is.

13 *d°*. 's morgens, heel tydigh, seylt van dese rhede naer Bantam 't gallot Ens, mede nemende, boven twee briefies van haer Ed^e^, d'een aen den Engelsen agent, d'heer Joan Edwarts, ende d'andere, nevens 200 Spaense realen tot vervangh vande gastos aldaer, aen s'Comp^s^ resident geschreven, d'eerste in antwoort des brieffs, door gemelte agent wegens 't voorgevallene op Jamby geschreven, ende d'andere aen haren resident, soo in antwoorde van drie syner brieven, als tot derselver gouverno op 't een

ende ander geschreven, welckers inhouden by 't Battavias uytgaende generale brieffboeck, onder dato deser ingeschreven, naer te oogen zyn.

Naer de middach comt daer en tegen hier weder ter reede ten ancker 't fluytschip, den Oyevaer, comende van Japara, alwaer op die cust door 's Comp^s resident, Evert Michielsz, met timmerhout volladen is, als 1812 stucx gesaegde en ongesaegde swalpen van 36 tot 48 voeten, 34 stucx moerbalcken, 50 balcken van 3 vadem, 52 breede kistplancken, ten bedrage van ƒ 6597: 1.

Met gemelten bodem becomen haer Ed^e een brief, nevens verscheyden bylagen, door gemelten resident aen haer Ed^e. geschreven in dato 6^en deser van Japara, waerinne gesloten een brieffjen door de drie Nederlanderen, by den commissaris Bastingh, wanneer nu jongst met het opperhooft Barra van Macassar vertrocken is, gelaten waren, van daer met Maleyts vaertuych over Japara gesonden was, welcken brieff geopent zynde, wiert bevonden eenelick was meldende, hoe aldaer van alle kanten gerucht wiert, dat de Hollanderen 't ryck van Macassar aanstaande jaer den oorlogh souden aandoen, waarover aldaar groote tegenweer ende oorloghs preparatien gemaeckt wierden, als by 't sommier verbaal van Macassar onder dato omstandigh can naer gelesen werden.

Den brieff van 's Comp^s opperhooft, hiervoren gemelt, bracht mede, hoe op den 13^en October jongstleden, op 't ernstigh aanhouden van Tommagon Patty, een cleen brieffjen aen haer Ed^e hadde geschreven, daerby was voordragende, hoe gemelten Tommagon syn E. hadde bekent gemaeckt, dat genegen was met een syner vaertuygen, daer nachoda op was Loera Naya, 500 picol witte suyker ende andere eetwaren naer Battavia aff te senden, die dan versochte, dat haer Ed^e, op Battavia gecomen zynde, marctgangs den selven nachoda geliefden aff te nemen ende met het procedido van 't selve tot hem weder te laten keeren, alsoo ten hoochsten om gelt verlegen was om den Sousounangh te betalen, also nergens geenige penningen wiste ter leen te becomen, derhalven nu syn waren sont om tot gelt gemaeckt te worden om synen heer eenighsints te mogen voldoen; dat dan gemelte Patty niet hadde connen weygeren, derhalven versochte haer Ed^e syn doen niet qualyck gelieffden te nemen ende, mogelyck zynde, dien heer daar mede te accomoderen.

Vorders, soo hadde in 't fluytschip, den Oyevaer, daer syn schryvens altans mede oversont, doen schepen, namentlyck op Jouanna 34 moerbalcken ende op Rambangh 1812 stucx gesaegde ende ongesaegde swalpen; ende bleven aldaar noch wel 1000 stucx leggen, als 30 stucx goede schone, dicke en rechte moerbalcken van 8, 9 ende 10 vadems langh ende 18, 19, 20 duymen in 't viercant, den Tommagon Martanata, als voor desen geschreven, aenbesteet, die dan in 't ruym ende niet op den overloop conde geberght werden; ende lagen rede noch wel 30 gelycke balcken in 't bosch afgecapt, daer mede doende waren om aff ende aan strant te brengen; oock lagen op Jouanna ende Japara noch wel 350 corte, dicke balcken van 5 vadem, nevens partye cromhout, waer toe noch wel een goeden bodem, om d'selve al tsamen wech te slepen, vereyscht wiert ende, soo 't haer Ed^e gelieffden, noch staande dit jaer te gemoet bleeff sien, hebbende gemelten Oyevaer voorts op Japara met eenige riemen als pieckstocken ende voorts 150 korven swarte suyker syn last gegeven ende daer

mede herwaerts afgevaerdigt, kostende aldaer gesamentlyck incoops *f* 6597 : 15, welcke houtwercken woude verhopen, haer Ed^{e} wel gevallen souden.

Aengaande de strantheeren, bleven noch al in den Mattaram, sonder eenige tydinge van affcomen, dat veele grootelycx doet verwonderen, also daer gants niet te doen hebben; den Sousounangh bleeff voornemens de muer van 5 vademen hooch ende twee dick, om syn hoff gelegen, noch met gelycken muer te doen omhalen ende daer boven een borstweringh op te maecken, daartoe veel materialen vereyscht wierden, ende dagelicx over raetslaechden.

By twee dwers kyckers, door hem, resident, aen 't hoff opgesonden, affgecomen zynde, was voor seker bericht, dat de gesanten van Jamby ende Palembangh maar twee malen hadden ter audientie geweest, alwaer by den Palembanger het minste geen gewach gemackt was vanden oorlogh, tusschen haer ende d'E. Comp^{e} ontstaan; 't scheen, off den Sousounangh het qualyck genomen hadt, dat sonder schryvens van hare heeren gecomen waren; daerop sy souden gedient hebben, dat maer quamen om homagie te doen ende te horen, wat haer vande Sousounangh soude gelast werden; soo waren oock sonder brieven weder affgecomen ende waren yder met een corgie slechte gobars van 3 à 4 realen 't p^{s}. voor hare heeren van den Sousounangh vereert geworden, sonder meer; dan de gesanten waren, als die van Jamby door den Japaersen gouverneur ende den Palembanger door den Damacksen gouverneur, met verscheyde dingen beschoncken, ten insichte om 't gene van haer E. mede namen, te beter mochte gebenificeert ende omgeset werden; ende waren die van Palimbangh met 7 vaertuygen rede van Damack vertrocken ende stonden die van Jamby van daer in een dach off twee te volgen; den gouverneur Martanata scheen van den Sousounangh boven anderen ten hooff gecarresseert te werden, daerover vele vresen, dat hem 't selve wel qualyck op breecken mocht, als zynde soo wel de gewoonte des Sousounanghs, waervan dagelycx exempelen genoech sagen, dan den tyt soude het openbaren; ondertusschen hadde hy, Gouverneur, ordre gegeven, dat men op Japara alle weecken den tournoydach soude onderhouden, als gebruyckelyck is, wanneer aff was, dat eenigsins de gemeente wat hadde verquict; dan stonden deselve, nevens alle zeeplaetsen, over een maent naer haer lopende feest weder te verswaren, wanneer den nieuwen eysch van $^{7}/_{4}$ rs. voor den gemenen man ende die plantagie hebben $^{9}/_{4}$ ende die met vaertuygen haer kost winnen 3 rs. opbrengen mosten, dat haer veel al seer swaer sal vallen ende bedroeft maeckt.

In den Mattaram was men nergens anders om bekommert, als om middelen om gelt voor den Sousounangh te versamelen; want de May^{t} soude gesecht hebben, niet en was als die van Maccassar, die gelt van anderen versocht totten oorlogh tegens de Hollanders ende Balyers, maar alleen een oprecht gehoorsaem hert van syn ondersaten begeerden, dat dan genoech was.

Den Resident hadde aende gesanten van Jamby passe verleent, als aen den Damacksen gouverneur syn vaertuygen, die naer Jamby ende Malacca sont met 's Conincx waren, om die daer te vercopen, om also by ontmoetinge van eenige Comp^{s} schepen ofte vaertuygen in geen ongelegentheyt te vervallen, als op verleden jaer de Japaerse jonck voor Palembangh was toegecomen; sulcx de nachodas selffs

nu niet sonder bewys wilden affsteecken, dat dan vertroude, haer Ed^e voor wel gedaen souden houden.

Met een Maleyts vaertuych was hem, Michielsz, den ingeslooten brieff, van 's $Comp^s$ volck op Macassar aen haer Ed^e geschreven, toegebracht, die dan nu mede over sont; aldaer op Japara wiert sterck gerucht, dat de gerebelleerde Coningen van Mandaer (uytgenomen eenen alleen) waren afgecomen, met presentatie 't hooft in den schoot te leggen ende haer weder onder de Maccassaerse opperheerschappy te stellen, so wanneer dien vorst, in plaetse van Craingh Catappa, eenen anderen heer over haer wilden stellen, als vertroude, haer Ed^e breder in 't gemelte schryvens soude comen te vernemen.

Vorders bleeff de ordre van haer Ed^e om aldaer vlees te souten, als levende beesten voor d'oosterse gouvernos op te copen, nevens de g'eyschte vaten, etc. als eenige commiters, petolen, tapeserassen ende eenige vaderlantse provisien dagelycx te gemoet sien; ten jongsten schryft, also de Chinesen aldaer veel gelt op swarte suyckeren hadden uytgeseth om met het eynde van 't mousson naer herwaerts te voeren, soo hadde haer Ed^{les} eysch van 1000 p^l. swarte suycker niet cunnen voldoen.

Soo was mede de Japaarse gesloten soldy boeckies oversendende, waer mede naer groete affbrack ende syn schryven besloot ende dachtekende, als voren geseght zy.

14. *en* 15 *d°*. niet sonderlings om ten papier te brengen voorgevallen dan eenelyck, dat hier, vermits 't eynde van 't ooste mousson, dagelycx verscheyde burgeren ende ingesetenen, Chinesen ende andere, hare joncken, soo van Javas oostcust, als andersints hier om ende aen ter rhede met allerhande last aencomen, soo is by haer Ed^e mede goetgevonden 't schip, Hoff van Zeelant, Japara en passant te laten aendoen om aldaer het geëyste timmerhout voor Banda, dat daer in voorraet legt, mede te nemen.

16 *d°*. laet in den avont comt den schipper en boeckhouder van 't jachje, Cleen Battavia, binnen 't casteel by d'Ed. heer Gouverneur Generael, die syn Ed^e bekent maken, hoe van de bhare van Aetchin met schryvens van haer Ed^e commissarissen aen die croon waren affgevaerdight naer Malacca aen d'E. heer gouverneur Jan Thyssen, die haer weder naer Batavia te seylen geordonneert hadde om haer Ed^e een packet met papieren te overhandigen, als met eenen overleverde, hebbende het jacht een groot stuck buyten de rhede, vermits contrarie wint, voor ancker laten leggen ende van daer 't met de schuyt hier aengebracht.

Waerop door syn gemelte Ed^e vergaderinge van rade van India beleyt ende gemelte papieren geopent ende gelesen zynde, wiert bevonden, haer Ed^e daer by bekent gemaect wiert, hoe hare expresse affgesondene aen 't Aetchinse hoff met die croone soo verre waren gecomen, dat eyndelyck op haer Ed^e approbatie de verschillen alsnu tusschen d'E. $Comp^e$ ende die croon volcomentlyck waren afgedaen ende by de May^t ondertekent, op sodanigen voet, als de schriftelycke wedersytse getekende vrede poincten medebrachten, die dan, als 't gene verder aen dat hoff voorgevallen was, by 't apart sommier verbael van Malacca ende Aetchin onder desen datum largo can naergelesen werden.

17 *d°*. des naermiddachs, laet hier ter rhede het ancker vallen 't jachje, Cleen Batavia, comende van de bhare van Aetchin over Malacca, eenlyck medebrengende

schryvens ende eenige bylagen van haer E. expresse afgevaerdighdens tot 't besluyten van een nieuwe vrede met de croone Aetchin aen den E. heer gouverneur Joan Thyssen op Malacca, als hier voren op gisteren, wanneer den schipper met de schuyt vooruytgecomen is, aengehaelt staet.

Met het vallen van den avont laet hier mede ter rede 't anker vallen 't bootie, Ens, comende de retour van Bantam, van daer medebrengende een briefien aen haer Ed[e] van haren resident aldaer, Fredrick Hendrick, gedachtekent Bantam, den 15[en] deser maent, ten principalen van naervolgende inhoude.

Eerstelyck, dat op den 14[en] deser courant 't galiot, Ens, voor Bantam met haer Ed[e] letteren, nevens 200 rs. in spetie, was aangecomen ende haer Ed[e] ingesloten letteren aen d'heer Edwarts, der Engelsen agent aldaer, overhandigt, die reverentelyck hadde versocht, dat haer Ed[e] hem geliefden te excuseren, dat nu, vermits syne indispositie, niet conde haer Ed[e] van antwoorde dienen, dat voornemens bleeff met de eerste gelegentheyt te voldoen.

Op den 9[en] deser maent hadde hy, resident, aldaer in de logie in versekeringe genomen een Chinees, genaemt Onsoeke, ende 3 moren, genaemt Soemos, Iebrahim ende Foeckier, zynde ingeseten van Batavia, die aldaer sonder passe met een vaertuych van hier waren aengecomen ende, soo bericht wiert, souden de 8 picol nagelen, by Abdul Wacky ontfangen, met 't selve vaertuych in Pontem aengebracht syn, doch hadde door ordre van Kiey Arien op den 12[en] verleden die moeten ontslaen ende haers weegs laten gaen, also hy, Kiey, liet weten, hy, resident, voortaan hem soude hebben te wachten zulcx meer te doen, also hy niet verstont, dat de Hollanders aldaer soodanigen macht soude hebben off gebruycken, welcke moren naer hare ontslaginge noyt omtrent de logie meer vernomen waren; eenen Chanus, broeder van een der mooren, was aldaer den 11[en] aengecomen, medebrengende een pas van Battavia, die hy seyde, dat syn broeder op syn vertreck van Batavia vergeten hadde mede te nemen; den gemelten Chinees wiert opstonts naer de ontslakinge by Kiey Arien naer Pontangh gevoert ende was aldaer noch niet wedergekeert; wanneer de moren van daer weder naer Batavia souden keeren, soo souden 't selve op hare passen, tot naerrichtinge van den sabandaer alhier, aentekenen.

Dat de reeckening van consumptie niet hadde overgesonden, was oorsake, dat niet hadde geweten haer Ed[e] deselve begeerden te hebben; over sulcx soude die gereet maken ende met d'eerste occasie oversenden; wyders waren haer Ed[e] hem recommanderende geen onkosten aen de logie te doen, dat naergecomen wiert; dan, indien daer in een hantbreet plaets drooch soude hebben om te wonen, moste het adappe dack vernieut werden.

Den 13[en] verleden waren aldaer van Batavia op nieus weder vier wechgelopen slaven aengecomen ende, soo gerucht wiert, souden 's Comp[s] lyffeygenen zyn, dan dewyle Kiey Arien, als gesegt, op Pontam was, cost daernaer niet vernemen, veel min onderstaan om overleveringe derselver om te sien, wat voor antwoort becomen zoude, dat dan so lange tot Kiey Arien weder thuys quam, soude moeten aanstaan.

De gesanten van den Sousounangh hadden affscheyt becomen om te vertrecken ende waren wegens de genomene vaertuygen ende volck van den Sousounangh over een

gecomen, dat Kiey Arien 500 r[s]. contant, gelyck geschiet ware, ende d'andre 500 r[s]. daernaer soude betalen; gemelte gesanten hadde hy mede een pas verleent om over Battavia naer de Mattaram te keren; wat wyders tusschen haer ende den Sultan was verhandelt, hadde niet connen vernemen, also den Sultan noch uyt vermeyen was, waer mede syn schryvens naer groete affbrack.

In vergaderinge van rade van India is goetgevonden op morgen het galliot, Ens, met 's Comp[s]. sabandaer ende een chialoup met den vendrich, Pieter Thonissen, naer Cerebon te laten seylen, op het schryvens van de sabandaers aldaer, dat zy een vaertuych met 24 lyffeygenen, daeronder 4 à 5 vrou luyden, souden aengehouden hebben, also die al tsamen Battaviasche lyffeygenen ende wechgelopene waren, om te sien d'selve, nevens het vrous persoon, die daertoe verleyt heeft, weder te mogen becomen; ende tot dien eynde gemelte sabandaers met een vereeringe van 250 à 300 realen te begifftigen, met dien verstande, dat deselve schenckagie tot laste der eygenaeren van de lyffeygenen, soo die weder becomen werden, sal gedragen werden.

Soo is mede goetgevonden 't schip, Henriette Louysa, voor Amboinas gouvernement, item de Tortelduyff voor 't Molucse gouverno aen te leggen.

Ten jongsten is mede verstaen 't fluytschip, de Oyevaer, van syn inhebbent hout, soo spoedigh mogelyck, te ontlossen om alsdan noch een keer naer Javas oostcust te doen om van daer de sware, gereetleggende houtwercken te halen ende herwaerts te brengen.

18 *d*[o]. Tegens den avont, met het doorblasen van de lantwint, licht uyt dese rhede het anker 't galloth, Ens, ende een chaloup met den sabandaer, Symon Symons, ende den vendrigh, Pieter Thonisz., wendende de steven naer Cerebon om van daer herwaerts te halen sodanige lyffeygenen, als de twee sabandaers van daer schryven, met twee vaertuyghies aldaer van Batavia comen vluchten, aengehouden hebben tot haer Ed[e] naerder ordre, waervan op gisteren gewach gemaeckt hebben, nevens 300 r[s] aen schenckagie voor gemelte sabandaers, als andersins, te dienen.

19 *d*[o]. comt de heer ontfanger by d'Ed[e] heer generael ende brengt een brief van 's Comp[s] resident, Evert Michielsen, aen haer Ed[e] van Japara geschreven mede, zynde alhier heden door de dienaren ende 't vaertuych van Tommagon Patty aengebracht, welcken brieff gedachtekent is Japara den 13[en] October, eenlyck dienende, dat Tommagon die letteren van hem, resident, aen haer Ed[e] versocht heeft, op dat haer gelieffde syn nevens sendende suyckeren als andere eetwaren van syn volck marctgangs voor de Comp[e] af te nemen, als onder dato 13 deser, waer de copie, onder de Japaerse papieren alsdoen becomen, verhandelt is, naer te lesen.

20 *d*[o]. 's morgens, licht 't schip, Hoff van Zeelant, syn anker uyt dese rhede ende seylt naer Banda over Japara om van daer partye houtwercken, voor die provintie gevordert ende by haer Ed[e] geordonneert om daer voldoen te werden, in te nemen ende derwaerts te voeren, boven 't gene alhier soo aen rys, bestaende in 250 lasten, thien duysent realen in comptanten, als verscheyde geschilderde ende witte doecken ende alderhande provisien ende benodigtheden, dat ingescheept zyn, ten bedrage van *f* 83790:16:14; wat haer Ed[e] by hare brieven aen den heer gouverneur Weyns in Banda ende 's Comp[s] Japaersen resident syn adviserende ende ordonnerende,

wert onder dato deser in 't generale Batavias brieffboeck, daer sy ingeschreven syn, naergelesen.

21 *d°*. des naermiddags, laet hier ter rhede 't anker vallen 't gallot, Zuylen, comende recht door van Paleacatte, binnen door, sonder ergens aengeweest te hebben, medebrengende 234 packen alderhande geschilderde doucken, soo voor 't patria, Japan, als Batavia, aldaer gesamentlyck incoops costende een somme van *f* 95138:16:5.

Wat gemelte heer gouverneur by syne letteren, daer nevens aen haer Ed[e] geschreven, zyn meldende, wert in 't apart sommier verbael van de cust onder desen datum gevonden.

In vergaderinge van India is op heden gearresteert op Donderdach aenstaende, synde den 27[en] deser, 's Comp[s] corenmolen aen de meestbiedende te verpachten, aen te vangen met primo December aenstaende, onder soodanige voorwaerden, als by de conditien, daervan gemaect, ende in 't generale resolutieboeck staet, naergelesen kan werden.

22 *d°*. Tegens den middach comt hier ter rhede seylen 't jachie van den burger, Jan Troet, comende uyt Amboina over de Javase cust, ende brengt van d'heer gouverneur Hustaert een brieffien aen haer Ed[e] mede van den 16[en] Juny passato, welckers copie rede lange voor dato hier aengelant is ende desselfs sommier inhoude in de verbalen van die provintie al geinsereert.

23 *en* 24 *d°*. is niet voorgevallen dan des naermiddags scheent off weste mousson met swaren regen ende donder sich woude instellen.

25 *d°*. Tegen den middach comt hier ter rhede ende laet daer het anker druypen 't gallot, Terboude, op 13[en] des verleden maents van Paleacatte geseylt over Tegenepatnam, hebbende op Paleacatte ingeladen aen eenige geschilderde doucken, als witte d[os], 174 stucx packen, daeronder 59 packen ongetaxeert, also op de factura van Zuylen, die deselve niet conde innemen, voor dato zyn gebracht; sulcx 116 packen ten bedrage van *f* 27579:4:8. Item 49 stucx packen ende 1744 ℔ gesuyverden salpeter, door de opperhooffden van Tegenepatnam daer ingescheept, ten bedrage van *f* 12091:6:11, makende tsamen 165 packen à *f* 39670:10:3.

Met gemelte Terboude becomen haer Ed[e] twee briefies van de heer gouverneur Lourens Pith, dato 12 ende 13[en] October, item een briefien van de opperhoofiden van 't comptoir Tegenepatnam, in dato 21[en] October, welckers inhoude by 't sommier Cormandels verbael onder dato deser can naergelesen werden.

In vergaderinge van India is g'arresteert d'heer gouverneur, Hustaert, met 't schip Hendriette Louyse te ordonneren gemelten bodem weder van daer voor den eersten bodem herwaerts te senden om tot Goas besettinge noch, des nodigh, te connen gebruyckt worden.

26 *d°*. 's morgens, laet hier eyndelyck behouden ter rheede het ancker vallen 't jacht, de Mars, comende van Paleacatte over Masulipatnam ende Malacca, hebbende op Paleacatte voor Batavia ingeladen 404 packen diverse sorteringen cleden, 93290 ℔ salpeter, 17 packen rochgevellen, te samen daer incoops comende te kosten *f* 151914:2:13, ende 't gene daerinne voor Batavia op Masulipatnam gescheept is, bestaet in 134 packen cleden, ten bedrage van *f* 24072:2:14.

Item 't gene door d'heer gouverneur, Joan Thysz, op Malacca daerinne voor Batavia doen schepen is, bestaet in 219½ picol chappanhout ende 547 picols, 77 cattys suiveren peper, als 260 stucx beschadighde musquets ende 16 vuirroers, tsamen ten bedrage van ƒ 10320 : 14 : 9.

Met gemelte bodem becomen haer Ede schryvens van de heer gouverneur Pith ende den raedt uyt Paleacatte, item van de opperhoofden van Masulipatam, item van d'heer Rykcloff van Goens, over de cust geschreven, als mede van de opperhoofden van Jaffenepatam, ende laestelyck van d'E. heer gouverneur, Joan Thysz, ende den raad van Malacca, alle welckers inhouden onder dato deser in de aparte sommier verbalen van Chormandel, Ceylon ende Malacca naer te lesen zyn.

Met gemelte Mars becomen haer Ede mede een briefien vande E. van der Laen ende Truytman, gedateert 4en deser, seylende over de droochte ende naer binnen de Palembanghse revier, waer eerst op dien dach, naer 17 dagen stribbelings, met de vloot aengecomen waren, de schepen ende 't volck der besettinge wel hadden bevonden, doch uyt d'opperhoofden, also daer niet voorgevallen was, het minste van 's vyants constitutie hadden connen vernemen; dan hadden zy, besetters, eenige vaertuychjes met allerhande leefftochten becomen, daer 't volck meest van ontvlucht was; ende also sy haer op haer schryvens vaerdigh vonden om naer boven te seylen met de geheele macht om haer commissie te volvoeren, soo waren Godt der heyrscharen biddende, by 's Compe wapenen doch genadelyck aldaer met victorie geliefde te segenen; ende alsoo sy 't Seepaert daer alle uyren om naer Batavia te seylen waren wachtende, soo hadde goetgevonden 't gene verhaelt is, haer Ede te beclachtigen; ende braken aff.

Des naermiddachs wiert in de vergadersaal van de hooge regeringe van India alhier by openbare verhoginge aende meestbiedende, die daertoe, als de gequalificeerste door een ondercoopman ende d'andere door den bode ende 't becken, genodight waren, vercocht de boecken, by zalr d'E. heer Adriaen van Aelinonde, in syn leven raadt ordinaris van India, naergelaten; dan wierden de principaelste, door dien niet wel het costende in 't patria conde halen, opgehouden ende onvercocht gelaten.

27 *do*. Tegen den middach wiert ten huyse van Bingam, capn der Chinesen, door d'heer directeur generael, Carel Hartzinck, ende d'heer ordinaris raad, Arnold de Vlamingh van Oudtshoorn, ten overstaan van d'E. heeren ontfanger, bailliuw ende lantdrost, als gecommitteerde heeren Schepenen, opgehangen den pacht van 't gemael van 't coorn met 's Compe molen; ende wiert by openbaren afslach gemynt by den burger, Robbert Silliart, voor den tyt van 13 maenden, primo December aenvanck nemende, tot 225 rycxd. 's maents, makende 8100 gulden in 't jaer, op sodanige conditien, als by 't generale resolutieboeck onder 31en deser can naergelesen werden, zynde acht duysent een hondert gulden 's jaers.

28 *do*. is in vergaderinge van India goetgevonden ende vastgestelt den equipagie meester te ordonneren 't jacht, de Mars, alhier voor gisteren van de cust aengecomen, spoedigh claer te laten maken om voor 't vaderlant geballast te werden, tsy om by langer tardance van 't jacht, 't Zeepaert, dat naer Jamby om peper is, alsdan voor d'eerste besendinge, in plaetse van gemelte jacht, te connen dienen ende

andersints voor een der twee jongst te senden bodems gebruyckt te werden, om redenen, by 't resolutieboeck breder g'extendeert.

29 *d°*. niet noterens voorgevallen, dan blyven hier beducht, also geen schepen van genige quartieren en vernemen, dat d'selve, voornamentlyck die van de oost moeten comen, wellicht door stilten moeten belopen zyn.

30 *d°*. naer de middach comt d'heer ontfanger generael, Joan Croon, ende brengt syn Ed^e^ een cleen briefken van haren resident op Bantam, per 't vaertuych van den burger, Jaques Caron, geschreven ende op heden hier aengecomen, zynde gedateert op gisteren den 29ten deser, waerby schryft, hoe aldaer naer desselfs jongste schryvens niet sonderlings gepasseert was, dan dat m^r^ Mensten, Engels coopman, met 50 packen doucken met een Javaens vaertuych naer Macassar den 17^en^ jonghstleden was geseylt; soo was daer op den 26^en^ deser den Sultan weder gekeert, nevens desselfs grooten, waerover hem den 28^en^ daeraen by Kiey Arien vervoecht hadde ende syn E. voorgehouden, hoe aldaer weder 10 stucx wechgelopen slaven van Batavia waren aengecomen, die versochte, dat hem volgens de gemaeckte vrede poincten weder mochten overhandight werden om aen hare m^rs^ op Batavia weder gegeven te werden; daerop gedient hadde, syn E. most eerst met Pangoran Madura spreken; oock datter mede van haer volck op Batavia waren gelopen ende by een cap^n^ der Javanen haer onthielden, dan soude my op morgen antwoort geven, waerop hy, Kiey Arien, hem, resident, vraechde, wat nieus van Palembang hadde; antwoorde, niets verstaen hadde; soo vervolghde hy, Kiey, of hy van de Engelse niet gehoort hadde, datter op Jamby een Engelse baren aengecomen was, die op Bantam, nevens het ander, aldaer leggende Engels schip, alle uiren verwacht wiert; wyders, dat de Palembangers twee schepen van de Comp^e^ weder hadden becomen ende daernevens vier hondert man ter neder gehouwen, welcke tydinge hem, resident, daer meer was voorgecomen, hoe wel vast stelde, dat by haer selfs uytgestroyt wiert.

Vorders hadde hy, Kiey Arien, geseght, hoe 't scheen, 't by dese vrede met Batavia ende Bantam soo niet toegongh, als het voor desen plachte te doen, wanneer de Sultan by verscheyde occasien ende verscheyde personen besocht ende begroet wiert, dat nu niet geschiede, ende d'Comp^e^ althans door den Sultan veel meer gegeven ende toegestaen wiert, als voor desen; oock, dat nu geen huys off logie huiren betaelde; daerop hy, resident, eenighlyck gedient hadde, niet wiste, wat voor desen ware geschiet, maer vertroude, dat den Gouverneur Generael althans niet welvernoecht was, vermits by haer ter nauwer noot qualyck een der artyckelen van de nieuwe, soo solemnele besloote vrede en wiert naergecomen of voldaen; waerop, also 't laet wiert, hem, resident, seyde, dat op morgen soude weder comen.

Nevens gemelte schryvens, so was den resident oversendende een specificatie van de gastos, t'syner aenwesen op Bantam, soo voor de logie, als gaende, comende ende passerende schepen gedaen; tot besluyt versochte, dat toch met wat wyn, boter ende asyn mochte bedacht werden.

Lopende dese maent November, soo syn alhier van verscheyde omgelegen handel plaetsen, doch voornamentlyck van Javas cust, toegecomen 86 stucx alderhande inlantse navetten, daeronder 28 alleen van Bantam, zynde gesamentlyck gemant

geweest met 512 koppen; ende hebben de volgende waren aen de marct gebracht, namentlyck:

2	stucx	slavinnen,
94	lasten	rys,
21	d°.	pady,
20	d°.	sout,
1	d°.	cadjangh,
1427	picols	peper,
250	d°.	swarte suycker,
20	d°.	gedroocht hartevlees,
100	d°.	Javase toeback,
2	d°.	anys zaad,
56	stucx	koebeesten,
30	d°.	soo harten, als bocken,
3000	d°.	gansen, eenden ende hoenderen,
7950	d°.	oude clappussen,
230000	d°.	oude pinangh,
16650	d°.	gedroochde vissen,
7700	d°.	gesoute eyeren,
50	d°.	quitasollen,
650	d°.	jatykistplancken,
350	d°.	cadjanghs,
240	d°.	Javase maties,
2370	d°.	aerde potten,
80	d°.	houte doelangs,
50	d°.	rys wannen,
36	potten	geconfyte gengber,
18	d°.	met blaewe verff,
77	d°.	» clappus oly,
50000	bossies	swarte suycker,
1600	d°.	tamberinde,
8200	d°.	loock ende ajuin,
500	d°.	rottangs, ende voorts een groote quantiteyt allerhande aert ende boomvruchten, als andere, onnoemelycke cleenigheden.

Soo syn daer tegens wederom van hier vertrocken naer de omme gelegen handelplaetsen 114 stucx gelicke navetten; ende hebben van hier wech gesleept aen de navolgende coopmanschappen voor:

7608	rycxd.	aen alderhande geschilderde ende witte doecken,
157	d°.	» comptant,
97	d°.	» Chinese kissies,
120	d°.	» guinees lywaet,
22	d°.	» gebroken isere pannen,
30	d°.	» verscheyde clenigheden.

In dese maent November syn alhier de volgende lichamen naer den Christen wyse ter aerde bestelt, namentlyck:

37	Comp^s. dienaren,	50 Europianen
5	burgers, ...	
8	kinderen, ...	
2	Mardyckeren, ..	27 inlanderen
9	hare vrouwen,..	
11	kinderen, ...	
5	lyffeygenen	
	tsamen	77 lichamen begraven.

Daertegens gedurende November alhier weder door den doop de Christelycke gemeynte ingelyft syn de volgende kinderen;

6 kinderen van Europianen,
23 » » Mardyckeren,
5 » » lyffeygenen.

tsamen 34 kinderen.

Staende dese maent, soo zyn alhier inde Nederlantse als inlantse kercke te samen in de echten staet verbonden de volgende personen ende natien:

4 Comp^s dienaren, } Europianen.
3 burgeren, ... }
5 Mardyckeren, inlanderen.

By de lyste, door den h^r. lantdrost, Jan Ferment, op heden aen haer Ed^e overgegeven, so is bevonden, dat haer alhier thans onder Batavias district syn onthoudende 1386 Javanen; ende zyn verdeelt onder de volgende capiteynen als hare meesters:

by de schans Jaccatra, onder den Javaensen cap^n Chittra........	434 coppen.
by de revier Crocot, onder de inl. cap^n Schilder............	438 »
buyten de poort Uytrecht, onder den out Javaensen cap^n Wangsa ende syn gewesen luytenant....................................	269 »
buyten de poort Diest, onder den inlantsen burger, Joan de Britte, so Javanen als Balyers..................................	211 »
item by d'heer lantdrost als eenige burgeren ende Chinesen, die cultiveren..	39 »
tsamen	1386 coppen.

December Anno 1659.

Primo d°. comt hier ter rhede seylen ende laet daer het anker vallen 't fluytschip, de Voglesanck, comende voor den eersten bodem recht door van Japan, aldaer ingeladen hebbende 25 duysent taylen Japans schuytsilver, 1500 picols Japans staefcoper, 200 picols broot koper, 1600 balen soo tarru als rys, 50 verlacte comptoiren, gevult met 1000 stucx syde watte, 3000 stucx Tonckinse hockins, 300 syde gewatte rocken, 40 cassen Japans porceleyn, eenige casiens tzia, tsamen ten bedrage van *f* 190845:9:4.

Met gemelten bodem becomen haer Ed. een brieff van Comp^s opperhoofden, op 't eylandt Schisina geschreven, waer by syn adviserende den goeden toestant in dat ryck ontrent 's Comp^s bedryf, als mede dat aldaer naer ruygen overslach desen jare op de aengebrachte coopmanschappen 80 per cento boven alle onkosten geavanceert waren; item, dat Comp^s opperhooft desen jare een seer goede ende korte despache ten hooff geobtineert hadde ende de May^t voor syn troon begroet.

Wyders melde gemelte letteren mede, hoe alle de bodems desen jare van hier, soo à droicture, als over Siam, Tonkin ende Tayouan aldaer (excepto 't kostelyck geladen jacht, de Bill, à droicture met Bengaelse zyde ende Hollantse manifacturen van hier verseylt) aldaer wel waren aengecomen; wilden hoopen, 't selve noch mede ergens in de Piscadores of wel elders door nootweder als andersints sal gelopen ende behouden aengelant syn; alles largo by 't appart sommier Japans verbael onder dato can naergelesen werden,

Soo becomen haer Ed. met gemelte bodem mede een cleen briefjen, door Jacob Enten, schipper van 't schip Orangie, leggende voor Palembangs rivier, in dato 23 der verleden maents geschreven, waerby haer Ed^e is bedelende de goede successen ende victorien, daer mede het Godt de Heere gelieft hadde Comp^s wapenen onder 't commando van den commandeur, Jan van der Laen, tegens den moordadigen ende trouloosen Palembanger uytgeset, te zegenen, gelyck by copiebrief door gemelte van der Laen ende Truytmans dato 16 derselver maent aen hem uyt de veroverde ende t'enemael vernielde stadt Palembang geschreven, met ordre om by offresserende occasie den inhoude haer Ed. op Batavia bekent te maken, zynde, hoe zy op den 12^en des meer geseyde maents November d'eerste ende vervolgens de 2^e ende 3^e stercte,

als de ongelooffyck gefortificeerde stadt ende hoff des Conings van Palembangh vechtenderhant hadden verovert, den Coningh ende al syn volck geheel in 't bosch verjaecht ende verdreven, latende de stadt ende 't hoff met haef, vee, gout ende silver ten proye van de vlam ende den plonderenden soldaet, als alle syn artillerye voor de Comp^{e}, die daer 73 groote stucken, als 150 metale, boven eenige isere bassen ende minder schietgeweer, als groote quantiteyt scharp, gommen ende anders van geberclit heeft, als omstandiger by 't apart sommier verbael, van Palembangh gehouden, onder dato can naergelesen werden.

In vergaderinge van India, door den Gouverneur Generael expres doen beleggen, gelesen zynde de victorien, die het Godt de Heere gelieft hadde 's Comp^{s} wapenen, tegens den moorderschen Palembanger uytgeset, te verlenen, soo hebben haer Ed. vast gestelt op morgen naer de middach binnen de stadt in de groote kercke Godt Almachtigh publickelicke dancksegginghen der wegen toe te brengen ende des avonts met het branden van pecktonnen, alomme in de stad ende voor 't casteel, als met 't luyden der clocken ende afbranden van 't canon, namentlyck van de vier puncten deses casteels, de vyff hoeckpuncten der stadt, de drie groote buyten forten ende de hier ter rhede leggende capitale schepen, yder vyff schoten, ende vande mindere puncten, forten ende schepen yder drie schooten, tot tekenen van vreuchden te bedryven, so onder ons, als voor den hier verkerenden vreemdelingh ende handelaer, voornamentlyck dese naburige moorsche vorsten ende schyn vrunden.

2 *d^{o}*. Van naer de middach wiert in de stadtskercke door den Eerw. predicant, D^{s} Johannes Bisschoff, ten aenwesen van die van de hooge regeringe, als vordere politicque ende kercklycke regeerders ende andere private personen, tot Godt den Heere een publicque dancksegginge gedaen, waerop des avonts alomme, soo van 't casteel, als de stadts buyten forten ende schepen, door 't lossen vande groove buysen, onder 't luyden der klocken ende 't branden van peck ende andere tonnen, in vreuchde tekenen vande bevochten victorien op Palembangh, lustigh gedoudert wiert.

3 *d^{o}*. seylt 's morgens, heel tydigh, van hier naer Bantam 't galjoot, *Z*uylen, mede nemende een cleen briefien van haer Ed. aen haren resident aldaer, tot antwoorde van syn jonghste schryvens, als advys der victorie, door 's Comp^{s} wapenen op Palembangh bevochten, als by 't affschrift dessels brief onder dato in Batavias uytgaende generale briefboeck can naergelesen werden.

Daertegens soo comt naer de middach met een frisse lant wint hier ter rhede seylen ende vervolgens ten ancker het schip, 't Zeepaert, comende met den commissaris, Dirck van Lier, van Jamby, aldaer ingeladen hebbende 259989 catty suyvere geharpten swarten ende 3484 catty witten peper, als $67^{7}/_{8}$ taylen swaerte santgout ende 500 Spaense realen aen comptant, die daer niet gangbaer zyn, gesamentlyck ten bedrage van *f* 41613: 14: 6, boven een klenen eliphant, door den Pangoran op 't begin deses jaers aen haer Ed. vereert ende door gebreck van scheeps ruymte aldaer moeten overblyven.

Soo werden haer Ed. door gemelte van Lier, die door groote pyn in de benen niet wel gaen, noch staen conde, door den schipper van gemelte schip toegesonden ende gebracht de papieren, door 's Comp^{s} hooft op Jamby aen haer Ed. gesonden, als

mede desselfs, van Liers, schriftelyck rapport ende vordere annexe papieren, rakende syn verrichten aen 't Jambyse hof, als Comp^s comptoir ende aencleven van dien; wat den coopman, de Goyer, en den raet op Jamby by hare letteren aen haer Ed. syn schryvende, als mede by den commissaris schriftelyck gerapporteert wert, wert omstandigh in 't apart sommier verbael van Jamby onder dato deser naer te lesen gevonden.

4 *d*°. des middachs, laet 't fluytschip, Breuckelen, hier ter rhede comende, geseylt uyt Tayouan, het ancker vallen, mede brengende 250 kisten Formosaense poeyer suyckeren, 100 balen witten rys, 6 kasies met goeden thee, 3 canassers met droogen voor de medicinale winckel, als 87 realen swaerte aen out silverwerck, gesamentlyck ten bedrage van *f* 7982: 1.

Soo becomen haer Ed. daermede een brief vande heer gouverneur, Coyet, ende den raet van Formosa, waerby den redelicken toestant derwaerts, soo in negotie, politie, als 't kerckelycke, waren adviserende, als omstandigh by 't apart sommier verbael van Tayouan onder dato deser can naergesien ende gelesen werden.

Soo keert hier mede weder binnen de rivier den vendrigh, Pieter Thonissen, met de oorlochs chaloup, Palembangh, van Cerebon, rapporterende voor gisteren den sabandhaer, Symons, met 't galjoot, Ens, omtrent 7 à 8 mylen beoosten Batavia door storm gelaten hadde, sulcx alle uyren hier mede stont te comen; wyders, hoe zy alle de fugitiven tot 27 in 't getal hadden becomen ende mede brachten, waer van hy ses derselver, alle mans personen, in de chaloup gesloten mede bracht, zynde de reste op 't galjoot Ens; wat verders aldaer op Cerebon tusschen den sabandaer Symon Symons ende sabandaren aldaer op 't weder becomen der gemelte wechgelopen slaven als andersints was voorgevallen ende gepasseert, gedroech hy, vendrigh, sigh aen de te doene rapporten van gemelte Symons; de ses slaven wierden door ordre van haer Ed. in de Javaense bay tot nader ordre verseeckert.

5 *d*°. des naermiddagh comen hier behouden ter rhede ten anker de fluyt scheepies, Loenen ende Mees, comende recht door uyt Bengalen geseylt ende aldaer voor 't patria, als Batavia, in dienstige sorteringe syden ende lywaten in gescheept zynde 495 balen rouwe Bengaelse zyde, 18 packen syde armosynties, 3 ditos met gesticte deeckens, 74 packen witte lynwaten ende 395 duysent ℔ geraffineerden salpeter, aldaer gesamentlyck met alle gesupporteerde ongelden comende te bedragen *f* 329190: 12: 12. Wat de E. heer directeur van den Broeck, soo wegens 's Comp^s negotie ende bedryf, als wegens den broederlicken oorlogh om de Mogolse croon in ende aen dat ryck, is schryvende, can onder dato deser omstandigh naergelesen werden in 't appart sommier verbael, van Bengalen gehouden.

Soo comen hier mede ter rhede geseylt ende laten het anker druypen de fluytschepen, de Coninck David ende Leerdam, met een Siamse ladinge, bestaende uyt 2808 picols sappanhout, 202 picols gommelack, 10 picol seylgaren, partie hennip ende koehuyden, als 125 potten honich en 785 stucx, so kiaty balcken, plancken, als knies, gesamentlyck aldaer incoops costende *f* 23393: 8: 12.

Waer nevens haer Ed. een brief van 's Comp^s hooft, S^r. van Ryck, van daer becomen, van inhoude 's Comp^s goeden toestant, soo omtrent de negotie, als hoofsche saken

in dat ryck, als breder by apart verbael, van Siam gehouden, onder dato deser can naergelesen werden.

Daer nevens, soo comt hier mede behouden ter rhede van Palembangh te keren 't galjoot, 't Nachtglas, van daer door den E. commandeur van der Laen ende den raet der krygsmacht, naer Palembangh uytgeset, met een advys briefien aen haer Ed. afgevaerdight, waerby (Gode zy eeuwigh gedanct) de bevochten victorie op 's Comp^s vyanden, de moordersche besnedene Palembangers, bevochten, in 't brede syn adviserende, als omstandigh by 't Palembangs verbael can naer gesocht ende gelesen worden.

Tegens den avont overhandight d'heer ontfanger, Croon, aen d' Ed. heer Gouverneur Generael een briefje, op naer de middach alhier met een Javaens vaertuych van Bantam aengebracht ende door 's Comp^s resident, Fredrick Hendrick, in dato 3^en deser aen haer Ed^e geschreven, waerby schryft, hoe nu eenige dagen na den anderen den Sultan tot wederbecominge van de Batavische wechgelopene slaven niet hadde connen te spreecken comen, vermits met feesten ende tournoy speelen, als andere vermaken sich besigh hielt, dan hadde hy sich by Pangoran Madure vervoegt ende aen syn E. voorgedragen, hoe naer 't besluyten vande vrede meer dan 80 stucx Batavise lyfeygenen op Bantam waren comen vluchten, daerover aen Kiey Arien hadde versocht hem deselve weder mochten ter hant gestelt ende naer Batavia gesonden werden, dan hadde tot dato daervan niet eenen weder connen becomen, waerover dan haer Ed^e alhier haer niet wel genoegden, als dat by haer niet alleene de vrede poincten van 't overleveren vande voor desen overgelopene slaven om die te restitueren niet wiert naergecomen, maer dat selfs nu alle middelen noch by haer wierde aengeleyt om dagelycx de slaven van Batavia tot 't wechlopen te verleyden, dat dan niet hadde connen onderlaten syn E. bekent te maken, met versoeck by den Sultan doch soo veele geliefde uyt te wercken, dat daerinne mochten versien ende haer Ed. genoech gedaen werden, dat hy, Pangoran, hadde aengenomen ende hem antwoort te sullen laten weten, waerop hy, Pangoran, op dato syns schryvens hem, resident, door Kiey Radja hadde laten aenseggen, dat hem alle de slaven, naer den vrede op Bantam overgecomen, naer haer feest souden ter hant gestelt werden; soo hadde hy mede verstaen, dat gemelten Pangoran Madura met den Sultan ende Kiey Arien in harde woorden over 't poinct vande restitutie der slaven was geweest, dan 't werck werde daer alleen naer den sin ende 't goet vinden van Kiey Arien geregeert; doch, of 't sake ware, iets op de overleveringe van de slaven mochte volgen, versocht hy, resident, van hier met 't een off 't ander vaertuygh, om d'selve daer op te versekeren, versien mocht werden.

Den besneden, schelmsen tamboer hadde by hem, resident, onderstaen, of haer Ed. van hem niet hadde geschreven, alsoo ten aensyn van de landtdrost met syn E. gesproken hadde, die hem belooft hadde haer Ed. wegens syn pardon te spreecken, waer mede syn schryven naer groete affbrack ende sloot.

Op heden is by de regeringe van India aen den advocaet fiscael, m^r. Hermanus Klencke van Odessen, toegestaen om syn huysvrouw en voordochter, Constantina Assenburgh, met de aenstaende patriase retour vloote naer 't patria te mogen senden.

Van gelycken den E. bouchouder generael, Cornelis Speelman, hebben haer Ed. gelicentieert om syn dochtertie, oudt omtrent 2 jaren, nevens desselfs swarte amme ofte minné, naer 't patria te mogen senden.

Soo hebben haer Ed. aen gemelten Speelman mede toegestaen vergoedinge ofte restitutie van sodanige 200 pagoden oft 357 rycxdaelders, als door d'E. heer van Goens op de cust over 't jaer syn aengehouden ende in 's Comp^s cassa doen tellen ende aen hem, Speelman, als volmachtigde vande erffgenamen van den overleden schipper, Huybert Aertsz. van Heelvelt, door heeren weesmeesteren met approbatie van de hoge regeringe alhier alsdoen wierden overgesonden, daerby dat gemelte somme alhier weder in 's Comp^s cassa sal vermogen te tellen ende aen de erffgenamen per wissel in 't patria over te maken.

De 495 balen Bengaelse zyde, op heden met Loenen ende de Meese van Bengalen hier aengebracht, is verstaen over de retourvloot te verdeelen ende naer 't patria te laten gaen, nevens de armosynties.

Ten jongsten, met genomen advys des eerw. kerckenraets alhier, is by haer Ed. goetgevonden ende verstaen den eerw. predicant, Cornelius Janssonius, jongst met 't schip 't Hoff van Zeelant alhier aengecomen, met de eerste naer Amboina te vertrecken bodem, ten dienste van kercke ende de gemelte aldaer, derwaerts tot het becleden syns ampts aldaer te laten vertrecken.

6 *d^o*. Van de naermiddach wert door d'E. expresse gecommitteerdens, als d'heer ontfanger Croon, den sabandaer Symons ende de coopluyden de Bie, Barra ende Christiaen Matthee, nevens den capiteyn der Maleyers, des Pangorans van Jambys brief ende geschenck van drie eliphants tanden van 't schip, 't Zeepaert, daer voor drie dagen hier mede aengebracht is, onder afblasen van 5 canonschoten, van boort gehaelt ende binnen 't casteel gebracht, werdende den brief in een silvere groote schotel, met een geel zyde cleet bedect, onder een quytasol gedragen, staende de comp^e deses casteels inde wapenen; daer door gepasseert ende in de groote vergadersael voor d'Ed^e. heer Gouverneur Generael gebracht zynde, werden 5 canonschoten vande punct de Peerl gedaen, welckers inhoude in 't Jambys verbael ingeschreven ende daer naer te lesen staet.

Heden is in vergaderinge van India vastgestelt om d'eerste negen retour bodems, in den name Godes, den 15 deser naer de havenen onses vaderlants af te vaerdigen.

Tot dien eynde aenstaende Woensdach, zynde den 11 deser maent, een bedendach uyt te schryven ende te doen houden om den Heere te smeken gemelte vloot, als de twee, te volgene bodems, in salve voorspoedigh ende behouden t' harer gedestineerde havenen genadelyck gelieft te geleyden.

Ten jongsten is mede verstaen 't fluytie, Loenen, op gisteren hier aengecomen, so spoedig doenelyck te laten lossen ende tot overvoer van den rys, als andersints, voor de Cabo de goede hoop gevordert, tot overvoer desselfs aen te leggen.

7 *d^o*. niet sonders voorgevallen; eenelyck, soo compt hier tegen den avont ter rhede uyt de Moronde seylen 't jacht, de Zaphier, aldaer een last branthout ingenomen hebbende.

8 *d*°. voor middach, keert hier weder van Cerebon ter rhede 't galjoot, Ens, met den sabandaer, Symon Symonsz, die, aen lant ende binnen 't casteel by d'Ed^e heer Gouverneur Generael verschynende, maect syn Ed. bekent, hoe hy achtervolgens haer Ed. schriftelycke ordre, naerdat op den 18^en der verleden maent van hier verseylt was, te Cerebon was aengecomen ende aldaer by de sabandaers soo vele te wege gebracht, dat hem des anderen daegs door haer in versekeringe binnen 't scheeps boort syn overgegeven de vrye mestise vrouwe, weduwe van sal^r. den serjant, Isaac Godard, nevens haer dochtertie, item twee vrye Maleyers ende een vrye Balise vrouwe, nevens noch 22 lyffeygenen, alle door gemelte Godards weduwe van hier, naer voorgaende opruyen, met twee cleene vaertuyghies vervoert ende getracht naer de Portugesen op Larentucque of wel naer de Moren op Macassar te brengen, die dan al t'samen, excepto ses derselver, met de chaloup Palembangh rhede hier gecomen zynde, was mede brengende, hebbende aldaer, soo aen de sabandaers, die gemelte fugitiven aldaer hebben aen ende versekert gehouden, als eenige andere groote aldaer vereert met 18 stucx witte fyne moerissen, 57 stucx tapesarassen, 60 stx. chindos ende een casse roose water, als by desselfs gehouden dachregister omstandiger conde naer gelesen werden, waerop door haer gemelte Ed. geordonneert wiert de gemelte fugitiven by provisie in de Javaense bay binnen 't casteel in versekeringe te doen setten.

9 *d*°. tegens den middach, comt hier ter rhede seylen 't fluytie, Cortenhoeve, comende van Paleacatte over Masulipatnam, hebbende op Paleacatte, door ordre van den heer gouverneur, Lourents Pit, ingenomen 50 packen, soo witte als geschilderde doucken, ten bedrage van *f* 32343: 18: 2; zynde vorders door de Masulipatnamse opperhoofden volladen geworden met 296 packen witte en geschilderde doucken, 1 dito met gesticte deeckens, 81 baleties met indigo ende $67^{11}/_{16}$ oncen besoarsteen, te samen met alle daerop gedragen ongelden bedragende *f* 69779, makende desselfs geheele ladinge een somme van *f* 102121: 18: 2.

De brieven, daernevens door d'heer gouverneur Pit ende den raet op Paleacatte, als door de Masulipatnamse opperhooffden aen haer Ed. geschreven, werden omstandigh hare inhouden gevonden int apart sommier verbael, van de cust Cormandel gehouden.

Soo lact daerop mede hier ter rhede 't fluytschip, 't Hart, comende recht door uyt Bengalen geseylt, 't anker in de gront vallen, mede van daer brengende 415 balen rouwe Bengaelse zyde ende 290 duysent ℔ suyveren geraffineerden salpeter, ten bedrage van *f* 234212: 5: 14; item noch 60 packen guinees ende negroe cleden, van Bimelepatam gecomen, costende aldaer *f* 6991: 3:—, sulcx te samen *f* 241203: 8: 14.

Den brief, door den E. directeur van den Broeck daer nevens aen haer Ed. geschreven, raeckende den toestant in dat ryck, soo in negotie als broederlycke oorlogen om de Mogolse croon, wert sommierlyck in 't apart sommier verbael van Bengalen onder desen datum gevonden om naer te lesen.

Cort daeraen, soo laten hier mede ter rhede 't ancker in de gront vallen de oorloghs vloot naer Palembangh, onder 't commando van den E. van der Laan uytgeset geweest, bestaende uyt de bodems van 't schip Orangie, de jachten Bloemendael,

Koukercken ende de Kath, de galjoots Charlois, Molucco, Hammenhiel, Appelboom, t' Wapen van Batavia ende de Kreeft, nevens ses welgemonteerde oorlogs chaloupen, synde 't galjoot, de Postiljon, naer Jamby geseylt om een peper last van daer te halen. Met gemelte commandeur comen hier weder over de ses hondert militaire coppen, boven 't varend volck.

Gemelte E. van der Laen ende Truytmans leveren aen haer Ed. over yder derselver dachregisters, geduerende deselve expeditie gehouden, waerinne alle 't voornaemste gepasseerde largo hadden aengeroert, welckers sommier inhout in 't apart verbael van Palembangh onder desen datum naer te oogen zy.

In rade van India is op heden gearresteert voor de twee jongste retourbodems naer 't vaderlant aen te leggen ende te gebruycken 't jacht, Mars, ende 't fluytschip, de Voglesanck.

Soo hebben haer welgemelte Ed., naer voorgaende overwegingen, goetgevonden tot vice-commandeur, onder de vlagge van d'E. heer raad, Pieter Sterthemius, te stellen ende te kiesen den coopman, Justinus Weyns.

Ende Pieter Pietersz als gebiedent schipper op 't Slot van Honingen te stellen om daer mede naer 't vaderlant te navigeren.

10 *d*°. wert alhier, soo binnen 't casteel, als de kercken deser stadt, des voor- ende naermiddags gepredict ende aldaer den Heere eendrachtigh om Syn vaderlycke, heylige geleyde der te vertrecke retourvloote gebeden.

Des naer de middachs, naer de noenpreecke, comt den sabandaer Symons binnen 't casteel, brengende een brief aen d'Ed. heer Gouverneur Generael, door 's Comp[s] resident, Evert Michielsen, van Japara in dato 19[en] November passado met inlants vaertuygh aen haer Ed. geschreven, meldende, hoe 't sedert 't vertreck van de fluyt, den Oyevaer, aldaer aen strant 80 stucx groote balcken waren afgebracht, dat wel een scheepsladinge was, boven noch wel een ladinge aen swalpen ende dicke corte balcken, daer gereet leggende, waer toe naer bequam ruym om die wech te slepen bleeff uytsien; soo hadden mede de bevelhebberen aldaer door ordre van de gouverneur aengenomen in corten noch gelycke hondert stucx groote balcken te doen cappen ende aen strant te brengen, daer niet aen twyffelde, off soude mede tegen 't lest van 't weste mousson om te vervoeren aen 't strant gereet leggen.

Het scheen den Sousouhounang niet soude comen te rusten, voor dat alle de lantsgrooten tenemael uytgeroyt ende verdelght ende syne dienaers in hare plaetsen gestelt hadde, alsoo 't scheen, hem op die van den bloede niet en vertroude; hadde wederom drie der grootste heeren van 't ryck verworpen, met namen Radin Miena Poera, gouvernerende Toeban, Radin Miena Saraya ende Pangoran Macke Bommy; ende stont derwegen de Mataram dagelycx in roer; ende wanneer den Sousouhounangh uytquam, waren meer dan 2000 piecken om hem; ende en is niemant, die syn handelinge dorste tegenspreken, sulcx te duchten bleef, dien vorst licht van quaet tot erger vervallen sal; te wenschen was; eens van bloedt vergieten versaat was.

Tommagon Patty hadde aen hem, resident, uyt de Mattaram om allerhande dranck, die hy mochte hebben, geschreven, waerinne syn E., voor soo veele in syn vermogen was geweest, hadde geaccomodeert.

By dese occasie, die hadde, om met den Maleytsen coopman, Intie Lanangh, tot Batavia 't huys horende, te schryven, so hadde niet konnen naer laten haer Ed. bekent te maken, hoe den Batavischen burger, Frans Swaeff off Swaeb, zynde onlangs op Batavia uyt Comp^{s} dienst getreden, in qualite zynde serjant geweest ende den 10^{en} September jongstleden van dese rhede met een jonckje ende 12 blancke koppen sterck 't seyl gegaen, met voorgeven syn handel in Amboina ende Banda te willen dryven; doch ontrent Craoan gecomen zynde, daer hem een Maleyts vaertuygh rescontreerde, soo hadde hy, Swaeb, syn volck voorgeslagen, hoe syn jonck out ende leck was, derhalven van meninge was die jonck te nemen ende 't volck de voeten te spoelen; daerop hem datelyck drie man toevielen, doch d'andre waren daer tegen geweest; sulcx die jonck lieten seylen, gelyck mede daer naer noch een Chinese joncke; waerop tot Cerebon comende, bracht met geschencken aen den sabandaers ende grooten aldaer soo veele te weech, dat sy syn volck dwongen hem, Swaeb, in alles te gehoorsamen, off dreygden haer anders te willen binden ende crissen; doch siende hy echter niet wel tot syn voorneeme conde comen, hadden aldaer een contingh gecocht ende alle syn medegenomen arack in doen overschepen om die op Malacca tot gelt te maken, latende onder de bewaringe van de sabandaer vyf van syn volck verseeckert; doch was, naer acht dagen t'soeck gebracht hadde, daer weder gekeert, vindende 't volck tot syn opset noch ongenegen; soo wert te rade sich tot de aldaer aenwesende, gevluchte Portugesen te voegen, daer onder den cap^{n} Manuel Mendos was, die soo verre met hem in gespreck was gecomen, dat aengenomen hadde twee Portugesen vooruyt nae Japara te senden om te onderstaen de aldaer aenwesende Portugesen, omtrent de 40 man sterck, te bewegen met een galey, door den cap^{n} aldaer voor 120 r^{s} gekocht, gesamentlyck naer Macassar te vluchten; ondertusschen hadde hy, Swaeb, syn volck met massack te geven droncken gemaeckt, wanneer haer voor hiel, hoe sy altsame vrye luyden waren ende haer avantagie moesten soecken, derhalven genegen bleef de reyne kaep te aenvaerden ende, soodrae Japara soude gepasseert zyn, alle ontmoetende vaertuygen voor goeden buyt aen te slaen ende 't volck de voeten te spoelen, dat by haer vieren alleen ondertekent wiert, also de rest dat weygerde te tekenen, die hy daertoe met dreygen van te sullen doorschieten ofte over boort te werpen sochte te dwingen; maer siende, zy niet wilden, liet die van de Javanen naeu bewaken, opdat syn desseyn niet mochten uytbrengen; oock soo liet hy twee van syn volck wel sterck gebonden door de Javanen van lant aen syn boort brengen, 't welck d'andre vyff siende, gongen vrywilligh naer boort, daer haer altsamen gedwongen heeft het schrift mede te tekenen; daerop 't seyl gongen ende, comende tusschen de twee eylandeties voor Japara, met syn jonck achter deselven buyten 't gesicht leggen, waerop hy, Swaeb, d'eerste drye vrywillige, nevens twee Portugesen, aen lant sont met de prau, die de principaelste Portugesen datelyck van daer stilswygende naer boort voerden, waer hy, Swaeb, met de drie Duytsen ende de Portugesen twee dagen secretelyck raet hielt en eyntelyck besloten, dat hy, Swaeb, vooruyt naer Rambangh soude seylen ende dat sy hem in 2 à 3 dagen souden volgen, tot dien eynde haer een prince vlaggetie gaf, dat sy tot een seyn souden opsteken; den derden dach, soo sont syn prautie met vier man andermael naer lant om eenige

ververssing te kopen, met ordre hem om de oosthoeck van Japara, werwaerts naer toe wilde seylen om aldaer eenigh wilt te schieten, souden volgen ende bycomen; waer gecomen zynde, soo gongh 't volck, d'eene om wilt te schieten ende d'andre om hun goet te wassen aen lant ende ses derselver in 't bosch haer op de vlucht naer Japara, die, daer gecomen zynde, hem, resident, 't verhaelde alles hadden bekent gemaeckt; daerop hy, resident, dan datelyck een bode naer den boom sont om naer 't schuytie te sien ende dat met een man vindende, genaemt Michiel Martynsen, synde des Swaebs luytenant, soo hadde hy die man gevraecht, wat daer te verrichten hadde ende waer van daen quam; hadde tot antwoort gegeven, syn groot vaertuygh op Damac in ladinge lagh ende aldaer om eenige ververssinge te copen gesonden was, die hy dan opstonts dede vast setten ende om de andere hadde gesonden, die uyt vreese haer rhede met 't prautien hadden in zee begeven, die dan datelyck naer schepte ende achterhaelde ende gebonden in de logie by den eersten sette, nevens twee Portugesen; waerop datelyck hy, Michielsz, syn prau met twaelf musquettiers dede mannen om naer den hoeck, daer 't vaertuygh met den Swaeb lach, te varen; dan hy was al van daer dwers in zee gesteken met een man, genaemt Jan Hanssen, ende noch eenen onnoselen Duytsman, nevens twee Portugesen, een swarte kock ende een gestoolen swarte jongen, also hy door de Portugesen verkontschapt was van 't aenhouden van syn volck in de logie; doch hadde hy, Evert Michielsz, opstonts een vaertuych met den assistent Licton uytgesonden om denselven op te soecken; dan was naer vyff dagen uytwesens aldaer vluchteloos gekeert; doch was hem van 3 à 4 vaertuygen sekerlyck bericht, dat dat vaertuygh in zee hadden gerescontreert ende dat het syn cours recht na de cust van Borneo stelde.

De Portugesen, over het vangen van haer volck verstelt staende, te meer wisten, den bommel uytgebroken was, soo spoeden haer op 't seerste om van daer te schepen, hebbende omtrent de waerde van 150 r^s^ aen plancken gekocht, die mede meenden te nemen, dat haer door den resident, also de verkopers aen de Comp^e^ schuldigh waren, belet wiert, sulcx sonder plancken mosten vertrecken, doch met voornemen alvorens, des nachts, 's Comp^s^ logie te willen aflopen ende de twee vryluyden, Cornelis Schuyftangh ende Hendrick de Meer, aldaer in ladinge leggende, hare vaertuygen met vierpotten in den brant te goyen, waertoe rede wel twee picols kruyt opgekocht hadden; dan was haer sulcx van eenen Codja, Abrahim, Maccassaars paap, afgeraden; want, soo sulcx onderstaen hadden, souden noyt tot de helft van haer voornemen gecomen hebben, off souden van de Javanen al gebonden ende belet syn geweest; soo waren zy, Portugesen, van den 16^en^ der verleden maent met twee vaertuygen, excepto Codja Brahim, die in 4 à 5 dagen daer naer te volgen stont, als sluypdieven van daer geseylt, naer dat vele moeyten hadden aengerecht om de twee, in de logie gevangen sittende Portugesen ontslagen te hebben, dat hy haer geweygerd hadde, also die in zee genomen hadde ende de Javanen niet en raeckte; echter dat deselve niet soude wech senden, voor ende aleer ordre van den gouverneur uyt de Mattaram daertoe bequam, waermede afbrack ende syn schryven besloot.

11 *d^o^*. Tegens den middach comt hier ter rhede seylen ende laet daer het anker druypen 't fluytie, Hilversum, comende à droicture, met den E. Zacharias Wagenaer,

deses jaers geweseu opperhooft in Japan, van daer, hebbende ingeladen 18 duysent taylen Japans schuytsilver, 200 balen campher, 90 packen, soo met ledige potten, als eenige droguen voor de chirurgyns winckel, gesamentlyck ten bedrage van *f* 59663:5:6.

Waermede haer Ed. een cleen letterken van den coopman ende hooft, Sr. Boucheljon, becomen, die gemelte Wagenaer haer Ed., nevens desselfs schriftelyck rapport ende verdere papieren, dat comptoir rakende, overhandight; wat haer Ed. daer by geadviseert wert, can omstandigh in 't appart Japans sommier verbael van Japan naergelesen werden.

Cort daerop, soo comt hier mede behouden ten ancker 't fluytscheepie, de Zeeridder, comende van Tonckin, waermede over comt den coopman, Baron, synde den coopman ende hooft der Tonkinse negotie, Sr. de Voocht, aldaer seer subyt comen te overlyden ende hy, Baron, seer swack ende sieck, hebbende op syn vertreck uyt Tonckin aldaer den assistent, Gustavus Hanssen, naer voorgaende overgenomen transport, gelaten, versien met behoorlycke instructie tot syn gouverno, met ontrent de 50 duysent gulden aen restanten, doch de twee derde wel oude ende 't enemael disperate schulden; hebbende daerinne voor Batavia gescheept 19852 stucx syde Tonckinse stoffies, vaderlantse sorteringe, ende 95 picol Chinesen annys ende partye yvoor werck, tsamen ten bedrage van *f* 132813:17:15.

Wat belanght desselfs, Barons, verrechten ende toestant van de negotie in dat ryck, wert in gemelte Barons over gegeven dachregister ende rapport largo gelesen ende is te vinden in 't apart Tonckins sommier verbael van desen jare onder dato deser.

Soo keert hier mede van Bantam weder ter rhede 't galjoot, Zuylen, mede brengende een briefien van 's Comp^s resident aen haer Ed. alhier, in dato 9^en deser geschreven, van inhoude, hoe hem aldaer haer Ed. letteren den 7^en verleden, nevens de by gesonden provisien, wel waren overhandight; 's daeghs daer aen was daer mede ter rhede gecomen het Deens schip, den Fredericus, van de cust Cormandel, hebbende den coopman desselfs met den Sultan gesproken ende daermede onledigh gehouden, sulcx daer door alsdoen in 't versoecken der slaven omtrent den Sultan niet hadde connen uytrechten, waerover te rade was geworden gemelte Zuylen noch een dach langer daer op te houden, op dat haer Ed. met tselve pertinent bericht mocht geven, watter van de restitutie der slaven werden wilde; waerop den 9^en 's morgens vroech sich by des Sultans woninge liet vinden, doch, den Sultan noch niet by der hant zynde, was door Kiey Arien geroepen geworden, die hy dan syn voornemen bekent maecte van daer gecomen te zyn om den Sultan finalick syn meninge af te vragen; daerop by, Kiey, opstonts ordre gaf, dat men de fugitiven van Batavia alle soude opsamelen ende dat men hem, resident, die soude ter hant stellen; waer op wech gegaen zynde, liet hy, Kiey Arien, door den gerenegeerden tamboer aen den resident seggen, dat hy 't werck van de slaven aen Kiey de Pangorat hadde overgegeven ende, soo derwegen iets begeerden, gemelte heer hadden aen te spreken, waerop sich derwaerts hadde vervoecht; daer comende, liet seggen, des naer de middachs die soude becomen; daerop des naermiddachs naer Kiey Maes was gegaen, die hem, in plaetse van de slaven te geven, hadde gewesen by Pangoran Madoura; daer comende, sont die een dienaer na Kiey Arien, die alsdoen weten liet, alle de slaven wech gelopen waren ende geene

en waren, hoe wel hy, resident, seeckerlyck wiste, die door Kiey Arien alle naer syn t'huyn gesonden waren, sulcx met 's Comp[e] resident als de geck scheeren ende voor de lange wyl van den eenen op den anderen wysen, sonder de minste vrucht, 't welck hem, resident, dan beweecht hadde gemelte Zuylen te largeren, also doch Kiey daer het doen en laten is ende opentlyck uytseght, dat de Comp[e] hem nu niet erkent, noch begroet, als zy voor desen plach te doen.

Den Sultan, also het versochte orlogie niet bequam, was tegens hem, resident, niet als te voren.

Den Pangoran Madoera was versoeckende om met twee schapen met groote brede staerten te mogen versien werden, dat hy, resident, dan haer Ed. was voordragende.

De victorie, die de Comp[e] op Palembangh bevochten hadde, comt den Javaen daer seer vreemt voor.

Den Engelsen agent, d'heer Edwarts, bleef ten hoochsten danckbaer aen haer Ed. voor de gedane presentatie van, soo eenige brieven met 's Comp[s] schepen na Engelant wilden bestellen, die maer hier geliefde te senden, waer over voornemens bleef haer Ed. syn schryvens in een à twee dagen toe te laten comen.

Ten jongsten schreeff, hoe alsnu den timmerman met Zuylen was oversendende, ende syn schryven besloot.

Op heden is by haer Ed. den breden raad over de negen retour schepen beraemt; ende sullen bestaen uyt de volgende personen:

d'E. heer Sterthemius, als commandeur ende president,
Justinus Weyns, vice-commandeur,
Adriaen de Gilde, schipper op Dort,
Pieter Berchout, schipper op den Admiraal,
Daniel de Loper, schipper op Prins Willem,
Dauwen Aukes, schipper op de Paerl,
den coopman de Bie, op Honingen,
Jacob Brune, schipper op Westvrieslant,
Marten Deene, schipper op de Princes Royael,
Arien Swart, schipper op 't Zeepaert,
Rens Janssen, schipper op Arnhem,
Pieter van Borselen, Abraham Wildacker, Goswyn Pellens, . . . } ondercoopluyden,
den schipper Pieter Pietersz, op Honingen.

Soo is mede by haer Ed., naer voorgaende mature overwegingen, goetgevonden ende verstaen schipper Parys de 1200 gulden, hem door den E. van Goens op syn reeckening doen stellen, weder af te laten schryven, om redenen by 't generale resolutieboeck breder onder dato naer te sien.

12 *d°*. Des naermiddachs wiert door den Gouverneur Generael het affscheyt mael der vertreckende t'huysvaerders gegeven, alwaer, boven de gequalificeerde t'huysvarende personen, d'heeren raden van India met hare huysvrouwen, als vordere

voorname gequalificeerde, soo Comp^s dienaren, als officieren, genodight waren ende dien naermiddach met vrolyck zyn meest doorbrachten.

Tegens den avont comt hier binnen 't casteel by den Gouverneur Generael den coopman van 't Deense jacht, met namen Joan de Hardt, ende overhandight syn E. een brief, door den commandeur, Eskel Andres, vande cust Cormandel uyt 't Deense fort Dainsborgh aen syn Ed. geschreven, van inhoude, hoe aende opperhoofden des Deenschen staets in Indien al voor eenige jaren door den heer Paul Klingenbergh, commissaris van syn ConinckIycke May^t van Denemercken, etc. waren geadviseert, dat de heeren bewinthebberen in Hollant op versoeck toegestaen hebben om syn hoochgem. May^{ts} brieven, soo van hier uyt India na 't patria, als uyt 't patria naer India, met haer schepen te mogen oversenden, waer van vertroude haer Ed. kennisse souden hebben, waerop dan dienst vrundelyck was versoeckende, haer Ed. gonstelyck geliefden de nevens gaenden brief aen hoochwelgem^{te} syn May^t haren voortganck met d'eerste naer 't patria te vertreckene schepen geliefde te doen hebben, waer aen de May^t een sonderen dienst stont te geschieden; waerinne wederomme eenigen dienst aen haer Ed. conde gedaen, bleeft daer toe bereyt, waer mede naer groete afbrack ende ondertekent hadde in 't fort Dainsborgh, den 8^{en}. October, oude styl, anno 1659.

Soo wert syn gemelte Ed. door den selven coopman mede overhandight een briefjen, comende van 's Comp^s resident, Fredrick Hendrick, op gisteren in Bantam gedachtekent, waer by vermelt, hoe met de offresserende occasie van 't vertreck van den coopman van 't Deense schip van daer naer Batavia niet hadde willen na laten haer Ed. bekent te maken, hoe Kiey Arien, siende hy, resident, naer 't vertreck van Zuylen niet meer naer de slaven was comen omsien, hem ses derselver hadde toegesonden, met aensegginge s'daegs daer aen noch negen soude geven, waer naer dan die ses ophielt om gelyckelyck herwaerts te senden; Kiey Arien, als eenige andere grooten, bleven vast met verlangen te gemoet sien, wat schenckagien sy derwegen nu van haer Ed. souden becomen; wat ordre, dat haer Ed. geliefden der wegen aen hem, resident, te geven, bleef te gemoet sien, dan wiert aldaer 't minste onder syn hant niet gevonden, dat dan van Batavia soude moeten gesonden werden; tot besluyt soo versochte, also verstaen hadde, dat syn huysvrouws suster, nevens de verdere fugitiven van Cerebon, op Batavia weder waren gecomen, dat syn huysvrouws suster mochte toegestaen werden, wanneer sy hare verdiende straffe mocht comen te ontfangen, alsdan om 't verwyt van geen los hooft te moeten horen, voor die tyt op Bantam by hem te comen mochte toegestaen werden, waer mede syn schryven besloot ende dachtekende 11^{en} December anno 1659.

13 *d^o*. Op naermiddach werden door haer Ed. alhier in de vergadersael de generalen brief aen d'Ed. heeren ter vergaderinge vande 17^{en}, voor 't merendeel geschreven zynde, naergelesen ende gecollationeert, waer mede tot in de voornacht doende bleven.

14 *d^o*. comt een matroos met een Javaens vaertuygh van Bantam, expresselicken door 's Comp^s resident aldaer, nevens ses stucx van 's Comp^s wech gelopene slaven ende hem door Kiey Arien doen ter hant stellen, herwaerts afgevaerdight met een

cleen letterken van gemelte resident aen haer Ed. van den 12^{en} deser, waer by is adviserende, hoe Kiey Arien aen 's Comp^{s} woninge hadde gesonden ende hem doen overhandigen ses stucx lyfeygenen, nu jongst van de Comp^{e} van hier derwaerts gelopen, met aensegginge de andere al vervolgens mede soude overleveren; ende also van deselve slaven verstont, dat, daer sy van daen quamen, noch andere negen fugitiven waren, soo hadde hem, om die mede te mogen becomen ende also gelickelicken naer Batavia te senden, naer Kiey Arien vervoecht ende daerom versocht, dan 't scheen, dien man, soo veel verstaen conde, met de overleveringe der vordere wachten wilde, tot dat sagh, wat vereeringe van syn Ed. daer voren becomen soude, daer het hem alleen om te doen was; ende vertroude hy, resident, soo haer Ed. daer toe verstaen conden, goede apparentie was, dat d' Comp^{e} partie slaven souden weder becomen, daer op dan goetgevonden hadden haer Ed. door een matroos de ses slaven toe te senden; ende bleef haer Ed. ordre ende gelieven verder te gemoet sien.

Den Pangoran Madoera hadde andermalen versocht, dat met twee schapen met groote staerten mochte geaccomodeert werden.

Onder syn schryven verstont, hoe op Bantam een Javaens vaertuychje met drie Engelse vande westcust waren aengecomen ende souden haer schip, comende van Suratte ende tenderende naer Bantam, in zee op de Sumatrase westcust vol ende soet verloren hebben, sonder dat daer van iets omstandiger hadde connen vernemen.

'T Engels scheepje, aldaer van Jamby gecomen, trachte aldaer syn mancquerende ladinge, om daer mede naer Engelant te keren, in te nemen.

Den Engelsen resident, d'heer Edwarts, hadde hem, resident, een packet brieven ter hant gestelt, met versoeck haer Ed. die aen de heeren regierders vande nieuwe Engelse honnorable Comp^{e} tot Londen met d'aenstaende retour vloote geliefden naer 't patria te senden ende van daer voort naer Londen syn bestellinge doen hebben, als by 't schryvens van gem. Edwarts, daer nevens comende, conde verstaen werden, waermede syn schryven besloot.

Den brief, door d'heer Edwarts aen haer Ed. onder couverte van 's Comp^{s} resident op heden van Bantam mede gecomen, uyt het Engels in 't Nederlants overgeset zynde, luyt, als volght:

Bantam, $\frac{1}{11}$ December 1659.

Recht Honnorable en Weerdige Edele!

Den uwen van den 10^{en} November hebben wy ontfangen, waer in wy verstaen UEd. verdriet over den overlast U volck tegens de onse tot Jamby ende UE. oncunde van die daet, beyde welck wy genegen syn te geloven; ende van die plaetse hebben wy insgelycx verwacht sedert dien tyt UE. sensure aengaende dien handel; maer, voor soo veel UE. een weersin hebt in het nomineren van Amboina ende dien droevigen toeval, aldaer ontstaen, waerlick, Ed. heer, het selve wert in Engelant voor een absolute waerheyt aengenomen; nochtans was onse meninge niet anders dan in dier voegen de

saeck vande assaulte van Jamby in haer eygen gedaente te presenteren, het gene ons niet alleene was voorgedragen door mr. Lever schryven, maer oock door twee verscheyde blancken, die uwes volcks slagen gevoelt hebben; dierhalven wy oock groote reden hadden het selve te geloven ende hooghlyck te gevoelen.

Nu, door dat UEd. secht, dat het oosterse verschil, so lange verleden, als noch niet was geslecht ende dat den nadruck daer van by ons noch daer en boven by UEd. aenstotelyck was, soo sullen wy sulcx overlaten aen Hem, die in syne oordeelen noyt dwalen can, ende voor het toecomende sullen wy in twyffel trecken en voor onsecker houden, hetgene al voor lange soude gepasseert zyn, te meer om voor UE. te continueren onse genegentheyt om te vertonen het volherden van die vruntschap, van hetgene al van overlange heeft tusschen UE. en ons selver betoont geweest; wy en connen niet dan UEd. onse seer toegenegene danckbaerheyt betonen voor UE. presentatien door Monsr Mulders, UEd. resident alhier, aengaende het convoyeren van brieven t'huyswaerts door UEd. vloote, nu rede leggende, welcke vruntschap wy niet en connen dan omhelsen ende versoecken dienvolgens, dat diergelycx geschiede aen het packet, dat hier nevens gaet, wanneer het Godt de Heere sal gelieft hebben, dat UEd. schepen tot haer patria sullen syn aengelant; 't selve mach gesonden werden aen onse honnorable meesters in Engelant, om door Legem Talionis te restitueren, het gene wy op begeerte sullen bevorderen, volgen, in het convoyeren van eenige brieven met onse schepen. In het welcke wy soo sorghvuldigh sullen syn om haer wel te versekeren laten, als wy ons selven sullen verclaren te syn; Sirens UEd. honnorable vrunden, om UEd. te dienen; getekent: Joan Edwards ende Henry Page.

Des naer de middags wert den coopman van 't Deensche jacht, de Fredericus, door haer Ed. een cleen letterken, in antwoorde geschreven op den brief door den Deenschen commandeur van 't fort Dainsborgh, Eskel Andres, ter hant gestelt, also hy, coopman, voornemens bleef noch vande naermiddach weder met het vaertuych, daer mede van Bantam hier gecomen was, derwaerts te vertrecken; wat haer Ed. by hare letteren syn uytdruckende, wert in 't generale Batavische briefboek onder dato gevonden.

15 *do*. 't Fluytschip Venenburgh, comende uyt Persia over Suratte geseylt, werpt hier ter rhede het anker in d'gront, in Persia ingeladen hebbende voor Batavia 256 balen ofte 115 cargas rouwe Persiaense syde, 413 baelties Kirmanse wolle, 3 zyde ende 20 wolle alcatyven, 100 ℔ saffaraen, 14 lasten sout ende partie droguen ende conserven voor de medicinale winckel, tsamen ten bedrage met hare oncosten *f* 222640: 9: 1; ende heeft in Suratte ingenomen 100 packen gecattoneerde dekens, 160 dos root garen, 100 kisies seep, 400 packies indigo ende 21 kisies segellack, tsamen ten bedrage van *f* 137950: 13: 10, sulcx Venenburghs aengebrachte uyt Persia ende Suratte alhier bedraecht te samen *f* 360601: 2: 11.

Wat de respective heeren directeuren ende den raet van daer daernevens aen haer Ed., rakende 's Compe staet ende bedryven in die rycken met den aencleven

van dien syn adviserende, wert sommierlyck inde aparte verbalen, van Persia ende Suratte gehouden, onder dato gevonden.

Alsoo den matroos, op gisteren alhier van Bantam met brieven en ses slaven door 's Compˢ resident van daer herwaerts gesonden, van avont met het Javaens vaertuyg weder derwaerts staet te vertrecken, soo hebben haer Ed. denselven een brief aen gemelte resident, in antwoorde van syn schryvens, als tot derselver naerrichtinge aengaende mede gegeven: wat haer Ed. nu daer by syn adviserende ende ordonnerende, can by 't Batavias generale uytgaende briefboeck onder dato naergelesen werden.

Tegens den avont comt d'heer ontfanger, Croon, binnen 't casteel ende overhandight aen d'Ed. heer Gouverneur Generael een brieff, door Tommagon Patty aen syn Ed. geschreven ende met twee syner dienaren ende een vaertuych expresselyck daertoe afgevaerdight ende alhier heden na middach aengecomen, welck schryvens uyt het Maleyts in 't Nederlants doen oversetten, is bevonden vande volgende teneur.

Desen brief comt van Tommagon Patty aen den Gouverneur Generael, Joan Maetsuycker, die God Almachtigh een lang leven op der aerden wil verlenen ende die van alle menschen gevreest wert, van boven tot beneden 's wints; de brengers van desen, Sinde Watsiane ende Naja Dieuwa, ben ick sendende aen myn broeder met desen brief, waer by ick myn broeder bekent make, dat die van Palembangh versocht hebben om by den Sousouhounangh te verschynen; maer ick hebt haer niet willen toestaen, door dien ick noch niet weet, hoe de saecken aldaer leggen; ende soo het myn broeder aenstaet, ick sal gesanten derwaerts, na Palembang, senden om te vernemen wegens de schepen ende goederen van myn broeder, die sy genomen hebben, met last om die aen myn broeder wederom te geven; soo het myn broeder aengenaem is, soo sal ick de voorschreven Sinde Watsiana, Naja Dieuwa ende Honcko senden, waer toe versoecke passen ende vry geleyden; voorts heeft Sʳ. Boulan voor desen 't vaertuygh van myn voor 200 rˢ. gehuyrt om na Batavia te vertrecken ende my belooft alles naer een jachts wys toe te takelen ende, voltoyt zynde, daer mede naer Amboina te navigeren, onder conditie yder de helft van 't cargasoen daer in te laden; denselven is nu jongst uyt Amboina weder gekeert, maer heeft op Jouanna niet aengeweest; eenelick maer op Japara aengecomen ende aldaer 't voorschreven vaertuygh laten leggen; 'k hebbe nochtans dito vaertuygh hem niet op Japara, maer op Jouanna geleent; doch dit alles stelle in de goede discretie van myn broeder, dat myn daer in gelieft te helpen; jegenwoordigh en hebbe niets om aen myn broeder te senden als eenelick een last rys; gelieft 't selve niet te versmaden.

16 *dᵒ*. comen hier binnen de rivier twee vaertuygen, het-eene van den gebieder van Pacalongen ende 't ander vanden gouverneur in Craoan, van daer beyde expresselicken herwaerts gesonden, yder met een briefjen, aen d'Ed. heer Gouverneur Generael geschreven, nevens een vereeringe, welcke brieven, overgeset zynde uyt de Maleytse tale, luyden, als volght, in onse Nederduytse spraecke.

TRANSLAET BRIEF *van Kentol Wiera Soeta, in Pacalongen, aen d'heer Gouverneur Generael op Battavia geschreven.*

Desen brief comt van Kentol Wiera Soeta van Pacalongen aenden Gouverneur Generael, Joan Maetsuycker, in 't lant van Batavia, die God den Heere een langh leven wil verlenen hier op der aerden; brenger deses, Angatrita, ben ick sendende met mynen brief, waer by versoecken, dat my gelieft eenigh gelt ter leen toe te staen, also ick myn vast vertrouwen op myn broeder eenelick ben stellende; dierhalven versoecke andermael seer gedienstig, dat myn versoeck niet af gelieft te slaen; niets en hebbe ick om aen den Gouverneur Generael tot vereeringe te senden, als eenelyck een paert ende een last rys; gelieft deselve in danck aen te vaerden.

Den brief door den Gouverneur off gebieder van Craoan volgt hier:

Desen brief comt van Singa Perbangsa, gouvernerende in Craoan, en gaet aen myn heer ende broeder, den Gouverneur Generael op Batavia, etc. Versoeck dan vrundelyck aen myn broeder, dat myn duysent rycxdaelders gelieft te lenen, daer jegenwoordigh om benodight ben; sullen in tegendeel myn broeder wederom met drie hondert koebeesten versorgen; wyders brengeren deses, myn gesanten, Tana Praya ende Nieta Praya, brengen in mynen naem aen myn broeder tot vereeringe 10 stucx koebeesten ende 20 kappoenen, dat myn broeder in danck gelieft aen te nemen.

Op van avont, naer resumptie van den vaderlantsen eysch voor India tegen 't aenstaende jaer van 1661, soo is by haer Ed. goetgevonden ende verstaen twaelff tonnen gouts in contanten uyt 't vaderlant te vorderen.

Soo is mede goetgevonden, tot de te doene monsteringe ende visite aen de vertreckende retourschepen door den adv^t. m^r. Harmanus Clencke ende gecommitteerden uyt den achtbaeren raet van Justitie deses casteels, 't jacht Bloemendael mede te laten seylen ende tot het convoyeren der gemelte bodems tot buyten Sundas engte mede te laten seylen 't jacht Koukercken.

17 *d*°. 's morgens, heel tydigh, alle de papieren voor 't patria veerdigh ende by haer Ed. den generalen ende de patriculiere brieven aen de Ed. heeren gecommitteerde ter vergaderinge der 17^e, als particuliere cameren, naer gelesen ende getekent zynde, soo vaert den Gouverneur Generael, nevens den directeur ende d'heeren de Vlamingh van Outshoorn ende Verburgh, met den heer Sterthemius naer boort van 't W. van Hollant, daer gemelte E. Stertemius als commandeur mede naer 't patria staet te seylen; alwaer gecomen wesende, wert de witte vlagge van afteren afgesmeten, een schoot tot seyn gedaen, dat de hooftofficieren der te vertreckene retourschepen daer aen boort souden comen, die gecomen wesende, wert de commissie, voor meergem. E. Sterthemius als commandeur over de retour vloote verleent, den volcke publickelicken voorgelesen ende daer op door haer hoochwelgem. Ed. voorgestelt ende geauthoriseert, alle 't welcke naer eysch geschiet zynde, nemen haer Ed., naer een vrundelycke afscheyt dronck, haer afscheyt en varen gesamentlyck weder naer lant ende casteel waerts.

De retour vloote latende omtrent een groot canon schoot buyten de rhede ten anker leggen, also de wint tegen hadden; ende bestaet uyt de zeylen van de schepen, 't Wapen van Hollant als admirael, Prins Willem als vice admirael, de Peerl, Princesse Royael, 't Zeepaert, Dordrecht, Honingen, Westvrieslant ende Arnhem.

Daernevens lagen mede de jachten, Bloemendael ende Koukercken, 't eerste mede seylende met d'heer fiscael ende gecommitteerden uyt den achtbaren raet van Justitie, tot de te doene visite ende monsteringe, ende 't andere tot geleyde derselver vloote buyten Sundas engte.

18 *d*°. 's morgens, heel tydigh, mettet aenbreken des dageraets, ryt d'Ed. heer Gouverneur Generael ende de raden van India naer den dam der groote rivier onder Noortwyck, die met harde, afcomende ende opperssende water ende syne wellingen, onaengesien wat debvoiren daer toe aengewent werden, door de quellen schynt te willen doorbreecken, om daer de vereyste ordre tegens te beramen.

Soo vaert den Secretaris van haer welgemelte Ed. met een goede oorloghs chaloup met de cassen der generale ende particulieren papieren aen haer Ed. in 't patria naer 't boort der retourschepen, om aen yder derselver hare papieren te overhandigen, die, also met een kleen luchjen onder seyl waren, omtrent dwars van 't eylant Onrust aentrof, daer sy het des middags, also de zeewint haer hart tegens quam, mosten setten ende hy, secretaris, naer overleveringe der papieren weder lantwaerts keerde.

19 *d*°. In vergaderinge van India overwogen zynde, hoe de quelling van 't water onder den dam van Noortwyck, in plaetse van afnemen, toeneemt, is geresolveert ende gearresteert 't water synen loop te laten nemen ende, om gene onnodige kosten te doen, eenlick sien het werck te preserveren tot het begin van 't drooge mouson, om alsdan vorders de vereyste middelen daer toe in 't werck te stellen.

Is mede goetgevonden ende gearresteert, in plaetse van d'E. heer Pieter Sterthemius, die naer 't patria vertrocken is, d'E. heer ordinaris raet, Dirck Steur, tot het verstrecken vande maentgelden aen 's Comp^s dienaren op hare reeckeningen als anders te committeren.

Soo is mede verstaen de conditien der generale verpachtingen uyt te doen schryven ende alomme, daer 't behoort, in 't Nederlants ende Chinees aen te slaen, om naer d'selve volgens jaerlycx gebruyck op p^{ro} January aenstaende in de voorsael van de woninge van d'Ed. heer Generael publickelick aen de meestbiedende verpacht te werden.

By haer Ed. is mede uyt het dubbel getal personen, door de diaconie, gesterct geweest met gecommitteerden uyt den eerw. kerckenrade, voorgestelt, tot schafmeester over 't weeshuys alhier gecoren ende geeligeert den persoon van Dirck Jacobsen, cranckbesoecker ende voorleser in de groote kercke alhier.

Ten jongsten is mede gearresteert op Maendach naestvolgende, synde den 22^{en} deser maent, 't fluytscheepie, Loenen naer de Cabo, 't schip Henriette Louyse naer Amboina ende de Tortelduyf naer Molucco respective haer afscheyt te geven.

20 *d*°. naermiddags met de zeewint comt hier ter rede seylen 't schip, N. Rotterdam, ende laet daer 't anker vallen, comende uyt Siam. van daer mede

brengende 3242 picol sappanhout, 20 bossen koe- ende hartehuyden, 1558 potten clappus oly, 121 stucx groote jaty balcken ende 338 stucx houte cnies, gesamentlyck kostende *f* 23742:19:4.

Met gemelte bodem becomen haer Ed., boven den brief ende verdre bylagen van 't opperhooft der E. Comp[e] aldaer geschreven, een brief van den Siamsen Coninck, aen d'Ed. heer Generael geschreven, nevens een present van een eliphant van $5^1/_2$ asta, die door gebreck van scheepsruymte daer is verbleven, als een Siamsen houwer, 't gevest ende schede met gout overslagen, ende een seer grooten diamant ringh; d'inhoude van gemelte letteren werden onder dato deser in 't appart sommier verbael van Siam gehouden, naergelesen.

By haer Ed. in vergaderinge geresumeert zynde het schriftelyck proces ende de sententie, by d'opperhoofden van voren gemelte schip, N. Rotterdam, in zee uytgesproken ende ter executie gestelt tegens p[r] Thomssen van de Koepoortsbrugh, boss[r]., so hebben sy goetgevonden tselve gewysde te approberen, eenelyck denselven van de pecuniele amende van 12 maenden gagie te eximeren.

21 *d°*. naermiddags, comt hier ter rhede ten anker seylen een jonck, toebehorende den Chinesen coopman, Swocko, van Tayouan, waer naer toe in 't voorjaer onder haer Ed[e] passe geseylt was, verhalende, hoe op Tayouan seer vele Chinese joncken voor syn vertrek van daer, dat den eerste deser maent is, waren aengecomen, die begrotende tot op een getal van 50 à 60 stucx; ende souden een goeden partie gout aen de merct gebracht hebben.

Een nachoda levert aen haer Ed. over een briefjen aen hem door den heer gouverneur Coyet op Tayouan des daegs van syn vertreck van daer ter hant gestelt om aen haer Ed alhier te overhandigen, welck geopent ende gelesen zynde, bevonden, gemelte heer gouverneur tot verwondringe van de aldaer aengecomen Chinese joncken geen mentie maeckt, maer eenelyck van de letteren tot geleyde der joncke was sprekende, ende dat den tweeden jonck van de cap[n] der Chinesen alhier mede van daer in 6 à 8 dagen herwaerts stont te volgen ende dat de schepen over Malacca naer de cust van India in 12 à 14 dagen met haer gedestineert capitael verhoopten van daer te sullen verveerdigen, over welcken wech van syn E. nader schryven te gemoet hadden te sien, ende soo besloot.

22 *d°*. des avonts, naer 't gebedt, soo werden d'opperhoofden van 't fluytie Loenen, gedestineert naer de Cabo de goede hoop, ende van 't schip, Henriette Louise, naer Amboina, als van de Tortelduyf naer de Moluccos, hare seylaes ordren ende instructien door haer Ed., nevens de brieven ende papieren aen de respective heeren gouverneurs ende commandeur, ter hant gestelt ende also afgevaerdight om op morgen vroech, in Godes name, hare reysen te vorderen.

23 *d°*. 's morgens, heel tydigh, met de lantwint seylen van dese rhede 't fluytie Loenen naer de Cabo, 't schip Henriette Louise naer Amboina ende 't jacht de Tortelduyff na de Moluccos.

In vergaderinge van India omstandigh gelet ende naergesien de pretentie van den coopman, Jan de Groot, wegens 4000 rs., daer in 't begin van 't jaer 1652 by den achtbaren raet van justitie deses casteels over particulieren handel in gedoemt is te

betalen, dat dan eens door hem selfs ende eens door syne volmachtigde ware geschiet, sulcx om de restitutie van de tweede betalinge, nevens den intresse van dien, is versoeckende, soo is by haer Ed. bevonden die condemnatie hier in 't jaer 1656 voor de tweede mael betaelt te zyn, derhalven gemelte Joan de Groot geeyste 4000 rs., afslaende sodanige 880$^5/_8$ rs. als hem rede gerestitueert zyn, met een half per cento 's maents van de tyt der betalinge tot dato goet te doen ende per wissel naer 't patria over te maken.

Den coopman, Dirck van Lier, nevens een brief aen den Sultan, naer Bantam te senden om by minnelycke aenspraecke dien vorst tot voldoeninge ende naercominge van de vrede poincten van 't jonghst soo publicq besloten vrede verdrach, wegens de restitutie van de wechgelopen lyffeygenen ende groff vee aen te manen, ende daer nevens een Javaen, dienaer van Kiey Arien, hier comen over lopen, met syn E. weder derwaerts te senden, tot teken van onse oprechtigheyt; ende nevens den brief aen den Sulthan een schenckagie van eenigh Hollants schietgeweer te voegen.

24 *d°.* Tegens den middach wert door d'heer directeur generael, Carel Hartzinck, ten aenwesen van den heer ontfanger Croon, den secretaris Frisius, den oppercoopman van Heyningen ende den sabandaer Symon Symonsz, aen de meestbiedende by openbaren beckenslagh, ten huyse van den capiteyn der Chinesen alhier, verkocht den romp van de ledige, opgeleyde fluyt Campen; ende is die by den burger, Anthony Brabander, gemynt tot 140 rycxdaelders.

Cort daerop, soo wert door de gecommitteerdens, d'heer ontfanger Croon, sabandaer Symonsz, de coopluyden van Lier, Barra, Lantsman, Hogenhoeck ende den capiteyn der Maleyers van 't schip, N. Rotterdam, aen lant, door d'heer Gouverneur Generael inde groote vergadersael ingehaelt ende gebracht den brief, van den Coninck van Siam aen haer Ed^e geschreven, nevens de schenckagie van een houwer ende ringh, alles onder de gewonelycke onthalinge van vyf eerschoten van 't schip, item hier van de puncten van 't casteel, staende d'comp^e derselver inde wapenen; den inhoude wiert gevonden in 't Siams verbael ingeschreven.

25 *d°.* synde Kersdach, keert hier met den dach weder ter rhede uyt de straet 't jacht, Brouwershaven, met den heer fiscael ende gecommitteerdens, ende maken haer Ed. bekent, hoe de retour vloote op voor gisteren in St. Nicolaes bay, alwaer branthout ende water souden halen, hadde gelaten; ende bleef den commandeur Sterthemius van meninge s'daegs naer hem van daer voorts de reyse te vervorderen, daer toe haer den noch uytlopenden stroom dienstigh vertoonde; de Heer wilse voorts tot de havenen onses lieven vaderlants salve geleyden.

Wyders verhalen mede, hoe by schoon, helder weder, op den middach, met goede voor den wint het schip, 't Wapen van Hollant, ende 't schip Westvrieslant op een santplaetse in de straet door puir versuym ende onachtsaemheyt van de schippers waren geseylt ende hadden ontrent een etmael daerop vast gezeten, doch eyndelyck alsdoen sonder letsel, Gode loff, daer noch behouden van afgecomen.

Gemelte schepen, naer gedane monsteringe, syn bevonden op te hebben 1372 zielen, daer onder 1322 gegagieerde; ende syn bescheyden op 't Wapen van Hollant 147 sielen, op Prins Willem 165, op de Peerl 166, op d'Princes Royael 184, op 't Zeepaert 119, op Dordrecht 135, op Honingen 195, op Westvrieslant 149 ende op Aernhem 148 zielen.

26 *d°*. comen hier door den wegh over lant van Craoan aen 300 stucx koebeesten, die by de Comp^e^ tot ververssinge van de schepen gesamentlyck aengeslagen zyn tot $3^3/_4$ rs. door den anderen; ende syn staende dese maent, buyten degene, die van Craoan, Bantam, als anders, te water hier aengebracht syn, van daer door dien wegh hier aengecomen styf 600 stucx beesten, dat dan seer goetcoop lyftocht geeft.

27 *en* 28 *d°*. niet noterens voorgevallen.

29 *d°*. 's morgens, comt by d'Ed heer Gouverneur Generael den chirurgyn van 't comptoir tot Bantam, die soo opstonts binnen de rivier met een Bantams vaertuygh aengecomen is ende door 's Comp^s^ resident, Frederick Hendrick, van daer expresselyck herwaerts afgevaerdight tot overbrengen van drie Nederlantse matroosen, die hy, resident, op Bantam hadden achterhaelt, also uyt den dienst der E. Comp^e^ van hier waren gelopen om met een der twee Engelse bodems, ter rhede van Bantam leggende, derwaerts over te varen, waer nevens een cleen letterken van gemelde Frederick Hendrick aen haer Ed., in dato van gisteren geschreven, waer by is adviserende, hoe haer Ed. letteren van den 15^en^ deser, aen hem met den matroos gesonden, wel hadde becomen ende daer uyt gelesen de behouden wedercomste van de macht, naer Palembangh uytgeset geweest, nevens hare bevochten victorien; doch tot Bantam wiert uytgestroyt ende gelooft, hoe onse vloot, ontrent Palembangh comende, de witte vlagge hadden laten wayen, sulcx de Palembangers gemeent hadden, sy om vrede te maken quamen, derhalven geen tegenweer gedaen hadden; ende, binnen synde, soo waren van d'onse overvallen, dan den Sousounangh soude op wech wesen om 't selve op de Comp^e^ te revengieren.

't Sedert syn jongste schryvens, soo waren hem geen meer overgelopene slaven gerestitueert; ook conde niet achter comen, waer die mochten gelaten hebben; ende, soo 't scheen, stonden weynige meer sonder schenckagie alvorens te geven te becomen.

Hy, resident, vermeende, 't sedert dat den Sultan het versochte orlogie niet gewerden is, hem weynigh ter spraecke meer wil zyn; ende wiert geseght, den Sultan 2 à 3 personen naer Batavia wilde senden tot opcopen van sack pistoolties.

Pangoran Madoera bleef noch ernstigh versoeckende om twee à drie groote Persiaense schapen met breede staerten te hebben.

Den Engelsen agent, d'heer Edwarts, hadde syn E. bekent maken laten, hoe de twee daer leggende Engelse schepen, namentlyck de Dragon ende Suppley, tegens haer nieuwe jaer van daer meenden naer Engelant te seylen; by aldien haer Ed. eenigen dienst conde doen, dat derwegen synen dienst was offrerende.

Het Engels scheepje, daer voor dato af geschreven hadde, dat op Sumatras westcust, comende van Suratte, soude gebleven zyn, was genaemt geweest St Thome, particuliere Engelse toecomende, zynde in zee vergaen ende eenelyck maer vier Engelsen, daeronder den coopman, afgecomen, sonder iets gebergt te hebben; gemelten Engelsen coopman soude wel genegen wesen om met het eerste schip van de Comp^e^, dat naer de cust van India tendeerde, daermede derwaerts te varen.

'T schip van den Deen lagh aen Poele Panjangh, alwaer doende was om een groote stengh te hacken, also den synen in 't stagen gebroken was; inmiddels was

den coopman met eenige packen met cleden in de stadt tot een Chinees gebleven om die voor comptanten aen de man te helpen off wel tegens gout ende coper om te setten, hebbende tot den liberen handel speciael consent van den Sultan.

Den 22en verleden was de retourvloote aldaer gepasseert, die in St Nicolaes bay ten anker lagh, die dan door ordre van de heer Sterthemius, volgens syn E. quitantie, dato voorschreven, als den 24en daeraen verscheyde beesten, bocken, hoenders enden ende andere ververssinge toegebracht hadde.

Op dato syns schryvens, zynde op gisteren morgen, wierden hem door de Javanen drie Nederlantse matroosen in 's Comps dienst, die haer 2 à 3 dagen op een eylant voor Bantam onthouden hadden, toegebracht, die haer daer hielden uyt vrese van door hem bekent te werden, hebbende haer kist op Bantam by een Javaen in geset, van meninge geweest zynde om haer met een der Engelse twee schepen van hier naer Engelant te versteecken, die dan goetgevonden hadde haer Ed. nevens haer kist toe te senden.

Tot besluyt versochte, also ten eynde van comptanten was, jae, genootsaect geworden tot voldoeninge van de ververssinge voor de vloote aldaer van een Chinees eenige penningen te lichten, haer Ed. hem met den eersten weder van eenige comptanten geliefden te doen versorgen, waermede besloot syn schryvens.

Des naermiddags laet hier behouden ter rhede het ancker vallen 't schip, Malacca, op den 29en Mey verleden uyt 't Vlie geseylt voor de Camer Amsterdam met 358 zielen, bestaende uyt 234 zeevarende en 118 soldaten, 4 vrouspersonen en 2 kinderen, hebbende aen de Cabo geweest ende aldaer 2 soldaten door siecte laten verblyven, ende hebbende gedurende de reyse 47 personen, 26 zeevarende ende 21 soldaten verloren, sulcx hier aenbrengt 208 zeevarende ende 95 militairen, 4 vrous personen ende 2 kinderen.

Met gemelte schip becomen haer Ed. schryven van d'Ed. heeren bewinthebberen ter vergaderinge van de 17e in dato 7en Mey ende particulier schryvens van de bewinthebberen ter Camer Amsterdam, in dato 23en desselven maents.

Soo becomen haer Ed. mede een brief, nevens eenige bylagen, van den commandeur, Rietbeeck, van de Cabo in dato 20 October, waerby haer Ed. is adviserende, namentlyck, hoe de Caapse Hottentos 't sedert syne jongste schryvens haer stil hielden ende ons aldaer met vrede lieten, schynende daer een schrick onder gebracht te zyn door de neerlage, haer door den fiscael, als jongst geadviseert hadde, toegebracht, als door een nader bestoockinge op 3 Augusty verleden van een corporael ende 10 man, die 3 Hottentos gedoot hadde, boven eenige gequest, ende voorts eenige harer hutten verbrant ende hare hasegayen be[illegible]nen, waerop hy, commandeur, dan rust becomen hebbende, was doende om drie wachthuysen ende een schutweringe van palen tot versterckinge ende 't beletten van 't wechdryven der beesten te maken; soo hadden oock tot 2 verscheyden malen de Hottentos haer van verre vertoont ende om vrede te maken gesproken, schynende vervaert om by ons onder 't bereyck van 't schietgeweer te comen, derhalven om die oorsaecke altyt vruchteloos gekeert zyn; de tolckinne Eva met 20 Hottentos van h[illegible] swager Oedasoas volck waren aen 't fort geweest, met aenbiedinge, hy tusschen de Compe ende de Caapse Hottentos, die

onder syn bewaringe hadde genomen, vrede wilde maken ende dat de helfte van 't geroofde vee weder presenteerde te geven; daerop hy, Rietbeeck, haer, Eva, ende de 20 man, nevens een vereeringe, weder hadde laten vertrecken, met antwoorde om syn, Oedasoas, versoeck wel genegen bleef met de Caapmans weder in vrede te treden, mits dat alle het geroofde vee ten minsten weder gaven; ende, sulcx genegen zynde, conde eenige van haer volck senden om van de vrede te handelen, doch bleef hy, commandeur, beducht, dat hem op Oedasoa niet veel verlaten mocht; d'uytcomste soude den tyt leren: ondertusschen was sterck doende om 't werck, soo tot harer ende 's lants versekeringe, als 't beletten van 't wechdryven der beesten, in effect te krygen, 't welck geabsolveert zynde ende bevindende, dat Oedasoa hem verleyde, bleef voornemens syn volck eens aen 't fort te houden, ter tyt ende wyle hy volgens zyne beloften 's Comp^{s} vyanden in syn hande leverde ofte syn E., daer haer onthouden mochten, te brengen om se aldaer selfs eens aen te tasten ende tot redelickheyt te dwingen, waerop haer Ed. oordeel ende gevoelen van hier bleef te gemoet sien, of ten ware de sake haer daer soodanigh vertoonde, dat geen uytstel lyden kost, wanneer sich naer tyts gelegentheyt ten meesten dienste der E. Comp^{e} souden trachten te redden.

Naer 't vertreck van gemelte Eva, hadde met de Watermans off Herrys volck weder vrede gemaect ende haer onder 't fort ter neder te mogen slaen toegestaen, te meer, op hope de Caapmans 't selve mochten navolgen, om also eens te beter syn slach te mogen waernemen.

'T retour jacht Erasmus was, naer veel suckelens, vande Comoris eylanden op den 25^{en} September aldaer ter rhede wel aengecomen, hebbende, boven den schipper, Daem Pietersen Lely, dertigh dooden gehadt; vorders alles by den gesuccedeerden schipper, Pieter Gerritsz, in goede ordre ende 't volck tot haer plicht als andersints gehoúden, doch waren gesamentlyck seer vervallen door siecten ende andere ongelegentheden, aen Ansuamuy uytgestaen, doch door de daer genietende ververssinge bequamen seer fray; ende soude gemelte bodem aldaer tot de compste der retourvloot uyt Indien, om syn reyse daer mede voort naer 't patria te voltrecken, blyven leggen, om redenen de Noortzee door capers onveyl ende d'Engelse aen St Helena haer sterck maecten; ondertusschen hadde haer, als ten eynde victualie zynde, uyt 't schip Malacca matighlyck doen op nieus van 't gebrekende voorsien.

Tot besluyt, soo versochte andermalen, dat hem van hier doch eenige paerden mochten toegesonden werden, vermits die uyt 't patria niet stonde te becomen, waer mede afbrack ende besloot.

Soo becomen haer Ed. mede vande opperhoofden van gemelte retour jacht, Erasmus, een cleen briefken van dato 18^{en} October verleden, waerby eenelyck zyn schryvende, hoe vertrouden haer Ed^{e} van derselver wedervaren tot aen 't eylant Suamuy al souden bericht zyn door den heer gouverneur Lourens Pit ofte directeur Winnicx, daer met drie Engelse bodems, de Samaritaen, Wyntack ende Catryn, by derselver schryvens haer wedervaren hadden bekent gemaect; doch hadden, Godt loff, den 25^{en} September de bay van goede hope bereyct, alwaer by goetvinden van den raet in haren noot uyt 't schip Malacca waren geholpen en verder vastgestelt, sy aldaer tot de compste vande retourvloote souden blyven leggen tot versekeringe

van schip ende goet, dewyle de zee achter Engelant door Zweetse kapers onveyl gehouden ende 't eylant S^{t}. Helena door de Engelsen gesterct ende in possessie genomen wert.

Wat aengongh de verdre omstandigheden van 't voorgevallene, waren haer gedienstigh gedragende aen de copie harer genomene resolutien ende gehouden extract dachregister, die oversonden, waer mede haer schryven afbraken ende sloten; in 't jacht, den Erasmus, den 18^{en} September 1659, get. Pieter Gerritsz. ende Vinçent Vette.

30 *d*°. 's morgens, d'Ed. heer Gouverneur Generael, den sabandaer Symons doen roepen hebbende ende gecomen wesende, stelt syn E. ter hant een brief, aen Tommagon Patty geschreven, nevens 't gene haer Ed. tot wedergeschenck aen gemelte heer was sendende, om 't selve aen syn, Pattys, hier aenwesende dienaren te overhandigen ende daermede in derselver name af te vaerdigen.

Van gelycken soo geeft syn Ed. noch twee brieven met bygevoechde schenckagie aen gemelte Symons om d'selve te overhandigen aen de dienaren ende 't volck van de opperste gebieders van Craoan en Pacalongen, die van meninge zyn mede van daech, beyde van hier, tot hare heeren te vertrecken, welckers afschriften in 't Batavias uytgaende briefboeck geregistreert staen.

Op den middach comen hier binnen 't casteel de soldaten van 't schip Malacca, op gisteren hier ter rhede gecomen, sterck synde 95 koppen, werdende deselve door den corporael opgevoert, also den serjant aen de Cabo een manslach door nootweer soude gedaen hebben ende derhalven gesloten hier gebracht wiert.

Welck volck, door haer Ed. verwellecomt ende tot weldoen, alsmede haer voor den Indischen dwanck voor eerst te wachten vermaent hebbende, werden door 't guarnisoen verdeelt.

31 *d*°. 's morgens, seylt van hier naer Bantam 't fluytie, Cortenhoeve, met den coopman, S^{r}. Dirck van Lier, geordonneert om den brief, van haer Ed. aen den Sultan geschreven, te overhandigen ende by dien vorst te insisteren, dat de restitutie der wechgelopen slaven volgens de jongste besloten vrede articulen gelieft te doen cracht nemen ende effect sorteren; soo neemt gemelte van Lier mede een brief aen den agent van de Engelsen aldaer, d'heer Edwarts, in antwoorde van dessells schryven, rakende de voorgevallene questien tusschen 's Comp^{s} dienaren ende de Engelsen op Jamby; item een dito aen 's Comp^{s} resident, Fredrick Hendrick; wat haer Ed. by derselver gemelte letteren aen den Sultan, Engelsen ende 's Comp^{s} residenten tot Bantam, als 't gene gemelte van Lier by derselver schriftelycke instructie t'syner gouverno in mandato geven, werden alle onder desen datum gevonden in 't Batavias uytgaende generale briefboeck naer te lesen.

Gedurende dese maent December, soo syn van de hier om gelegen Javase handelplaetsen 98 stucx inlantse handel navetten aengecomen, buyten 2 jonckjes, 't eene van Quinam ende 't ander van Tayouan, 't leste den hier wonende Chinesen coopman, Sjoocko, toebehorende; ende hebben van daer mede gebracht ende hier ter vente gepresenteert de naervolgende coopmanschappen ende goederen:

14 stucx lyffeygenen.

61	lasten	rys,
16	d°.	padie,
3	d°.	sout,
998	picols	peper,
170	d°.	suycker,
8	d°.	benjuwyn,
8	d°.	thin,
20	d°.	drooge garnelen,
25	d°.	thee,
6	d°.	annys saet,
547	d°.	Chinees papier,
6	d°.	cajo cammis,
6	d°.	cajo bessie,
80	d°.	Javase toeback,
98	stucx	koe- ende buffelbeesten,
19	d°.	bocken,
3500	d°.	hoenderen, enden ende gansen,
10000	d°.	dammers,
1150	d°.	jaty plancken,
8100	d°.	cadjangs,
5800	d°.	soute eyeren,
3600	d°.	soute kuyt,
4800	d°.	gesoute ende gedroogde vis,
43200	d°.	oude pinangh,
3550	d°.	oude clappus,
1200	d°.	quitasollen,
2154	d°.	potjes met wit calck,
975	d°.	isere pannen,
5600	d°.	thee copjens ende pierings,
258	d°.	doelangs ende pinangh dosen,
815	d°.	bossen rottangh,
1400	d°.	tamberinde,
3200	d°.	ajuyn ende loock,
15	potten	clappus oly,
250	d°.	soute cost,
35	kisten	goutdraet,
25	d°.	met boeken, kannen, spiegels ende reuckwerck,
18	sacken,	met armringen ende gebroken koper,
14	kanassers	met garen, Chinese schoenen ende speelcaerten.

Daer tegens syn in gemelte tyt weder van hier naer gemelte plaetsen vertrocken 99 stucx vaertuygen en hebben hier vertolt ende wegh gesleept de volgende goederen:

6165	rycxdaelders	aen allerhande witte ende geschilderde doeken,
372	d°.	» staefkoper,

77	rycxdaelders	aen	comptanten,
54	d°.	»	iserwerck,
670	d°.	»	rys.
18	d°.	»	grof porceleyn,
15	d°.	»	ajuyn.

Volgens de rolle der dootgravers syn alhier in de maent December 70 lichamen van afgestorvene personen ter aerde besteet, uyt de volgende natien.:

40 Comps dienaren, 2 burgers, 4 vrous personen, 4 kinderen,	50 Europianen,
5 Mardyckeren, 2 vrouwen, 12 kinderen, 1 lyfeygen,	20 inlanderen.

Waer tegens hier weder in gemelte maent, so in de Nederlantse, als Maleytse ende Portugese kercke, den Christelycken doop aen 24 kinderen bedient is, namentlyck:

5 kinderen van Europiaense,
16 van Mardyckeren,
3 van lyffeygenen.

Soo syn mede in gemelte tyt hier door den echt te samen weder verbonden 7 paer volcx, te weten:

4 Comps dienaren,
1 burger,
2 Mardyckers.

By de rolle, door d'heer lantdrost, Joan Fermant, gehouden, van de hier remorerende Javanen, so is bevonden, dat op heden deselve noch 1437 coppen sterck syn ende syn bescheyden ende wonen, als volght:

buyten de Nieupoort, onder den Javaensen capn Zittra	464	koppen.
by de rivier Crocot, onder den Javaensen capn Schilder	455	»
onder den ouden Javaensen capn Wangsa Pietsock, ende syn luytenant	275	»
onder de Mardycker burger, Joan de Britte, onder de poort Diest	21	»
onder d'heer lantdrost, als burgers ende Chinesen	84	»
tsamen	1437	koppen.

Van primo January deses jaers tot ultimo December daer aen volgende, soo wert bevonden, dat alhier, soo voor als binnen de rivier, met verscheyde coopmanschappen ende goederen van verscheyde, hier om ende aengrensende eylanden, als vaste cust, voornamentlyck van dit eylant, aengecomen syn 1291 inlantse handel vaertuygen van alderhande groote ende kleente, hebbende op gehadt 9080 coppen, welckers aengebrachte, boven verscheyde medicinale Chinese kruyden, cramerien ende fruyten, ten principale in 't volgende bestaen heeft:

136	stucx	lyffeygenen,
2785	lasten	rys, padie, sague, als erties ende kitsery,
900	d°.	sout,
20100	picols	peper,
7950	d°.	witte en swarte suycker,
215	d°.	sandelen, aguel ende caneel hout,
54	d°.	thin,
150	d°.	gedroocht harte- ende buffelsvlees,
254	d°.	harpuis,
122	d°.	wasch,
218	d°.	benjuwyn,
290	d°.	geconfyte ende droge genber,
330	d°.	rode ende blauwe Chinese verwen,
1000	d°.	catoen ende capock, voorts wat radix china, drakenbloet, Chinees papier, comer, lynsaet, cardamon, rottecruyt, thee, gedroogde garneel, etc.
1660	stucx	koebeesten, buffels, harten ende bocken,
42000	d°.	gansen, enden, hoenders ende cappoenen,
6400	d°.	jaty plancken, een weynigh baljes ende knies, als party riemen, pangayen ende catels,
24300	d°.	dammers,
90000	d°.	oude clappussen,
2500000	d°.	oude ende groene pinangh,
450000	d°.	groot ende cleene gedroochde vis,
600	d°.	gesoute huyden,
120000	d°.	soute eyeren,
300000	d°.	soute cleene visies,
21000	d°.	cadjangs,
18500	bossen	rottangh,
167000	d°.	tammeriende, uyen ende loock,
1000000	d°.	kneppel ende bosies suycker,
9000	potten	clappus oly.
26000	d°.	met wit calck, als ledige koockpotten, vuisters ende gorgeletten,
12000	d°.	grove porceleyne schotels, commen, pierings ende copies,
12000	d°.	rottangs ende stroomaties,
1600	d°.	vlotten met bamboesen,
3400	d°.	tomme tommen, boejangs, ryswannen, pinangh dosen, etc., partie Chinese spiegels, quitasollen, goutdraet, thee ketelties, als andre Chinese cramerien, voorts goede quantiteyt allerhande boom- ende aertvruchten.

Daertegens syn weder van hier vertrocken staende dit jaer 1659, soo na de om gelegen handelplaetsen, boven vyff jonckies, naer Tayouan ende Quinam geseylt,

1101 stucx inlantse navetten van alderhande groote ende hebben van hier ten principalen vervoert de naervolgende coopmanschappen:

120165	rycxd[rs].	aen	alderhande witte ende geschilderde doucken,
2451	d°.	»	comptant,
1557	d°.	»	goutdraet,
6136	d°.	»	coper, thin, loot, gommen ende out yser,
3260	d°.	»	wyn, arack, oly, rys ende sout,
620	d°.	»	benjuwyn, sandelhout ende barnsteen.
906	d°.	»	suycker, wasch, vogelnesies ende comyn,
450	d°.	»	grof porceleyn, rottangs, huyden ende soethout,
462	d°.	»	poetsiock, fermiljoen ende casomba,
1670	d°.	»	radix china, galnoten, cadongh, Chinese gemaeckte kisten, droguen, als verscheyde andere Chinese ende Javase klenigheden meer.

In voorgemelte tyt van 12/m. syn hier ter aerde besteet naer de Christen wyse, buyten Chinesen, Moren ende andere onchristen natien, 929 lichamen, makende netto niet een doode meer, noch min als 't voorleden jaer, ende bestaen uyt de volgende natien, namentlyck:

524 Comp[s] dienaren ende burgeren, } Europianen,
84 soo vrouwen, als kinderen, }
64 Mardyckers,
66 harer vrouwen,
136 harer kinderen, ende
69 lyfeygenen.

Daer tegens syn aen 408 kinderen hier wederom den H. doop bedient, uyt de volgende natien:

88 Europianen kinderen,
289 inlanderen kinderen,
31 bejaerde personen uyt de inlanderen.

Soo syn alhier in 12/m. getrout in de Christen kercken 150 paer volck uyt de volgende geslachten:

73 Comp[s] dienaren ende burgers,
51 Mardyckeren, ende
26 lyfeygenen.

Onder de jurisdictie der stadt Batavia wert bevonden, d'eene maent min, d'ander meer, dat haer, d'een door den anderen, ontrent de 1400 Javanen, soo onder hare capiteyns ende meesters syn onthoudende.

REGISTER

VAN

PERSONEN- EN PLAATS-NAMEN.

A.

B.

C.

D.

E.

F.

G.

H.

I.

J.

K.

L.

M.

N.

O.

P.

Q.

R.

S.

T.

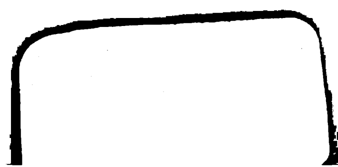
U.

V.

W.

Z.

3 2044 019 116 326